

Pastoor-deken Tijssen van Sittard. De man met de rozenkrans

Jacques Schreurs

bron

Jacques Schreurs, *Pastoor-deken Tijssen van Sittard. De man met de rozenkrans*. J.J. Romen en Zonen Uitgevers, Roermond / Maaseik 1957

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/schr014manm01_01/colofon.php

© 2015 dbnl / erven Jacques Schreurs

Pastoor-Deken Tijssen

EVULGETUR

† GULIELMUS, Bisschop van Roermond.

Roermond, 15 juni 1957.

Cum permissu Superiorum

'Ik was de ogen voor de blinden, de voeten voor de kreupelen; voor de armen was ik een vader; voor onbekenden onderzocht ik het pleit. Maar de boosdoener brak ik de tanden, en rukte hem de prooi uit de kaken'.

Job 29, 15-17

Bisschoppelijk schrijven

Van de tweevoudige opdracht die Wij u verleenden, hebt gij, pater Schreurs, u met grote zorg en ijver gekweten.

Vooreerst hebt gij het vooronderzoek naar de levensomstandigheden van pastoor-deken Tijssen tot een goed einde gebracht en uw soliede bevindingen, speciaal ook wat betreft de fama sanctitatis van de man Gods, in twee documentaire dossiers bij Ons gedeponneerd. Daarmee kan Ons voornemen, om nu spoedig de causa der zalig- en heiligverklaring van pastoordeken Tijssen in Ons Bisdome in te leiden, voortgang vinden en, laat ons hopen, met Gods hulp met succes worden bekroond.

Voorts hebt gij, aan de hand van de vele door u verzamelde gegevens, een getrouw beeld opgeroepen van de voorbeeldige mens en priester, die pastoordeken Tijssen was; een beeld dat, zeker in zijn grote lijnen, door ieder die omgang met hem mocht hebben als levensecht bestempeld kan worden.

Uw levensgeschiedenis van ‘de Man met de rozenkrans’ is een vroom en springlevend boek geworden van een godgewijd en springlevend priesterleven dat, in zijn hartverkwikkende eenvoud, zijn aantrekkelijke menselijkheid en zijn konsekvent beleven van Christus' liefdegebod, een sieraad was van de priesterlijke stand en aan alle priesters, vooral aan die in de directe zielzorg werkzaam zijn, ten voorbeeld kan worden gesteld. Zonder het menselijke te verdoezelen, hebt gij, naar het Ons voorkomt, op harmonische

wijze, zowel het aandeel der Genade als het persoonlijk aandeel in de schone verwerkelijking van pastoordeken Tijssens priesterlijk ideaal tot zijn recht doen komen en ons allen in ons vertrouwen in de grote mogelijkheden der menselijke natuur bevestigd. Dat gij de kleinmoedigen, de natuurplessimisten onder ons een hart onder de riem gestoken hebt, lijkt Ons niet de geringste verdienste van uw boek.

De literaire waardering ervan ligt niet op Onze weg. Dat inhoud en vorm in uw werk tot een gelukkige eenheid geworden zijn, kan echter niemand ontgaan.

Wij eindigen met de hoop uit te spreken, dat deze levensgeschiedenis vooral onder priesters veel lezers moge vinden en geven u, pater Schreurs, als bewijs van Onze grote waardering voor de door u verrichte arbeid, van ganser harte Onze bisschoppelijke zegen.

Roermond, 15 april 1957.

† Dr. G. LEMMENS

Bisschop van Roermond

Voorwoord

Indien het waar is dat een parochie die zielzorgers krijgt welke ze waard is en dit mede van toepassing mocht wezen op een diocees, dan stond het bisdom Roermond rond de eeuwwende bij de Voorzienigheid wel bijzonder goed genoteerd. Want terwijl voornamelijk leken als De Stuers en Cuypers zich reeds eerder met vrucht aan de behartiging van kunst en cultuur hadden gewijd, riep zij, in een voor de economische, sociale en religieuze ontwikkeling van Neerlands oudste cultuurgewest acuut geworden stadium, nagenoeg tegelijkertijd vier prominente priesterfiguren op posten, waar over de toekomst van Limburg beslist zou worden.

Voortgekomen uit en schatplichtig aan het gezegende Roda, van waaruit even vóór hen ook priester Ariëns zijn aanloop genomen had, vormden zij een viermanschap dat, verschillend van aanleg en met verscheidenheid van gaven ieder zijn eigen terrein beheersend, zich opmerkelijk aanvulde en van wie de vierde, de minst spectaculaire, de niet eens nationale en nauwelijks provinciale, op zielzorgelijk plan voorbeeldig partij gaf aan wat Nolens en Poels op staatkundig en sociaal terrein en Van Gils in de sector onderwijs met meesterschap presteerden.

Hebben de drie laatsten onuitwisbaar hun namen

gegrift in de memorie van het volk dat zich grotelijks aan hen verplicht weet, de vierde, pastoor-deken Tijssen van Sittard, heeft zich de beste plaats verworven die men zich maar wensen kan: in het hart namelijk van al diegenen voor wie hij in de volle betekenis van het woord een goede herder en een vader was en door wie hij algemeen als een heilige wordt vereerd.

Een greep uit de honderden gelijklopende getuigenissen die wij over hem verzamelden, moge dit hier even verduidelijken.

‘Voor mij geen dag zonder dat ik deken Tijssen z.g. aanroep’, verklaart, 27 jaar na het heilig afsterven van de man Gods, zijn koster; en wanneer een koster zijn pastoor heilig verklaart zou dit misschien alleen al reden genoeg kunnen zijn voor een canonisatie.

‘Priester Tijssen was een sieraad van ons bisdom en als zielzorger een voorbeeld voor ons allen, een ‘alter Christus’, getuigt een vooraanstaand geestelijke.

‘De figuur van die edele heilige mens verdient voort te leven bij het katholieke volk’, valt Antoon van de Venne, directeur van Rolduc, hem bij.

‘Als priester was hij er een uit de duizend’, herinnert coupeur Willems zich dankbaar.

‘Zo iemand moet men ver gaan zoeken’, beweert madame Geilen, een vrouw uit het volk.

‘Hij was een uitzondering, een bijzondere mens’, zegt de mijnwerker Deneer.

‘Hij was een heilige’, zeggen ze allemaal, die in een bepaalde periode van zijn leven zijn wel eens moeilijke kinderen waren.

‘Wie dat niet gemerkt heeft, behoort tot de categorie van diegenen van wie de Schrift zegt: dat ze ogen hebben en niet zien, oren hebben en niet ho-

ren', besluit de geneesheer-directeur van het Sittardse ziekenhuis, die priester Louis Tijssen jarenlang van nabij geobserveerd heeft.

Tegenover deze indrukwekkende communis opinio, welke wij als uitkomst van ons uitgebreid onderzoek naar de levensomstandigheden van deken Tijssen boekten, hebben wij tenslotte eerlijkheidshalve het oordeel te vermelden van twee of drie personen die zich, nota bene dertig jaar na datum, nog door een terechtwijzing of anderszins van deken Tijssen op de tenen getrapt voelen en hem min of meer de rug hebben toegekeerd.

Het teleurstellende feit, dat het hier intellectuelen geldt die zich zo moeilijk boven hun ressentiment bleken te kunnen verheffen, werd echter ruimschoots vergoed door de levendige belangstelling in 'de Wetenschap der heiligen', die wij in deze tijd van natuurwetenschappelijk denken, waar de zin voor heiligheid verloren schijnen kan, bij zoveel andere intellectuelen mochten constateren. Ook door de spontane steun die wij bij ons onderzoek van hen ondervonden. Een verheugend teken intussen, dat deze intellectuelen 'de weg terug' zoeken, omdat zij er zich van dag tot dag méér bewust van worden, dat zonder Geloof en zonder Hoop en zonder Liefde geen enkel dieper gelegen menselijk en intermenselijk probleem tot oplossing kan worden gebracht.

Met dus slechts twee of drie nogal twijfelachtige stemmen tegen, valt er geen gevaar te duchten dat, zoals in het proces tegen Christus, de advocaten van de duivel in een eventuele causa van deken Tijssen de boventoon zullen voeren en blijft onverzwakt het woord van Ambrosius op hem van kracht, 'dat nie-

mand lofwaardiger is, dan die door *allen* kan worden geprezen’.

Het is dan ook de steeds dringender wordende stem van het volk in al zijn geledingen, die Monseigneur Dr. Lemmens, bisschop van Roermond, bewogen heeft een zo uitgebreid mogelijk onderzoek naar de levensomstandigheden van priester Louis Tijssen te gelasten en de nodige voorbereidingen voor de zaak der zaligen heiligverklaring van de man Gods te treffen. Wij, die de delicate taak van dat vooronderzoek kregen opgedragen, hebben ons naar best vermogen van deze opdracht gekweten.

Dat velen, die priester Tijssen zeer na gestaan hebben en bij wie we gaarne ons licht hadden opgestoken, hem naar een beter leven waren nagegaan, konden ook wij niet gebeteren. Desondanks menen wij erin geslaagd te zijn om, speurend langs de levensweg die priester Louis Tijssen gegaan is tot zijn voetstappen zich in de eeuwigheid verloren, zoveel gegevens te verzamelen als nodig bleken om een vrij volledig levensbeeld van hem te kunnen garanderen. Tenslotte moest er ergens een einde aan onze speurtocht komen, al beweren wij niet dat wij alle bronnen hebben uitgeput.

Want terwijl de zeer velen, bij wie we aanklopten om over de man Gods te getuigen, ons met de grootste bereidwilligheid te woord stonden, waren er, geestelijke personen vooral, die, toen ze vernamen dat ze onder ede gehoord zouden worden, uit scrupules verstek lieten gaan.

Anderen weer, van wie de goede deken de diepe zielsgeheimen mee naar het graf heeft genomen, hielden de vinger op de lippen en waren gereeder te verontschuldigen dan sommigen van zijn eertijdse, tot

een zekere welstand gekomen, zorgenkinderen die het hoofd in de veren staken of blijk gaven niets zozeer te schuwen dan aan hun vroegere miseries herinnerd te worden.

Grote wapenfeiten vallen er intussen niet te vermelden, noch opzienbarende gebeurtenissen. Wie uitzonderlijke verschijnselen verwachten, komen bedrogen uit. Gelukkig echter maar voor priester Louis Tijssen, dat de Kerk niet de uitzonderlijke verschijnselen canoniseert, doch de heldhaftige deugd. Wanneer de man Gods dan ook uit hoofde van zijn heldhaftige deugdbeoefening gecanoniseerd zou worden, zal het gelovige christenvolk geen moeite hebben hem straks als heilige te classificeren. Het zal hem zonder aarzelen onderbrengen bij de gewone, de menselijke heiligen; bij de heiligen, die het gewone vanuit hun Geloof sublimeerden en aan ons aller menselijkheid een zin, een glans en een kracht verleenden, die ons weerhouden ons op haar gebrekkigheden blind te staren of aan haar grote mogelijkheden te wanhopen.

En hij zal niet veel gemeen hebben met de heilige die Charles Péguy voor ogen stond toen hij zei: ‘Un Saint est un monsieur difficile, c'est souvent un monsieur dangereux’ (1) Want zonder onze geestelijke of zondige slaap te verschonen, zal hij ons niet bruskeren doch helpend en helend in ons midden rondwaren als een tedere vader die zich met oneindige bekommernis neerbuigt over wie uit hun stoffelijke of geestelijke nood tot hem roepen.

‘Deken Tijssen is in de hemel’, zegt een medicus van hem, - ‘en dat weet ik, niét omdat er te zijner tijd wonderen op zijn graf zullen gebeuren, maar omdat ik niet zou weten wat deze mens, met de hem ge-

schonken gaven en talenten, nòg meer van zijn leven had kunnen maken’.

En anders weer: ‘Wanneer ik over deken Tijssen spreek, weet eenieder mij te vertellen, dat het een heilige was. Wanneer ik echter vraag, waaruit die heiligheid dan wel zou blijken, blijft men het antwoord meestal schuldig. Zo eenvoudig of zo moeilijk schijnt het - o, paradox - een heilige te zijn’.

Laat de levensbeschrijving die hier volgt dan een poging wezen ter verzoening van die paradox.

Alle, de persoon van priester Louis Tijssen betreffende in dit boek verwerkte gegevens, zijn zo letterlijk mogelijk ontleend aan onder ede gehoorde getuigen, wier verklaringen in twee documentaire mappen op het Bisdom werden gedeponneerd.

I. Wessem 1865-1887

*‘Ik zal mij verwekken een trouwe priester, die zal handelen naar mijn hart
en naar mijn geest’*
I Kon. 11-35.

1. Zijn koninklijke naam

In de nacht van Allerheiligen op Allerzielen van het jaar 1865 was de Maas weer eens onstuimig gaan wassen. Bij het aanbreken van de dag lag Wessem, van alle kanten door water omgeven, op een eiland en had Ties Bours, de oude, zich reeds ervan overtuigd ‘dat geen luis zonder stevels er zonder natte voeten meer in of uit kon’.

Het sierlijk als een zwaan op zijn horst gelegen witgekalkte kerkje ging nog in de natte winderige duisternis schuil, toen Graat, de koster, uit zijn huis achter de school kwam om de morgenklok te gaan luiden. Links en rechts in de stallen was er reeds volop rumoer en tussen de huizen vlaagde hem een dikke lauwe lucht tegen van veevoer en melk. Toen de koster het Angelus geklept had en een lamp in het middenschip had ontstoken, was Dorothea Tijssen, geboren Jacobs, die morgen bij hoge uitzondering de eerste niet die met vrouw Walschot de Groenstraat afkwam en haar regenscherm dichtvouwde onder de toren. Voor de vijfde maal was Dorothea Tijssen in het kinderbed gegaan.

Terwijl het Maaswater achter het huis hoog over

de losplaats klotste, vanwaar haar man, in trouw compagnonschap met zijn broer Kobus, zijn granen en zaden op Duitsland verscheepte, had zij om half vijf in de morgen van Allerzielen het leven geschonken aan een zoon.

Na de plechtige Mis van requiem, die er voor alle gelovige zielen gecelebreerd was geworden, was de vader op het gemeentehuis verschenen om aangifte te doen van de geboorte. Ten overstaan van twee getuigen, van Hendrik Hilkens, mandenmaker, en Peter Vandervorst, landbouwer, beiden van Wessem, werd het kind door Peter Hennissen, de ambtenaar van de burgerlijke stand, geregistreerd als Ludovicus, Petrus, Hubertus, Jozef, zoon van Gerard Tijssen, winkelier te Wessem en Dorothea, dochter van Hannes Jacobs, molenaar te Grathem.

Later op de dag werd de nieuwe wereldburger, het vijfde van de acht kinderen die moeder Dorothea ter wereld bracht en waarvan er vier vroegtijdig hemelden, door tante Beatrix Vossen-Tijssen ten doop gedragen en door pastoor Daniël van de Vondervoort gekerstend. Dit echter in tegenstelling met het doopboek der parochie Wessem, dat de 1e november als doopdag vermeldt en dus aangemerkt kan worden als bewijs dat zelfs een pastoor zich vergissen kan.

Als peter en meter bij het H. Doopsel fungeerden Louis Schreurs, burgemeester van Grathem, een zwager der Tijssens, en Sybilla Linssen van Roermond, een tante van moederzijde.

Verhaald wordt dat er toen de peetoom, een kort aangebonden en op zijn stukken staand heerschap blijkbaar, aan het geboortehuis in de Polstraat afstapte, enige strubbeling ontstond.

Het zo pas verstreken hoogfeest van Allerheiligen indachtig, had namelijk tante Beatrix het vrome voorstel gedaan het kind naar de grootste van Gods lieve Heiligen, Sint Jozef, Jozef te noemen en de vrome ouders hadden er van harte mee ingestemd. Dat men evenwel buiten de waard had gerekend en men de aanstaande peetoom daarmee gevoelig in zijn rechten had aangetast, bleek toen deze, nauwelijks uit de koets gestapt, lont kreeg van wat tante Beatrix achter zijn rug bekokstoofd had.

Verklarend dat men, als men een peetoom uit de hemel wenste, die peetoom dan ook maar uit de hemel moest laten komen en niet uit Grathem, had hij op staande voet rechtsomkeer gemaakt en er pas in toegestemd zijn houding te herzien, toen de familie in haar geheel volledig voor hem gecapituleerd had en hem de verzekering was gegeven dat zijn petekind voor tijd en eeuwigheid de koninklijke naam van Lodewijk of Ludovicus zou dragen.

Herinneringen van oude, reeds lang ter ziele gegane Wessemer mensen, bij wie wij nog tijdig ons licht opstaken over de jeugdjaren van deken Tijssen, gunnen ons tevens een kijk op het Wessem uit de dagen dat hij er het levenslicht aanschouwde en op de omstandigheden waarin men er leefde, werkte en stierf.

Door het Maaswater op een hoop gedreven was Wessem, bouwkunstig bekeken, een aparte verschijning tussen de midden-Limburgse dorpen. Het was een dorp met het gezicht van een stadje. Met zijn rond een ruim marktplaats en vrij pompeus raadhuis, annex dorpsschool, geconcentreerde bouwvallen van allemaal even rechte straten en straatjes, vertoonde het een zekere allure. Nader bezien echter hielpen de

grotere en kleinere huizingen met hun schuren, stallen en dampende mestvaalten iemand al gauw uit de droom. Indien de bewoners zelf het niet reeds gedaan hadden: schippers en osseboeren; maar meer boeren dan schippers; mensen die allemaal op klompen liepen, al kon men er zowel in 'de Keizer', bij 'de Bisschop' en bij 'de Paus', als bij 'de Mens' en bij 'de Potter' terecht. Water en aarde waren de elementen waarmee ze voornamelijk te maken hadden in hun strijd om het bestaan die ze, erop of eronder, als stoere koppigaards voerden.

De rest der bevolking bestond, op een paar neringdoenden, een handvol ambachtslieden en een enkele familie na die het besturen in het bloed zat en zich dan ook door een zekere verfijning of verfransing van de grote hoop onderscheidde, voornamelijk uit dagloners en tichelbakkers. Het waren arme, in schamele huizen hokkende lieden, met stuk voor stuk een respectabel aantal kinderen, die iedere dag blij waren dat ze avond hadden; ook als de kostwinners hun schrale verdiensten niet aan drank door het keelgat joegen.

Want de dorst van de doorsnee Wessemer mens - de meer welgestelde niet uitgezonderd - was groot en de drankgelegenheden, nogwel herbergen genaamd, waren talrijk. Doch ook waar geen schild boven de deur hing lag, zeker in zomer en oogsttijd, bijna huis aan huis een ton bier in de kelder of onder de trap. Eigenheimers die ze waren, moest het Wessemer bier zijn wat ze dronken; bier zó zuur dat geen vlieg erop afkwam, doch dat allicht een gunstige uitwerking op hun spijsverteringsorganen had die het immers - en dat niet alleen bij kermissen en festiviteiten - hard

te verantwoorden hadden. Want behalve een groot drinker, was de Wessemer mena een machtig eter.

Wanneer we van deze eigenschappen hier historie maken, doen we dat enkel en alleen om erop te wijzen, dat de kleine Ludovicus Tijssen niet tussen louter onstoffelijke wezens ter wereld kwam en dat de deugd van soberheid zijn jeugd niet van alle kanten kwam toegewaaid.

Na de Mis, waarmee de Wessemer, die een diep gelovig mens is, zijn dagtaak placht te beginnen, geurde huis aan huis de koffie en stond ook bij de Tijssens midden op tafel de pan klaar met gebakken spek. Het was roggebrood met spek wat de klok sloeg: fikse lappen roggebrood met dik spek belegd of in spekvet gedoopt. Men at tot men het voelde en veegde de kin af met de hand. Men dankte met een kruis en ging aan het werk. 's Winters werden de vlegels ter hand genomen en werd er gedorsen. Anders werd de os van stal gehaald en hobbelde de ossenkar over de met Maas-keien geplaveide straten het dorp uit naar de akker. Die akker lag een eind buiten de plaats; soms wel een uur ver van huis, onder Grathem.

Tarwe, rogge, aardappelen en bieten waren de voornaamste gewassen. Ook werd er wortel- en klaverzaad verbouwd. En als de vraag uit Duitsland het meebracht, waagde men zich ook wel eens aan het telen van komkommers.

Als de koewachter op zijn hoorn had geblazen en de staldeuren overal opengeworpen waren, dromden koeien en runderen balsturig en lamenterend de straat op. En terwijl het vee naar de gemeentewei drentelde, trokken, pèle-mèle met de dieren, de kinderen naar school.

Die zaten daar, jongens en meisjes, onder de plak van meester Martin Leonard Vossen: een begaafd man, model onderwijzer en opvoeder en uitmuntend talenkenner; een man over wie Louis Tijssen later nooit anders dan met de grootste waardering en erkentelijkheid zou spreken.

Met Maantje Smeets en Peer Ramakers als hulponderwijzers, had hij zijn school een naam weten te geven die tot ver over de provinciale grenzen een goede klank had. Kinderen, voor wie men vreesde dat ze voor galg en rad zouden opgroeien, zond men van heinde en ver naar Wessem, naar meester Vossen, waar ze, behalve tot degelijke mensen en goede christenen gevormd, tot onderwijzers opgeleid konden worden of voor zeg maar welke andere hogere studies worden klaar gemaakt.

Zodra de avondklok geluid had, meende meester Vossen dat de schooljeugd van straat diende te zijn, omdat er dan niets goeds meer voor haar te leren viel. Streng de hand aan deze stelregel houdend, trok hij er zomer en winter zelf op uit om de kinderen op stok te jagen en mogelijk lakse ouders de oren te wassen en hen te beduiden dat ze meer zorg moesten hebben voor hun kinderen dan voor hun kippen.

Wanneer zich het vee op de gemeentewei had verzameld en de schooldeuren achter de jeugd waren dichtgegaan, zag men in Wessem voorlopig geen kip meer op straat en kreeg het dorp het gezicht van een haast onwaarschijnlijke verstorvenheid en ernst.

Op de een of andere uitzondering na, waren alle huizen, allemaal even rechttoe rechtaan uit dezelfde dieppaarse veldovenbrikken opgetrokken, van een frappante doelmatigheid en een nuchterheid die ont-

hutste. Het in de vijftiger jaren door burgemeester Hennissen uit een goed gespekte gemeentebears gebouwde raadhuis, getuigde meer van het zelfbewustzijn der Wessemer bevolking dan van haar zin voor architectuur en stak spitsburgerlijk af bij de eerlijke inheemse monumentaliteit van een boerderij als ‘de Keizer’ of het ook aan de markt gelegen en tot schuur gedegradeerde eertijdse Gast- of Pelgrimshuis.

Wat in Wessem opviel, was de bijna algehele afwezigheid van bloemen en lover. Loofbomen waren er uiterst schaars en wie achter zijn huis een kleine boomgaard bezat, was de koning te rijk. Fruit was er dan ook weinig of niet te vinden en daarom dubbel heet door de jeugd begeerd en gezocht.

Alhoewel men, behalve in de kerk en dan nog slecht genoeg, in Wessem zelden zingen hoorde zoals in andere dorpen, waren de mensen er niet van muzikaliteit gespeend. Het ontdekken van deze eigenschap zou echter voorbehouden blijven aan een latere pastoor, wie de omstandigheid van een in twee partijen gespleten bevolking daarbij te hulp kwam.

‘Geef ze, de Bokken zowel als de Geiten, een muziekinstrument in de hand’, zo ongeveer moet de herder gedacht hebben, ‘en laat ons zien of ze er elkaar de schedel mee inslaan of door harmonie tot harmonie zullen geraken’.

De lauweren die de Wessemer muzikanten in de loop der jaren in de vorm van rinkelende medailles aan hun standaard vlochten, leggen intussen een indrukwekkend getuigenis af, zoal niet direkt van hun eensgezindheid in dorpspolitieke kwesties, dan toch van hun muzikale begaafdheid.

Dat de Bokken en de Geiten tot op de dag van van-

daag toe slechts een geringe aanleiding nodig hebben om weer de kop op te steken, pleit voor het goed geheugen der Wessemer bevolking die haar eenmaal gevestigde overtuigingen niet zomaar prijs geeft. Ook als zij deze meestal sluimerend weet te houden, kan een glas bier teveel voldoende zijn om weer eens tegen elkaar op de achterpoten te gaan staan.

2. Moeder Dorothea

De Tijssens: Gerard, Kobus, Toon en Dorus, bijgenaamd ‘de Dikke’, stonden aan de kant van de Bokken en behoorden met o.a. de Geurtsen, de Smeetsen, de Verheggens, de Verlindens en de Hennissens tot de meer welstellende families van Wessem. Dat Gerard Tijssen, de vader van de kleine Ludovicus, een graanen zaadhandel dreef, vernamen wij reeds terloops. Dat die handel weinig floreerde en bij gebrek aan inzicht en daadkracht op zeker ogenblik op een débacle dreigde uit te lopen, was een omstandigheid waartegen moeder Dorothea, met haar drie nog levende kinderen en een kind in verwachting, voorlopig ook niet opgewassen was.

Een faillissement, het ergste bijna wat een doodeerlijk man die zichzelf respecteert en een gezin te onderhouden heeft overkomen kan, hing Gerard Tijssen boven het hoofd. En ook de winkel in koloniale waren die zijn vrouw behartigde en waaruit geen zijde gesponnen werd, deed daar niets aan af.

De aap, - een oude volkse benaming voor de deurwaarder - zat al op de drempel toen er, tegen alle verwachting in, iets gebeurde dat een nog dapperder vrouw dan moeder Dorothea het hoofd had doen dui-

zelen. Terugkerend van Maastricht, waar hij zijn laatste hoop op nog een eervolle schikking verloren had, liep Gerard Tijssen bij het oversteken van de Maas een longontsteking op die, gepaard gaande met een hevige dissenterie, de niet zo heel sterke man in de kortste keren aan de rand van het graf bracht. Geheel bij zijn verstand en in volledige overgave aan de Wil Gods, stierf hij op 17 oktober 1872 slechts twee en veertig jaren oud; zijn weduwe, die zich van haar laatste bevalling nog niet geheel herkrege had, een erfenis nalatend welke iemand minder daadvaardig en met minder Godsvertrouwen dan moeder Dorothea, de moed in de schoenen had doen zinken. In zoveel tegenspoed evenwel ontwaakte eerst recht in haar de sterke vrouw en betoonde ze zich een waarachtige dochter van haar vader, Hannes Jacobs, die bewezen had, behalve een gewiekst zakenman, een ondernemend en voortvarend iemand te zijn.

Zestien jaar oud immers had Hannes in Weert, waar zijn vader een bloeiend molenbedrijf aan zijn drankzucht geofferd en zijn gezin tot de bedelstaf gebracht had, het stof van de voeten geschud en was hij, met heel zijn hebben en houden in een rode zakdoek geknoopt, de wereld ingegaan. In Linne, waar hij voet aan wal zette, verhuurde hij zich als maalknecht: als zelfstandig maalknecht, wel te verstaan. Hij had de mee-penning reeds op zak, toen de molenbaas, die blijkbaar weinig fiducia in de volheid van de baardeloze knaap had, hem een soort examen begon af te nemen. Diep in zijn beroepseer gekrenkt, wierp Hannes de meepenning terug op tafel en zou, zonder hoe of ba te zeggen, vertrokken zijn als de molenaar niet schielijk had ingebonden.

Twee jaar diende hij op de Linner molen en huwde er, achttien jaar oud, een meisje van zeventien, dat hij meevoerde naar de graan- en oliemolen van Grathem die hij inmiddels van Graaf d'Osen gepacht had. Voorspoedig in zaken, wandelde hij in zijn huwelijksleven niet over rozen. Want toen hij op drie en dertig jarige leeftijd eigenaar werd van de Grathemer molen, was hij weduwnaar van achtereenvolgens een meisje Simons uit Linne, een Verlinden uit Grathem en een Linssen uit Heel.

Dit laatste diende bij Graaf d'Osen te Luik als keukenmeisje, toen Hannes er op zekere dag arriveerde om zijn jaarlijkse pacht te betalen. Uitgeslapen en steeds op zijn voordeel bedacht, had hij zich, om bij de graaf geen argwaan te wekken, in zijn slechtste plunje gestoken. Wanneer de heren immers zagen dat het hun pachters naar den vleze ging, waren ze er als de kippen bij om de pacht te verhogen. Zo leverde de pachtheer hem dan, na gedane zaken, voor een stevig maal af in de keuken, waar Hannes niet lang gearzeld heeft zijn slag te slaan. Want toen de pachtheer kwam om hem naar de deur te geleiden, was de zaak tussen Hannes en het meisje Catharina beklonken en de bruiloftsdag reeds bij benadering vastgesteld.

Van zijn kinderen werd een zoon priester, trad een dochter bij de Ursulinen te Maeseijck in het klooster, erfde een andere dochter de Grathemer molen en verhuisde Dorothea naar Wessem, waar een zwaar kruis haar wachtte. Niet gewend bij de pakken neer te zitten, sloeg ze zich met een voor een vrouw niet alledaagse energie door de moeilijkheden heen. Met meer handelsgeest begaafd dan haar veel te lichtge-

lovige man, wist zij de fatale balans weer in evenwicht te brengen en tenslotte een hechte grondslag te leggen voor een wel niet kommerloos doch verzekerd bestaan. Zoals van diepchristelijke, met een gezonde familietrots gezegende, mensen te verwachten viel, werd zij daarbij met raad en daad geruggesteund door haar familie. Om haar, met haar vier nog jeugdige kinderen aan haar schorten, meer vrijheid van bewegen te geven, nam deze de zorg voor de kinderen voor kortere of langere tijd van haar over.

En zo zien we achtereenvolgens Mathieu, de oudste, naar het molenhuis in Grathem verhuizen, waar het huwelijk van tante Ida met Louis Schreurs kinderloos was gebleven; vertrekt broer Jozef onder veel tranen naar heerroom Jacobs te Helden, om er zich in het kosterschap en het orgelspel te bekwamen en gaat op zijn beurt Ludovicus, na bij meester Vossen alles geleerd te hebben wat hij er leren kon, naar dezelfde heerroom om zich de taal van Virgilius en Homerus eigen te maken en onder diens leiding de weg naar het priesterschap in te slaan.

Voorlopig echter is Ludovicus nog een kleine reeds vaderloze jongen die zijn moeder verholen ziet schreien en zijn zusje schommelt als ze huilt; een die de verschrikkelijke geheimen van lijden en dood nog niet onder zij petje krijgt, ook al speurt hij er de raadselachtige bitterheid reeds van. Haast ongemerkt is hij, tussen de bedrijven door die zich rond hem hebben afgespeeld, zes jaar geworden en leert hij bij Maantje Smeets het A.B.C.

Met de neus op het marktplein, tevens speelplaats, wonend, treft hij er elke morgen Sjengske Verheggen, met wie hij vriendschap heeft gesloten; een vriend-

schap voor het leven: hij, flink uit de kluiten gewassen voor zijn doen en de ander een kop kleiner, maar kordaat; en allebei met even hondstrouwe ogen. Met zijn ronde bol van een hoofd, middels een korte hals kloek op zijn romp gezet, is hij, tot in zijn stompe vingertoppen toe, van een degelijke constructie: een echte Jacobs en tot in de gevoelige vleugeltjes van zijn verkneukeld neusje in zijn hart een guit.

Thuis zit hij tussen de knechten, die hun dag met laden en lossen vullen, aan tafel - een goede tafel - of loopt hen tussen de benen. De mannen, die er als kinderen in huis zijn en wier toewijding dan ook geen grenzen kent, mogen hem graag. Met de vrolijke lichtjes in zijn bijzonder heldere waterblauwe ogen - de ogen van zijn vader - is hij de vriendelijkheid zelf.

En dan komt - nu dāt weer! - een ziekte, waartegen ditmaal het wormzaad uit moeders winkel geen remedie zal blijken, zwaar de hand op hem leggen en slaat moeder Dorothea, die, van de acht kinderen die ze ter wereld bracht, er reeds vier moest missen, de schrik om het hart.

Als de dokter over de aard der ziekte volkomen in het duister tast en hij de moeder op het ergste voorbereidt, neemt deze vol vertrouwen haar toevlucht tot Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart, de Hoop der hopelozen, onder welke titel Zij bij de Ursulinen te Sittard bijzonder wordt aangeropen. Ze doet de belofte met hem naar Sittard op bedevaart te gaan als haar zoon mag genezen en hem tevens aan de hemelse Moeder toe te wijden. Spoedig nu treedt er beterschap in en als zij haar vertrouwen beloond ziet, haast moeder Dorothea zich haar belofte in te lossen en onderneemt zij met haar inmiddels weer springlevend kind

de voor de Wessemer vrouw in die dagen niet zo geringe bedetocht naar Sittard.

Na aan haar devotie voldaan te hebben, belt zij bij de zusters Ursulinen aan en ontmoet daar mère Scholastique, de overste, een hoogstaande, in geur van heiligheid levende religieuze. Aan deze vertelt zij het relaas van de ziekte en de genezing van haar kind en van haar eigen angst en vertrouwen.

Mère Scholastique luistert met het hart van een moeder en als Dorothea Tijssen aan het slot is van haar verhaal, legt de kloostervrouw een hand op het hoofd van de kleine Ludovicus en verklaart met nadruk:

‘Dit kind sterven....? Ik zeg u, dat hij eenmaal de H. Mis zal op dragen bij ons en dat hij nog eens deken van Sittard zal worden’.

‘En toen ik dat hoorde’, zou, volgens een alle vertrouwen verdienende familieoverlevering, moeder Dorothea bij haar terugkomst te Wessem gezegd hebben, ‘was het mij, alsof men mij met een nagel door het hart boorde’.

Dat zij, na dit alles, haar kleine zoon met enigszins andere ogen ziet, hem graag in vertrouwen neemt en aparte zorg besteedt aan de vorming van zijn hart, spreekt wel vanzelf.

3. Het Keplönke

Blakend van gezondheid zit hij bij meester Maantje in de les en oefent zich met griffel en sponsendoosje, dat verschrikkelijk zuur naar spuug ruikt, al naarstig op de lei. Hij heeft een aanleg tot schrijven. Dat heeft meester ter aanmoediging al aange-

merkt; al zal Maantje Smeets uit de eerste hulpeloze hanepoten stellig de latere klauw van de leeuw nog niet hebben afgeleid.

Overigens biedt het leven van een doodgewone Wessemer jongen, ondanks zijn mee- en tegenvallers, weinig stof voor een verhaal dat de werkelijkheid geen geweld wenst aan te doen.

‘Hij was er een als wij allemaal’, zegt Ties Bours, de visser, die nog school met hem heeft gelopen en nimmer een uitblinker of een arend in hem heeft gezien.

‘Hij kon goed mee op school, dat was alles’, zegt Ties; ‘hij was godsdienstig, maar dat waren we, zonder de kerk plat te lopen, allemaal. We gingen naar de kerk omdat het moest, waar dan in de kinderbanken druk werd geroezemoesd; drukker nog werd geroezemoesd dan door de grote mensen gepaternosterd. Aan het mishoren met eerbied en aandacht waren wij nog niet toe. Of Louis Tijssen er wel aan toe was, mag ik niet zeggen. Ons in ieder geval ontging nog de zin der dingen en van Gods tegenwoordigheid werden wij ons praktisch pas bewust, als we toevallig alleen in de kerk waren en de stilte ons de keel dicht kneep of de schrik ons in de benen sloeg.

Als Louis Tijssen - van Maantje Smeets naar Peer Ramakers en van deze naar meester Vossen bevorderd -, iets had waar niet iedereen zich op beroepen kon, dan was dat een goed hart; een edele inborst, zou ik het willen noemen. Als hij in iets uitmuntte, dan was het in het uithalen van kattekwaad, doch steeds van onschuldige aard. Hij was een guit, waarvoor men op zijn hoede moest zijn; en dat dubbel, als iemand zich soms een vloek of gemeen woord liet ont-

vallen. Ik verschoon hem niet, maar dit moet ik van hem zeggen, dat ik hem nooit anders de handschoen heb zien oprapen dan voor een goede zaak. Hij was een eerlijke, trouwhartige jongen, zonder eigendunk en trouw in de vriendschap. Maar daar zou Sjengske Verheggen en Tieske Valkenborg, de koewachter, méér van kunnen vertellen’.

Tieske Valkenborg was de jeugdvriend die, toen hij hoorde dat zijn vriend in het ziekenhuis te Sittard overleden was, de kop liet hangen en er voor héél Wessem geen geheim van maakte, ‘dat het leven nu ook voor hem geen zin meer had’.

‘Wij noemden hem ‘het keplönke’, vertelt Sjengske Verheggen, ‘en als ik nu precies moet zeggen, waarom we dat deden, moet ik het antwoord schuldig blijven. Door die benaming zonderden wij hem in ieder geval af van de rest, waarvoor toch of in dit of in dat een reden geweest moet zijn.

Ties Bours heeft reeds van hem gezegd, waarin hij uitmuntte en waarin niet. Hij heeft hem zeker niet schoner gemaakt dan hij was; maar ik voor mij geloof, dat hij minstens één ding in hem over het hoofd heeft gezien: zijn houding als misdienaar aan het altaar. Ties Bours, durf ik zeggen, heeft hem nooit de Mis zien dienen, wat anderen wel gezien hebben, die hem daarom recht in de roos schoten toen ze hem ‘het keplönke’ noemden.

Van een kapelaan wordt verwacht, dat hij in Gods vriendschap wandelt, dat hij graag bidt, dat hij de mensen een goed hart toedraagt, dat hij zichzelf niet zoekt, dat hij goed is voor de armen, medelijdend met de zieken en vol begrip voor menselijke zwakheid - verwachtingen allemaal, die zijn omgeving reeds meer

of minder duidelijk in Louis Tijssen onderkende en waarin ze op zijn eigenlijke lotsbestemming op voorhand een wissel trok.

Wanneer Ties Bours van hem zegt, dat hij altijd even goedlachs was en spelbereid en tot aan zekere grenzen niet afkerig van kattedekwaad, zou ik daaraan nog willen toevoegen dat hij met ons de aan alle Wessemer kinderen eigen onweerstaanbare trek deelde naar (verboden) fruit, dat immers in Wessemer, waar geen loofbomen gedeiden, schaars en dus kostbaar was. Zijn leven lang, schijnt het, is hij die hang naar fruit, naar kersen vooral, niet te boven gekomen en heeft hij zich, ook toen hij later de deugd van soberheid in zijn levensprogramma had geschreven, (onschuldig genoeg) zoeken te compenseren voor het in zijn jeugd geleden gemis.

Verhaald wordt in dit verband, dat hij als pastoor van Susteren eens op heterdaad een jongen in zijn kerseboom betrapte die daar waarachtig niet zat om alleen maar te zitten fluiten. Toen de zondaar, in velden en wegen nergens een uitkomst ziende, luidop begon te schreien, moet pastoor Tijssen tegen hem geglimlacht en gezegd hebben: 'Hou je gemak maar, jongen, dat deed ik vroeger ook!'

Hoe verslingerd hij ook was op fruit, toch was hij, als de voornamere mensen op grabbeldag appeltjes of anderszins lieten grabbelen, te fijn om mee te doen. 'Ik laat me voor een appel niet op mijn vingers trappen', zei hij dan; maar genoot op afstand als de anderen - en dat waren we allemaal - zich hals over kop, als jakhalzen op een prooi, in de blubber wierpen.

Wat ik me van hem herinner is ook dit nog, dat ik

in heel mijn lange leven nooit iemand ontmoet heb die zich, ook toen hij al een boom van een kerel geworden was, bij alles wat hij deed en zei, zo diep in het klokhuis van zijn hart liet kijken.

En tenslotte wil ik hem nog even schilderen zoals ik hem in de geest vaak voor me zie: met de gewoonte namelijk om, als hij zich op iets bezon, op de nagel van zijn voorvinger te staan bijten; een houding, naar men mij vertelde, waarin men hem ook op latere leeftijd nog soms verdiept kon zien staan’.

Deernis met arme en behoeftige mensen die hem later tot een armevader zou maken, scheen hem aangeboren; althans zeer vroeg te zijn ingeprent door zijn moeder, die immers ‘haar hand ook opende voor de noodlijdenden en ze uitstreekte tot den armen’, zoals op haar gedachtenisprentje staat vermeld.’

Van zijn jeugdvriend Verheggen vernamen we, dat ze er samen, zo jong als ze waren, als echte Vincentianen op uittrokken om de armen te gaan bedélen en hoeveel takt en kiesheid Louis Tijssen daarbij aan de dag wist te leggen. Daar het schamel zakgeld dat ze genoten niet voldoende was om zelfs maar een kinderhand te vullen, putten ze uit de bijdragen welke sommige mensen zich ter liefde Gods verplicht hadden wekelijks voor hun hulpbehoeftige medemensen op zij te leggen: herinnering wellicht aan de weldadige stichting ‘de Tafel des H. Geestes’, die tot aan de franse revolutie in het Gasthuis te Wessem gedekt had gestaan voor behoeftigen en voorbijtrekkende pelgrims.

Zijn eerste heilige communie op tienjarige leeftijd, de eerste werkelijk grote gebeurtenis in zijn leven, was voor Louis Tijssen, die heel zijn verder leven lang

zijn Geloof meer als trofée dan als schild heeft gedragen, een overrompelende ervaring.

Zonder natuurlijk nog in de verste verte te beseffen waar hij met zijn God en diens nederbuigende gemeenzaamheid aan toe was, liet hij het wonder aan zich geschieden van een zich mateloos ontfermende Liefde.

Het was een der meest luisterrijke plechtigheden die de kerk van Wessem te beleven bood als de communiekinderen, jongens en meisjes, allemaal even nuchter van kwaad en nieuw in de kleren, op de pastorie werden afgehaald en door de harmonie naar de kerk begeleid. De Mis was er dan een, waarbij geen wierook en kaarslicht gespaard werd en de preek die de pastoor hield was het beluisteren meer dan waard. Ontroerend vooral was het ogenblik, als de kinderen, na gezamenlijk het confiteor gebeden en zich voor God verontschuldigd te hebben, zich de volle kerk toekeerden en vergiffenis vroegen aan hun ouders en geen oog droog bleef. Wanneer ze daarna, jongen bij jongen en meisjes bij meisje gepaard, ter H. Tafel naderden, rees heel de kerk reikhalzend recht en bleef in een ademloze stilte aller aandacht gespannen tot de kinderen weer op hun plaatsen waren teruggekeerd en een op zijn paasbest uitgedost kerkmeester met witte handschoenen aan hen één voor één uit een kristallen roemer een teug wijn had laten drinken: een middel om hen het verwerken van het eucharistische Brood te vergemakkelijken en een erewijn tevens.

Dat zulke zinvolle, de hemelse begunstiging begeleidende en zich in een haast adembenemende stilte voltrekkende riten, de diepste indruk maakten op het

ontvankelijk gemoed van de vrome Ludovicus, hoe kon het anders?

Vergissen wij ons, als we bij die gelegenheid in het kind reeds de grote danker vermoeden, die hij tot zijn dood toe blijven zou: de danker en dus de nederige; de zich van zijn eigen nietswaardigheid bewuste, doch zich mateloos begenadigd wetende en zich dankend en aldoor dankend meer en meer veredelende mens? Wij geloven het niet.

Na de plechtigheid in de kerk zat hij, omhelsd door zijn moeder - 'had vader dit nog kunnen believen!' - en gelukgewenst door broers en zusje, met Tieske Valkenborg, zijn communiepaar, op de ereplaats aan de voor deze gelegenheid bizonder feestelijke dis; beiden stijf in de nieuwe manufacturen gestoken en krakend van zindelijkheid. Peetoom en peettante, die ieder met een bescheiden geschenk over de brug waren gekomen, zaten mede aan. En misschien had ook heerom Jacobs zijn parochie in de steek gelaten om het feest op te luisteren; maar dat mogen we met zekerheid niet beweren.

In de namiddag verschenen in ieder geval meester Vossen en tante Beatrix om van de koffietafel te profiteren die rijkelijk met vla en Wessemer knapkoek was beladen. Natuurlijk werd er, tussen het keuren der verschillende soorten vla door, over het hoofd van de communicant heen, een blik in de toekomst geworpen. Dat was meester Vossen wel toevertrouwd. Meester Vossen immers was er precies de man naar om de bedoelingen der Voorzienigheid met een jongensziel af te tasten en iemands geschiedenis vooruit te lezen. En misschien - maar daar durven wij alweer geen eed op doen - is 'het keplönke' toen zelf ook voor

het eerst officieel voor de dag gekomen met zijn verlangen om priester te worden. Meester Vossen zal dan niet nagelaten hebben er op te wijzen dat men, zonder de nodige moeite en inspanning, nooit iemand wordt die de moeite waard is en dat iemand die zulk een hoog doel als het priesterschap voor de geest zweeft, ten allen tijde in heel zijn handel en wandel als voorbeeld gesteld moet kunnen worden aan de anderen.

Was dat tot dan toe met Louis het geval geweest?

Meester Vossen meende van wel; behalve dan op één punt: zijn ernst. Levenslustig zijn, was goed; doch op tijd en plaats. Maar de levenslust van Louis - zijn zin voor humor zou hem heel zijn leven lang parten blijven spelen - liep wel eens de spuigaten uit. Dan greep meester Vossen in en zette hij hem op water en brood; dat wil zeggen: dan veroordeelde hij hem om voor een bepaalde tijd zijn contacten met zijn boezemvriend Verheggen, die er de aanstoker van was, te verbreken. Dat hun beider functie van misdienaar hen iedere morgen weer aan de voet van het altaar samenbracht en de bij het heilig dienstwerk passende ernst hen ook daar wel eens in de steek liet, was echter een zaak die niet hem, maar de pastoor aanging.

De dag na het feest hadden de communicanten vrij van school en ze trokken dan, paar bij paar, in hun zondagse kleren door het dorp om zich door ooms en tantes, vrienden en bekenden te laten befeesten. Dat zulks wel eens op kokhalzen uitliep, verwonderde niemand die hen, de jongens tenminste, tot op de pastorie toe, met een dikke sigaar tussen de vingers achter een glaasje klare met suiker had zien zitten: een situatie welke een man als meester Vossen, die zijn

tijd en zeker zijn omgeving een heel eind vooruit was, ten diepste betreurde.

Dat ook Louis Tijssen er niet in gespuwd heeft, is zeker. Hij was immers ‘een jongen als ze allemaal waren’; een, die zich op niets liet voorstaan en in wie het niet òpkwam gebruiken en gewoonten, die nu eenmaal in der voege waren, de kop af te bijten; hoe onkinderlijk en zelfs verderfelijk die ook waren. Gelukkig maar dat de volgende morgen de schoolbel weer luidde die de hele Pieten, welke vooral de knapen zich gisteren nog gevoeld hadden, weer tot gewone schoolkinderen degradeerde. Voor de rest, voor de ernst die ze voortaan met de lesrooster te maken hadden, stond meester Vossen in.

Ook zorgde hij voor een degelijke voorbereiding en een stichtelijk gedrag, toen de communicanten kort daarop onder zijn hoede naar Thom trokken, om uit de handen van monseigneur Paredis het H. Vormsel te gaan ontvangen. Naar goed gebruik werd er op de heenweg aan één stuk door gebeden, de meisjes voor en de jongens na; maar na het Sacrament ontvangen te hebben, werden de teugels gevierd en geneerde het niemand meester Vossen kind te zien worden met de kinderen.

Op de terugweg evenwel had hij het uitgelaten vendel nog iets te zeggen; een kort woord maar, dit: dat nu alles goed en wel was, dat ze een Sacrament ontvangen hadden dat er niet om spotte. Zijn bedoelingen waren duidelijk; ze wisten van wanten. Maar ook dit nog mochten zij ter harte nemen, dat zij zich beter een hand konden afkappen dan ooit de zo juist ontvangen sacramentsgenade ten schande te maken.

‘Dus alles in eer en deugd, kinderen, en dan is er op de wereld nog ruimte genoeg voor plezier’.

Dàt was meester Vossen. En resoneert zijn stem niet na als we later deken Tijssen tot zijn Sittardse carnavalvierders horen zeggen:

‘Ik heb er niets op tegen, jongens, als het maar in het nette geschiedt; als God maar niet beledigd wordt’.

De levenslessen die Louis Tijssen van meester Vossen heeft opgestoken, waren stellig evenmin gering als de parate kennis die hij als niet buitengewoon begaafd maar leergierig en ijverig leerling bij hem opdeed. Toen meester Vossen hem aan heerroom Jacobs te Helden afleverde om zich daar in de klassieke talen te gaan bekwamen, had hij in ieder geval genoeg in zijn mars om dit met vrucht te doen en sprak hij, behalve een mond Engels en Duits dat ieder gymnasiast hem zou benijden, een Frans dat hem straks op Rolduc in de voorste rijen zal plaatsen.

4. Pastoors-Louis

Johannes Hubertus, zoon van Hannes Jacobs van Grathem had, na een kort professoraat in de filosofie te Rolduc, achtereenvolgens het kapelaanschap en het pastoraat waargenomen te Haelen en was in 1875 pastoor geworden van Helden, in welke bediening hij op 11 mei 1897, 69 jaar oud, overleed.

Het was een eenvoudige, oprechte, over het algemeen gemoedelijke, maar soms felle man die raak uit zijn slof kon schieten. Talloze slapeloze nachten en zware kopzorgen heeft hij zich bezorgd door zijn temperamentvol, misschien niet altijd even tactisch, optreden tegen de danswoede zijner parochianen die

hij telkens als ze de kop opstak met donder en geweld te lijf ging als gold het de baarlijke duivel zelf.

Als pastoor van de oude stempel pleegde mijnheer Jacobs, als hem een nieuwe kapelaan werd toegewezen, diens bruikbaarheid te toetsen aan het antwoord dat hij kreeg op de vraag: of hij kaarten kon of niet. De kern van de kwestie zat echter dieper dan enkel maar in het wel of niet kunnen kruisjassen of toepen; de vraag was, of de nieuweling een gezelschapsmens was of niet; of hij in die gezegende (?) dagen, in een tussen hei en bossen verloren nest begraven, bij eventueel gebrek aan emplooi en boekenmoeheid, een uitlaat had voor zijn overdadige energie. Wat pastoor Jacobs zeggen wilde was, dat toepen en kruisjassen beter waren dan dromen, duimendraaien of nog erger. Pastoor Jacobs was een wijs man, een realist; iemand die men niets wijs hoefde te maken, zeker niet over de menselijke natuur. Die had hij - en dat niet alleen langs de wegen van filosofie en moraal - doorgrondt. Daarbij was hij een vroom priester die ernst maakte met zijn bediening en er zich met de grootste zorgvuldigheid van kweet.

Wanneer wij voorts vernemen, dat hij een groot vereerder van Jesus H. Hart en van de Moedermaagd was, weten wij meteen, dat zijn neef Louis zijn bijzondere devoties evenmin van vreemden had als zijn liefde voor de armen die een erfenis van de Jacobsen blijkt te zijn.

Na 'onder veel tranen' afscheid te hebben genomen van zijn moeder - 'Ga nooit van moeder weg', drukte hij zijn broer Jozef, aan wie we deze bijzonderheden danken, op het hart - arriveerde Louis Tijssen, veertien jaar oud, op de Heidense pastorie.

Door heerroom opgesteld lag daar, naast een respectabele stapel boeken ‘die allemaal naar de pijp roken’ en een dagindeling, zijn leerprogram reeds voor hem klaar en kon hij onmiddellijk aan de slag. Veel tijd om zich in zijn heimwee te verdiepen, had heerroom hem niet gelaten. Gelegenheid om aan huis te denken, had hij enkel 's avonds in zijn bed. Want buiten de lessen en het schrijfwerk, waren ook nog hand en spandiensten in tuin en keuken voorzien. En natuurlijk in de kerk, waar Gerard Pubben het kosterschap waarnam.

Van deze man weten we hoezeer Pastoors-Louis, onder welke benaming hij in Helden doorging, het kosteren in het bloed zat en hoeveel vreugde hij aan het handlangeren in de kerk beleefde; aan klokkenluiden en orgeltrappen, zowel als aan misdienen en sieren.

‘Hij was groot van postuur’, herinnerde de tachtigjarige Gerard Pubben zich in 1935 nog; ‘een vriendelijke, behulpzame, altijd opgeruimde jongen die prachtig zingen kon en machtig hard lopen; een die overigens stil en bescheiden voor zich heen leefde en geen mens in het onzekere liet, over wat uit hem aan het groeien was’.

Drie jaar, van 1879-'82, bracht hij in Helden door, waar hij onder heerooms leiding zo gezegd zijn gymnasiale studies deed, die hij daarna met de rhetoriek op Rolduc ging voltooien. Dat het, ondanks de vele schone dagen die hij er beleefde, toch niet allemaal even hoge gedachten waren, die hem over de priesterlijke existentie op een afgelegen dorpspastorie waren bij gebleven, zou misschien kunnen blijken uit een

voorval dat zich, korte tijd nadat hij priester gewijd en tot professor op Rolduc benoemd was, afspeelde.

Toen pastoor Jacobs - omdat de oude niet kon kaarten vermoedelijk - weer eens om een nieuwe kapelaan gevraagd had, liet bisschop Boermans, die zijn klasgenoot terwille wilde zijn, de keuze aan hemzelf over. Natuurlijk, mag men wel zeggen, viel de keuze van heeroom op zijn neef. Prompt ging er een opgetogen schrijven naar Rolduc, dat de jonge professor van zijn uitverkiezing in kennis stelde. Even prompt evenwel kwam, in het bekende magistrale schrift van zijn neef, het onthutsende antwoord: 'Liever te Rolduc op het kerkhof dan in Helden kapelaan!' - een antwoord intussen dat er, althans op stuk van begraven worden, niet om loog. Maar het onweer dat daarop in Helden losbrak, had anderhalf jaar nodig om na te rommelen en dan gaandeweg in christelijke vergevensgezindheid weg te sterven.

Misschien ook was het, wat wel eens 'het geheim van Rolduc' genoemd wordt, dat hem reeds te pakken had en hem die pathetische woorden ingaf: het ondefinieerbaar klimaat, de door de eeuwen geadelde en van wierook en kaarslucht doortrokken atmosfeer der waarlijk vorstelijke abdij. Misschien was het 't een en 't ander. En daarbij niet te vergeten de aantrekkingskracht van de Rolducse jeugd op een wonderlijk jong gebleven hart, wat hem bezielde, toen hij zijn overigens hoogvereerde heeroom en weldoener zo bruusk tegen het hoofd stiet.

Wegwijs gemaakt in de wereld van Virgilius en Homerus, kwam in oktober 1882 Louis Tijssen als student der rhetoriek op Rolduc om er zijn gymnasiale vorming te voltooien. De overgang van een dood-

stille dorpspastorie naar het rumoerige, op gezette tijden in kannibalistisch spektakel uitbrekende leven van een internaat, viel vanzelfsprekend aanvankelijk niet mee. Dat hij er zich als een Daniël in de leeuwenkuil voelde, geloven wij echter niet. Het was immers niet de eerste zure appel waardoor hij zich heen te bijten had. Flink van postuur als hij was en met martiale allures, zullen de heertjes, de flatteurtjes, zich wel gewacht hebben deze opzichtelijke boerenjongen de kaas van het brood te willen eten. En wellicht dat het feit, dat hij ‘machtig hard lopen kon’ en tot nog andere sterke stukken in staat was, hem met een zekere aureool heeft omgeven. Als tamboer-majoor of commandant van de schutterij zou hij stellig een goed figuur hebben geslagen. En zulk een figuur telt, in een met de nodige romantiek geladen jongensgemeenschap, altijd mee.

Dat hij zich als student niet in de voorste rangen wist te plaatsen, lag niet aan zijn toeleg en ijver, die voorbeeldig waren. Blijkens de over het schooljaar 1882-'83 behaalde resultaten, moet hij de hem gegeven bescheiden talenten naarstig hebben benut. Bij de prijsuitdeling op 8 augustus 1883 vielen hem, als leerling van de zesde klas gymnasium, in Doctrine Chrétienne, cours supérieur, de zevende; in Histoire littéraire, de vierde en in Mathématique, de derde prijs ten deel. Zonder ook nu weer een uitblinker te zijn, kwam hij het jaar daarop ook weer met de nodige lauweren uit het vuur. Want als leerling van de Philosophie, cours inférieur, behaalde hij, behalve in Doctrine Chrétienne de achtste, in Histoire de Philosophie de vierde, in Littérature Latine de derde en in Logique et Ontologie de derde prijs: successen waarin

we, hoe dat we ze ook draaien en keren, maar moeilijk de wezens-structuur ontdekken van de man zoals wij hem later kennen leerden; al tekent zijn geestelijke gerichtheid er zich, naar ons gevoelen, wel enigszins in af.

Bij de prijsuitdeling op 12 augustus 1885, die in tegenwoordigheid van Monseigneur Boermans, de co-adjutor van Monseigneur Paredis, plaats vond, viel de filosoof Louis Tijssen in de vakken Filosofie, cours superieur, en Introduction à la Theologie, geen enkele prijs, maar een tot dan toe op Rolduc niet gebruikelijke ‘mention très honorable’ ten deel; een heel aparte vermelding, die kennelijk ten doel had zijn toeleg nadrukkelijk te honoreren en waarin we stellig een bewijs mogen zien van het gunstig daglicht waarin hij bij directeur en leraars stond.

Dat hij bij die gelegenheid in het toneelstuk ‘Le Fils du Salidaire’ van J. Demarteau (arrangé en un acte) de rol van Albert, sergeant de Zouaves, speelde, zullen we goed doen méér als kenschetsend voor zijn postuur dan voor zijn talent als toneelspeler aan te merken, menen wij. Voegen wij hieraan nog toe, dat hij datzelfde jaar in Eloquence Sacrée de vijfde prijs behaalde en over 1882-'83 niet vermeld wordt onder de ‘Bonnes notes perdues’, dan krijgen wij, in prijzen en loffelijke vermeldingen uitgedrukt, een weliswaar zeer schematische doch voor ons doel belangrijke situatietekening van de gymnasiast en filosoof Louis Tijssen op Rolduc.

Gaan we te ver als we tenslotte veronderstellen dat de welhaast twintigjarige, de gebeden en zorgen van zijn moeder indachtig, daarin mede een voortdurende aansporing gevonden heeft om zichzelf niet te sparen;

om, waar zijn intellectuele begaafdheden het tegen anderen moesten afleggen, die anderen in zedelijke waarden te evenaren en zelfs te overtreffen?

Wij geloven het niet. Wij geloven bovendien dat deze Wessemer jongeman eergevoel genoeg had om, zo niet in het ene dan toch in het andere, te willen uitblinken en de mogelijkheden, die in hem scholen en die hij reeds vroeg had leren doorschouwen, geldig te maken.

Met het ideaal van het priesterschap, wat voor hem een ideaal priesterschap betekende, voor ogen, moet hij - de richtlijnigheid van zijn leven en streven staat er ons borg voor - onder de verschillende wegen die naar dat doel en dus ook naar zijn einddoel voerden, de zijne duidelijk vóór zich gezien hebben: een weg van eenvoud en waarachtigheid in woord en daad, van zelfvergetenheid en toewijding, van plichtsbesef en trouw; van heiligheid tenslotte.

Of zijn tranen gevloeid hebben toen hij Rolduc verliet en hij er zijn hart heeft achtergelaten, zoals het befaamde lied van Rolduc wil, durven we niet bevestigen. Overigens zal hij zich weinig bekreund hebben om de letterlijke inhoud ervan en in het meer dan driehonderd koppen tellende koor uit volle borst hebben meegezongen:

Adieu, Séjour de mon enfance,
Adieu Rolduc, aimable lieu!
Rolduc, où règne l'innocence,
La paix et le bonheur, adieu!
Le Ciel m'appelle au Sanctuaire,
Adieu, riant séjour des bois!
Je suis au bout de ma carrière,
Salut pour la dernière fois.

5. Seminarist

Na zijn vacantie gedeeltelijk te Wessem en gedeeltelijk te Helden te hebben doorgebracht, verscheen hij op een najaarsmorgen van 1885 in geestelijk gewaad te midden der zijnen en werd door moeder de laatste hand gelegd aan zijn toilet. In toog en jas en met de obligate steek op zijn hoofd, leek hij een kop groter dan hij was: alles bijeen een schone dikke geestelijke heer, in manufacturen die berekend waren op de groei. Aan de voordeur stond de huifkar reeds voorgereden, met stoelen voor moeder en hem onder de kap en heel achterin de linnenkist met de strozak en de kussens en het overige meubilair. Heel de Polstraat stond buiten, de mannen op hun dorsvlegels geleund, toen de kleine verhuis zich in beweging zette. Een broer met de handen diep in de zakken en een zusje met betraande ogen zagen hem na.

Ongeveer twee uur later rolde de huifkar Roermond binnen en, afgeladen in de Swalmerstraat, deed Louis Tijssen van Wessem zijn intrede in het Seminarie. Het was een stokoud van de wereld afgekeerd en alzijds door hoge muren van de wereld afgesloten gebouw, waar hij de voet over de drempel zette; een klooster, waar de schim van Dyonisius de Karthuizer nog rondwaarde en de in de barokke kloosterkerk achter een glasraam opgeborgen beenderen der Roermondse bloedgetuigen appelleerden aan het heroïsme dat er door zijn bewoners, speciaal de jeugdige levieten, moest worden opgebracht.

Sedert de monniken eruit verdreven waren en het voor alle soort doeleinden gebruikt en misbruikt was geworden, had de tijd er stil gestaan. De accomodatie

was er, ook in de latere voorbouw, zo gebrekkig mogelijk en men hoefde de sfeer van het vrije sinistere geheel, van de gangen en bepaalde gelegenheden, maar gesnoven te hebben, om zich een gedachte te vormen van het soort ascese waarmee de toekomstige clerus er op het leven werd afgericht.

Aan zijn eigen improvisatievermogen overgelaten, installeerde men er zich zo goed als het ging. Men voedde er de eigen lamp met petrol en sloeg meestal 's avonds het bed op zoals men er 's morgens was uitgekropen. In dozen en kistjes bewaarde men onder allerhande vormen de bijspijs bij het gewoonlijk schrale, altijd eentonige dagelijkse menu; bijspijs, die van huis betrokken werd of door familieleden regelmatig aan de seminariedeur werd afgegeven. Wie gedurende de wintermaanden een kacheltje plus brandstof rijk was, had te kampen met rook en stank en liep kans een brandstichter te worden; wie er zonder was, bevroor of zat in een deken gewikkeld, met de knieën opgetrokken onder de kin, aan de studie.

Aan knechten overgeleverd, van wie de onwil gewoonlijk evenredig was aan hun luiheid, was de hygiëne er erbarmelijk. Het comfort beperkte er zich tot een meer of minder luie stoel die de provisorische behuizing op de kotten vervolmaakte.

Dat het er ook anderszins spartaans kon toegaan, daarover laten de oudere geslachten ons niet in het onzekere. De omgang was er over het algemeen weinig geciviliseerd. Wie van thuis geen goede vormen had meegebracht, boekte er weinig of geen winst; wie dat wél had gedaan, diende acht te geven zijn erfenis niet kwijt te spelen.

Het Frans, dat op Rolduc de voertaal geweest was

en naast een zekere training een bepaalde stijl had gewaarborgd, had men afgezworen voor een mengelmoes van Limburgse dialecten waarmee men, ieder het streekeigene zo overtuigend mogelijk tot gelding brengend, elkaar in de omgang robuust te lijf ging. Bewondering kon men opbrengen voor de plastiek en de polofonie ervan, wanneer men echter maar niet zo ver gaat te beweren, dat het een ideale voorbereiding op de preekstoel was, waar het Woord Gods zich toch, alle dialectomanen ten spijt, in beschaafd Nederlands dient te kleden. De tijd echter dat een Limburger, een seminarist en zelfs een seminarie-professor niet uitgezonderd, geen enkele taal zo slecht als zijn moedertaal sprak, ligt gelukkig al een tijd achter ons. En niemand zal durven beweren, tot nadeel van ons, ook eigen Limburgs, beschavingsleven!

Louis Tijssen diende zich onder zijn mede-seminaristen aan als een beschaafd iemand; met meer beschaving en welgemanierdheid dan zijn uitgesproken boers type op het eerste gezicht deed vermoeden. Zijn geestelijke structuur en de hoge opvatting die hij over het priesterschap waarop hij zich voorbereidde koesterde, waren daar niet vreemd aan. En ook - als men wil verstaan wat wij ermee bedoelen - zijn boerenadeldom niet. Het Frans beheerste hij nagenoeg perfect. Het Nederlands dat hij sprak was beter dan dat van de meesten, die het immers in de moedertaal niet verder dan tot een slecht vertaald Limburgs brachten. De overtuiging, die hem trouwens nooit verlaten heeft, dat de priesterlijke waardigheid zich het best in beschaafde omgangsvormen en dus ook in beschaafd Nederlands handhaafde, was reeds vroeg de zijne. Ook als uitdrukkingsmiddel van wat een priester eigenlijk

te zeggen heeft, sloeg hij het hoog aan. In hoever hij het hierin bij het rechte eind had, laten we in het midden.

In behuizing en kost nooit verwend, schikte de seminarist Tijssen er zich gemakkelijker dan sommige anderen, voor wie het seminariëleven in de gegeven omstandigheden een soort woestijn geweest moet zijn, waarvan ze zich de driejarige doortocht passabel zochten te maken met nakaarten op de vleespotten van gisteren en vooruitdraven op het beloofde land van morgen. De betrekkelijke vrijheid en grotere mate van zelfstandigheid die ze genoten, was echter voor allen een winstpunt dat gretig werd uitgebuit. Jong als ze waren, ontbrak het hen, bij het verwerken van de voorkomende ongemakken, natuurlijk ook niet aan de nodige sportiviteit. Tenslotte was er dan nog het élan dat vleugels gaf, de bezieling die ze uit hun roeping putten; - dezelfde bezieling ongeveer die ook de jongelingen in de brandende oven moet hebben doen zingen en zegevieren over het vuur.

Op de een of andere geringere eminentie na, waren de hooggeleerde heren, aan wier voeten de seminarist Tijssen neerstreek, stuk voor stuk mannen die, niet minder dan de professoren van de andere Nederlandse seminaries, voor hun taak berekend waren en zich met toewijding van hun leeropdracht en, voor zover daarbij inbegrepen, van de vorming van de jonge clerus kweten. Zeker de topfiguren onder hen stonden, ook als wetenschapsmensen, met beide voeten in hun tijd; een tijd evenwel die van gezapigheid droop. Wat de menselijke samenleving hier en ginder nog aan kwalen aankleefde, werd door velen gezien als de gevolgen van de franse revolutie, waarvan ze zich ge-

leidelijk herstelde. En terwijl in de smidse van Vulcanus, waar Mars zijn wapens pleegt te smeden, de vuren voorlopig, misschien wel voor altijd, schenen gedoofd, had men, veelal zonder hun boeken gelezen te hebben, afgerekend met de sarcasmen van Voltaire en de liberalistische beginselen der Encyclopedisten, bleef Zola de verdoemelijke pornograaf en zat men alleen nog met het rationalisme van Rénan en zijn ‘Vie de Jesus’ in de maag.

Voor de ziener, die de politieke hemel van Nederland afzocht, waren de tijdsverschijnselen nog minder verontrustend. De emancipatie der katholieken voltrok zich ‘langs lijnen van geleidelijkheid’ en het katholieke volksdeel was bezig zich in de voetsporen van zijn voortrekkers zonder grote schokken tot een volwaardig en met anderen gelijkberechtigd partner in het Nederlands staatsbestel te ontwikkelen.

Voor wie zich tot de sterrenhemel van Limburg of een bepaald deel ervan beperkte, zag het er nòg rooskleuriger uit. De keerzijde der medaille evenwel was, dat bijvoorbeeld de sociale kwestie, behalve dan voor diegenen die ze aan den lijve ondervonden, ook bij ons nog nauwelijks een kwestie was. Het ‘Gij zult de armen steeds bij u hebben’ werd als een gestandariseerd feit aanvaard en had niet zelden als verontschuldiging te dienen voor pretenties en praktijken, waarbij het ‘Gij zult de naaste liefhebben als u zelf’ in alle gemoedsrust in de wind werd geslagen. Doch wij leven pas in 1885 en de wereld zou nog tot in mei 1891 moeten wachten voor Leo XIII in zijn encycliek *Rerum Novarum* het mensonterend Liberalisme zou vonnissen en het in harde maar duidelijke taal zou opnemen voor de overgrote massa van mensen

die praktisch weinig hoger dan als slaven werden aangeslagen.

Dat een aanzienlijk deel der Limburgse bevolking zijn kost moest gaan zoeken buiten de grenzen, was een probleem dat met het vorige in nauw verband stond, doch voor wiens oplossing nog geen voet werd verzet.

En terwijl de voortwoekerende T.B.C. en de even catastrofale kindersterfte nog slechts een enkeling kopzorgen baarden, scheen de drankzucht min of meer als passend bij de structuur van ons volk geaccepteerd.

Alhoewel er verontschuldigen in het geding gebracht konden worden, was dus het predicaat van 'het donkere Zuiden', dat we, à rebours ook van onze afzijdigheid, door het Noorden in de schoenen geschoven kregen, niet helemaal onverdiend. Aan de mogelijkheid, bedoeld odium door spectaculaire prestaties te ontzenuwen of de discriminerende 'Hollander' anders dan met even dikke woorden de mond te snoeren, waren we echter voorlopig nog niet toe. Voorlopig zocht alleen onze aangevochten jeugd van scholen en internaten het zich op sportvelden of bij andere gehandschoende ontmoetingen kwijt te vechten; terwijl zij immers niets anders deed dan onze apartheid benadrukken en de kloof verdiepen. Dat een cosmopoliet als Frans Erens ons - zij het meer als geïnteresseerd toeschouwer dan als overtuigend kunstenaar - in de Beweging van '80 vertegenwoordigde, ging nog evenzeer buiten ons om als die Beweging zelf; evenzeer ook als de omstandigheid, dat de Roermondenaar Cuypers zijn neo-Gotische idealen tot in het hart toe van Holland in grootse bouwwerken gestalte gaf en

Wessem: Als een zwaan op de wateroever

de Maastrichtenaar De Stuers het in 's lands vergaderzaal, waar de schatten van onze bodem toen nog ontdekt moesten worden, opnam voor de schatten van onze cultuur.

Intussen evenwel had Limburg mannen in de maak als - om ons tot deze prominenten slechts te bepalen - de Venlonaar Nolens, de Yenraijer Poels en de landjonker Ruys; had een elite der Nederlandse jongelingschap haar weg gevonden naar Rolduc; kwam Thijm zich geregeld, zoal niet van de vorderingen van zijn zoon Karel, dan toch van 'de duisternis' van het Zuiden overtuigen en brak ginds de dag aan, dat een Roermonds seminarieprofessor en een Sittardse leek als hoofdredacteurs hun licht zouden doen schijnen in 'De Tijd'.

Dit laatste echter was nog (kleine) toekomstmuziek, toen Louis Tijssen zich als groot-seminarist in studie en gebed op het priesterschap voorbereidde.

President van het Seminarie was 'Papa' Hoefnagels, zoals hij in de wandeling genoemd werd; een waarlijk vaderlijk man met een gouden hart, wie men niets te verwijten had dan 'dat hij een smid als kok in de keuken had gezet', zoals de overlevering getuigt. De schriftuurlessen die hij naast het presidentschap had waargenomen, had hij, toen hij de 'beangstigende' vlucht die de exegese nemen ging niet meer kon bijhouden, overgelaten aan een jeugdiger kracht. Van het Weerter college, waar hij een functie als leraar vervuld had, overgekomen, was Josephus Drehmanns - de latere bisschop en dezelfde met wie Poels, dramatisch genoeg, straks de degen te kruisen zou krijgen - met de exegese belast, terwijl de zo pas te Leuven in de dogmatiek gedoctoreerde Paulus Mannens zijn

niet verwerende toehoorders in de wolken bracht door zijn brillante en glasheldere wijze van doceren.

Samen vormden zij het jonge element in het steelvaste corps van docenten, van wie Russel het Jus canonicum, Pie Marres de Moraal en Verzijl de rubrieken behartigden. Autodidacten van professie, zoals ook hun voorgangers op de professorale seminariezetels, waren het zonder uitzondering typen; eerbiedwaardige typen wel te verstaan, die gaarne hun autoriteit tot gelding brachten ook wanneer ze, als Pie Marres, het beredderen van de seminarietuin of als Verzijl, - ‘Verzijlke, een voor zichzelf braaf maar krenterig manneke’ - het provisorschap te behartigen hadden.

Papa Hoefnagels bemoeide zich zo goed als niet met de seminaristen, op wier handel en wandel onder hetzelfde dak weinig of geen controle werd uitgeoefend. Nu en dan verscheen op de gangen een der heren professoren die om beurten ieder een week het toezicht hadden en die dan ongemerkt weer verdween als alles rustig was en daarmee alles in orde bevonden werd. Geestelijke leiding werd er, buiten de biechtstoel, aan de levieten niet gegeven. Met hun mogelijke moeilijkheden moesten ze zelf maar, hoe dan ook, zien klaar te komen. Verdieping van het godsdienstig leven was hoofdzaak bij de studie waarbij de liturgie nog niet in aanmerking kwam; alleen de rubrieken naarstig werden ingescherpt door Verzijl.

De wetenschap als zodanig was weinig in tel. Men nam op wat de professoren naar voren wisten te brengen en niemand dacht eraan het gehoorde door lezing of zelfstudie te verruimen. Dit ook al bij gebrek aan boeken of vaktijdschriften en als gevolg van het feit

dat de bestaande geestelijke stromingen het seminarie nog volkomen onaangeroerd lieten. Men leefde er meer uit het Geloof dan uit de boeken. Het klimaat was er gemoedelijk religieus en de sfeer was er zo, dat men priester werd door er te zijn. Met de moderne psychologie nog in haar kinderschoenen, was de weg naar het priesterschap nog niet met zoveel voetangels en klemmen bezaaid als thans.

Voorts bestonden er geen liefhebberijen. Er was niemand die zich in zijn vrije tijd op iets anders toeleigde dan op kaarten. Gekaart werd er dan ook dat de stukken er afvlogen; ook op de vrije middagen als het weder de jonge heren verhinderde op stap te gaan. Bij goed weer werden er veelal bezoeken afgelegd bij bevriende heren of kennissen in de omgeving der stad; excursies, die bijzonder geslaagd mochten heten als er een welgevulde maag van mee thuis werd gebracht.

Tweemaal, voor zover wij weten, heeft de man Gods, Louis Tijssen, zich tegen het einde van zijn leven laten ontvallen, dat hij op het groot seminarie een leven van plichtsbetrachting geleid had en grote ernst had gemaakt met zijn roeping.

Bij gebrek aan nadere gegevens is het ons, jammer genoeg, niet mogelijk een ander dan uiterst gebrekkig, slechts op vermoedens berustend, beeld te vormen van het reilen en zeilen van Louis Tijssen als groot-seminarist. Graag hadden wij gezien dat men ons, juist in die beslissende jaren van voorbereiding op het priesterschap, op de hoogte gehouden had, zoal niet van zijn successen of nederlagen als student, dan toch van zijn vorderingen in, wat we korthedshalve noemen kunnen, de wetenschap der heiligen. Zelfs hadden we

willen weten tot welke ‘societeit’ hij behoord heeft en graag zouden we hem daar in zijn omgang met zijn clubgenoten hebben gadeslagen. Maar wat willen we? Wat blijft ons anders over dan, tastend in de nevelen van een verleden waaruit geen herinnering meer opflitst en geen enkele stem meer tot ons doorklinkt, ons te troosten met de zekerheid dat deze, voor de Genade zo openstaande, leviet misschien wel de huiver gekend heeft voor het Heilige der heilige dat hij schoorvoetend naderde, doch mateloos geboeid door de roepstem van Boven en met ziel en hart aan de Goddelijke Meester verknocht, geen voetbreed is afgeweken van de ingeslagen weg.

Grote dagen in het leven van de seminarist Louis Tijssen - dagen die als immer hoger reikende bergtoppen voor hem oplichtten - waren stellig die waarop hem, te beginnen met de tonsuur, bij tussenpozen de lagere en hogere Wijdingen werden toegediend. Zonder schriftelijk of mondeling ook maar de geringste reactie van hem op de zo ingrijpende aanrakingen met de bovennatuur, moeten wij ons ook in deze weer tevreden stellen met gissingen over de werkingen van de H. Geest in zijn ziel. Ook zijn familie en vrienden, die ons overigens zoveel herinneringen aan hem bewaard hebben, schijnen, hoe innig ze ook met hem medegeleefd mogen hebben, in die grote momenten hun kijk op hem te hebben verloren; althans weinig in het stellig meest verborgene, doch ook meest boeiende, deel van zijn wezen te zijn doorgedrongen.

Drie jaar werkte hij - en laat ons rustig aannemen met onverdroten ijver - aan zijn wetenschappelijke uitrusting toen hij, bij het begin van de grote vakantie van 1887, bij monseigneur Hoefnagels ontboden werd

en deze doodgoede man, die zelfs zijn innigste intenties slechts min of meer blaffend wist duidelijk te maken, begon met hem zijn spijt te betuigen over het feit dat hij zijn studies op het groot eelninarie voorlopig had op te schorten en zijn koffers te pakken had. De zaak was deze, dat gebrek aan personeel op Rolduc monseigneur Boermans had doen besluiten een zijner seminaristen voor die instelling af te zonderen en dat, om welke motieven dan ook, zijn keuze op de diaken Louis Tijssen gevallen was.

Natuurlijk geeft die keuze, waar ‘papa’ Hoefnagels ongetwijfeld de hand in gehad heeft, ons te denken. Er echter iets anders in zien, dan een bewijs van het vertrouwen dat men in de diaken Tijssen stelde, kunnen wij niet. Over zijn eigen reacties op deze benoeming tasten wij in het duister. En ook op de vraag, of hij er enig vermoeden van had dat hij daarmee zijn seminarietijd voorgoed achter de rug had, blijft het verleden ons het antwoord schuldig.

Louis Tijssen zal als ‘monsieur’, dat wil zeggen als leraar niet priester, ingeschakeld worden op Rolduc en voor de rest zal de Voorzienigheid erin voorzien. Voor het ogenblik gaat de diaken op vakantie naar Wessem; naar zijn moeder. Wat die ervan zeggen zal?

II. Rolduc 1887-1911

‘Anima justi, sedes sapientiae’

1. Surveillant op Rolduc

Moeder Dorothea zegt, dat men niet beter doen kan dan de vingerwijzingen der overheid, die de vingerwijzingen Gods zijn, te volgen. Dat men dan nooit bedrogen uitkomt. En haar zoon Louis is dezelfde overtuiging toegedaan.

Als hij niet bij heerroom in Helden vertoeft of een nacht bij oom en tante in Grathem is overgebleven, begeleidt hij iedere morgen zijn moeder, die groot en zwaar is en wankel op de benen, door de Groenstraat naar de kerk. De brave vrouw Scheeren, die op enkele passen van de Tijssens vandaan in de Havermanstraat woont en hen voorbij ziet gaan, roept dan haar kinderen aan het venster. Later zal vrouw Scheeren met een tikkeltje heilige overdrijving van de professor verklaren, dat ze hem nooit anders dan biddend heeft gezien. Haar dochter Anna zal dan, hoe jong ze ook is, moeder Dorothea begeleiden en nu en dan een handjevol krenten krijgen toegestopt. Als Anna wat bleek ziet om haar neusje, zal moeder Dorothea haar mee naar binnen nemen in de winkel, een suikerklontje fijn kloppen op de toonbank, de suiker met wormzaad vermengen en Anna Scheeren het mengsel toedienen. Een remedie waar moeder Dorothea bij zweert.

Broer Jozef is fier op Louis, die het al tot ‘professor’ heeft gebracht en Sjengske Verheggen, nog altijd klein van stuk en met hondstrouwe ogen, ziet hoog tegen hem op. Sjengske Verheggen beweert niet dat hij hem nooit anders dan biddend heeft gezien, maar overdrijft niet als hij verklaart, dat zijn vriend van binnen dezelfde gebleven is.

Samen maken ze grote wandelingen in de omgeving van Wessem, bellen beleefd bij de pastoor aan waar ze ‘zich frans te gedragen’ hebben, of vallen de kapelanie binnen om er de boel op stelten te zetten. Wat bij de kapelaan, die ook niet veel aan de hand heeft, màg, is bij de pastoor niet gepermitteerd: een wonderlijk en bijzonder stijlvol heer, die het aan één stuk door druk heeft Voltaire uit zijn graf op te delven en hem met zijn eigen knefels om de oren te slaan - le perfide!

Zonder er nog ooit met iemand over te spreken, bewaart intussen moeder Dorothea de woorden, heel vroeger door mère Scholastique over haar zoon uitgesproken, en overweegt die in de stilte van haar hart. Ze volgt hem met de ogen overal waar hij gaat en is zo teder met hem als een moeder met haar kind, dat het geestelijk kleed draagt, maar zijn kan. Ze is teder, maar ook zuinig op hem. Als hij al eens een hand uitsteekt bij het werk of op de losplaats, verdriet haar dat. Zij is als die andere Limburgse moeder die meent dat een geestelijk persoon altijd en overal een heer moet zijn; dat hij altijd geschoren moet wezen en manchetten moet dragen.

De eerwaarde heer Tijssen is voorlopig altijd geschoren, maar zelden goed. Manchetten draagt hij alleen 's zondags en dan nog slechts bij de kerkgang.

Van zijn persoon immers maakt hij niet veel. Hij interesseert zich aan de geschiedenis van Wessem of Wis-heim, wat eiland van wissen betekent; aan de godsdienstige controversen die de bevolking tijdens de Reformatie verscheurden; aan het eigen muntrecht dat de vesting Wessem eertijds bezat. Hij verdiept zich in de oude Wessemer gebruiken zoals de schippersmis en vraagt naar de oorsprong der drie horens in het Wessemer wapen, naar de oorsprong der Goswinus ab Insula stichting en gaat de wegen na waarlangs Sint Medardus in Wessem verzeild kan zijn als parochiepatroon. Zijn belangstelling in wat zijn geboortegrond aangaat is grenzeloos. Van de eigen knechten noteert hij smakelijk het rijmpje:

Het is ei verke,
dae op Medardusdaag geit wirke,

en van de smid, die ginds op de hoek van ‘de Hel’ op zijn aambeeld staat te turven, het volkswijs gezegde:

Tegelijk met het liek
Vergeit auch het leid; -

en denkt allicht aan meester Vossen die nu, reken eens even, al acht jaar dood is; in 1879, twee en vijftig jaar oud, gestorven.

Spijtig genoeg is zijn school reeds lang niet meer wat ze was; de roem van Wessem is verlopen; de mensen klagen. Niet omdat er op de speelplaats door de kinderen geen Frans meer gesproken wordt en de franse kerkboeken uit de kerk zijn verdwenen - men kan O.L. Heer ook op zijn Wessems zeggen wat men Hem te zeggen heeft - maar over de algemene gang van zaken. Met het onderwijs loopt het nog wel los, doch de opvoeding laat veel te wensen over. De kin-

deren zijn niet meer wat ze waren; de jeugd schiet in eerbied en gehoorzaamheid jegens de ouderdom te kort; naar de avondklok wordt niet meer geluisterd en de straatschenderij neemt hand over hand toe. En dan die jongens en meisjes onder elkaar. 't Is Godgeklaagd!

De jonge professor hoort de mensen aan en staat op de nagel van zijn voorvinger te bijten. Met het wel en wee der Wessemer bevolking en vooral met de jeugd begaan, liggen de klachten hem zwaar op de maag. Maar wat kan hij, die pas komt kijken en met de handen nog vol aan zichzelf?

Zusters! zegt de pastoor, die daarin tenminste voor de vrouwelijke jeugd een uitkomst ziet; maar waar haal ik die vandaan?

Zusters! peinst de professor, die er ook geen raad mee weet; doch het probleem laat hem niet los.

Onderwijl loopt de zomervacantie ten einde. De oogst is binnen, de spreeuwen zijn al aan het zwermen en Rolduc gaat zijn poorten openzetten voor zijn leergierig legioen. Wat monsieur Tijssen er te verhapstukken zal krijgen, is vooralsnog een geheim der goden; doch die hem spoedig wel uit de droom zullen helpen. Dat hij er als jongst aangekomene in de watten gelegd zal worden, daarover maakt hij zich niet de minste illusie. Van nabij immers weet hij zo ongeveer wat zo iemand te wachten staat. Natuurlijk geen hel, geen hemel en ook geen vagevuur, maar een beetje van allemaal samen en zó dat je er met de nodige goede wil en geest van geloof - met de nodige liefde ook voor de jeugd - een leven van maken kunt dat de moeite loont. Met de genade van Boven

moet het trouwens mogelijk zijn zich ook als jongste bediende en zelfs als duvelstoejager te heiligen.

En is het daarom eigenlijk niet begonnen? Om dat heiligen, bedoelen we?

Daarmee, menen wij, moet tenaastebij de gesteltenis weergegeven zijn waarmee, auspice Deo, monsieur Tijssen, in het voetspoor van nog twee andere nieuwe leerkrachten, van de heren Van Tuyl en Nolens, de poort van Rolduc bereikte.

Gedurende vierentwintig jaren, van 1887-1911 zou hij onder de directeuren Everts, Corten en Schrijnen aan de inrichting verbonden blijven en er achtereenvolgens als surveillant, als leraar en als prefect en leraar zijn beste krachten aan wijden.

Directeur Everts, die ernaar streefde Rolduc tot een ideaal oord van wetenschap en opvoeding te maken en daarin wonderlijk slaagde, was, behalve een man die zijn wegen en middelen te kiezen wist, een figuur die de teugels van zijn bewind strak hield en, niet zuinig op zichzelf, van zijn medewerkers, in welke hoedanigheid ook, het volle pond vroeg. Ruimhartig genoeg, liet hij dezen dan ook eerlijk in de luister die er van het huis uitstraalde op delen; een gebaar dat spontaan gehonoreerd werd door het enthousiasme waarmee een keurkorps van leraars zich, als voor een stuk van zichzelf, voor de inrichting inzette.

In 'Rolduc in woord en beeld' schiet zijn opvolger Corten in lof jegens directeur Everts niet te kort waar hij diens respectabele activiteiten, in het belang der school ontplooid, opsomt en hij diens uitzonderlijke verdiensten voor Rolduc nog door anderen laat benadrukken. Terwijl een illustere stoet van prominente personen zich geregeld van de bloei der ver-

maarde abdijs kwamen overtuigen en er met vorstelijke zwier ontvangen werden, was de grote Cuypers er, ook al vanwege de vele herstelwerken die hij er te verrichten kreeg, kind in huis en gold de emancipator Thijm er, door een wellicht méér literaire dan hartelijke vriendschap met de directeur verbonden, als een geregelde en gevierde gast.

Bepaalde gebeurtenissen en festiviteiten werden door muziek- en toneeluitvoeringen opgeluisterd; manifestaties, waardoor het aan een straffe regelmaat gebonden schoolleven profijtelijk werd onderbroken en het instituut zijn naam als haard van cultuur meer en meer opvoerde.

Als een bewijs van de hoge eer, waarin de Schone Kunsten reeds in 1860-'61 op Rolduc stonden, wordt vermeld dat er, bij gelegenheid der prijsuitdelingen dier jaren, respectievelijk de opera's 'Josef en Egypte' van Méhul en 'Lionello' (Fidelio) van Beethoven, met verwonderlijk succes werden uitgevoerd. En 'de talentvolle Sittardse priester en leraar B.A. Pothast', onder wiens leiding de aperte 'stoutigheden' tot stand kwamen, loog er stellig niet om, toen hij bij de laatste manifestatie van zijn eigen durven aantekende: 'Cette exécution me semble être le nee plus ultra des forces musicales d'une maison d'education'. (2)

Als gewezen student en filosoof op Rolduc, kende de diaken Tijssen er het klappen van de zweep en wist hij ongeveer uit eigen ervaring wat er onder de ruim driehonderd jongens zoal te koop was; wist hij ook - doch misschien niet eens voor het tiende deel - wat hem als surveillant, in welke hoedanigheid hij bij het proces der opvoeding werd ingezet, te wachten stond. Zonder veel andere richtlijnen dan een dor

reglement, zonder dat er nog van zijn paedagogische kwaliteiten veel te verhoppen viel en zonder nog het nodige aan gezag dat hij in de weegschaal te werpen had, ging zijn weg aanvankelijk niet over rozen en zou het de nodige tijd duren voor hij zijn vorm gevonden had. Natuurlijk stond de jeugd - een uit allerlei instincten samengestelde grootheid, waarvan het klassieke oordeel zegt dat ze wrede is - klaar om haar tegenspeler - want zo zag ze hem - op zijn bruikbaarheid te toetsen en hem zo mogelijk te doen struikelen. Het succes dat ze boekte was niet zo spectaculair dat het hem onmogelijk maakte, maar was niettemin een succes.

Colerisch van aard, ging hij zich in krachttermen, waarin zich zijn onmacht bloot gaf, te buiten. Wie echter gedacht had over de goedigaard, die hij in zijn hart was, te kunnen lopen, vergiste zich deerlijk in zijn temperament; en ja, ook wel eens in de kracht van zijn hardhandige argumenten. Het 'Leert van mij dat ik zachtmoedig van harte ben' had nog zo dwingend niet tot hem gesproken en de kunst van het 'Irascimini et nolite peccare', van het 'met de stok dreigen en toch geen stukken maken', moest hij zich nog verwerven. Uitdrukkingen als 'Ik zal je als een postzegel tegen de muur plakken' die de 'dierentemmer' - hoe juist weet de jeugd zich zelf soms te kwalificeren! - later nog wel eens schertsenderwijze bezigde, waren hem aanvankelijk bittere ernst: een paedagoog nog maar 'in herba'; de latere Mozes in de biezen korf. Doch, voor wie goed toeziet, met de tekens van zijn leiderschap reeds in aanzet op het voorhoofd.

'Errant (enim) opinantes ecclesiastae, quod mu-

neri suo doctrinae splendore magis quam vitae integritate et caritatis ardore possint satisfacere' (3), waarschuwde Petrus Canisius de geestelijken die er op uit waren méér door geleerdheid dan door heiligheid uit te blinken: een waarschuwing die in het algemeen haar kracht behoudt doch, naar het ons voorkomt, veel van haar opportuniteit had ingeboet in de jaren dat Louis Tijssen zijn groot seminarie deed. Hoe weinig zelfs de theologische wetenschap toen in tel was en hoe geringe wetenschappelijke eisen er aan de kandidaten voor het priesterschap gesteld werden, voordat de Kerk in deze door haar wijze richtlijnen had ingegrepen, blijkt uit het feit, dat van de diaken Louis Tijssen niet gevergd werd zijn theologische studies reglementair te voltooien. Zonder dat immers zijn geestelijke bagage proefondervindelijk getest was en hij zich op eigen gelegenheid aan de hand der rubrieken in het opdragen van het H. Misoffer en het toedienen der Sacramenten bekwaamd had, vertrok hij in de vasten van 1889 naar Roermond om er, na luttele dagen van geestelijke afzondering in het grootseminarie, op 6 april tot priester gewijd te worden door monseigneur Boermans.

2. *Neomist*

De volgende dag, Passiezondag, droeg hij zijn eerste plechtige H. Mis op te Rolduc 'en présence de sa mère, de son oncle Jacobs, curé de Helden et d'un de ses frères', zoals Pothast in de 'Annales de Rolduc' vermeldt.

'Dominus benedicat neo - sacerdoti, amicissimo mihi!' (4) schrijft een andere leraar, Jozef Raven,

in zijn dagboek; van welke schrijver wij verder vernemen dat de neomist vóór de plechtigheid op de bisschopszaal werd afgehaald. Omstandigheden die het gebeuren begeleidden en stellig door de studenten hogelijk gewaardeerd zijn geworden, waren een algehele kwijtschelding van straffen en het verlof om van kwart voor twee tot kwart voor vier te roken.

Sommige oud-leerlingen, waaronder monseigneur van Gils, herinnerden zich jaren later nog de diepe indruk die de neomist op hen gemaakt had door zijn statige houding aan het altaar en door de pracht van zijn gezang. Het bij die gelegenheid uitgegeven en in het Frans gestelde gedachtenisprentje is even karakteristiek voor Rolduc als voor hem zelf en bewijst hoezeer de geest, de zin en ook de stijl van de inrichting reeds de zijne geworden waren. Het stelt de crypte der abdijkerk voor met de heiligen die om bepaalde redenen op Rolduc een bijzondere verering genoten en van wie Norbertus, de grote verdediger van het altaarsacrament, op de keerzijde wordt aangeropen in een gebed waarin op de betrekkingen gezinspeeld wordt die de heilige in vroeger eeuwen met de abdij had onderhouden. Een gebed ook waarin men de grote gevoelens vertolkt mag zien die het hart van de jonge priester bewogen: een levendig geloof, een diepe eerbied en een brandende liefde voor de H. Eucharistie.

Zijn vroomheid was een Limburgse vroomheid, werd van priester Louis Tjissen op gemerkt; een vroomheid die afgestemd was op de beste religieuze tradities van zijn volk - zijn gehechtheid aan de H. Eucharistie en de Moedermaagd - en op de heiligen en de devoties van de plaats waar de Voorzienigheid

hem gesteld had. Levend uit het Geloof en mateloos geboeid door de bovennatuur, was hij als weinig anderen van meetafaan gegrepen geworden door wat men de aparte bekoorlijkheid van Rolduc kan noemen en waaraan hij zich heel zijn leven graag schatplichtig zou blijven bekennen. Waarin die bekoorlijkheid precies bestond, is moeilijk onder woorden te brengen. Het was een totaal van waarden en gevoelsdingen en had stellig op de eerste plaats met godsdienst, met evangelische blijdschap te maken. Met de ‘Zon des Geloofs’, zoals een schrijver in ‘Rolduc in woord en beeld’ schrijft, ‘die in Rolduc niet opkomt en niet ondergaat, maar er ononderbroken haar bundels van licht en warmte, van wijding en heiligheid over uitstort.’

Ook als de lofrede door Felix Neujean op Rolduc in: ‘La religion à la base, la religion au centre et la religion à la cime de Rolduc’, aangeheven, ons wat pathetisch in de oren klinkt, moet de innige vervlochtenheid van natuur en bovennatuur, van wetenschap en religie, die er het leven van alle dag bepaalde en er haar uitdrukking in zinvolle riten, schone gebeden en eigen hartverheffende liederen en gezangen vond, een naar vroomheid dorstend gemoed als dat van Louis Tijssen evenzeer hebben bekoord als dat ze ontelbare nog onbeschreven jongenszeilen ontvankelijk gemaakt heeft voor waarden, waarvan men pas op latere leeftijd beseffen leert dat ze tot de kostbaarste en edelste verworvenheden des levens behoren.

De getuigenis der besten ‘nergens dichterbij de hemel geleefd te hebben dan op Rolduc’, verklaart dan ook mede de innige verbondenheid van de jonge priester aan die inrichting, terwijl ze haar en haar

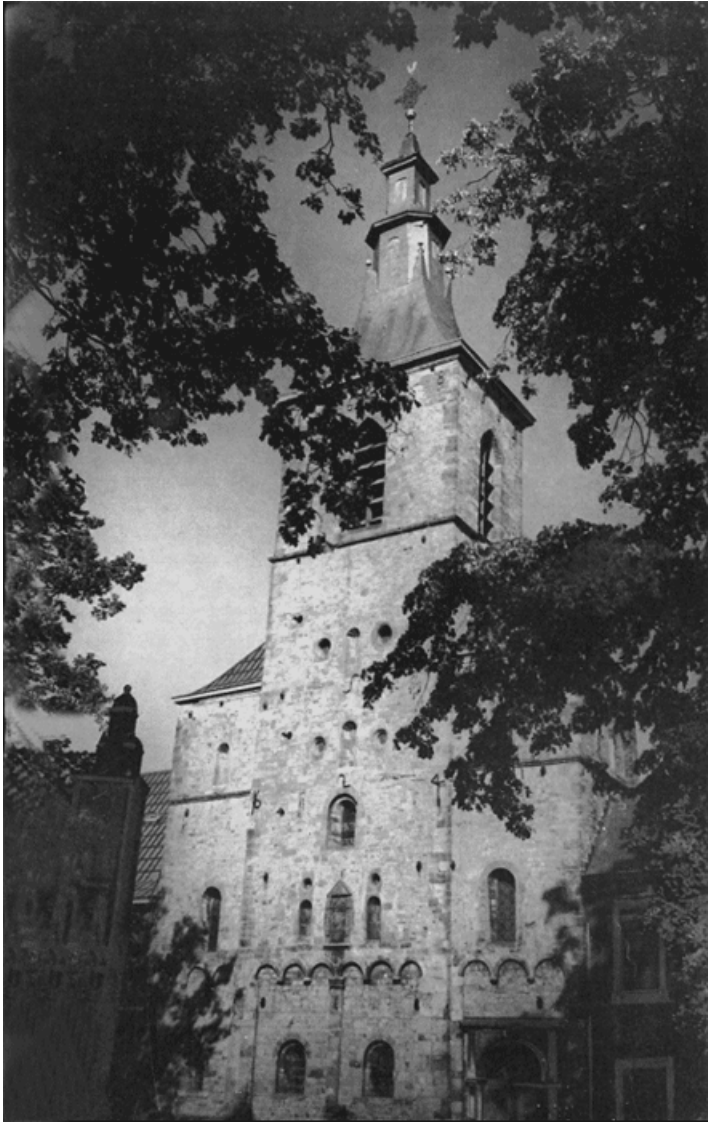
doelbewuste bestuurders ongemeen tot ere strekt; méér nog dan de vele knappe koppen en prominente figuren die, uitgaande van het illustere Roda, het kerkelijk, staatkundig en maatschappelijk leven van Nederland haast een eeuw lang mede christelijk hebben doordesemd en tot aller welzijn beheerst.

Rolduc en Tijssen: het was in 1889 nog te vroeg om hen in één adem te noemen. Hij was toen nog niet ‘de man van het huis’, ‘de chef van alles’, zoals hij zich later - overigens zonder ophef en met dat tikkeltje (galgen) humor dat hem eigen was - durfde noemen. Hij stond nog pas aan het begin van zijn carrière; een neomist nog maar, die zo even van het altaar was gedaald waarop hij zijn eerste H. Mis had opgedragen en die nog naar wierook rook.

De dag na het feest staat hij weer tussen de studenten, die hem nu met heel andere ogen bezien. Ze zien een mateloos gelukkig mens, wiens toeleg het nog slechts zijn kan aan anderen mede te delen van de sacramentele rijkdommen waarmee hij zo onverdiend beweldaad werd.

Een kleine veertien dagen resten hem nog om zich op de grote dingen die aan hem geschiedden in stilte te bezinnen en God voor zijn uitverkiezing te danken. En dan zal twee weken lang het rumoer rond hem niet van de lucht zijn.

Paaszaterdag immers zal hij in Wessem door zijn dorpsgenoten als priester begroet en bejubeld worden. En dan zal bij achtereenvolgens op Paasdag in zijn geboorteplaats, op Paasmaandag in Grathem en op Beloken Pasen bij heeroom Jacobs in Helden een plechtige H. Mis celebreren. Het is bijna teveel van het goede, en alles bij elkaar voldoende om een min-

Rolduc: Vroomheid in schoon gewaad

der nederig man als Louis Tijssen hovaardig te maken. Maar geen nood! ‘Als alles maar in het nette geschiedt en O.L. Heer niet beledigd wordt, heb ik er niets op tegen,’ zou hij later tot de Sittardse carnavalvierders zeggen en we stellen ons voor, dat hij in dezelfde geest de te maken ereronde tegemoet heeft gezien.

Intussen is Wessem, dat zich niet meer herinneren kan een priester aan Gods Kerk geschonken te hebben, gloeiend trots op zijn neomist; ook al omdat hij diegenen in het ongelijk stelt die beweerd hebben dat er een doem op het dorp zou liggen.

Huis aan huis worden de vlaggen uit de kamfer gehaald; erebogen worden in elkaar geslagen. En terwijl avond op avond de Wessemer meisjes druk zijn met een oneindig aantal papieren rozen, zit Veronica Tijssen achter de school te blokken op het welkomst-gedicht dat kop noch staart heeft, al werd het door mijnheer pastoor zelf bij elkander gerijmd. Ook zal de onlangs op gerichte harmonie zich op Pasen van haar beste kant laten horen en door het zangkoor zelfs worden pogingen aangewend om een jubelmis onder de knie te krijgen. Andere dan deze terloops vergaarde gegevens bezitten wij niet over de voorbereidingen. Ook over het verloop van het feest zelf, liet het geheugen van wie we raadpleegden ons jammer genoeg in de steek.

‘Als ik toen geweten had, wat ik nu weet’, zei Ties Bours, de visser, mij - als ik toen geweten had dat er stof voor een levensgeschiedenis aan mijn school-kameraad zat, wilde hij zeggen - ‘zou ik mijn ogen wel beter de kost hebben gegeven’. Voor wie echter met Limburgse toestanden en gebruiken op de hoogte

is, zal het niet zo lastig zijn de neomist in de verbeelding op zijn ereronde te volgen; alleen de geschiedschrijver moet zijn fantasie het zwijgen opleggen, waar de geschiedenis zwijgt.

3. Priester-leraar

Na de parade die hij gelopen heeft tuiten zijn oren nog een paar dagen na van de weeromstuit - want hoe kan het anders! - maar dan is hij weer die hij het liefste is: geheel en al zichzelf en met hart en ziel bij zijn taak op Rolduc. Voorlopig is het nog surveilleren wat de klok slaat, de jongens achter de veren zitten, grimmig kijken, met de stok dreigen; wat voor hem hetzelfde betekent als van zijn (goed) hart een steen maken. Gaandeweg ook zet hij de eerste voet op de hierarchische ladder der docenten en worden hem de lessen toegewezen die de andere leraars om de een of andere reden hebben laten vallen: nederige taken alsnog; catechismuslessen en zo; een uurtje Nederlands; een uurtje Frans; en af en toe invallen ook in de hogere studieregioenen als een der heren om deze of gene reden verstek laat gaan.

In zijn taak als duvelstoejager schikt hij zich best.

Hij heeft weinig en dan alleen maar edele pretenties; hij is zich van zijn beperktheid bewust; hij is nederig en op ieder uur van de dag en de nacht tot dienen bereid. Zijn collega's mogen hem graag; er gaat een hoera op als hij 's avonds, als de jongens en de boeken aan kant zijn, in hun gezelschap verschijnt bij een glas wijn. Zelf schenkt hij graag een glas wijn, al zit het er niet aan. Zijn kamer is de armste van het huis; zijn meubels zijn een samenraapsel van meestal

door anderen afgedankte stukken. Er is niets wat ook maar in de verste verte zweemt naar luxe en comfort. Maar hij is een goedlachs iemand; een man met een fijne kijk ook op de komische kanten van het leven. En hij is een onderhoudend causeur en, alhoewel hij dit is, toch een mens die liever luistert dan praat. Voor grofheid is zijn geest te fijn. Op stuk van religie en moraal duldt hij geen - ook die zo kwaad niet bedoelde grappen niet welke de clerus zich wel eens in eigen milieu permitteert; zeker geen gevaarlijke meningen of gewaagde proposities.

Op dat stuk is hij verschrikkelijk kwetsbaar. Kwetsbaar ook als de goede naam van de naaste in het geding wordt gebracht. Niet, dat hij de minder goede eigenschappen van een ander niet ziet; ‘niemand echter heeft zichzelf gemaakt en daar is geen mens die op de eerste plaats de handen niet vol heeft aan zichzelf’. Laat dus eenieder, zo denkt en handelt hij, in zijn eigen wezen en keer voor de eigen deur.

Vrij boers van uiterlijk, is hij van binnen een aristocraat. Onedele motieven zijn hem volkomen vreemd; minder edele woorden komen niet over zijn lippen. Romaans van bouw tot in zijn stompe vingers toe - waarvan is opgemerkt dat er geen sigaar in paste - bezit hij een opstrevende ziel. Zijn handen die hij gewoon is met de armen in een puntboog samen te brengen voor de borst, vouwen zich instinctmatig tot gebed. Want bij alles wat hij is en niet is, is hij voornamelijk een bidder; een man die graag met God verkeert; die ten allen tijde weet waar hij het zoeken moet. Dit wordt in hem door allen gewaardeerd; zelfs door diegenen die hem, zoals zijn collega Houben, hun kritiek niet sparen en tenslotte erken-

nen moeten dat Tijssen ‘en chemise’ nog aantrekkelijk is. Van zijn uiterlijk maakt hij niet veel werk; zijn schoenen zijn plomp; zijn kleren zitten hem flodderig om het lijf. De cingel behoort tot het decorum dat hij hoog houdt, doch op een slordige manier.

Wanneer hij in gedachten op de nagel van zijn voorvinger staat te bijten, weet eenieder dat hij geen nagelbijter is. En wanneer hij tussen de jongens een appel met schil en al naar binnen werkt, zijn er maar weinigen die zich daaraan ergeren.

Hij is vergeetachtig en zelf heeft hij er het grootste genoegen in als de studenten - vooral de delinquenten - van die zwakheid profiteren. Zijn figuur bezorgt hem vrij spoedig al de bijnaam van ‘de stier’; zijn omvangrijk middel die van ‘de manj’ - de mand; zijn groenuitgeslagen toog, die van ‘de groene jager’; karakteristieken, die uitsluitend met zijn uiterlijk, niets met zijn innerlijk te maken hebben.

Dat innerlijke van hem is onaantastbaar.

Intussen wil het met de orde in klaszaal en elders nog niet al te best vlotten en loopt hij, bewijs van zwakheid, nu en dan op sloffen om eventuele boosdoeners op heterdaad te betrappen. Zijn handen echter komen er niet meer aan te pas.

De wierook van de neomist rond hem is op getrokken en het latent instinkt van verweer bij de lieve jeugd heeft na een korte Godsvrede zijn offensief weer hervat en hem over de marcatielyn gezet, die haar kamp van dat der tuchtmeesters scheidt. Over één kam geschoren met de anderen, loopt hij op sloffen vanwege de hinderlagen waarin de onverzoenlijken zich verschansen. Fair play vinden ze dat niet van de man die overigens de openheid, de eerlijkheid

zelf is. Aan de goede bedoelingen van de sluipschutter twijfelen ze echter niet. Ze zijn hem aan het testen; ze weten nog niet precies wat ze aan hem hebben.

Wat ze reeds van hem weten is, dat hij in alles waar is: waar tot in zijn zwakheden en tekorten; dat hij strikt rechtvaardig is, tot in de straffen die hij moet uitdelen toe. Ze hebben er gevoel voor, dat hij zelf pijn lijdt als hij iemand pijn moet doen en zij waarderen zijn *rectitudo corporis et animae*; zijn rechtstandigheid in woord en daad en ja, ook zijn pal staan in de betrachting van zijn plicht. Zijn priesterlijk, en dat is zijn vaderlijk, gemoed zal het op den duur van hen winnen; maar langzaam. De jeugd geeft zich zo direkt niet gewonnen: haar instinkt niet. Toch zijn de jongens stuk voor stuk blij als mijnheer Tijssen na kortere of langere afwezigheid weer in hun midden verschijnt.

Wanneer een jongen van de begrafenis van zijn vader thuiskomt, is mijnheer Tijssen van alle heren de enige die hem condoleert. Zo iets verhoogt zijn aanzien en vergeet zo'n jongen heel zijn leven niet. Wat zijn aanzien ook verhoogt is, dat hij geen voorkeur kent; dat alle jongens voor hem gelijk zijn; dat hij er, vooral onder de rijkere regentenjongetjes, geen flatteurtjes op nahoudt; dat hij om niemands vriendschap bedelt en allen aanspreekt met en behandelt als 'vriend'.

Zelf reumalijder, die soms wekenlang met gezwollen handen en voeten loopt en dagen het bed moet houden, wordt hem de zorg over de Infirmierie opgedragen; een post die hem in de gelegenheid stelt, mèt zijn huis-en-tuinmiddeltjes, zijn toewijding, die even vanzelfsprekend als offervaardig is, aan de man

te brengen. Ongeacht de tochtige gangen van Rolduc, zoekt hij onverdroten genezing van zijn kwaal bij kwakzalvers in Duitsland, klaagt hij nimmer en verbaast zijn collega van Gils zich over ‘zijn engelachtig geduld en zijn onveranderlijk goed humeur’. Dat zijn goed humeur hem wel eens parten spelen kan, is voldoende bekend. Hij heeft de gave van het lachen; tot tranen toe. Eenmaal aan het lachen, is hij niet meer te bedaren. Zelfs niet als zijn hilariteit regelrecht op een ramp dreigt uit te lopen. Zoals in het voorval dat oud-deken Thielen zich herinnert.

Wanneer een toneelspel, vooral een drama, plotseling niet meer gehoorzaamend aan eigen wetten, gaat haperen en in een klucht ontaardt, boekt dit, op een kostschool meer nog dan elders, ‘un succes boeuf’. Tot scha en schand natuurlijk van de eerwaarde regievoerder en zijn assistenten die zich hebben uitgesloofd.

Als het toppunt van onfortuin nu staat in de herinnering van mijnheer Thielen de opvoering van het treurspel ‘Reccared’. Het begon niet kwaad en aanvankelijk volgde een met studenten en surveillerende heren volgestouwde aula met spanning de ontwikkeling van het dramatisch gebeuren. Totdat er onverwacht iets volkomen redeloos, iets volslagen onberekenbaars gebeurde en de ganse affaire in het hoderd begon te lopen. Nòg hield mijnheer Tijssen, vooraan tussen de knapen gezeten, eerst met een indrukwekkend kijken links en rechts, dan met het ene imperatief gesiste ‘Silence’! na het andere, het aldoor rumoeriger wordende publiek in bedwang. Maar als hij daarginds zèlfs mijnheer Derks, de filosofie-leraar, met de zakdoek aan de mond ziet staan om

het niet uit te proesten, verliest mijnheer Tijssen zijn ‘ambtsmiene’ en kan zelfs Reccared met getrokken zwaard het onheil, dat zich lucht geeft in een orkaan van gelach en gejoel, niet meer bezweren.

Ook zonder dat er een ramp mee gemoeid hoeft te zijn, komt het spontane gemoed van mijnheer Tijssen rijk aan zijn trekken in de komische situaties die zich geregeld in zulk een heterogene, uit een grote verscheidenheid van typen samengestelde, kostschool-gemeenschap plegen voor te doen.

Een van die typen die, hoe bizar en eenzijdig vergroeid soms, op hun manier de physionemie van een inrichting als Rolduc mede helpen bepalen, is mijnheer Pothast B.H.; een figuur die het, ondanks de ernst die ze met zichzelf maakt, ook niet verhelpen kan dat ze wel eens onweerstaanbaar op de lachspieren werkt. En dat op die van mijnheer Tijssen niet alleen! Terwijl mijnheer Poshast B.H. naarstig zijn dagen met muziekschrijven, met arrangeren en zelfs componeren vult, en als afwisseling aan het Akense muziekleven deelneemt waar hij gedurende de pauzen zijn rozenkransjes zit te bidden, weet de voortdurend in ijle sferen levende man met zichzelf maar weinig weg in het gewone dagelijkse verkeer. Een en al muziek en zenuwen, begint hij al van verre schichtig uit te wijken als hij iemand - zeg maar mijnheer Tijssen - op de gang tegemoet moet komen. Met telkens dit onthutsende resultaat nu dat hij, van links naar rechts en weer van rechts naar links laverend, onvermijdelijk tegen zijn tegenligger opbotst, als die niet de tegenwoordigheid van geest heeft op het juiste moment een zijsprong te maken.

Een andere figuur, die mijnheer Tijssen na aan het

hart ligt, is de jongere Marres, een neef van de grote Pie. Het is een zeer knap en intelligent iemand - al ziet men het hem niet aan - en alles behalve een held in de rubrieken. De sulachtige indruk die hij op de buitenstaander maakt, is het gevolg van een slepende ziekte die hem ondermijnt en waartegen geen kruid gewassen schijnt. Aan de tengere, een beetje tragische man, aan wie Tijssen, naast zijn dagelijkse zorgen als hoofd van de Infirmierie, een goed deel van zijn vacaties wijdt en die hij - een niet geringe penitentie! - nu en dan als verpleger naar Davos vergezelt, bewijst mijnheer Tijssen dag in en dat uit wie hij eigenlijk is. Wanneer zelfverloochening het hoogste zwijgen is, moet mijnheer Tijssen het in dat zwijgen reeds ver hebben gebracht.

Met deze Marres als subdiaken is het, dat mijnheer Tijssen bij zekere plechtigheid als diaken te assisteren heeft aan het altaar. Marres voor wie, gelijk we reeds opmerkten, de rubrieken een onoverkomelijke struikelblok zijn, staat heel de dienst lang overal waar hij niet staan moet en dus zichzelf en anderen in de weg. Alles loopt dan ook zo verkeerd als maar kan. Tol aan het laatste Evangelie. Dan neemt mijnheer Marres het opeens krachtig voor de rubrieken op en mijnheer Tijssen, die rechts van de celebrant op zijn juiste plaats staat, een duw in de zij gevend, voegt hij hem met een verschrikkelijk verongelijkt gezicht toe: 'Jij staat aan de verkeerde kant, Ties!' - En Tijssen maar lachen en schuddend van het lachen het altaar af, en terug naar de sacristie!

4. Mijnheer Tijssen en de Zusters

Het verschijnen in 1897 van de ‘Kleine Zusters van de Heilige Jozef’ in de huishouding van Rolduc, waar tot nu toe knechten de scepter gezwaaid hebben, vindt lang geen onverdeelde instemming bij de heren. Van de obstructie, die openhartig tegen de omwenteling gevoerd wordt, distanciëren zich, als we goed zien, slechts de heren Nolens en Tijssen.

Er zijn er, de conservatieven, die het maar een gewaagde nieuwigheid vinden. Anderen vrezen in de wanorde die op hun kamers heerst de weg kwijt te raken; zoeken die wanorde kost wat kost te bestendigen en sluiten hun deuren. Een paar weigeren de zusters hun bedden te laten maken; de een of ander vindt al dat schuren en boenen desastreus voor zijn meubilair en mijnheer de provisor zelf acht de zusters een overmatige belasting van het budget.

De bezuiniging, welke deze heer dan ook op de eerwaarde slavinnen meent te moeten verhalen, is even drastisch als vernederend.

‘Ons tafelgerief’, deelt zuster Gonzaga ons mede, ‘was van het minderwaardigste en het eten dat we kregen zo ontoereikend, dat onze toenmalige overste zich gedwongen zag een duidelijk protest te laten horen en tenminste fatsoenlijk eten te bedingen voor de zusters, die toen reeds een jaar lang, met al de hardnekkigheid haar eigen, de vervuiling van het grote gebouw bestreden hadden’.

Wie een knecht van Rolduc vroeg wat hij per dag verdiende, kreeg als antwoord: ‘Eine grosschen en de vraës’ -: zes cent en de kost. Het was een krats, doch het merendeel der lijfeigenen was er dan ook naar.

Tekenend voor hun kaliber is het volgende.

Rolduc, dat nog hand- en spandiensten aan de gemeente Kerkrade te bewijzen had, zonderde, ingevolge de oproep, een twintigtal van zijn knechten af die het met schoppen en houwelen gewapend naar de ‘arbeitseinsatz’ dirigeerde. Toen ze op het appèl verschenen en de burgemeester, een oud leerling van Rolduc, hen monsterde, werden ze een beetje verlegen met zich zelf. Op de vraag van de burgemeester, wat ze kwamen doen, antwoordden ze dapper dat ze kwamen werken. ‘Dat is braaf van jullie’, zei de burgemeester: ‘maar gaan jullie nu maar weer gauw naar huis, want als ik goed zie, meen ik, dat ik er van jullie allemaal niet één gebruiken kan’.

Behalve een handvol volwaardige mannen, waaronder een gewiekst portier en een paar geofende ambachtslieden, bestond de équipe uit een ratjetoe van wel goedwillende, doch onvolwaardige knapen; kwiebussen dikwijls, die hun puberteit nooit te boven kwamen en de handen verkeerd aan het lijf hadden staan. Wie in de maatschappij geen voet aan de grond kreeg, was nog altijd goed genoeg om op Rolduc ‘de heren te gaan dienen’, zoals dat heette. Hun ouders of voogden vonden, dat ze er goed bewaard waren. En dat waren ze dan ook; maar vraag niet wat er van de zindelijkheid en de netheid, de hygiëne, onder hun handen en slordige en slome bedoening terecht kwam.

Van die kant bezien, was het dus zo vreemd niet van mijnheer Tijssen en mijnheer Nolens - op wiens kamer geen plekje was dat niet met papieren en paperassen belegd was - dat ze de obstructie niet in de kaart speelden, maar de zusters als een regelrechte zegen van de hemel begroetten. Dat ze het aan de tijd

overlieten de recalcitranten van die zegen te overtuigen, pleit voor de ruimte van hun gemoed.

Nu menen wij, dat we tekort doen aan de geestelijke instelling van mijnheer Tijssen, als we zijn partijkeuze voor de zusters op Rolduc alleen maar aan praktische en niet op de eerste plaats aan idiële overwegingen zouden wijten. Anders dan sommige, ook geestelijke, personen met hun overdreven waardering voor het lichamelijk moederschap, zijn zusters voor hem, zoal niet allen heiligen dan toch geheiligde wezens; geen mislukte moeders of vrouwen dus, die beter gedaan hadden het getal der kinderen Eva's te vermeerderen. Mèt de Kerk ziet mijnheer Tijssen de vrijwillig gekozen maagdelijke staat der vrouw als een verheven, volmaakte staat en het geestelijk moederschap der zusters als een onschatbare zegen voor Kerk en maatschappij. En dus ook voor Rolduc.

Zelf een bidziel, is het een zijner meest dierbare overtuigingen, dat er nergens en nooit genoeg gebeden kan worden; dat er, gezien de geestelijke en lichamelijke nood van eenieder en van allen, de hemel voortdurend een heilig geweld moet worden aangedaan en dat derhalve, geestelijk en stoffelijk, Rolduc niet beter dan met een schare van geweldplegers, die zusters uit aanleg en professie zijn, gebaat kan wezen.

Het respect, dat mijnheer Tijssen voor zusters koestert, heeft intussen een kleine voorgeschiedenis. Zijn goede betrekkingen met haar dateren niet van vandaag of gisteren en zullen zich lang niet tot enkel de Rolducse religieuzen bepalen.

Overal immers waar het de Voorzienigheid believen zal hem te plaatsen, zal hij bij de zusters kind in huis zijn todat hij, door de zusters van de Goddelijke Voor-

zienigheid van Sittard tegen zichzelf in bescherming genomen, in hare handen de geest geeft.

Als kenschets van zijn geestelijke structuur lijkt ons hier een sumier overzicht van zijn betrekkingen, vooral met vrouwelijke religieuzen, gewenst.

Wanneer de door de Kulturkampf uit Duitsland opgejaagde communiteit van Mühlhausen in 1877 in Wessem een internaat voor schipperskinderen opent in het huis Corbey, is Louis Tijssen haar eerste misdienaar. Ook later, als student van Rolduc en als groot-seminarist, laat hij zich niet onbetuigd als het klooster om een misdienaar verlegen zit. Eenmaal priester gewijd, komt hij, tot grote vreugde der nederige kloostergemeenschap, in zijn vacantes dagelijks de H. Mis bij haar lezen.

‘Was het al stichtend de kleine misdienaar in zijn functie gade te slaan’, schrijft zuster Maria-Gerardina, ‘indrukwekkend was het professor Tijssen aan het altaar te zien staan: een en al de grote bidder, de offeraar, die zich met het Offer vereenzelvigde’.

Dankbaar wijten de Zusters van O.L. Vrouw het tot op deze dag aan zijn warmvoelend hart en daadwerkelijk medeleven dat ze in de eerste moeilijke jaern in Wessem niet verkommerd zijn; aan zijn gelukkige initiatieven, dat er geen feest in het dorp kon wezen of er werd aan de zusters gedacht. Van de vele weldadige Wessemer families, heet de familie Tijssen trouwens weldoenster nummer één. En dat niet alleen omdat koster Tijssen bij iedere feestelijke gelegenheid bij de zusters komt orgelspelen en zingen. De familie voelt zich geroepen over het welzijn det ‘Kinjer’ te waken.

Wanneer op Maria-Boodschap de mannen van Wes-

sem gezamenlijk optrekken om de kloostertuin te gaan omspitten, zijn het de Tijssens die het hardst in de handen spuwen en toont koster Tijssen dat hij nog iets meer in zijn mars heeft dan orgelspel en gezang.

In 1902 is het 25 jaar geleden dat de zusters zich in Wessem vestigden en is het professor Tijssen die mede de feestviering op touw zet, de feestgave bij elkaar trommelt en de Wessemer gemeenteraad beweegt de restauratie van het klooster voor zijn rekening te nemen. Op de feestdag zelf celebreert hij de plechtige hoogmis en is hij de eerste en laatste gast die allee en allen bezielt. Dan, op 1 februari 1908, gaat eindelijk de lang gekoesterde wens van professor Tijssen voor zijn dierbaar Wessem in vervulling en kunnen, mede door zijn niet aflatend ijveren, de zusters haar meisjes-school openen. Met intense voldoening ziet hij zijn bezorgdheid voor de Wessemer jeugd bekroond en woont hij de inzegening der lokalen bij. Vanaf 1911 evenwel zien de zusters hun vaderlijke vriend minder in haar midden. Hij is dan pastoor van Susteren geworden. Tijd voor vakantie kan er niet meer van af en de enkele keren dat hij nog eens bij haar komt binnenlopen, is het om gebed te vragen; altijd maar weer gebed.

Kort voor zijn dood, in 1927, komt hij nog eens naar Wessem om met de zusters haar gouden feest te vieren. In de kerk houdt hij een indrukwekkende predikatie. Hij vertelt, hoe hij als misdienaar met de zusters in aanraking kwam, hoe hij vol bewondering haar inkleding had mogen bijwonen en na op overtuigende wijze de kloosterlijke en priesterlijke staat geprezen te hebben, stelt hij aan zijn dorpsgenoten de onthutsende vraag, hoe het komt dat Wessem in

bijna veertig jaar tijd geen enkele priester meer voortbracht. Dat hij de moeders daarvan de schuld geeft, ligt helemaal in de lijn van de man, die immers, met steeds het voorbeeld van zijn eigen moeder voor ogen, zulke grote verwachtingen van haar koestert voor Kerk en maatschappij.

Zoals met die van Wessem, leeft hij ook te Susteren en daarna te Sittard in de beste verstaandhouding met de religieuzen met wie hij daar als pastoor en pastoor-deken te maken krijgt en werkt hij met de hem eigen vaderlijke breedheid, die alle enghartigheid uitsluit, op het innigste met hen samen. Diep doordrongen van zijn eigen ontoereikendheid en van het besef dat het tenslotte de Genade is waarvan men wonderen verwachten mag, droomt hij bovendien van een orde van contemplatieven die door haar gebed en offerleven het werk der priesters zouden bevruchten; een droom die hem zelfs op zijn sterfbed niet verlaat, doch waarvan hij de verwezenlijking niet meer op aarde heeft mogen aanschouwen.

Intussen zijn wij ons verhaal een heel eind vooruitgelopen en keren wij terug naar Rolduc, waar het respect, dat mijnheer Tijssen de zusters toedraagt, evenredig blijkt aan het aanzien waarin hij bij haar staat. Dat dit aanzien er niet minder op wordt wanneer hij als prefekt meer direkt met de zusters in aanraking komt, ontlenen wij aan een verslag dat een religieuze over haar contacten met hem op schrift heeft gesteld en waarin ze hem uitmuntend in zijn spontaniteit getroffen blijkt te hebben.

‘Vier jaar droeg ik op het klein seminarie Rolduc de zorg voor de eetzaal der studenten, waardoor ik de vrome priester meer van nabij leerde kennen’, schrijft

de inmiddels overleden zuster Constantia. ‘Met grote eerbied zag ik steeds tot hem op. Hij heeft mij en, naar ik weet, alle zusters die hem kenden, altijd ten zeerste gesticht; vooral door zijn eenvoud, zijn vroomheid en waardigheid. Wegens ziekte - hij leed veel aan reumatiek - was hij eens verplicht geweest drie weken op zijn kamer te blijven. Opeens stond hij geheel onverwacht voor ons en zei: ‘Ziezo, zusters, daar ben ik weer!’ Een hartelijk God zij dank was ons antwoord.

Volgens voorschrift van broeder Aloysius moest hij 's morgens kneippap gebruiken. Zo vroeg hij ons, waar ons dat het beste uitkwam: in de eetzaal of op zijn kamer. ‘Mij dunk,’ zei ik, ‘in de eetzaal’. Zo zette ik dan de volgende morgen de kom pap op een servet, met een lepel ernaast. Toen mijnheer prefect de tafel gedekt zag, riep hij: ‘Als dat zo doorgaat, zuster, kom ik dat hier niet meer gebruiken’. Hij nam de pap tot zich en gaf mij de servet terug. Voor hem kon het nooit eenvoudig genoeg zijn’.

‘Wanneer hij met de studenten van de wandeling thuis kwam’, gaat zuster Constantia, die het ‘moederen’ blijkbaar diep in het bloed heeft gezeten, voort, ‘nam hij staandeweg een droog broodje en gebruikte daarbij een kop koffie of een glas water. Eens zei ik tegen hem, dat ik in het vervolg zou zorgen voor een broodje met vlees. Hij zei, dat dat niet nodig was, maar ik zei van wel en wees hem het laadje waarin ik het broodje zou stoppen. Dinsdags na de wandeling wist mijnheer prefect nog goed waar hij wezen moest en at hij, tot mijn grote voldoening, het voor hem bestemde smakelijk op. Donderdag daarop deed het me goed hem weer op het bewuste laadje te zien

afstappen. Maar jawel! Toen hij het opengetrokken had, schoof hij het even vlug weer dicht. Het laadje was leeg. Ik kleurde en toen ik opwierp, dat de studenten het er het broodje dan uit weggekaapt moesten hebben, lachte hij hartelijk en zei: ‘Dat is helemaal zo erg niet, zuster, want wat goed is voor mij, dat is ook goed voor mijn jongens’. Niettegenstaande onze voorzorgen konden wij toch niet altijd beletten, dat onze waakzaamheid af en toe door de studenten verschalkt werd en vooral fruit of andere versnaperingen het moesten ontgelden. Doch daarover behoefden wij bij mijnheer prefect nooit ons beklag te maken; dat zag hij van zijn knapen graag door de vingers.

Ofschoon hij de zijnen als een vader liefhad, kon hij, wanneer dat nodig bleek, ook zeer streng zijn. Zo vond ik eens in een der laadjes van de studenten een briefje aan het adres van de zusters dat allesbehalve passend was. Zonder iets te zeggen, gaf ik het aan mijnheer prefect. De volgende dag zei hij, dat wij van de schuldige geen last meer zouden hebben; dat hij naar huis moest. Ik schrok en zei, hoe erg ik het zou vinden als de jongen door mijn toedoen weggestuurd zou worden. ‘Als hij beterschap belooft’, zei mijnheer prefect, ‘zullen we nog eens zien!’

De volgende dag kwam hij ons, zichtbaar opgelucht, mededelen, dat de jongen groot leedwezen betoond had over het gebeurde en blijven mocht. En zowel voor ons zelf blij als voor de student, hebben wij O.L. Heer van ganser harte voor de goede uitslag gedankt.’

‘Dat prefect Tijssen bij al zijn eenvoud en goedheid een buitengewoon ontzag had onder de ruim 400 tierige bengels, daaraan zal niemand twijfelen,’ tekent

zuster Constantia bij een ander voorval aan waardoor de boel in het honderd dreigde te lopen. Aan het optreden van mijnheer de prefect was het toen te danken, dat alles in de grootste orde en rust verliep.

Met dat ‘buitengewoon gezag’ nu van prefect Tijssen, dat niemand inderdaad in twijfel trekt, is het een eigenaardige zaak; iets dat men een klein wonder zou kunnen noemen. Of een bijzondere genade van staat.

Wie de voorgeschiedenis van prefect Tijssen op Rolduc kent, een voorgeschiedenis alleen maar verschillend van die van het gros zijner collega's vanwege zijn gebrek aan orde en dus aan gezag, begrijpt wat we bedoelen. We zouden het misschien zo kunnen stellen, dat mijnheer Tijssen een verantwoordelijke post moest bekleden om volledig tot zijn recht te kunnen komen; dat mijnheer Tijssen op een bepaald ogenblik moest kunnen zeggen: ‘Ik ben de chef van alles!’ om zich ook de chef van alles te weten en dat dan ook, gedragen door zijn groot geloof en daaraan evenredig sterk verantwoordelijkheidsgevoel, volkomen te zijn.

Laat zijn geschiedenis ons veelal naar de vakken raden waarin hij gedurende de jaren van zijn professoraat op Rolduc gedoceerd heeft, over zijn prefectschap bewimpelt zij ons niets. Zo spectaculair was het blijkbaar; zozeer met hem vereenzelvigd. Zozeer ook de moeite waard, dat men van hem kan zeggen, dat prefect Tijssen een geheel eigen signatuur aan het prefectschap geschonken heeft; meer nog, dat men niet geaarzeld heeft te beweren, dat hij in een bepaalde periode de tucht op Rolduc gered heeft en hij zijn directeur heeft mogelijk gemaakt.

5. Prefect van Rolduc

Waar allen het over eens zijn is, dat het prefectschap op Rolduc op zichzelf al geen sinecure was; vooral niet als het nog aanmerkelijk door bijkomstige omstandigheden werd verzwaaard. Het was een ‘zure betrekking’; monseigneur van Gils wist ze niet anders te kwalificeren dan als ‘een hondebaan’.

De prefect - le prefect d'ordre et de discipline, zoals zijn volledige titel, tevens taakomschrijving, luidde - was de man van de studenten en, omdat de studenten wel het integrerende deel van Rolduc uitmaakten, eigenlijk dé man van het huis. Zijn taak in het grote geheel was een meer moederlijke, naast de meer vaderlijke die aan de directeur was voorbehouden. Hij had de jongens te leiden, te vermanen, terecht te wijzen en zo nodig te straffen bij overtredingen van minder ernstige aard. De zwaardere vonnissen vielen op het z.g. ‘compariat’, dat door de directeur werd voorgezeten. Het domein, waarheen de delinquenten door de prefect verwezen werden, waren de kleine en de grote strafzaal waar respectievelijk door de week en 's zondags straf geschreven moest worden. Wie zich op de cour misdroeg, werd uit het spel genomen en met een ‘Vite, à la fenêtre!’ naar binnen gejaagd of met een ‘Jusqu'à nouvel ordre’ bedreigd.

Tot de opdracht van de prefect behoorde meer in het bijzonder, dat hij elke dag die God gaf voor dag en dauw naast zijn bed stond, zijn heilige Mis las aan het altaar van het H. Hart, present was als ‘de ijzeren professor’ luidde en de slaapzalen ten leven kwamen. Wakend over de ‘silence’ en met een open oog voor

de al of niet gewassen oren der knapen, stond hij in het geroezemoes en, met het notenboekje om de ‘troptards’ of het ‘absenter des autres’ te noteren bij de hand, weer op zijn post als het kleine legioen de trappen af kwam donderen om stil te vallen in het morgengebed. Wilde het geval dat na het gebed de aangewezen predikant niet kwam opdagen, dan gaf de prefect voor de vuist weg de korte instructie. Voorts was hij dan tot 's avonds toe in het getouw om, aan duizend meestal allemaal even kleine dingen denkend, overal hamer en nijptang tegelijk te zijn.

Intussen puilden zijn zakken uit van allerhande verbeurd verklaarde contrabande en had hij met tollers en knikkers, met pennen, potloden en veters en zelfs met wasgoed te maken. Was de jeugd weer opgeborgen en eindelijk rustig in haar zware slaap, dan wachtte hem gewoonlijk nog zijn brevier of, zo hij er niet te moe voor was, een gezellig samenzijn bij een glas wijn op de kamer van nu eens deze dan die collega. Dommelde hij daarbij vrij spoedig in, dan werd hem dit, als die een man van het type Tijssen was, door niemand kwalijk genomen. Ook niet, wanneer hij zich van lieverlede van die gewoonte losmaakte, omdat hij zijn slaap minder missen kon dan gezelligheid en wijn.

Op zijn kamer was het, als de klassen leegliepen, één komen en gaan met vragen en antwoorden; en een rommelboel van jewelste bij de uiterste eenvoud die iemand er tegengapte. Alles wat de jongens tot nut of vertier kon dienen, lag daar overhoop: gezelschapspelletjes, kapotte schoenen, wasgoed, enz. enz. tot sigaren en pijpen, die hij zelf niet rookte, toe. Voor veel boeken, buiten die werken die zijn gebedsleven

moesten voeden, had hij geen tijd en misschien ook geen zin. Lege flessen, zoals bij andere heren, stonden er zo goed als nooit. En nog minder volle.

Vroeg iemand hem: ‘Wanneer komen we eens aan jouw wijn, Ties!’ dan kreeg de vrager zijn wijn; want de prefect ontving graag en dronk dan zelf een goed glas mee.

Maar later niet meer. Toen antwoordde hij nog slechts met een glimlach: een sober man die, recht tegen de gewoonte van huis en tijd in, niet rookte en niet dronk; doch niemand kwalijk nam, dat hij het wèl deed.

Wanneer professor Tijssen in 1897 tot het prefectschap geroepen wordt, volgt hij Piet de Bruyn op die een gevestigd gezag en een strenge reputatie had. De gebreken van zijn overigens voortreffelijke eigenschappen in aanmerking genomen, huivert men hem te benoemen. Men blijkt hem in dubbele zin te goed voor het prefectschap te vinden; niet geschikt voor het tuchtmeesterschap dat redelijk van een prefect verwacht wordt en waarover een man als Tijssen de benen zou kunnen breken. Als dan zijn benoeming na de nodige aarzeling toch een feit wordt, is men er zich echter van bewust, dat het risico dat men met hem neemt geen risico is zonder meer. Een man met meer toewijding en ernstiger plichtsbesef zal men immers op Rolduc nauwelijks vinden; iemand waarin de geest der inrichting meer vlees is geworden, evenmin.

Behalve dat hij als chef de l'Infirmierie en als ceremoniarius, - in welke hoedanigheid hij met grote accuratesse en piëteit o.a. aan van Gils en Bakhuis de misrubrieken leert - op zijn waarde geschat wordt, kan er op Rolduc geen loffelijk streven tot uiting ko-

men dat niet zijn volle belangstelling heeft of waaraan hij niet met overtuiging participeert. Zo vormt hij met directeur Corten en de student Antoon van de Venne op een bepaald moment het bestuur van ‘Voor Eer en Deugd’; houdt hij onder patronage van St. Gerlachus mede ‘Het Kruisverbond’ ten doop en zal hij, zodra hij er de lentelucht van geroken heeft, de eerste zijn om de Liturgische Beweging op Rolduc te introduceren en te ijveren voor een meer verantwoord bijwonen der H. Mis dan door het bladeren in de ‘Elève chrétien’ en het aframmelen van rozenkransen. Of hij zelf het prefectschap geambieerd heeft, weten wij niet; van enige ingenomenheid met zijn benoeming is er nergens sprake.

Wel weten wij dat zijn collega van Gils hem, kort voor zijn benoeming wereldkundig werd, terloops in het oor fluisterde:

‘Dominus sibi providebit victimam’ (5)

en dat de candidaat-prefect prompt daarop ten antwoord gaf:

‘Dominus regit me et nil mihi deerit’ (6)

Dat antwoord, menen wij, is niet enkel revelerend voor zijn slagvaardigheid, doch ook voor zijn spiritualiteit; voor de geest van geloof die hem bezielt.

Man van geloof en dus van paradoxen, koestert hij de stellige verwachting dat, volgens het woord van St. Paulus, zijn kracht in zwakheid zal worden voltooid. Dat die kracht hem in staat zal stellen het onwaarschijnlijke waar te maken en de meest verstokte twijfelaar aan zijn geschiktheid te bekeren, valt echter nog te bezien.

Wat hij van zijn prefectschap maken zal, is dus voorlopig nog een raadsel.

Wanneer we van Dr. van Gils vernemen, dat professor Tijssen als prefect al dadelijk een geheel andere physionomie vertoonde, zegt dit ons weinig, als wij niet precies weten welk een physionomie. Wanneer anderen beweren, dat het prefectschap nodig was om zijn van huis uit meegekregen gelukkige natuur volledig tot haar recht te doen komen - dat haar in de gegeven omstandigheden geen schoner kans geboden kon worden - is dat een vaststelling à posteriori en wil dat niet zeggen dat hij van meetafaan als prefect de vogel afhad. Dat zijn paedagogie - als dit woord hier niet te groot is - hem door het hart gedictieerd werd, vrijwaarde hem per sé nog niet tegen struikelen; zelfs het feit niet, dat hij zijn voornaamste paedagogische stelregels rechtstreeks aan Gods vaderschap en Christus Liefde ontleende. Al smedend immers wordt men pas smid. En dat zelden zonder zich nu en dan op de vingers te timmeren. Aan deze algemene regel is ook de mens Tijssen als prefect niet ontkomen. Ook aan het leergeld niet, dat men om iets te worden betaalt.

Voorbeelden om dit te illustreren staan ons spijtig genoeg niet ten dienste. De globale balans die de geschiedenis - en dat zijn dan de herinneringen welke zijn oud-collega's en studenten ons hebben nagelaten - over hem als prefect heeft opgemaakt, zwijgt over zijn falen en slaat zo goed als in haar geheel in zijn voordeel over.

‘Alles is prachtig verlopen, vanwege het respect dat men voor Tijssen als priester had’, verklaart Dr. van Gils. ‘Spoedig won hij aller vertrouwen door zijn voorkomende goedheid, door een plichtsbetrachting die voorbeeldig was en door zijn toewijding aan alles

en allen. Hij won het glansrijk van zijn voorganger de Bruijn’.

Wanneer Henri Crasborn, arts te Swalmen, hem in zijn herinnering grimmig kijkend en met een stok achter de rug in zijn deur ziet staan, terwijl het ruim 400 koppen - en welke koppen! - tellend studentengarnizoen dreunend voorbij trekt, voegt de oud-Rolducien eraan toe wat hij toen reeds beseftte: ‘dat die knuppel er alleen maar was om geen stukken te maken.’ Dat hij de stukken die anderen maakten of dreigden te maken op het juiste moment door zijn tussenkomst trachtte te verhelpen, illustreert dezelfde medicus door de volgende episode uit zijn eigen leven.

‘Als ik mijn kostschooltijd op Rolduc nog steeds als de meest onaangename van mijn leven blijf beschouwen, is dat, omdat mijn rechtvaardigheidsgevoel er geweld werd aangedaan. Toen op 30 april 1909 prinses Juliana geboren werd, was ik te Roermond op doortocht naar Rolduc na de paasvacantie. Er werd gejuicht en gefeest, getrakteerd en gedronken. En tot overmaat van ramp nam ik, goed vijftien jaar oud, uit bravour nog een fles cognac mee in de trein. De gevolgen bleven niet uit. De funeste uitwerking van de alcohol niet kennend, kwam ik, lang niet de enige, smoorlijk beschonken te Rolduc aan. Twee dagen later kreeg ik ‘groot compariat’ op de kamer van directeur Corten. De directeur was achter de tafel gezeten, geflankeerd door de oudere leraren die me met misprijzende en vernietigende gezichten opnamen. Alle mogelijke straffen werden me toegemeten. Tot aan de vakantie naar alle strafzalen verwezen, zou ik buiten de prijzen vallen en moest ik een brief naar huis schrijven over mijn schandalig gedrag. Alles accoord!

Maar één straf kwam er bij, die ik als onrechtvaardig aanvoelde. Ik werd geschrapt als lid van de congregatie; daar ik niet meer waardig geacht werd een kind van Maria te zijn. Ik voelde me een verworpene. Gebrandmerkt en wanhopig, verliet ik de kamer. Na enkele stappen gedaan te hebben, voelde ik een hand op mijn schouder. Het was prefect Tijssen die me troostte. Zonder mijn partij te kiezen - wat kenmerkend was voor zijn grote eerbied voor het gezag dat gesproken had - onderhield hij me over het verdriet van mijn goede moeder; over het herstellen van mijn fout en zei hij me tenslotte O.L. Vrouw te gaan bedanken, omdat alles nog zo goed was afgelopen.

Nadien had ik nog vaak het gevoel van een vogelvrije die, omdat hij nu eenmaal tot alles in staat geacht werd, soms straf kreeg zonder te weten waarom. Aan een van die geheimzinnige straffen, die zonder verder onderzoek op me neerkwamen, dank ik het dat ik van Rolduc werd weggestuurd. De reden zou ik pas later vernemen op de Amsterdamse Universiteit. Een van mijn klasgenoten uit Rolduc vertelde me daar dat hij, gesnapt bij een trip naar Herzogenrath, had opgegeven dat zulks op mijn instigatie en met mijn geld gebeurd was, terwijl ik aan die ganse affaire volkomen onschuldig was. 'Eerlijk gezegd', besluit dokter Crasborn, 'heb ik niet veel respect voor vele van mijn oud-priesterleraren overgehouden. Het ligt heus niet aan hun opvoedkunde, wanneer ik als medisch student in Amsterdam mijn kerkelijke plichten bleef vervullen. Maar aan prefect Tijssen ben ik steeds met respect en piëteit blijven denken'.

Aangeheven door een door willekeurige en excessieve correcties gewonde ziel, waarvan de herinnering

aan een brave moeder en een vroom priester tenslotte de helende engelbewaarders bleken - krijgt het jubellied van Rolduc, het 'adieu Rolduc, séjour de mon enfance' hier een wat navrante klank; een klank die, ook als hij door duizenden meer welluidende klanken, overstemd wordt, een schrille dissonant blijft die ons waarschuwt niet al te hoog van de toren te blazen over een paedagogie die, al boekte zij voortreffelijke resultaten, goed doet óók een oog open te houden voor de stukken die ze maakte.

6. Directeur en Prefect

Van directeur Corten - man van talenten, als classicus autodidact, als redenaar befaamd en als samensteller van het gebedenboek 'L'Elève chrétien' lange tijd gewaardeerd - wordt gezegd, dat hij de laatste jaren van zijn regentschap ziek was; anderen beweren zelfs, dat hij fysiek totaal op was en er desondanks niet aan dacht zijn post te verlaten. Daar is er van allen, die hem van nabij hebben meegemaakt, en bij wie we onze gegevens verzamelden, niet één die niet verklaart, dat Corten een slappe hand had en een slap beleid.

Hij was een vaderlijk man, verklaart de een; waaraan een ander weer toevoegt, dat hij zijn doel met grote goedheid en toegeeflijkheid zocht te bereiken. Met een goedheid evenwel, die de kracht niet opbracht op tijd een sterkte te zijn, doch zich overigens in buien van edelmoedigheid grandioos kon ontlasten.

Met een goede kijk op de jongens begaafd, wist hij, als deze bij de wekelijkse afrekening de revue moesten passeren, soms iemand zó raak te typeren dat die

meteen voor heel zijn verder leven getekend stond. Zijn met een ongewoon rhetorisch talent in het Frans gelanceerde glossen, als bijvoorbeeld: ‘L'éternel Dols’ of ‘Ici, monsieur Moll, le paresseux’ of ‘Regout Armand et van Wessem Frédéric. des plus illustres familles’, trotseerden tot op deze dag de tijd.

Grand seigneur, wat zijn prefect zeker niet was, legde de directeur een grote waardering aan de dag voor mijnheer Tijssen, die van zijn kant alles deed om het gezag van Corten hoog en diens lijfspreuk ‘Cort en goed’ in ere te houden. Als er compariat was en het er stormde, diende het tuchtrechtelijk gezicht, waarmee de prefect erbij zat, om de ernst van het geval te beklemtonen; doch was er niemand die niet wist, dat zijn gezicht maar een gelegenheidsgezicht was. In zijn aard lag het geen vlieg kwaad te doen en zo hij als prefect een dubbele persoonlijkheid vertoonde, was dat omdat hij uiterlijk niet wezen kon wat hij innerlijk was.

‘Dat mijnheer Tijssen het als prefect niet gemakkelijk heeft gehad’, verklaart emeritus deken Jacobus Thielen, ‘daarvan weten al diegenen mee te praten die, na het strenge regiem dat directeur Everts had doen heersen, de tucht op Rolduc zodanig hebben voelen verslappen, dat er na Cortens dood een sterk en rechtlijnig man als Laurentius Schrijnen nodig bleek om de teugels weer bij te trekken. Omdat directeur Corten alles zijn kon behalve een strenge baas en Tijssen, indien men het zo noemen wil, ditzelfde euvel deelde, had deze geregeld van de nood een deugd of van zijn hart een steen te maken.

Indien het hem dan ook gelukt is - en dat is het hem - zijn natuur voortdurend dat geweld aan te

doen dat zijn positie van hem vroeg en hij dit presteerde zonder het ooit op zijn omgeving te verhalen, dankt hij dat uitsluitend aan zijn bovennatuurlijke instelling en de heiligheid der motieven die hem bezielde. Het waren die instelling en die motieven die hem - en dat niet alleen bij de studenten - een groot prestige bezorgden en de zaken op Rolduc in hun verband hebben gehouden.

In tegenstelling met de begaafde Corten, was Tijssen niet wat men noemt een talentvol man. Maar hij was, die hij was. Hij gaf niemand de gelegenheid of de kans zich in hem te vergissen. Zijn deuren en vensters stonden wagewijd open. Dat zijn intellectuele baggage niet bijzonder groot was, werd rijkelijk vergoed door innerlijke waarden, waarin hij met de besten wedijveren kon en die het in het leven, in de praktijk, dikwijls beter doen dan wetenschap en geleerdheid.

Anders ook dan de redenaar Corten, die alles wat hij met zijn talent aanraakte deed schitteren en zelfs groen hout kon doen branden, was de prefect slechts bij uitzondering een redenaar in klassieke zin. Toch waren zijn preken, improvisaties veelal, als de aangewezen persoon na het morgengebed verstek liet gaan, steeds de moeite waard en ging hij onder de jongens door als de beste predikant van het huis.

Geput uit een rotsvaste godsdienstige overtuiging en een diep gebedsleven, werden zijn preken gedragen door de drang zijn innerlijke bezieling aan anderen mede te delen en maakten zij, ondanks hun wel eens wat pathetische toon, een blijvende indruk.

‘Ook bij persoonlijk onderhoud’, tekent professor Pieter Everts aan, ‘liet hij geen gelegenheid voorbij

gaan de studenten op de grote waarde en diepe ernst van het leven te wijzen.’ ‘Heel zijn priesterlijk optreden vertoonde een geestdriftig godsdienstig idealisme dat hem ondanks desillusies en wanbegrip, niet verliet’, gaat Everts verder en attendeert er ons andermaal op, dat mijnheer Tijssen als prefect niet met rozen op de schoenen door het leven ging.

Romantici in hart en nieren - zoals trouwens heel hun tijd en omgeving - met veel zin voor pracht en praal en helemaal niet zonder pathos in woord en gebaar, miste de directeur de evenwichtigheid die de prefect kenmerkte en wist deze tegenover de charme, die het optreden van de directeur zo aantrekkelijk maakte, in de omgang niet veel meer te stellen dan nu eens een aangename reserve en dan weer een eerlijke en ongeveinsde collegialiteit.

Aan beider vroomheid bestond, alhoewel die van de een wat luidruchtiger geaard was dan die van de ander, niet de geringste twijfel. Ook aan hun toewijding aan de zaak die ze voorstonden niet; evenmin aan de zuiverheid hunner intenties. Hun liefde voor de hun toevertrouwde jeugd was een bovennatuurlijke; al scheen die van de prefect een eind dieper te zitten dan die van de directeur. Maar dit misschien, omdat de directeur direkt niet zoveel met de jongens te maken had als de prefect.

Ofschoon hij met de directeur zo goed mogelijk in de pas zorgde te lopen, waren de methoden, waarmee deze de studenten zielkundig zocht te benaderen, heel andere dan die van hemzelf. Zo kon het bijvoorbeeld gebeuren dat, als Corten het vertrouwen van een jongen wilde winnen, hij die jongen op de schoot nam: een vorm van toenadering waar, afgezien van

het land dat de jongen eraan had, absoluut geen kwaad achter te zoeken viel, doch waartoe prefect Tijssen zich nooit zou hebben geleend.

Hoewel hij reden genoeg gehad moet hebben het niet steeds met de directeur eens te zijn, roemen allen, die wij over prefect Tijssen uithoorden, de grote eerbied die hij zijn directeur als gezagsdrager toedroeg en kwam ons slechts één geval onder ogen, dat hij diens beleid indrekt heeft bekritizeerd.

‘Toen ik als leerling van de hogere klassen het reglement overtreden had door langer in Aken achter te blijven dan ik mocht, moest is voor directeur Corten verschijnen en toen de goede directeur me zonder straf gaan liet, bleek prefect Tijssen dat helemaal niet goed te vinden’, schrijft Dr. J. Nagant.

7. Charisma der goedheid

Lag de indruk, die de directeur op de jongens maakte, meer in zijn magistrale allures - en dan niet te vergeten bij het geduchte compariat en de wekelijkse puntenlijst - de invloed, die er van prefect Tijssen uitging, deed zich meer gelden in het persoonlijk contact en de wijze levenslessen die hij daarbij, steeds sprekend van hart tot hart, ten beste gaf. Wat allen in de prefect aantrok, was de priester die in alles voorbeeldig was en zichzelf zeer deed als hij zeer moest doen.

‘Hij was typisch de man die nooit pijn deed’, merkte Dr. van Gils op; ‘de man ook, die zich nooit ten koste van anderen vermaakte’. Prefect Tijssen blijkt dan ook een der zeer weinigen te zijn die men, ook als er balsturig wel eens een vies gezicht achter

zijn rug gezet werd, nooit verfoeid heeft; die geen enkele rancune heeft achtergelaten, al heeft hij ze wellicht ooit verwekt. Wat men zich, met een in verering gedrenkte bonhomie soms, van hem herinnert, is zijn sprankelende goedheid; zijn rechtvaardigheid; zijn handelen zonder aanzien des persoons; zijn eenvoud. En dan zijn gevleugelde woorden natuurlijk; woorden, die tegen de tijd bestand bleken en voor velen tot levensregel werden.

‘Waar geen orde heerst, is geen God’, zei mijnheer Tijssen, die daarom zo beducht moet zijn geweest de orde te handhaven.

‘Het leven is geen kermis’, was een uitspraak van de man, die geen enkele gelegenheid voorbij liet gaan om iemand ‘van de diepe ernst van het leven te overtuigen’.

‘Lekenapostolaat is onmisbaar’, zei de prefect al in een tijd toen zulk een gezegde iemand nog met de ogen deed knipperen. En terwijl zijn eigen priesterlijk apostolaat van de overtuiging uitging, ‘dat men tegenwoordig het meeste goed kan doen door eigen goed voorbeeld’, werd zijn voorbeeld voor zeer velen een zegen.

‘Denk eraan’, zo gaf perfect Tijssen aan een rijke jongen de raad, ‘denk eraan, dat er een tijd kan komen, dat je geen zout meer op tafel hebt’. En de jongen, thans een Amsterdams notaris, heeft er zijn praktijk en leven op gebaseerd. En niet tot zijn schade!

Zijn eigen basis duidde de prefect aan toen hij zeide: ‘Hoe dichter een priester bij God staat, hoe beter hij in staat zal zijn de zielen dichter bij God te brengen’. Heel zijn voortdurende bekommernis ook drukte hij uit in die ene regel.

‘Men zou het zo kunnen stellen’, verklaart ouddeken Thielen, ‘dat, wanneer hij voor de 400 jongens, die hij als prefect te hoeden had, de zorgzaamheid in persoon was, die bezorgdheid allereerst naar hun zielen uitging; dat hij hen liefhad om Iemand anders; om Christus. Daarom was zijn liefde dan ook nimmer week of slap en belette ze hem niet, waar nodig, strenge maatregelen te nemen; maatregelen, die vanwege het perspectief, dat hij nooit uit het oog verloor, immer uit goedheid en liefde ingegeven en toegepast bleken: iets wat zijn jongens aanvoelden en zeer in hem waardeerden.’

Over de moeilijkheden, die er desondanks af en toe rezen, verbaast men zich niet als men bedenkt, wat er alzo in de donkere boezem van een studenten-gemeenschap als de Rolducse roeren kan.

‘In de speelzaal kon de orde wel eens door enkele belhamels verstoord worden’, vertelt president van der Mühlen, ‘maar dat duurde nooit lang. De jongens wisten, dat de prefect een door en door goedhartig man was en ze hielden teveel van hem. Met de orde ging het trouwens steeds beter, omdat men hem steeds meer leerde kennen en hoogachten’.

‘Dat perfect Tijssen onder de jongens gezag had, dankte hij niet slechts aan zijn martiale verschijning doch allereerst aan de juiste wijze waarop hij het gezag wist uit te oefenen’, verklaart professor Hermesdorf van de Nijmeegse Universiteit. ‘De vraag of de prefect bij zijn zeer moeilijke taak de nodige steun kreeg uit de kring van zijn collega's, kan niet voor allen bevestigend beantwoord worden. Als gevolg van het door rector Thompson zo met hand en tand gepropageerde Integralisme, dat in zijn bloeitijd ook

onder de Rolducse leraars zijn adepten telde, was er een sfeer van dreiging, onrust en wantrouwen in de aloude abdij ontstaan die de crisis, welke het gezag er toch al doormaakte, nog verscherpte en waarvan de prefect de eerste man was die er de direkte weerslag van ondervond. En dit te meer, wijl de geladen atmosfeer door de jongens werd aangevoeld en ook, waar mogelijk, uitgebuit’.

Professor Hermesdorf herinnert zich een formele staking, die er onder de studenten uitbrak naar aanleiding van een congé dat ze verwacht hadden en hen langs de neus ging. De stemming van verwachting sloeg in teleurstelling en brommen om. ‘Het kwam zo ver dat men 's avonds bij het avondgebed in de kerk niet bidden en niet zingen wilde. Zelf overhard biddend en zingend en meteen de ergste rebellen scherp in het oog houdend, beende de prefect door het middenpad der kerk heen en weer. Het gezag stond op het spel en het was hem aan te zien dat hij, als exponent van dat gezag, een dergelijke rebellie niet nam. De situatie in huis bleef een tijdlang uitermate pijnlijk, totdat men, door de verzoenende bemiddeling van de prefect en door van beide kanten wat water in zijn wijn te doen, ook dat incident weer te boven kwam. Algemeen wordt dan ook van prefect Tijssen vastgesteld dat zijn populariteit zo apart en algemeen was, dat men moeite zal hebben een prefect aan te wijzen die hem daarin overtrof of zelfs evenaarde.’

Ook tegenover de knechten op Rolduc was hij onverminderd voorkomend en vriendelijk. ‘Men kon onmogelijk kwaad op mijnheer Tijssen worden’, zegt Jan Derikx, de Rolducse portier, ‘want alle kwaadheid voorkwam hij door zijn goedheid’.

Dat de bewonderaar van Veuillot zijn stelregels, boetepreken en vermaningen met enig, overigens oprecht, pathos aan de man bracht en hij daardoor, volgens professor Everts, op zijn jeugdig auditorium wel eens een lichtelijk komische indruk maakte, schijnt men vergeten te hebben; vergeten ook het feit, dat hij misschien teveel nadruk legde op formaliteiten en hij het wezenlijke niet genoeg van het bijkomstige scheidde. De herinnering heeft, wat zij met slechts weinigen doet, over zijn geschiedenis een glans gespreid en de tijd heeft hem geholpen zich van zijn zwakheden, die dan altijd nog beminnelijke zwakheden waren, te ontdoen, en zich lichtend voor ons te verheffen.

Een jongen, die ziek was geweest, moest, om weer op zijn stekken te komen, iedere avond een glas wijn op zijn kamer komen drinken totdat de fles leeg was. Het was zijn laatste fles.

Een bejaard zielzorger in de Mijnstreek herinnert zich dat er, toen hij eens als student op Rolduc geruime tijd bedlegerig was, geen avond voorbijging dat de prefect hem niet een kruisje kwam geven. Dingen, die het vaderlijke in hem tekenen en die door de tijd niet worden uitgewist.

Drie studenten, drie broers, kwamen na de begrafenis van hun vader door de basse-cour terug naar Rolduc, toen prefect Tijssen daar (toevallig?) zijn rozenkrans liep te bidden. Wat de prefect de jongens als troost en bemoediging toevoegde, was heel gewoon; doch genoeg voor hen om zich weer 'opgenomen' te voelen en hen weer rustig te doen treden in de orde van het huis. 'Onze Lieve Heer immers zou alles wel regelen'. En de jongens ervoeren het als een heel

fijne tegemoetkoming van Boven zo vaderlijk verwelkomd te worden.

Met veel smaak vertelt een groot zakenman dat hij, als kleine kemphaan op Rolduc, met een ander slaags raakte op de beugelbaan. De een, een Brabander, en de ander, een Limburger, - en dus allebei op de vuist niet van gisteren - rolden ze de een over de ander over de leemvloer, toen ze zich plots bij de kraag gepakt voelden en rechtgezet. Met links en rechts een kemphaan stevig in zijn klavieren, keek de scheidsrechterende prefect hen grimmig aan en riep: 'Fi gamins, wat valt hier te vechten?' En zonder het antwoord af te wachten, kwam het bevel: 'A la fenêtre; en haut au corridor', waar jullie staan blijven tot jullie vrede gesloten hebben. Komt dan hier terug!'

'Toen wij weer afgekoeld waren en elkaar eens hadden aangekeken', vertelt de historie verder, 'zijn we naar beneden gegaan en naar de prefect gestapt. Terwijl hij streng poogde te kijken, wat hem maar met een half gezicht lukte, vroeg hij: 'En hebben jullie nu vrede gesloten?'

'Ja, mesjeu.'

'En hebben jullie elkaar ook de hand gegeven?'

'Neen, mesjeu.'

'Wel, geeft elkaar dan de hand, vergeeft elkaar en maakt geen oorlog meer. En nu vlug weer gaan spelen!'

Voor het overige ziet de kleine Brabantse kemphaan in zijn herinnering prefect Tijssen, 'de armen gekruist en de rozenkrans biddend, statig heen en weer stappen over de cour,' terwijl een andere, een guit ditmaal, opmerkt, dat het enig tekort dat bij de prefect opviel, zijn toog was, die op de duur veel te

kort geworden was. Overigens niets dan goed over prefect Tijssen.

De manier waarop hij de jongens tot de orde placht te roepen, werd door sommigen nogal grappig gevonden. Gewoonlijk leidde hij een terechtwijzing in met de woorden ‘kom es hier, vriendsj’. Het grappige zat in de uitspraak van dat ‘vriendsj’. Tegenover de stoere figuur van mijnheer Tijssen in het niet verzinkend, verscheen dan de delinquent voor zijn rechter die, de armen over de borst gekruist, zijn vermaning, als het vergrijp geen halsmisdad was, in de regel liet wegebben in een even beminnelijke als bemoedigende lach, die dan zoveel betekende als: Ga heen, vriendsj en zondig niet meer.

Welke diepe sporen prefect Tijssen in de herinnering van ‘zijn jongens’ heeft nagelaten, mag voorts uit het volgende worden afgeleid.

Op 20 december 1956 kwamen, ingevolge een oproep van Mr. Berger, oud-burgemeester van Venlo, aldaar een aantal oud-Rolduciens, afkomstig van Venlo en omgeving samen, die prefect Tijssen op Rolduc gekend hadden.

‘Er waren een tiental uitnodigingen verzonden en alle opgeroepen waren aanwezig, behalve Dr. Strijbosch uit Horst, die wegens ambtsbezigheden verhinderd was’, deelt emeritus pastoor Dinckels uit Tienray ons mede.

‘Van de aanwezige heren herinner ik mij’, gaat de pastoor voort: ‘Mr. Berger; Mr. Rieter, oud-officier van justitie te Roermond; Dr. Majoor; H.v.d. Loo, M. van Gasselt en Jacq. Leygraaf, allen uit Venlo; benevens Fr. Russel, fabrikant te Tegelen.

Bij die gelegenheid werd nog eens echt op ouder-

wetse Rolducse manier gesproken over onze vroegere ‘Chef’. Men gaf eerlijk en openhartig zijn visie op hem, zoals men hem had gezien. Van alle kanten kwam vooral naar voren het respect dat men voor zijn eerlijkheid had: een man die nooit iemand voortrok en die er geen ‘vriendjes’ op nahield; een priester, voor wie zelfs de meest doortrapte deugnieten in hun hart nog eerbied en genegenheid hadden.

Wat mij vooral frappeerde was, dat er ook gesproken werd over de ‘biddende’ prefect; de vrome, die men overal met de rozenkrans trof. En toen kwam voor mij, als enige priester onder de genodigden, het allermooiste wel van de ganse avond. Dokter Majoor zei: ‘Waarom zouden wij, die allemaal in onze gezinnen en in onze werkkring zo dikwijls in moeilijkheden zitten, ook niet eens gaan bidden tot onze gewezen prefect? Hij zal ons, “zijn jongens”, toch zeker niet zonder antwoord laten’.

Vol rake typering van hun oud-prefect en zijn verkeer met zijn jongens staat het herdenkingsartikel dat de gebroeders Jozef en Jules van Wessem aan hem wijdden in Rolducs Jaarboek van 1929:

‘Ik roep U dan weer voor de geest, dierbaar beeld uit onze kostschooljaren, en zie uw geduchte verschijning weer op het balkon van de cour: de forse Caesarskop kort op de bonkige tors. Onder, aan uw voeten, het gewriemel der tierige jongens-bent; als een kapitein op de commandobrug schouwt gij over al die woelwaters, uw element.

Aha! daar ontdekt het turend oog ergens een stelletje zondaars, die daar niet mogen zijn; die moeten naar binnen geloodst, naar de veilige haven van de strafzaal. Even klappen de stevige handen; velen kij-

ken verschrikt op; anderen spelen gewoon door; ook les misérables. De geknuiste handen halverwege opgeheven, daalt de prefect naar beneden en stevent direkt op zijn doel af. ‘Snijderssss.... vitch à la salie de punition!’

‘Mais mesjeu!!’

‘Viiitch!’

En voort gaat het weer over de cour, hier een kort woord van aanmoediging tot spel:

‘Vous ne jouez pas?!’

‘Mais mesjeu, nous n'avons pas de boule’.

‘Allez alors viiitch à ma chambre, vous y trouverez bien une sur la table’.

Daar klinkt een ophitsend ‘kisch-kisch’ vol geïnteresseerd medeleven met een heftige vriendentwist; zolang die tenminste niet in jeu de main ontaardt. Want wee dan de heetbloed! Het bruine boekje steekt al dreigend omhoog.

Ginds een korte vraag vol vriendelijke belangstelling naar een zieke vader of moeder en dan weer het achterdochtig oor scherp te luisteren gelegd naar de ‘lorsques et alors’ der peripateten van de IJzere Weg.

Wat kon hij heerlijk veel en vlug vergeten! Zijn ‘nouvel ordres’ spielten keine Rolle; bedierven het prikkelend plezier niet van een fikse escapade naar bakkerij of fruitwei.

Hoe leefde hij met zijn jongens mee, hoe ging hij op in hun studie, in hun spel, in hun lief en hun leed!

En dan zo'n voetbalmatch tussen de grote Hollanders en de grote Limburgers, het fameuze sportevenement in de tijd dat er nog geen model-football-terrein was; toen het nog over de harde asfaltvloer van de cour ging, tussen banken en beugelbanen door

vol geheime trucs en geslepen listen. Op zo'n derby-day zat er spanning in de lucht. Dan ging het er 's morgens in de eetzaal, bij de dagelijkse strijd om het dagelijks brood... en de boter, nog dubbel zo heftig toe als anders.

Dat was een dag voor hem; dan voelde hij zich als een jachthond in een knollenveld vol hazen; dan stond hij als een rots in de branding van dit schuimende leven, het pezige lijf gespannen, met vonkende ogen vol strijdlust de orde te handhaven.'

Op een bijzondere, haast naïeve, manier in zijn element was de prefect als hij in de kersentijd, met een van zijn aantekenboekjes in de hand en gewichtig kijkend, op de cour verscheen. Zijn pupillen, die overigens niet van fruit verstoken bleven maar het met mondesmaat kregen toebedeeld en daarom strijk en zet de zusters verschalkten om aan hun trekken te komen, wisten hoe laat het dan was en drongen in drommen rond hem samen. Glunderend stond hij tussen de op gestoken vingers en noteerde hij, met bijzondere accuratesse ditmaal, het kwantum kersen dat ieder, voor eigen rekening natuurlijk, wenste. Kleine hummels, die tot drie vier kilo kersen per kop bestelden, waren geen uitzondering. Wanneer dan het feestelijk fruit per kar gearriveerd was, stond de prefect er op het persoonlijk uit te delen, ieder zijn portie, en kon de slag beginnen. Het was een kostelijk gezicht, die jaarlijkse kersenslag op Rolduc, waarvan de prefect, van wie de eigen capaciteit op vijf kilo niet te hoog getaxeerd werd, intens genoot; zelfs als het hier en daar tot kokhalzen kwam.

Gul met straffen, was hij nog gulhartiger als het er op aankwam iemand te prijzen of te belonen. Gul ook

was hij met het weinige wat hij bezat. ‘Persoonlijk’, vertelt president van der Mühlen ‘heb ik veel sigaartjes van hem mogen roken omdat ik jarenlang, eerst op zijn kamer en daarna in een ander leeg vertrek, zijn ‘speelgoedwinkel’ te verzorgen had: allerhande gezelschapspelen om vooral de jongens van de twee laagste klassen 's avonds in de speelzaal bezig te houden.

Vergeetachtig als hij was, noteerde hij alles in zijn beroemde ‘boekjes’. Als het broeide, kwam direkt het boekje voor de dag waarin het dan strafpunten regende. Maar hij had ook nog andere boekjes in zijn zak, waarin hij alles opschreef wat de studenten nodig hadden. En zo kon het wel eens gebeuren, dat een jongen, die hem gevraagd had of zijn wasgoed naar huis kon, zich de dag daarop voor ‘trop tard’ bij dit of dat, voor ‘silence’ enz. enz. ter verantwoording hoorde roepen. Wanneer men dan zijn beklag ging doen, liep het steeds goed af en kon hij zelf schaterlachen als het een bijzonder grappige vergissing was. De meer astanten wisten de vergissingen te voorkomen door bij voorbaat te vragen: ‘Is het niet het verkeerde boekje, chef?’

Waren zijn boekjes beroemd, zijn zakken die uitpuilden van allerhande mogelijke en onmogelijke dingen, waren berucht en completeerden met een oude bonnet en een paar lage schoenen met een riempje er over heen, zijn afgedragen uniform.

‘In een van die zakken ook stak een boekje dat me altijd geintrigeerd heeft’, vertelt president van der Mühlen; ‘het was oud, versleten en vet van het langdurig gebruik. Ik heb steeds de indruk gehad, dat hij in dat boekje, dat men hem geregeld gebruiken zag, alle mogelijke gebeden verzameld had die hij mooi

vond. Honderden malen heb ik hem daaruit zien bidden; zonder dat ik echter te weten kon komen wat het precies behelsde. De diepste indruk die hij bij me heeft achtergelaten is, dat hij een groot bidder was. Iemand die graag en veel bad, hartelijk bad en luidop bad als hij zich alleen waande’.

De tegenstelling tussen zijn onverzorgd uiterlijk en zijn onberispelijk en ‘deftig’ innerlijk, is ieder opgevallen die hem wat nader geobserveerd heeft. Stelde hij weinig eisen aan wat men ‘het leven’ pleegt te noemen, aan zijn innerlijk leven, aan zijn verkeer met God, die een ‘deftige’ God is, stelde hij alle eisen.

Met een gezonde eetlust begaafd, was hij wars van alle fijn eten - ‘geen fijne groenten, geen asperges en vooral geen erwtes!’ - en was hij uiterst kieskeurig in de keuze van de middelen die zijn genadeleven voedden. Hij was een man die er niemand naar raden liet waar zijn hart was.

Waarover een oud-leraar van Rolduc prefect Tijssen een bijzonder compliment maakt, is het feit dat hij, behalve dat hij er geen flatteurtjes of speciale vriendjes onder de jongens op nahield, de seminaristen, de priesterstudenten, die veelal uit minder welgestelde middelen stamden, de hand boven het hoofd hield. Indien er van voorkeur bij hem sprake zijn kan, zouden volgens dezelfde oud-leraar, enkel de seminaristen door hem zijn voorgetrokken. En dan niet op de eerste plaats, omdat ze door menig priesterleraar in de hoek werden geduwd, maar vooral uit eerbied voor hun roeping.

‘Misschien ook’, merkt een andere gewezen collega op, ‘dat toen hij hoofdprofessor van de ‘Quatrième Latine’ was, de jongens van die klas een streepje bij

hem voorhadden. Maar dan ook niet meer dan een streepje!’

‘Reeds als hulpprefect bij de Bruijn’, gaat een ander voort, ‘toonde mijnheer Tijssen een grote bezorgdheid om onder de studenten de deugd van zuiverheid te doen bewaren. In dit verband wees hij, geheel in de geest van directeur Corten, de oprichter van ‘Voor Eer en Deugd’, voortdurend op de devotie tot de Heilige Maagd en het rozenkransgebed. Als de omstandigheden het toelieten, zag men hem zelf altijd de rozenkrans bidden. Tijdig ook waarschuwde hij mij, die in vele dingen nog onervaren was, welke gevaren er schuilen konden in de omgang met studenten en wat er op zedelijk gebied onder hen zo al te koop kon zijn.’

Geen wonder dat zijn scherp toeziende blik hem een plaats bezorgde in de dierëntuin der leraren; tussen de raaf, de geit, de os en hoe ze nog anders getekend stonden.’

Velen ook wisten zich door zijn blik, die wel immer speurend doch nooit uitvorsend en nog minder uitdagend was, beschermd.

‘In het gewone verkeer sprak hij niet veel’, merkt een oud-leerling op; ‘zijn ogen spraken en zó dat ze onmiddellijk door iedereen begrepen werden.’

Op de wandelingen echter die hij geregeld gaf, kwam hij los en liet hij zich gaan; doch zonder zich ooit in te grote kameraadschappelijkheid te verliezen. Hij liep dan, stok in de hand, als een veldheer tussen de jongens, berg op en berg af, dat het zweet hem van zijn voorhoofd gudste; een beeld van daadkracht en ondanks zijn zwaar lichaam en lastige voeten schijnbaar nooit moe. ‘En terwijl hij praatte, lachte

en schalks was, bleef hij onverminderd met toezicht bezig als een herder die zon en wolk en hemel ziet en toch zijn kudde geen enkel ogenblik uit het oog verliest.’

‘Overigens was waakzaamheid zijn natuur niet’, gaat dezelfde berichtgever voort, ‘maar was het een Ander die in hem waakte als hij evangelizans pacem et bonum te midden van de zijnen voorttrok: dezelfde Iemand om Wie hij, zoals oud-deken Thielen getuigde, zijn jongens liefhad’. En die gans zijn geest en gemoed vervulde.

Was zijn vroomheid een echt Limburgse vroomheid, zoals van mijnheer Tijssen verklaard werd, dan was zijn liefde dat evenzeer: een Limburgse liefde, voor speciaal Limburgse waarden en Limburgse dingen. En met name voor Rolduc dat hem diep in het hart en graag op de tong lag. En dit niet op de eerste plaats omdat hij er de chef de la maison was, doch vanwege de traditie van het huis en de toekomst van het land die er voor een aanzienlijk deel uit op kwam.

Welk een zegeningen had hij trouwens zelf niet aan ‘de Kleine Republiek’ te danken?’

Hoeveel herinneringen aan goede en ook wel kwade dagen, aan luisterrijke feesten en diep in het gemoed grijpende plechtigheden? Met de heldhaftige taal die de Rolducse heiligen tot hem spraken, had hij zijn innerlijke bezieling gevoed die hem, ondanks zijn sterk nivellerende taak, in staat stelde een hooggestemd geestelijk leven te leiden. Indirekt verklaarde hij zich dan ook schatplichtig aan hun heroïke voorbeelden toen hij, in een veel op Rolduc door hem gebruikt devotieboekje, zijn eigen verlangen markeerde: ‘D’aller jusqu’au bout de l’amour, de suivre le Sauveur

crucifié quequ'au Calvaire ou de s'épuiser pour Lui dans les Indes'.

Wie van Rolduc en prefect Tijssen spreekt zal ook de jaarlijkse bedevaarten naar de kapel van Schaesberg niet mogen vergeten; ook niet de traditionele deelname van Rolduc aan de sacramentsprocessie van Kerkrade, waarin de filosofen, minder vleidend als 'de varkens' aangeduid, in schitterende koormantels uitgedost meestapten. En vooral de schemerige intimiteit der door eeuwen gebeden en wierook doortogen kloosterkerk niet. Hij zal de famiale geest te benadrukken hebben die er, ondanks het menselijk geharrewar dat immers in de beste families voorkomt, tussen de bewoners heerste en die wel zijn innigste bezegeling kreeg in de kerstviering van allen samen in de crypte der abdijkerk, welke de allerschoonste romaanse crypte der westerse wereld genoemd wordt.

Het was een gebeurtenis die de diepste indruk naliet, zowel door de luister van licht en gezang waarmee ze gepaard ging, als door de eerbiedwaardigheid der onaardse plaats, in wier geheimzinnige beslotenheid men zich gemakkelijker dan elders deelgenoot voelde aan het Betlehems mysterie.

Directeur Corten stond er op dat de studenten de kerstdag op Rolduc doorbrachten. Het gevolg ervan was echter dat de jongens, gereed om uit te breken naar de vrijheid, de rest van de dag niet kapot konden krijgen en ze zich bar verveelden.

Tweede kerstdag was er dan in alle vroegte reeds een drukte van belang. Om half vier al zette, voorafgegaan door toortsen, de studentenstoet zich door het nog haast nachtelijk duister, in regen en sneeuw soms, in beweging naar het station Kerkrade-Rolduc, waar

de extra trein dan al onder stoom stond om de spes patriae af te voeren en ze in klutjes over het land te verspreiden.

Gehuld in een dikke koetsiers jas, met daar overheen nog een wijdse cape, stapte prefect Tijssen welgemoed en welgedaan voort te midden der uitbundige schare. En even vaderlijk als hij, alleen op het perron achtergebleven onder de walmende petroleum-lamp, 'zijn jongens' vaarwel wuifde, stond hij ze na de vakantie weer op te wachten; beducht nu om hen de overgang van het vrije naar het gebonden leven zo gemakkelijk mogelijk te maken.

De tijd ging echter aanbreken dat het voor prefect Tijssen de laatste keer zou zijn dat hij, met zijn bezielde allegro, de met koffers en pakken belaste kostschoolschare de heuvels zou opleiden naar het 'sub abbate Jesu' residerende Roda felix. Het 'Latet ultima' van de op de linker hoektoren van Rolduc prijkende zonnewijzer uit 1671, stond prefect Tijssen voor het voorhoofd geschreven. Zijn laatste uur op Rolduc gaat slaan.

8. *Latet Ultima*

Doctor Theologiae honoris causa, Renier Corten, op 25 oktober 1893 door monseigneur Boermans als directeur van Rolduc geïnstalleerd, werd op 25 augustus 1909, bij zijn terugkeer van een bezoek aan zijn oud-collega, deken Menten, op het station te Maastricht door de dood overvallen. Bij de pontificale uitvaartdienst op 30 augustus, waarbij Dr. van Gils in tegenwoordigheid van o.a. Prins Hendrik, een verknocht vriend van de overledene, de lijkrede uitsprak,

bleek de nieuwe directeur reeds benoemd in de persoon van Laurentius Schrijnen, directeur van het bisschoppelijk college van Roermond die, met de voortvarendheid welke hem heel zijn leven zou kenmerken, reeds daags na de begrafenis van zijn voorganger het bestuur aanvaardde.

Voor de meeste leraren was de Roermondse directeur een onbekende. ‘En wat het betekent een onbekende plotseling naar Rolduc over te plaatsen om daar de leiding te nemen, begrijpen diegenen het best die Rolduc en zijn tradities kennen’, schrijft Dr. J. Nagant.

‘Het moesten zwaarwichtige redenen geweest zijn die monseigneur Drehmanns tot deze benoeming hadden bewogen’, vervolgt Dr. Ferd. Sassen in een magistraal historisch overzicht, in het, pas anno 1948, ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van Rolduc als kostschool, uitgegeven Jaarboek 1843-1943.

‘Het was geen geheim, dat in de laatste jaren van de goede en beminnelijke directeur Corten de tucht had geleden. Corten kon in zijn jongens geen kwaad zien en het viel hem hard zijn gezag te doen gelden, ook wanneer dit in het belang van enkeling en gemeenschap gewenst was. Dat gezag zou directeur Schrijnen vóór alles hoog houden. Het reglement, grondwet van de kleine republiek, was hem heilig. Maar het kon niet uitblijven dat de handhaving van dat reglement, na een tijd van verslapping, moeilijkheden zou opleveren.

De directeur bracht wijzigingen aan in gebruiken en privileges, die door sommigen tot de heiligste tradities van het derde Rolduc werden gerekend. Door

zijn eerlijk karakter en onverdeelde toewijding aan de taak, die hij uit gehoorzaamheid op zich had genomen, wist directeur Schrijnen echter de wrijvingen te overwinnen, en het vertrouwen van leraren en leerlingen te veroveren.

Zijn vijfjarig bestuur is voor Rolduc in menig opzicht zegenrijk geweest. Hoewel hij de uiterlijke talenten van zijn voorganger en diens welsprekendheid en gemak van omgang miste, heeft hij Rolduc in staat gesteld, aan de veranderde omstandigheden van de nieuwe tijd, die met de eerste wereldoorlog zou worden ingezet, met verjongde kracht het hoofd te bieden en heeft hij het aanzien van Rolduc als opleidingsschool voor geheel Nederland weten te handhaven en, voor zover nodig, te herstellen.'

Toen hij in 1912 overging tot afschaffing van het Frans als officiële taal van het huis en verplichte omgangstaal in de recreaties - alleen aan tafel bleef het Frans spreken voorlopig nog voorgeschreven - blijkt ook dat besluit onder de oudere leraren geen onverdeelde instemming gevonden te hebben. Wel was er geconstateerd dat er in de laatste jaren de klad in het Frans spreken was gekomen, maar toch bleef men in het verplichte gebruik van een vreemde taal een middel tot een zekere zelfdiscipline zien en van de hierdoor opgedane vaardigheid een blijvend voordeel verwachten voor het leven.'

Hoe prefect Tijssen die men, als men hem plezieren wilde, in onberispelijk Frans moest aanspreken, zich tot dit besluit verhouden en de grote overgang in zijn geheel verwerkt heeft? Ook hier weer moeten wij, bij gebrek aan rechtstreekse gegevens, het antwoord schuldig blijven. Wie hem echter dieper in zijn

hart gekeken heeft, zal het niet wagen hem van kritiek op het nieuwe beleid te verdenken. Niet dat hij het innerlijk niet soms moeilijk heeft gehad! Zijn ganse persoonlijkheid en, nader aangeduid, zijn geestelijke instelling staan er ons evenwel borg voor, dat hij in innerlijke volgzaamheid en uiterlijk dienstbetoon jegens de nieuwe directeur in niets tekort is geschoten en hij door deze op zijn juiste waarde werd geschat.

Zijn figuur samenvattend, zijn al zijn oud-collega's er eensgezind van overtuigd de kern van Tijssens wezen te raken, wanneer ze op zijn aan een rotsvaste overtuiging ontsproten onvoorwaardelijke eerbied voor het gezag en zijn ijzeren plichtsbetrachting wijzen.

‘Wat ik nog verder altijd in hem bewonderd heb’, gaat oud-deken Thielen Voort ‘waren - als zijn meer menselijke eigenschappen - zijn aangeboren hoffelijkheid, zijn vredelievende aard, zijn ongeveinsde kameraadschappelijkheid, zijn grote onbaatzuchtigheid en niet het minst zijn tegen alle ongemakken opgewassen optimisme. Als zijn meer priaterlijke eigenschappen zou ik willen noemen: zijn echte diepe vroomheid die geen pose kende; zijn stichtend gebedsleven; zijn eenvoud en nederigheid. Strikt rechtvaardig, handelde hij zonder aanzien des persoons en gematigd in zijn optreden gaf hij een voorbeeld van vaderlijke toewijding en als vanzelfsprekende offervaardigheid.

Hoewel zelf zwaar belast en van de vroege morgen tot de avond in de weer, stond hij voor groot en klein klaar als het gold een dienst te bewijzen. Totdat deze in 1909 zijn leraarsambt op Rolduc verwisselde voor

een professoraat in Amsterdam, viel hij, vooral op de zaterdagen, geregeld voor Nolens, die dan op reis moest, in. Of van zijn tegemoetkoming nooit misbruik gemaakt werd, betwijfel ik zeer. Zijn goedheid, zich overal aandienend met een vriendelijk gelaat, zou spreekwoordelijk genoemd kunnen worden; zij was een aangeboren en door de genade verbovennatuurlijke deugd, een sterkte, een charisma’.

Het was Dr. van Gils die verklaarde, dat er reeds op Rolduc de nodige stof voor een heilige aan prefect Tijssen zat en die ons nog kort voor zijn dood onderhield over ‘onze heilige Ties.’ Wat Dr. van Gils bizonder in hem waardeerde was, naast de zoëven genoemde eigenschappen, zijn volstrekke, zich in haast overdreven vormelijkheid uitende, handzaamheid in de hand zijner superieuren; een handzaamheid, die hem overigens niet belette zijn zelfstandigheid te handhaven; zijn eigen, zij het beperkte, gedachtenwereld te hebben en doelbewust zijn eigen weg te gaan.

‘Het grootste in hem en aan hem’, had zijn oud-collega opgemerkt, ‘was echter zijn Geloof. Hij was één bonk kinderlijk Limburgs geloof. Spontaan, expressief en franciscaans in hart en nieren, was hij bovendien een jubelende mens die zijn jubel misschien nooit meeslepender luchtte dan - met het slippertje dat zijn tong soms maakte - in het “Zjubellied” van Rolduc.’

Dat de nieuwe directeur een bijzondere reden gehad zou hebben zich van mijnheer Tijssen als prefect te ontdoen, geloven wij niet. We geloven dat de abdicatie van prefect Tijssen in de beste wederzijdse verstandhouding tot stand is gekomen; veel eenvoudiger

in ieder geval dan wij, op intrige gestelde mensen, geneigd zijn de dingen te aanvaarden. Wij geloven het bij het juiste einde te hebben wanneer wij het zó zien, dat voor mijnheer Tijssen, onderworpen als ook hij was aan de wet van komen en gaan, met zijn vier en twintig dienstjaren op Rolduc, waarvan veertien als prefect, de tijd gekomen was om zijn ambt te verwisselen voor een soort otium cum dignitate in een bescheiden pastoraat.

Met zijn staat van dienst en zijn toenemende lichamelijke ongemakken, zal het leven zelf hem allicht er van overtuigd hebben, dat hij te kiezen of te delen had en dat hij wijs deed de dag niet af te wachten dat zijn taak hem de baas zou worden. Bovendien stond mijnheer Antoon van de Venne, die hem reeds een tijdlang als hulpprefect gesecondeerd had, klaar om zijn ambt over te nemen en zijn volwaardigheid als prefect te bewijzen.

Denken wij er intussen wel aan dat toen de man, die eens het gevleugelde woord gelanceerd had van ‘Liever in Rolduc op het kerkhof dan in Helden kapelaan’, van bedoelde nood een deugd maakte en heenging waarheen hij geroepen werd, die deugd hem gekost moet hebben. Zoals hij zich lang geleden ‘van zijn moeder had moeten losscheuren’, zo zal zijn afscheid van Rolduc, dat hem tot een tweede moeder geworden was, hem nauwelijks minder pijn hebben gedaan.

Met een zwaar gemoed, dat zich geruime tijd daarna nog in zuchten en tranen bleef ontlasten, is hij van Rolduc vertrokken. Wanneer zijn heimwee hem daarna nog slechts twee keer terug heeft gevoerd naar ‘le séjour de son enfance’, geeft president van der

Mühlen daar de volgende verklaring van. ‘Prefect Tijssen was een echt Rolducien. Dat is hij heel zijn leven gebleven. Doch waar de overheid hem een taak aanwees, vervulde hij die met de meest onverdeelde toewijding. Voor al het overige had hij geen tijd meer. Velen had hij lief, maar bovenal ‘de zijnen’, die hem van Boven waren toevertrouwd’.

Een andere meer accidentele reden geeft hij zelf aan, waar hij in een brief op 23 oktober 1917 aan zijn neef, die seminarist was op Rolduc, laat weten: ‘Of ik naar Rolduc kom? - Ik zou wel graag eens komen als ik wist, dat ik goede rapporten hoorde van mijn neef. Zou dat niet het geval zijn, dan pijnigde mij dit te zeer en dan zou de reis eerder een tocht zijn die me beschaamd en verlegen maakt, dan wel een ontspanning.’

Laten we dit evenwel voor zeker houden dat hij, toen hij, einde schooljaar 1911, in de zielzorg geworpen en tot pastoor van Susteren benoemd werd, de kans van zijn leven maakte.

En dat Susteren een goede dag had!

III. Susteren 1911-1919

*‘Viel haben macht nicht reich;
Der ist ein reicher Mann,
Der alles was er hat
Ohn' Leid vertieren kann.’*
Angelus Silesius.

1. *Pastoor Tijssen*

Susteren noemden wij de kans van zijn leven, omdat het de vader in hem, die tot dan toe zijn dubbelganger, de tuchtmeester, naar de ogen had moeten zien, de gelegenheid bood zich in al zijn breedheid te ontplooien.

Het was een plaats, die groot genoeg was voor een mogelijk ambitieus iemand en klein genoeg om een man met het nodige aanpassingsvermogen de stap van de commandobrug ener kostschool in de direkte zielzorg zonder haperen te laten zetten.

Met zijn, respectievelijk aan de west- en oostzijde van het dorp genestelde, nogal afgelegen gehuchten Baakhoven, Gebroek en de Heide, vormde Susteren in 1911 een gemeente met ongeveer 2400 zielen. Een gemeente, die echter in de naaste toekomst met een sterke bevolkingsaanwas rekening te houden had als het uitgebreid rangeerterrein, dat de Spoorwegen als overlaadplaats van steenkool in voorbereiding hadden, een feit zou gaan worden.

De kern van het bij de samenloop van twee zusterbeken, midden in het meest samengekrampte deel der provincie Limburg, gelegen Suestra, is een Stiftplaats, waarvan de ouderdom hoog oploopt en in wier eerbiedwaardige historie o.a. melding gemaakt wordt van een heilige Vastrada, een dochter van keizer Arnulf, die er een landgoed bezeten zou hebben dat zij aan Sint Willibrord ten geschenke gaf. Deze zou er een klooster voor zijn monniken gesticht en er meer dan eens vertoefd hebben op doorreis naar Echternach.

Zeker is dat zijn twee eerste opvolgers op de bisschopszetel van Utrecht, de deservitor Gregorius en de bisschop Albericus, beiden als heiligen vereerd, in Susteren begraven werden.

Door de Noormannen verwoest, herrijst meer dan een eeuw later en vermoedelijk door toedoen van Swentibold, de eerste en laatste koning van Lotharingen die in de nabijheid zijn residentie had en bij Urmond sneuvelde tegen zijn eigen opstandige hertogen, het Susterens convent. Doch nu met een vrouwelijke bezetting. Aan het hoofd der monialen verschijnt - waar vandaan en hoe, weten wij niet - de abdis Amalberga, onder wier kromstaf zich de drie dochters van koning Swentibold scharen. Twee van hen, Caecilia en Benedicta, zouden in Susteren leven en sterven.

Het nageslacht heeft al de genoemde figuren gecanoniseerd en, guller met nimbussen dan het onze, ook Swentibold met een stralenkrans vereerd. Een gebaar dat echter in een minder hoofse tijd teniet werd gedaan. Van al dezen ook worden in Susteren, in grotere of kleinere gedeelten, de stoffelijke overblijfselen bewaard, vereerd en bij de zevenjaarlijkse

heiligdomsvaarten getoond. Tot zelfs het hoofd van Swentibolds vrouwe Odrada toe.

In soms kostbare schrijnen, zoals dat van de heilige Amalberga, gevat maken zij, met het zeldzame, sierlijk verluchte twaalfde-eeuwse evangelarium en enkele fragmenten van byzantijnse zilversmeedkunst, de schatten van het nederige Susteren uit.

Om zijn architectuur geroemd wordt voorts het in zuiver romaanse stijl opgetrokken Susterense Munster: een juweel van een bouwwerk dat, met zijn crypte en arcosolium, tot een der fraaiste monumenten der Maasgouw gerekend mag worden en vele zusterlijke trekken vertoont met de kloosterkerk van Rolduc.

Zou het iets met providentie of met toeval te maken hebben, zo vragen wij ons af, dat de zo typisch romaans gemodeleerde mijnheer Tijssen, van Rolduc moest komen als hoeder van deze even voorname als eerbiedwaardige basilica Sanctissimi Salvatoris?

Toen pastoor Tijssen in oktober 1911 de, aan de onlangs in de Heer ontslapen pastoor Verheggen ontvallen, herdersstaf opnam, vond hij er, wat zijn kerk aanging, volkomen zijn gading en wat zijn parochianen betrof, een grotendeels behoeftige bevolking waaraan hij zijn hart kwijt kon; een bevolking ook die de slepende gevolgen van haar vroegere 'horigheid' aan het Stift 'het Stuf', zoals zij het noemde, nog te verwerken had.

Een groot deel der woningen, waarvan de voorkant de werkelijkheid bedriegelijk camoufleerde, bestond nog uit vakwerk en leem. Met al hun stoffigheid en lamentebele bedomptheid waren de huizen stuk voor stuk broeinesten van allerhande ziekten, die zich dan ook terdege lieten gelden.

Buiten diegenen, die hun brood op Duitse tichelbakkerijen en boerenhofsteden wonnen, zaten veel mannen, bij gebrek aan emplooi en ook wel eens bij gebrek aan de nodige energie, met de handen in de schoot, terwijl de vrouwen sloofden en veel kinderen niet gedijen konden.

Neerlands zuidelijkste provincie, de elfde parel aan de kroon der Oranjes, was er nog in het begin dezer eeuw niet al te best aan toe. En de aloude stiftsheerlijkheid Susteren maakte daar geen uitzondering op, voordat de steenkool ons Zuiden uit de brand en in de branding kwam helpen.

Maar dit laatste is weer een ander kapittel.

Wat pastoor Tijssen in Susteren als een groot winstpunt te noteren kreeg, was een burgemeester naar zijn eigen hart; een, die het lot ditmaal niet was toegefallen vanwege 'de dikste buik en de domste kop'. Mijnheer Evertz was een man die zich méér op zijn vaderschap over zijn gemeentenaren liet voorstaan dan op wat anders. Hij was een boereman met de beschaving van op en top een heer die zich, hoewel wat hoekig, hoogstaand en evenwichtig jegens de medemens verhiel en dag en nacht zijn deur had openstaan voor wie bij hem aanklopten om raad en daad. Beter dan met deze voorbeeldige christenmens als burgervader, had pastoor Tijssen het nauwelijks kunnen treffen.

Van hetzelfde degelijke Limburgse hout als burgemeester Evertz gesneden, was mijnheer Schutgens, het hoofd der openbare school, een zeer respectabel iemand die als mens en opvoeder aanspraak maakte op de hoogste waardering en er precies de man naar was om de meer dan gewone priesterlijke eigen-

schappen van pastoor Tijssen op hun juiste waarde te schatten.

Behalve dan van één, die voor hem de oorzaak van veel verdriet zou worden, waren de figuren van de kapelaans, die pastoor Tijssen achtereenvolgens in Susteren terzijde stonden, blijkbaar zo weinig markant dat wij ze rustig in dit verhaal over het hoofd kunnen zien. Intussen lijdt het geen twijfel dat de pastoor hen immer even priesterlijk en vaderlijk tegemoetkwam en hij zich ernstig aansprakelijk gevoeld heeft voor hun wel en wee.

Achter de kerk, bij 'het Stuf', resideerden de zusters van St. Vincentius, die er een bewaarschooltje op nahielden en zieken verzorgden. Burgemeester Evertz had hemel en aarde bewogen om zusters in zijn gemeente te krijgen en door bemiddeling van de voortreffelijke Dieterense Lazarist Willem Meuffels was het hem tenslotte in Rue du Bac te Parijs gelukt dat er daar een drietal voor Susteren werden afgezonderd. Zuster Wouters, een notarisdochter uit Roermond, had er het heft in handen en, liefderijk onder elkaar, waren ze arm en dienstvaardig zoals aan dochters van St. Vincentius betaamt. Spoedig al hadden deze geestelijke scherpschutters opgemerkt, dat haar nieuwe pastoor niet de eerste de beste was. De luister van het Huis Gods ging hem bijzonder ter harte. Als ze versierd hadden, de zusters, kon het nooit mooi genoeg. Het altaarlinnen kon niet wit genoeg, de kaarsen konden niet lang en dik genoeg zijn. En hij was een groot bidder; een indrukwekkend offeraar; een stralende zanger; een predikant, die de harten wist te treffen.

De Maria-congregatie was van meetafaan de appel

van zijn oog en de wijze waarop hij, staande op de preekstoel, biddend en zingend de vergaderingen leidde, leeft nog in de herinnering voort.

Maar voorlopig nog - en dat was zelfs de parochianen niet ontgaan - wist de nieuwe pastoor met zichzelf niet goed raad. Hij voelde zich een ontwortelde; een ontwende. Het grote kind, dat hij in zijn gevoelsleven bleef, wist niet waar hij het zoeken moest. Zijn omgeving zag hem almaar van zijn huis naar de kerk lopen en weerom. Zijn stemming was er een van 'Aan Susterens wateren gezeten, denk ik aan Roda en verteer'. Het heimwee speelde hem parten.

Maar er was nog een andere noot in het spel: de oppositie die in de parochie begonnen was tegen hem op te steken. De man, die alleen maar vrede wilde, voer met tegenwind.

Dat zat zo. Onder pastoor Verheggen, die een vroom maar oud en ziekelijk man was, waren de kerkelijke financiën in ongerede geraakt; een aangelegenheid, die dringend om correctie riep om nog niet dieper in de put te raken dan men al zat. Veel te argeloos om te kunnen voorzien hoeveel slapeloze nachten hem dit zou kosten, besloot hij, daartoe door burgemeester Evertz aangespoord, de pachters der kerkelijke landerijen, die sedert jaar en dag in gebreke gebleven waren, de duimschroeven wat aan te draaien en ze met de achterstallige pachtgelden over de brug te doen komen. De man, die het de eenvoudigste zaak van de wereld vond, dat iemand die verplichtingen had die verplichtingen ook nakwam, deed de onthutsende ontdekking dat hij zich misrekend had.

Na eerst gedaan te hebben of hun de neus bloedde,

traden de pachters, op de een of andere loffelijke uitzondering na, voorlopig nog ondergronds en dan met open vizier tegen de nieuwe pastoor in het krijt. Aan hun oude tradities van horigen - van mensen die het genomen hadden waar ze het krijgen konden en erop afgericht waren zich occulte te compenseren - ontleenden zij daarbij een schijn van recht, dat in hun mond min of meer de omvang kreeg van een heilige zaak. De burgemeester, die zijn pappenheimers beter kende en de zaak zo zwaar niet opnam, gaf de pastoor de raad voet bij stuk te houden. En dat probeerde hij dan ook. Doch intussen deed het onbegrip waarop hij gestoten was bij diegenen, voor wie hij slechts een goede herder en een vader wenste te zijn, hem veel pijn; meer pijn dan hij in de gegeven omstandigheden gebruiken kon.

Want bij dat alles kwam nog dat de ligging van zijn parochie, voor driekwart door zompig broekland omgeven, niet precies bevorderlijk was voor zijn reuma. Om nog te zwijgen van zijn pastorie, die vochtig en tochtig was. Vreemd nog in een omgeving, die zich niet van haar beste kant had laten kennen en vreemdeling in eigen huis, waar een ancilla zich maar vragen stelde, werd hij bedlegerig op de koop toe.

Anneke Meintz, de buurvrouw, zag hem - gewikkeld in een ongewassen schapenvacht - in zijn bed liggen; dampend van het zweet, maar vriendelijk en geduldig.

‘Heeft u veel pijn, mijnheer pastoor?’ vroeg Anneke.

‘Neen, Anneke, niet de moeite waard’.

Hij dronk stromen afschuwelijke kruidenthee en karnemelk. Zijn vertrouwen in kwakzalvers en boe-

renmiddelen verliet hem. niet. Toen hij weer een veer van de lippen kon blazen, trok hij zich voor een paar dagen terug op Lilbosch, bij de Trappisten. Worstelend met zichzelf zocht hij zijn evenwicht te hervinden. Men verdacht hem ervan, Trappist te willen worden. Maar hij liep al naar de vijftig. Als hij dat van plan was, had hij het eerder moeten doen!

Op een devotieprentje, de pastoor van Ars voorstellend, hield die heilige pastoor hem voor: ‘Il n'y a d'heureux dans ce monde que ceux qui ont le calme de l'ame; au milieu de la vie, ils goûtent la joie des enfants de Dieu’. (7) De man, van wie op Rolduc gezegd werd dat hij even bezorgd was voor anderen als hij onbekommerd was om zichzelf, *wil*de gelukkig zijn. Hij zou de kalmte van zijn ziel hervinden. En dat tegen iedere prijs.

En op de achterzijde van hetzelfde prentje schreef hij een op zijn toestand toepasselijke tekst van St. Chrysostomus. ‘Het kenmerk van een edelmoedige ziel is het, zich niet te laten ontmoedigen, nooit te wanhopen; hoe groot ook de verdrietelijkheden wezen mogen.’

Zich niet meer laten ontmoedigen! Met dat vaste voornemen kwam hij van Lilbosch terug naar zijn parochie; naar ‘de zijnen’; klaar nu de handen aan de ploeg te slaan; niet meer om te zien en het verleden te begraven.

De volgende dag reeds, na de catechismusles bij mijnheer Schutgens, gaat hij op stap en als hij die dag, van de morgen tot de avond, huis in en huis uit gelopen heeft, weten veel mensen elkaar al te vertellen ‘dat ze een pastoor hebben uit de duizend’. Zelf gaat hij tevreden naar huis: ‘Adieu Rolduc, riant

séjour des bois!’ Hij gaat vroeg naar bed. Als hij niet door zijn reuma geplaagd wordt, geniet hij een gezonde slaap.

‘Zijn pastorie is armoedig gemeubileerd’, zegt Anneke, de buurvrouw, die hem op straat brengt. ‘Geen lopers en geen karpetten; alleen maar het strikt noodzakelijke. En misschien dat niet eens. Het enige wat opvalt is de zilveren schelp van het herdersschopje dat, met een witzijden strik versierd, in de hoek van zijn zitkamer staat.’

2. Mens met de mensen

Iedere dag nu ziet men hem op straat. Iedereen vriendelijk groetend en de mensen open tegemoetkomend gaat hij van huis tot huis. Bij de zieken natuurlijk het eerst. Het gerucht gaat al, dat hij er gek op is. Ook dat hij voortdurend loopt te bidden, met de rozenkrans open in de hand of in de zak. Als hij van Baakhoven komt waar iemand op sterven ligt en hij naar de Heide wordt ontboden, gaat hij, van de Belgische naar de Duitse grens bijna, in één weg door naar de Hei.

Een meisje dat hem tegenkomt vraagt hem: ‘Maar, mijnheer pastoor, waarom fietst u dan ook niet?’

‘Och kind’, zegt hij ‘dan kan ik niet eens met de mensen praten.’

En hoe praat deze mens met de mensen?

Aan een postbode vraagt hij wat deze, heel de dag van hot naar haar lopend, zoal doet.

‘Denken, mijnheer pastoor!’ geeft de man tot bescheid.

‘Bidden is nog beter, jongen!’ zegt de bidder, die

altijd aan zijn rozenkrans loopt.

Bij een zieke klopt hij op het venster en roept:

‘Hoe gaat het, Sjang?’

‘Goed, mijnheer pastoor!’ klinkt binnen het antantwoord.

En de pastoor: ‘Je moet zeggen, het kan niet beter; Gods wil is immers altijd het allerbeste!’

Pastoor Tijssen komt voorbij een huis, waar een vrouw wortelenstampot aan 't koken is.

‘Ik zou hier wel willen blijven eten, want hier ruikt het goed,’ zegt hij tegen de vrouw. En tegen de man gekscheert hij: ‘Je schoorsteen trekt goed, Bert; maar de mijna ook... als ik wat te stoken heb tenminste.’

Hij komt met de zakken vol eieren bij een zieke en legt die op het bed. Als de zieke zegt, dat hij zelf ook kippen heeft, merkt de pastoor lachend op: ‘Maar zo'n lekkere eieren niet als ik!’

Een berucht wildstroker brengt mijnheer pastoor een haas; zo, vers uit de velden. De pastoor weigert. De wildstroker houdt aan; de ene dienst is immers de andere waard.

‘Nee!’ zegt de pastoor, ‘die haas accepteer ik niet; die is op je eigen grond niet gewassen.’ De wilddief in zijn praktijken 6teunen doet hij niet. En Bert kan gaan met zijn haas!

Pastoor Tijssen is reeds enkele maanden in Susteren en al aardig op dreef. Hij heeft al in heel wat alkoven gekeken; aan heel wat ziekbedden gezeten; heel wat armoe geroken. Een winter is voorbijgegaan; de kersen hebben gebloeid. De koekoeken roepen in het Broek en de merels fluiten.

Eens tegen de avond, wandelt hij in zijn tuin en ziet daar Jan Hupkes boven in zijn kerseboom zitten.

Jan Hupkes, die daar beslist niet zit om alleen maar te zitten fluiten, denkt dat zijn laatste uur heeft geslagen en bidt reeds een akte van berouw. De pastoor onderbreekt even zijn rozenkransgebed om Jan Hupkes de absolutie te geven.

‘Hou je gemak maar, jongen’, zegt deze vriendelijk lachend; ‘wat jij daar doet, deed ik vroeger ook.’

Natuurlijk heeft de kersendief van dan af nooit een kwaad woord over zulk een pastoor willen horen. Verondersteld dan, dat er zo'n woord over hem te spreken viel!

Zelfs de achterstallige pachters hebben stilaan ingebonden; zijn schoorvoetend, de een na de ander, over de brug gekomen en prijzen nu met al wat stem heeft hun pastoor. De grootste deugniet zelfs, legt het tegenover zijn blijmoedige goedheid, die zich nimmer verloochent, af.

Na een lang ziekbed sterft de zwager van Frans Jozef Meuffels en laat een vrouw met vijf onverzorgde kinderen achter.

Pastoor Tijssen bezorgt de man een knappe begrafenis. Na de uitvaart gaat Meuffels, die met zijn twee broers ‘bij elkaar gelegd heeft’, naar de pastorie om de onkosten te betalen.

‘Wat kom je doen, Frans?’

‘De begrafenis betalen, mijnheer pastoor.’

‘Die begrafenis is al betaald, Frans.’

‘U kunt dat toch niet voor niets doen, heer pastoor!’

‘Voor Sjang (de overledene) wel!’

‘Maar wij betalen het onder ons drieën.’

‘Voor Sjang doe ik dat, en ook de zeswekendienst, ter liefde Gods.’

Jan Hupkes, de gewezen kersendief, vertelt ons de volgende anecdote. Wanneer ze uit de duim gezogen is, liegen wij in commissie. Ze bewijst in ieder geval, dat die van Susteren toen al van hun pastoor in de gaten hadden, dat hij niet van humor verstoken was.

Naartje, in de wandeling van Herfs genaamd, gaat hooguit eens per jaar te biechten en komt dan nog maar moeilijk over de dam. Vóór hij, omtrent Pasen, de grote stap gaat zetten, drinkt Naartje, om zich moed te geven, de nodige potten bier. Ook heeft Naartje de hebbelijkheid om op elke bewering die hij lanceert - en Naartje leeft van beweringen - 'Waat zêk geer daovan?' te laten volgen en dan vreselijk wijs te kijken.

Naartje stapt dan op een avond voor Beloken Pasen bij pastoor Tijssen de biechtstoel binnen, biecht zijn remsel af en besluit gewoontegetrouw met: 'Waat zêk geer daovan, pastoor?'

De pastoor antwoordt: 'Voor penitentie laat ik jou met erwten in de schoenen naar de Roermondse kapel lopen; waat zaês doe daovan, Naartje?'

En Naartje: 'Dan zal ik die erwten toch eerst goed laten koken; waat zêk geer daovan, pastoor?'

Waarop de pastoor natuurlijk geen wiselgeld meer heeft.

'Wanneer het leven, zoals beweerd wordt, een lach en een traan is, krijgt pastoor Tijssen ruim de gelegenheid dat in Susteren te constateren. Er is immers geen vreugde en geen verdriet meer denkbaar onder 'de zijnen', waarin hij niet betrokken wordt. Afgezien van nog een paar recalcitranten dragen allen hem op de handen. En simpel als een Godsgeschenk aanvaardt hij zijn populariteit. Als een middel om de

zielen dichter bij God te voeren. Hij weet, dat als een priester de zielen wil aantrekken, die priester aantrekkelijk moet zijn en dus liefderijk. En hij slaat er Paulus ‘Over de Liefde’ nog eens op na en richt er heel zijn doen en laten naar. Daarom ‘prijzen alle mensen hem dan ook op alle gebied.’ Als iemand in moeilijkheden zit, krijgt hij van alle kanten de raad: ‘Ga naar de heer pastoor, die helpt alleman!’

Gauw al gaat ook het gerucht ‘dat hij iets kàn’; dat zijn gebed een helende kracht heeft.

Anna Peters haar jongen wordt ‘hersenziek’. De dokter staat met de handen in het haar. Er wordt nog alleen maar uitkomst verwacht van het gebed. Dus maar hardnekkig gebeden en de hemel geweld aangedaan!

‘Nu hebben jullie al drie rozenkransen gebeden en het helpt nòg niet’, roept opeens, tussen het bidden door, de zieke jongen, ‘haalt de pastoor erbij!’

De pastoor wordt gehaald en als die binnen is gekomen, zijn bonnet heeft af gezet en de hand op het hoofd van de zieke heeft gelegd, roept de jongen: ‘De krankheid staat stil!’

Er is brand uitgebroken in Susteren en, nog voor de brandspuit er is, arriveert de pastoor. ‘Hij bidt en de brand gaat uit!’ ‘Wie dit niet geloven wil is een dommerik, want hij weet niets van onze pastoor!’

Stiefvader Swillens heeft de kanker in de keel en lijdt verschrikkelijk. Dagelijks komt de pastoor ‘die dag en nacht achter de zieken heenzit’ hem bezoeken.

Als Swillens het eens heel erg te kwaad heeft, klaagt hij tegen de pastoor: ‘Was ik maar dood!’

‘Stil maar’, troost deze hem, ‘ik ga de H. Mis opdragen en over een uur zal je verlost zijn, Swillens!’

‘Wat ook gebeurd is’ verklaart de stiefdochter. En ze voegt eraan toe: ‘Dao is noots eine baëttere mins es pestoor Tijssen gewaes; zo braaf en heilig kwaam noots eine preester oet!’

In de Feurthstraat ligt Setta, een meisje van 16 jaar, zwaar ziek. Setta gaat sterk achteruit en verliest haar spraakvermogen. Als mijnheer pastoor komt voor de bediening, vindt Setta's moeder het heel erg dat het kind niet meer biechten kan. ‘Wees maar gerust’, bemoedigt pastoor Tijssen haar; ‘ik ga nu naar de kerk en als ik terugkom, spreek en biecht Setta.’

‘Setta biechtte, werd bediend en stierf in de namiddag om drie uur’, vertelt haar broer, een goede zestiger nu al, met tranen in de ogen.

Spreekt het vertrouwen dat de mensen in pastoor Tijssen stelden hier al duidelijke taal, het spreekt boekdelen als Anneke, de buurvrouw, zich in het gesprek komt mengen.

De eigen geit van de pastoor is ziek en de huishoudster komt bij Anneke binnenlopen en lamenteert: ‘Heregod, Anneke, wat vang ik aan, de geit is krank; de geit gaat me kapot; ze doet niets dan braken!’

‘Maar jij, domme gans die je bent’, geeft Anneke haar tot bescheid; ‘doe wat ze allemaal doen en haal de pastoor erbij: die kan iets voor mensen en die kan óók iets voor geiten!’

Met die geit nu is het een eigenaardig geval. Doodgegaan is ze niet; ze heeft haar vergiftiging overleefd. En meer! Toen er in Susteren een geitenfokvereniging werd opgericht, werd de pastoor zelf ook lid en deed de bewuste geit haar intrede in zijn bestaan. Het dier werd echter zo astrant dat het overal was behalve daar waar zijn plaats was. Precies als alle tweevoetige

wezens dat deden, liep het de pastorie in en uit. En als bij toeval de deur eens dicht was, wipte het door het venster naar binnen. Met alle gevolgen van dien natuurlijk, waar de huishoudster goed voor bleef.

Maar de kruik ging ook hier weer zolang te water tot ze brak.

Toen Dr. Nolens op zekere dag zijn oud-collega Tijssen bezoeken kwam en de staatsman in de deur door de mekkerende geit werd verwelkomd, was het pleit beslecht. Dezelfde avond nog verhuisde ze naar een familie, die om melk voor haar kinderen verlegen zat. De pastoor bleef lid van de vereniging, doch wij geloven niet dat hij zich nadien nog ooit aan een geit heeft gewaagd.

We lachen misschien met de geit van mijnheer Pastoor; lachen echter om zijn geitenfokvereniging moeten wij beslist niet doen. Indien wij ons tenminste realiseren kunnen, hoe het er tot vóór de eerste wereldoorlog bij ons voor de arbeidende klasse - en dat was dan voor een groot deel der bevolking - nog uitzag. Pastoor Tijssen kon dat in ieder geval wel; maar pas nadat de heersende nood ook hem de ogen had opengebroken. De 'koe van de kleine man' was toen voor velen nog een uitkomst. Daarom stond hij zijn vereniging voor. Niet als oplossing van het nijpend sociaal probleem. maar toch als een eerste schuchtere schrede reeds naar de oplossing ervan. Zoals ook de boerenleenbank, die hij in Susteren oprichtte, voor hem weer een andere stap in de goede richting betekende.

Meer willen wij er hier niet van zeggen. Er alleen nog op wijzen dat, wat in het menselijke brein uit nood geboren wordt, slechts zelden lachwekkend is.

3. Het oordeel der mensen

Er gaat haast geen dag voorbij, dat er niet hier of daar in zijn parochie iets aan de hand is waar de pastoor aan te pas moet komen. Maar dat heeft hij dan ook aan zichzelf te wijten. Al te goed is buurmans gek! Als je iemand een vinger geeft, grijpt hij de hele hand.

Wat men pastoor Tijssen te verwijten heeft is, dat hij niet zuinig is op zichzelf. Dat hij, om maar iets te zeggen, zijn nachten aan sterfbedden doorbrengt, moet hij zelf weten. Als hij tenminste meent, dat een mens niet zonder hem over de drempel der eeuwigheid kan. Maar dat ons het hart in de keel schiet, als wij hem zachtjes bij een sterfbed ingedommeld vinden, dat vergeven wij hem niet! Men zou hem eigenlijk tegen zichzelf in bescherming moeten nemen, menen wij. Maar hoe? Ook zou men er een stokje voor moeten steken, dat hij zijn huis, zijn linnenkast en zijn keuken leegdraagt en het zelf's morgens met een bórd havermoutse botermelk met een appel stelt.

En wanneer Anneke, de buurvrouw, er dan over te pas komt en tegen de huishoudster zegt, dat een ei erbij hem beter goed zou doen, glimlacht hij en zegt: ‘vrouwepraat!’

Een curieus man!

Dat is hij, maar een die het stukken te bont maakt.

Laten wij het erover eens zijn, dat zijn huishoudster geen leven bij hem heeft met altijd Jan Rap en zijn maat over de vloer. Met geen enkel recht ook van spreken, wanneer zelfs het huishoudgeld niet meer veilig is voor ‘die mens’. Lang al zou Catharina met de noorderzon verdwenen zijn als ze hem

's avonds op zijn kamer niet zo hard hoorde bidden en zuchten. En als hij voor het minste of geringste niet zo dankbaar was als een kind. Een kind, zegt Catharina, wie laat dat aan zijn lot over?

Dat hij zo'n verschrikkelijk zelfvergeten man is, kan hij zelf ook niet verhelpen. Dat hij in zijn doen en laten zo vreselijk op Iemand anders begint te lijken die óók te goed was voor de mensen en daarom ook buurmans gek, is zijn ongeluk! Want waar moet het naar toe met een man die, wanneer hij méér gedaan heeft dan hij doen kan, nog niet over zichzelf content kan zijn! Wat heeft zulk een man dan nog te zuchten en zich op de borst te kloppen? Is Onze Lieve Heer een beul? Is Die nog niet tevreden met het onderste uit de kan? Is Onze Lieve Heer niet de beste Mens van de wereld? Maar waar ziet onze pastoor Hem dan voor aan?

Ja, onze pastoor die, als een stervende hem bij louter toeval zonder volle bediening naar een beter leven ontsnapt, zich met de ogen vol tranen afvraagt: 'Zou het mijn schuld wezen, dat die ziel zó naar de eeuwigheid is moeten gaan?'

Welk een mens toch, die pastoor van ons! Ja, welk een mèn's! Wanneer hij een bediening moet gaan doen in Baakhoven of IJzeren Broek, gaat hij, altijd blootshoofd en met de witte rochet aan, op stap en komt dan een dik uur later druipnat thuis. Maar dat is het gekste niet. Iedereen kan door de regen overvallen worden. Het gekste is, dat je dan zo'n koorknaap, zo'n aap van een jongen, onder de grote paraplu van de pastoor ziet stappen en de pastoor met Ons Heer door de regen. Zoiets doet ook vast aan zijn reuma geen goed. Want waar moet dat op de duur

met hem op uitlopen; al is hij voorlopig nog zo sterk als een klein paard!

Dat hij schijnt te ruiken als er ergens onraad is, valt ons geregeld op. Wanneer hij nu ook telkens nog op tijd kwam om het onheil te voorkomen, was het wonder compleet. Zo is onlangs bij ons een kind in een gierput gevallen en verdronken; maar nauwelijks had het ongeluk zich afgespeeld of de pastoor stond er al bij om de moeder te troosten. Beducht dat de vader het van vreemden zou moeten horen, ging hij de man, toen die van zijn werk kwam, tegemoet om hem in zijn hoede te nemen en de schok te verzachten.

Eenmaal herder geworden, waa hij het dan ook geheel en al en gaf hij zich gans aan zijn schapen. Filosofie noch theologie hadden hem geleerd dat er zoveel ellende in de wereld was. Doch dat ontmoedigde hem niet. Dat gaf aan zijn leven plots die verrassende stroomversnelling, die zichzelf vergetende en onder de voet lopende haast die hij nodig had om gans zichzelf te zijn: een herder, een man met het gemoed van een lam en de moed van een leeuw!

‘Eerst mijn eigen schapen weiden!’ had hij zich voorgehouden; ‘die, waarvoor ik eenmaal voor God rekenschap moet afleggen’. Voor die zou hij alles zijn; voor die alles over hebben. En hij somde op: ‘Mijn hart, mijn geest, mijn tijd, mijn kracht, mijn huis, mijn brood, mijn wijn, mijn sigaren, mijn alles!’

Om méér aan de armen te kunnen geven, ‘zou hij zichzelf scheren, zelf zijn haren knippen.’ Is het niet om te huilen?

‘Nooit zou hij voor zijn eigen genoegen uitgaan; óók zou hij niet naar begrafenissen gaan; en geen bezoeken, behalve van priesters, ontvangen’. Nooit ook

zou hij naar andere schapen of naar een andere standplaats verlangen, maar herderen zonder voorkeur; zonder walg van ziekten of afschuw van zeer.

In een naburig dorp lag iemand op sterven en de stervende wenste hem over de belangen van haar ziel te spreken. Hij wist immers zoveel van de dingen van het andere leven; hij was zo vertrouwelijk met de dood; met de christelijke dood, die iemand uit de wereld wegneemt met een kus. Men vraagt en dringt aan. Eindelijk komt men hem halen. Hij laat zich overreden en gaat. Maar halverwege keert hij zich plotseling om en zegt: 'Moeder heeft een goede pastoor, zeg haar dat ik voor haar bidden zal'. En hij liet zijn begeleider staan en keerde weer naar de zijnen.

Verantwoordelijk als hij zich voelde voor het welzijn van allen, stond hij, toen hij vreesde dat zijn krachten niet toereikend genoeg meer waren, met grote blijdschap een deel van zijn kudde af aan anderen. En het werd een heilige wedijver, - onzalige naijver kende hij niet - tussen hem en zijn medehelpers; een wederzijds waarden en stimuleren; een onverpoosd zoeken naar middelen die dienstig konden zijn voor de meest vruchtbare uitoefening van hun heilig ministerie. De tijden der diensten werden zó geregeld, dat de gelovigen altijd of hier of daar terecht konden; de fuiken werden zó gezet, dat de vissen er in móesten lopen. En hoe meer de anderen er vingen, hoe liever onze mensenvisser het had.

Gewoonlijk bleef hij tot over tien in de kerk; en dat zomer en winter. Al zijn gebeden verichtte hij coram Sanctissimo. En uit zijn povere nagelaten papieren weten wij, dat hij daar twee maanden jicht per jaar voor over had. Dan gebruikte hij een stuk brood,

‘zonder vlees, zonder kaas, zonder ei.... voor de bekering der zondaars’. Daarna gaf hij zijn catechismus, ontving mensen of ging naar zijn zieken, bad zijn rozenkransen en gebruikte zijn sober middagmaal, waarna hij nooit langer dan twintig minuten rust nam. ‘Meer heeft een mens niet nodig’.

Hij werd aangetrokken door alle leed, en van alle lijden vorderde hij zijn deel. Geen zielenood was zo afzichtelijk dat die hem afstiet. Want, ‘wat waren wij als de Goede God niet zo'n medelijden met ons had!’ ‘Wanneer een ziel, hoe diep gevallen ook, wederom opstaat uit de zonde, moeten wij ons verblijden, want zo doet ook God’.

Met deze wijsheid staat en gaat de herder temidden van zijn schapen. En altoos met dezelfde zichzelf vergetende liefde. Hier zit hij op het bed van een typhus-lijder en daar buigt hij zich over een kind en vraagt naar het feest van de dag. Hij verzamelt de kinderen van een zieke moeder om zich heen en bidt met hen de rozenkrans. Hier roept hij een werkmans een goed woord toe of leert een jongeman een schietgebed. Bij de een vertelt hij over de hemel; bij een ander over het vagevuur. ‘De mensen horen dat graag’. Nooit praat hij over de hel. Monument van liefde en erbarmen tussen God en de zielen, draagt de goede herder aan zijn schouder het Lam ‘qui tollit peccata mundi’.

4. Wat de Paus van hem zeggen zou.

Wel kon onze pastoor soms dingen naar voren brengen, waarvan men denkt, dat hij ze beter had kunnen zwijgen. Wanneer een huisvrouw ergens de was stond

te doen en dat mens klaagde over veel werk en gezwollen benen, zei onze pastoor: ‘Dat heb ik ook!’ Dat is nog tot daarentoe. Maar als hij dan bij 't heengaan hardop denkt: ‘Kon ik hier de was maar doen!’ gaat dat voor een pastoor te ver. Stel je voor: een pastoor, die bij een ander de was staat te doen! Wat zou de Paus van Rome daar wel van zeggen?

Wat de Paus van Rome van het volgende zeggen zou, weten wij ook niet. Toen hij gezorgd had dat onze goede Felix Weynen in Heel in het liefdegesticht werd opgenomen, nam onze pastoor tevens voorzorgen, dat Felix daar iedere dag zijn vaste twee borrels kreeg.

Een andere keer vroeg iemand hem, wetend dat hij daar niets voor voelde, waarom hij bij een plechtig jaargetijde de dienst niet door de Laudens vooraf liet gaan zoals in andere kerken. Zijn antwoord was: ‘Och jongen, als ik wist dat de *ziel* er iets aan had’. Dat er voor hemzelf iets aanzat, daar hield hij geen rekening mee! Een begrafenis uit een arm gezin geschiedde altijd kosteloos. Een sterke rekenbaas was hij niet. Weer een andere keer kwam hij lachend een huis binnen stappen en zei pardoos tegen de vrouw des huizes: ‘Vannacht heb ik van u gedroomd!’ Toen de vrouw hem verwonderd vroeg, of het iets goeds was wat mijnheer pastoor van haar gedroomd had, zei hij, dat ze een goed werk kon doen waarmee hij haar wilde verrassen.

Overal waar leed was, was mijnheer pastoor pas recht in zijn element; een meer hartelijk trooster bestond er niet. ‘Waar leed is’, zei hij, ‘daar moet men blij zijn, want daar is God; waar geen leed is, daar is Hij niet. Het lijden is een zegen’.

Of alle mensen het daarin met hem eens waren, geloven wij niet. Wel geloofden de mensen hem als hij zei: 'Ik ben gelukkig als ik leed heb'. Want dat zagen ze hem aan.

Wat zou de Paus van Rome ervan zeggen, wanneer al zijn pastoors dagelijks al hun zieken gingen bezoeken zoals die van ons? Hij zou hen minstens allemaal een schouderklopje geven en misschien een praebende en de bef toe, menen wij. De onze ging dan gewoonlijk bij de zieken op bed zitten, wat wij, gezien de toestand van onze bedden, niet iedereen aanraden mogen. Wees de patiënt hem waar hij pijn had, bijvoorbeeld in de richting van de longen, dan zei onze pastoor: 'Wees maar niet bang, Sjang, want daar hééft men niets!' Vroeg Sjang hem eens te voelen hoe de polsslag was, dan antwoordde hij: 'Dat weet ik ook niet!' En al deze leugentjes deed onze pastoor om de zieke gerust te stellen en hem nog niet zieker te maken dan hij was.

Eens zat hij om tien uur 's avonds nog bij een zieke in het Broek, op een uur gaans van huis. De sneeuw lag hoog en de wegen, die toch al slecht waren, lagen ondergesneeuwd. Op de terugweg verdwaalde hij en kwam in een weiland met prikkeldraad terecht. Gelukkig, dat hij de ziekenlantaarn bij zich droeg en hij door een wildstroker werd opgemerkt. Dat was dan ook de enige keer dat onze pastoor - en dat nog buiten zijn schuld - is afgeweken van de goede weg.

Gebeurde het, dat iemand die in gevaar van sterven verkeerde, zich niet aan Gods wil kon onderwerpen, dan kwam hij geregeld bij een familie met veel kinderen binnenlopen met de boodschap: 'Gaaf eens gauw naar de kerk de rozenkrans bidden!'

Van gebed, daar verwachtte onze pastoor alles van. Doch met de goede wil van iemand om te bidden, was hij ook al tevreden.

Moeders met kleine kinderen moesten op zondag maar braaf in haar huis blijven in plaats van naar de kerk te gaan. De plichten van staat wogen immers zwaarder dan de geboden der Kerk. Tot een typhuslijder die klaagde dat hij niet bidden kon, sprak hij: 'Dat weet ik dat je, ziek zijnde, niet bidden kunt, maar ik zal voor je bidden'. En dat bleef onze pastoor, hand in hand met de zieke, daar dan ook geruime tijd doen.

Ook onze alleenwonende Paul Boers werd dagelijks door hem bezocht toen hij ziek geworden was. Toen het met de goede man op een eindje liep en onze pastoor informeerde wie er de komende nacht bij Paulus zou waken, stak niemand de vinger op. Dan heeft, om Gods wil, onze pastoor, na nog even naar huis te zijn gegaan, daar zelf maar weer de wacht betrokken. We zullen hem niet mooier maken dan hij was en alleen maar vertellen wat wij zeker weten; waarvan we, ieder van ons, met de hand op het hart en zo nodig met de hand op het Evangelie, kunnen getuigen.

Welke goede eigenschappen hij niét bezat, weten wij niet. Wat wij bijvoorbeeld wel van hem weten en goed van hem weten is, dat hij een groot begrip had voor onze menselijkheden en tekorten. In de biechtstoel en ook daarbuiten kon niemand zo vaal of grauw zijn, voor wie hij niet de ene of de andere verontschuldiging vond. Wat des te meer opviel, daar wij mensen, al noemen wij ons Christenen, ieder ogenblik gereed staan iemand de knie op de borst te zetten en

hem af te maken. Want goed beschouwd zijn wij eigenlijk in ons hart allemaal vijanden van elkaar en sluipmoordenaars. Pastoor Tijssen was dat niet. Hij was een uitzondering op de regel; een heldhaftige uitzondering wel. Oordeel zelf.

Een bedelaar belt bij hem aan. Zijn huishoudster, goede ziel, God geef haar de hemel, die open gaat doen, laat zich ontvallen: ‘Alweer zo'n bedelaar!’

‘Catharina’, zegt hij ‘dat mag je niet zeggen! Zijn we niet allemaal bedelaars van de Lieve Heer.’

Behalve voor arme en zieke mensen, had onze pastoor een zwak voor de zondaars en voor hen die het goede spoor bijster waren. Er was geen enkel soort mensen, voor wie hij geen verontschuldiging had.

Voor een moordenaar: ‘Wat zou er van ons geworden zijn, als we niet zo'n brave ouders gehad en niet zo'n goede christelijke opvoeding genoten hadden!’

Voor een dronkaard: ‘Si iniquitates observaveris, Domine; Domine quis sustinebit!’
(8)

Voor een zondaar, die publiek met zijn last te koop liep: ‘Wij zijn allemaal zondaars’. Van een oplichter zei hij: ‘Ik laat me liever tienmaal bedotten dan ooit een mens niet te helpen die hulp nodig heeft. Trouwens, het goede werk met zuivere mening gedaan, draagt vrucht uit zich zelf.

En als dat misschien het enige middel is om iemand te bekeren, waarom hem dan niet te woord staan en helpen?’

Van een priester, die ontrouw aan zijn roeping werd, zei hij alleen maar dit: ‘Wij kunnen nu alleen nog maar voor hem bidden en... lijden. Als een geval hopeloos geworden is en men er alleen nog maar

voor bidden en lijden kan, beseft een mens pas goed wat hij is'.

Met zijn diepe kijk in de menselijke natuur en kennis van het leven, sprak onze pastoor dan ook nooit kwaad; onder geen enkel voorwendsel; over niemand. Ook duldde hij niet, dat in zijn bijzijn iemand beoordeeld of veroordeeld werd. Hij sprak alleen maar goed, als hij over iemand sprak. En was er nu eens aan iemand werkelijk geen enkel haar dat deugde... wel, dan wist hij van zo iemand nog altijd dit goede in te brengen, 'dat hij toch zo'n brave, goede moeder had!'

Er zaten eens drie vrienden - onze burgemeester, onze notaris en onze gemeenteontvanger - tesamen. Het wachten was op mijnheer pastoor, die wel weer van Baakhoven zou moeten komen. Intussen gingen zij de weddenschap aan, hem, al was 't maar één enkel woord, tegen de naastenliefde af te persen.

Toen onze pastoor binnentrad, namen ze gedrieën een man onder handen die zich nog kersvers verschrikkelijk vergrepen had en trokken geducht van leer. Ondanks al zijn protesten, 'om ieder mens in zijn wezen en het oordeel aan God over te laten', legden de drie vrienden de 'goedprater' het vuur zo nà aan de schenen, dat hij op zeker ogenblik opsprong en driftig met de vingers op de ruiten begon te roffelen. En dit vermoedelijk, omdat hij van de zondebok niet eens zeggen kon, dat hij zo'n brave, goede moeder had.

Van iemand, die zulk een aanhoudende ernst maakte met het eerste en voornaamste gebod van Christus als onze pastoor, is het te begrijpen, dat hij van anderen verwachtte dat zij het óók zouden doen.

En dan zeker van diegenen die, uit hoofde van hun roeping, de liefde hadden voor te staan.

Met dagelijks het voorbeeld voor ogen van de man die alles van de liefde kende behalve haar grenzen, mochten de zusters van Liefde het zich dubbel voor gezegd houden. Indien ze tenminste ooit zouden vergeten zich te spiegelen in het voorbeeld van haar Stichter, van haar heilige vader Vincentius, in wiens congregatie onze pastoor ‘aggrégé’ zou worden vanwege zijn liefde voor de armen.

Het was in de tijd dat het 's avonds in de herbergen bij ons nog wel eens lelijk kon stuiven. Van onze dorst zijn we nu nagenoeg genezen; maar toen nog niet. Opgehitst door de drank, kregen drie mannen op zekere avond ruzie en het gevolg was dat één van hen het gelag betaalde met een doorgesneden pols. Een dokter, die daarvoor uit Echt moest komen, legde het eerste verband. Nauwelijks echter was de dokter vertrokken, of de dronkeman rukte in zijn razernij het verband eraf. Daar goede raad duur was, werd de wijkzuster erbij gehaald die het zaakje weer opknapte. Voordat de zuster goed thuis was, kwam Holland weer in last en moest ze op haar schreden terugkeren om de razende Roland andermaal te verbinden. En dit tot driemaal toe.

Ook al omdat het inmiddels diep in de nacht geworden was, kreeg de wijkzuster toen van haar overste de boodschap dat het mooi geweest was. Tevens gaf zij dit, vanuit een bovenvenster, de man aan de bel op duidelijke wijze te verstaan. Te duidelijk misschien. Want daar klinkt vanuit het pikkeduister opeens een haar welbekende stem: ‘Est ce qu'une fille de la Charité répond ainsi à un pauvre?’ (9)
Een ogenblik

stilte volgt, waarin de overste tijd krijgt om zich te bedenken. Dan hoort zij: ‘Venez, ma soeur, je vous accompagne!’ (10)

Wat kon de overste nu anders doen dan zich de schoen aantrekken en de pastoor vergezellen? Het slot was dat zuster Wouters op de terugweg ook nog duchtig gekapitteld werd over haar gebrek aan liefde. En dat, zonder dat er ditmaal één frans woord aan te pas kwam.

Zuster Catharina, de portierster van ons klooster, heeft ons verteld dat ze eens een domme streek had uitgehaald. Volgens haar overste, wel te verstaan; maar niet volgens onze pastoor. Dat zat zo. Zuster Catharina liep eens, toen het gebeld had, naar de deur en toen ze die geopend had, stonden daar twee mensen die ze binnenliet. Het waren een arme vrouw, die iedere week bij zuster overste haar bijdrage kwam halen, en een deftig heerschap.

Wat moet ik doen? dacht zuster Catharina. Omdat haar door de H. Vincentius op het hart gedrukt was: ‘de armen zijn Uw Heren en Meesters’, liet zij de arme vrouw in de spreekkamer. De deftige heer liet zij in het ‘Groene Kruis’, waar slechts een oude stoel stond. Dan vroeg zij hem, waarmee ze mijnheer van dienst kon zijn. De heer vroeg of mijnheer pastoor er soms was? De zuster zei, dat die catechismus aan het geven was en dat ze hem zou gaan roepen. ‘Toen de pastoor kwam’, vertelde zuster Catharina, ‘gaven de heren elkaar de hand en hoorde ik dat mijnheer pastoor de ander ‘Ruijs de Beerenbroeck’ noemde. Op hetzelfde ogenblik kwam zuster overste bij de arme vrouw vandaan en maakte haar excuus dat de heren in het ‘Groene Kruis’ stonden. Ik kreeg een strenge

berisping over wat ik gedaan had. Ik verontschuldigde mij zeggend: ‘Onze heilige Stichter zegt: De armen gaan vóór en ook u, moeder, heeft mij dat geleerd. Intussen stonden de heren daar te lachen. Toen zei mijnheer pastoor: Waarde moeder, de zuster heeft goed gedaan; zo wil het de heilige Vincentius. En tot mij sprak hij: Ga nu maar gauw aan uw werk, zuster Catharina, en houd maar veel van de armen.’

‘Om bij de armen en eenvoudigen niet de indruk te wekken dat hij de beter-gesitueerden voortrok, wat hij zeker niet deed, kwam hij weinig bij ons aan huis’, vertelt mevrouw Lienaerts. ‘Alleen als hij er vanwege zijn bediening gewenst werd, zag hij naar niemand om en was hij er geheel en al.’

Als jongen van 10 jaar al moest Jan Hubert van de Berg naar Duitsland, naar de brikken. Het was daar een ruw leven en Van de Berg raakte van de goede weg en kende zelfs de gebeden niet meer die zijn moeder hem geleerd had. Toen hij in Susteren terugkwam en wilde trouwen, moest hij eerst bij mijnheer pastoor in de leer. Omdat het leren hem verdroot, zei hij op zekeren dag ronduit, dat hij er de brui aan gaf en niet meer kwam. ‘Wanneer je nog één keer bij me bent geweest, dan kom je graag!’ had de pastoor gezegd. En hoe het precies kwam, weet van de Berg zelf niet; maar heel gauw al liep hij de pastoor na als een hondje. ‘Wat van die priester uitging, dat kon men niet zeggen’, meent van de Berg, ‘alleen maar voelen! Als alle priesters zo waren, was het goed op de wereld.’

Nicolaas de Win was getuige bij het huwelijk van de protestant Pasman die door pastoor Tijssen bekeerd was tot het ware Geloof. Na de Mis vroeg Pasman de

pastoor wat hij hem schuldig was. ‘Dat zal ik je straks wel zeggen’, zei de pastoor, ‘komt eerst allen samen maar mee naar de pastorie.’

Toen ze op de pastorie kwamen, stond daar feestelijk de koffietafel gedekt en toen er gegeten en gedronken was en Pasman weer de rekening vroeg, maakte onze pastoor over alles een groot kruis en kon ‘Pasman in vrede vertrekken’.

‘Toen ik nog op school was’, gaat de dochter van de Win voort, ‘zond de zuster mij eens naar de pastorie om de ceintuur van mijnheer pastoor te halen. Die zag eruit of de ratten eraan geknabbeld hadden. De zusters van St. Vincentius zouden er nieuwe franje aan knopen, was met de huishoudster afgesproken. Ongelukkig echter kwam ik met de ceintuur de pastoor tegen die me vroeg wat ik daarmee moest. Toen ik hem vertelde wat de zusters ermee van plan waren, nam hij me de ceintuur heel beleefd af en zei: ‘Dat is niet nodig, kind, Onze Lieve Heer droeg ook geen kwasten aan zijn kleren. Dat heeft me toen heel erg getroffen.’

5. Zijn sociaal program

Wanneer wij van onze pastoor gaan ophalen, komt er geen einde aan. Niet, dat wij toen reeds allemaal even helder zagen wat wij aan hem hadden. Er zijn overal mensen die goed zien, die slecht zien en die niet zien. Daarop maakten de mensen van Susteren geen uitzondering. Dwarsdrijvers waren er ook onder ons. En natuurlijk lieden, die het Onze Lieve Heer zelfs niet naar de zin kon maken. Dezen waren erger dan die meenden dat ze de kerkklucht niet verdragen

konden; erger ook dan de wildebrassen onder ons, omdat zij, terwijl ze aan het kerkelijk leven deelnamen, dat leven eigenlijk ondermijnden.

In een beeld uitgedrukt, leek Susteren een bos in de herfst vol goede en vergiftigde paddestoelen; allemaal door elkaar. Wie in de meerderheid waren, is moeilijk te zeggen. Laat ons aannemen, dat ze elkaar in evenwicht hielden. En laat ons hier onmiddellijk aan toevoegen, dat niet alle goeden even goed en niet alle vergiftigden even kwaadaardig waren als ze schenen of de naam hadden te zijn.

Dat bleek, toen we een pastoor kregen die het geloof meebracht in de mogelijkheid, dat er zelfs van vergiftigde, goede en genietbare paddestoelen te maken waren; het geloof dus in wat men wonderen zou kunnen noemen. En in de toverstaf van het gebed 'als pijn'.

Wat dit precies betekent, weten wij niet; maar zó hebben wij het, tenminste die onder ons ziende waren, aan onze pastoor ervaren. Daarom vereerden wij hem en kwam eigenlijk niemand langs hem heen. Daardoor ook leerden de blinden onder ons zien; de doven luisteren; de stommen spreken.

Maar langzaam, beminde gelovigen! Langzaam!

Toen in 1914 de grote wereldbrand uitbrak, was de pastoor zo na drie jaar bij ons. Zo we toen voor direkt oorlogsgeweld gespaard zijn gebleven, wil dat niet zeggen, dat we er de indirekte gevolgen niet van ondervonden. Was ooit de wereld een gekkenhuis, dan zeker toen onze eerste schrik gaandeweg ontaarde in, laat ons zeggen, brooddronkenheid. Het waren jaren die vele mensen de staat van wilden nabij brachten en

waarin zelfs de meest geharnasten tegen de verwildering, geestelijk of zedelijk, veren lieten.

Vol van allerhande geruchten van profetie en ondergang die, door het nu eens veraf dan weer dichtbij geblaf der kanonnen en het rammelen van deuren en ramen benadrukt, op onze zenuwen werkten, werden we koortsig van een leven, waaraan we ons des te gretiger overgaven naarmate het ons steeds minder de moeite waard voorkwam. De soldaat die - let op zijn geijkte 'liggen' - in garnizoen lag, in kwartier lag, aan de grens lag en, aan ernstiger dingen dan meisjes en verveling ontwend, op onze stoepen, in onze vensterbanken, zichzelf in de weg en ons zwaar op de maag lag, gaf de toon aan. De grenzen waren afgegrendeld en doemden die mannen onder ons, die van kindsbeen af werk en brood in Duitsland gevonden hadden, met de handen in de schoot te zitten en met die anderen, die nooit van plan geweest waren ze te gebruiken, broederlijk te verpauperen.

Ginds in het zuiden rookten de mijnen; doch voor de enen nog te veraf en voor de anderen nog teveel een schrikbeeld en een hel om er zich aan gewonnen te geven. Wanneer enkelen de stoute schoenen aantrokken en bij de mijnen onderdak zochten was dat, omdat de schoorsteen thuis moest blijven roken en de kinderen om boterhammen vroegen. De rest gaf zich over aan smokkelarij die, eerst uit avontuur bedreven, gaandeweg tot bedrijf en kostwinning werd. Hand in hand gaande met de dronkenschap, deed zij de herbergen floreren, de straten brallen. Dingen gebeurden er die men te fatsoenlijk is te omschrijven en die iemand het hoofd deden duizelen.

Gelukkig werd, met het oog op het door de Spoor-

wegen geprojecteerde emplacement en de verwachte toeloop van spoorwegpersoneel, in 1916 de kolonie van het Sint Vincentiusplein gebouwd. Toen in 1917 ook nog het emplacement zelf tot uitvoering gebracht werd, kwam er meer werk aan de winkel en kon ook een aantal van onze werkwilligen zijn handen kwijt.

En nog was de oorlog niet voorbij of het algemeen gebrek aan voedsel en kleding, sleepte ziekte op ziekte over onze drempels de huizen binnen. Mannen in de bloei van hun leven vielen als bomen aan typhus of longenpest ten prooi. Soms in één huis stonden drie lijken boven aarde en velen vroegen zich af: Waar is God?

Van de morgen tot de avond was toen onze pastoor op stap. Als hij op de Heide iemand de ogen gesloten had, lag weer een ander in het Broek op sterven. Men wist niet wie het meest te beklagen waren: de doden of de levenden.

De weduwnaar Nicolaas de Win, met zeven kinderen, huwde met de weduwe Maria Rouwers die acht kinderen uit haar eerste huwelijk meebracht. En samen waren dat vijftien kinderen. Een waar kapitaal! Iedereen vroeg zich af, waar die mensen de moed vandaan haalden zich, in de gegeven omstandigheden, zulk een ambaras op de hals te halen. Onze pastoor alleen stelde geen vragen. Want: 'waar mensen strijden, helpt de Heer,' zong ongeveer in dezelfde tijd René de Clercq. Onze pastoor nam het gezin in bescherming dat nu, bijna veertig jaar na datum, nog iedere dag aan hem denkt en hem als een heilige vereert.

Maar als men nu denkt dat dit gezin het enige was waarover hij vaderde, dan vergist men zich deerlijk.

Laat ons dit zeggen, dat het niet aan onze pastoor lag als er op een bepaalde tijd bij ons geen boterhammen voor de kinderen waren. Of hij er toen al een duidelijk sociaal program op nahield, durven wij betwijfelen; maar al zijn sociale bekommelingen, menen wij dat samengevat konden worden in deze regel: ‘Red de zielen, red daarom de lichamen, red daarom het brood.’

Wat onze pastoor voor het echtpaar Derhaag-Hansen, ook met vijftien kinderen van wie negen nog in leven, gedaan heeft, is - ze komen er zelf recht voor uit - ‘met geen pen te beschrijven.’ Geregeld kwam hij gedurende de oorlogsjaren ‘bij hen in de kast kijken of er ook te eten was.’ Eens, dat de spoeling bij hen erg dun was, ‘liet hij hen de pot met bonen brengen, zo van zijn eigen vuur.’ Een andere keer ‘kwam hij op een avond met een brood en een mik onder zijn mantel van Baakhoven af, waar hij die voor hen van een boer had afgebedeld. En ga zo maar door.

Een dochter van zeventien jaar stierf en toen Derhaag de begrafenis ging betalen, zei onze pastoor tegen hem: ‘Nee Willem, jij betaalt niet! Hier, drink een glas wijn, dat doet je goed en ga dan maar weer naar huis.’

‘Het waas eine leeve heer’, houdt Willem Derhaag niet op te verklaren; ‘eine baëtere kump neet oet!’

‘Went daë mins neet heilig is, dan weit ich het neet!’ voegt zijn vrouw eraan toe. ‘Haë waas zo minselik eenvoudig. De sop ruuk lekker, An,’ had hij eens tegen haar gezegd.

Het was geen gezegde waar een mens van op zijn achterste benen gaat staan. Maar hoe komt het, dat

Anna Derhaag het na zó lang nog niet vergeten is en nooit vergeten zal?

Toen hij onze Jan Neutgens uit de Winkelstraat getrouwd had, zei onze pastoor, toen Jan om af te rekenen kwam: ‘Went ich dich drie gölje tel, Sjang, is dat te veûl? Anges doon ich het veur niks.’ - Tegen een ander trouwpaartje weer, zei hij na de plechtigheid: ‘Laot mer zitte, kenjer, koup uch dao mer get hoesraot veur!’

Waar hij zelf van leefde, waa ons dikwijls een raadsel.

Als men overdrijven kan in de liefde, dan heeft onze pastoor dat gedaan. ‘Ook zijn liefde tot de armoede en de armen was overdreven,’ zegt zuster Wouters. ‘Zijn huishoudster klaagde steen en been. Om te beletten dat zijn linnenkast de verkeerde weg in sloeg, kwamen we overeen dat die naar het klooster verhuisde en de schuldige aldus gerantsoeneerd werd dat hij iedere week niet meer dan hij nodig had onder de vingers kreeg.’

‘Zijn grootste fout was, dat hij geen “neen” kon zeggen’, verklaart onze gewezen stationschef van Ratingen.

Dit is waar, doch wij vragen ons af, hoe het er bij ons uitgezien zou hebben, als onze pastoor dat wèl gekund had.

Maar nòg was de grote oorlog niet voorbij of daar komen mannen uit het Noorden, socialisten of klassenstrijders genaamd, in onze armoe wroeten en - in Maastricht stuift het reeds - ons met hun historisch materialisme op de hals vallen. Wat we van hen wisten was, dat jongens uit Limburg hen zo pas in Den Haag de voet dwars hadden gezet en dat onze kinde-

ren als het motregende, het: ‘Weg met de socialen, leve de Willemien’ op de speelplaats uitgalmden. Wie dat fraaie lied had uitgedacht, zijn we vergeten; zeker evenwel is dat het, meer dan wat ook misschien, de klassenstrijders bij ons de das heeft omgedaan. We weten hoe mak ze nu geworden zijn; doch rond 1918 nog niet. Toen hadden ze nog het vuur in hun blikken, dat men nu nog maar hier en daar ziet glinsteren tussen de sintels. Toch moeten we eerlijk zijn en toegeven dat hun optreden, aanschouwelijker dan door veel geschriften die ons te geleerd waren of die wij te dom waren om ze te lezen, het sociaal probleem aan de orde gesteld heeft en het stellig onze verlossing uit het proletariaat heeft verhaast. Dat lijkt nu, veertig jaar na datum, reeds allemaal uit de oude doos; maar toen we met potdeksels en ketels spektakel stonden te maken op de markt om hun woordvoerders de mond te snoeren, was het, voor ons tenminste, nog gloednieuw.

Van onze Bert Jessen, van wie we hier geen kwaad spreken als we zeggen dat hij een smokkelaar, een stroper en een drankwagen was, werd beweerd, dat hij met hen onder één deken lag. En dat wàs zo. Het zij hier ter ere van Bert Jessen, die zichzelf ook niet gemaakt had, vermeld, dat hij er publiek voor uitkwam aan hun kant te staan. Maar dat niet voor niets! De socialen hadden hem een mooi huis en een schoenwinkel beloofd, als hij van hun partij werd en er propaganda voor maakte. Behalve dat zij van die schone beloften geen steek geloofde, had de vrouw van Bert er groot verdriet van. Vooral ook omdat Bert de kinderen erin betrok en zijn jongen misbruikte om strooibiljetten rond te brengen. Van het leed van zijn vrouw

trok Bert zich niets aan en teneinde raad, na veel kijven en schelden, ging Marie haar nood bij onze pastoor klagen. Toen ze haar gemoed gelucht had, zei deze: ‘Je moet niet op hem schelden, Marie; Bert is een goede mens, ook als hij soms een borrel teveel drinkt. Och - en die papieren prullen, die hij rond moet brengen: hou de kinderen wat aan een kant. En, als het niet anders kan, laat de jongen ze dan verspreiden... maar niet schelden; vóór alles de vrede bewaren, Marie!... En dan gaan wij allemaal samen de negen Eerste Vrijdagen ter ere van het Heilig Hart van Jesus houden: ik aan het altaar en jullie aan de communiebank om Bert tot inkeer te brengen. Dat is dan afgesproken, Marie!’

‘En het was vóór de zevende Eerste Vrijdag’, vertelt Marie Jessen, ‘dat Bert op een avond de la met ‘de klommele’ uit de kast trok en ze zonder hoe of ba te zeggen leegschudde in de brandende berenblauw’ (kachel). Inplaats van het mooie huis en de schoenwinkel af te wachten, had Bert Jessen zich bekeerd en vierde hij de zevende Eerste Vrijdag met vrouw en kinderen mee. Toen Marie op de vooravond naar de pastoor liep om te zeggen, dat Bert in aantocht was om te biechten, zei onze pastoor: ‘Ik wist dat, Marie!’ - En liepen de tranen hem over de wangen.

‘Hij was een heilige’, zegt nu aan allen die het horen willen, Marie Jessen. ‘Een heilige en toch zo echt een mens!’

6. Mariaveld

Was pastoor Tijssen tot dan toe al handen tekort gekomen, in 1916, toen het rectoraat Mariaveld gesticht zou worden, kwam hij èn handen èn voeten tekort.

‘Hier moet ik gaan denken aan de zielzorg van het spoorwegpersoneel’, had monseigneur Schrijnen, toen hij, na de aanbesteding van het reusachtige rangeerterrein, eens Susteren gepasseerd was, gezegd. En de grote bisschop, bij wie denken en doen hetzelfde waren, had reeds in 1915 aan de priesters Vincentianen opdracht gegeven oostelijk van Susteren een bijkerk te stichten.

Blijkbaar met dezelfde dynamiek als de Roermondse bisschop geladen, had de hoogerwaarde heer Vilette, algemeen overste der Lazaristen, geen uur langer dan nodig was gewacht om zich van de opdracht te kwijten. In 1916 dan arriveerde de Lazarist Willem Meuffels, van Dieteren geboortig, in Susteren om de nodige voorbereidingen te treffen. Als een regelrechte gezant van de Voorzienigheid werd hij door pastoor Tijssen verwelkomd. En van dan af, tot 1919, genoot Susteren het voorrecht twee priesters, die elkaar in vroomheid en zielenijver niets toegaven, zich dag en nacht te zien bekommeren om zijn welzijn.

Het eerste waarnaar getracht moest worden, was beslag te leggen op de nodige percelen bouwgrond waarop, naast het te stichten kerkgebouw, nog een school, een patronaat en een klooster dienden te verrijzen.

‘Een hele durf, een zware onderneming in deze dure tijd!’ schreef pastoor Tijssen in een krantenartikel waarin hij, na de lof van de heilige Vincentius en

zijn volgelingen gezongen te hebben, de bedelstaf opnam. ‘Op stoffelijk gebied immers was alle zorg aangewend om het spoorwegpersoneel een lief en vriendelijk tehuis te bieden; doch de zorg voor hun zielen, het voornaamste, mocht niet vergeten worden! De kerk van Susteren, de oude grijze Basilica Santissimi Salvatoris, was al veel te klein. En hoe zou het wezen als het hele bedrijf in werking zou zijn en het voltallige personeel zich in Susteren gevestigd zou hebben?’ vroeg de pastoor zich af.

‘Wat mij altijd in onze heilige pastoor Tijssen getroffen heeft’, vertelt ons de eerwaarde heer Meuffels, ‘waren zijn liefde tot God en zijn zielenijver. Deze twee deugden, die de drijfveren waren van zijn priesterleven en die vooral een priester ‘groot’ maken, waren harmonisch in hem verenigd.

Het aankopen van de nodige gronden scheen met vrij grote moeilijkheden gepaard te zullen gaan. Daarom zei de pastoor, voordat wij op stap gingen om de zestien verschillende eigenaars tot afstand van hun eigendommen te bewegen: ‘Laat ons eerst naar de kerk gaan en bidden!’ Eerbiedig voor het altaar geknield, brachten wij een half uur in gebed door. Toen wij 's avonds om negen uur thuis kwamen, gingen we weer eerst naar de kerk om God voor het succes van die eerste dag te danken. ‘Goed bidden maar; als God met ons is, gaat alles goed!’ was immer pastoor Tijssens eerste en laatste woord. En een ander bovennatuurlijk woord, dat ik van hem onthouden heb, is dit: ‘Als we met het bouwen der Mariakerk maar één zondaar tot God brengen, is onze tijd niet verloren.’

Dat ze goed gebeden hadden, de beide edele pries-

ters, blijkt uit wat pastoor Tijssen in 1917 kon mededelen.

‘Alle eigenaars, tot de armste toe, hebben met een edelmoedig hart hun terreinen en gronden voor een geringe prijs afgestaan. Ja, zij rekenden het zich tot eer dat de percelen, die, zij van vader en moeder geërfd hadden, zouden dienen voor het aan de Onbevleete Ontvangenis van Maria toe te wijden heiligdom.’

Degenen die het grote werk niet door grondafstand voorthielpen, droegen naar vermogen het hunne bij. ‘Weken lang zag men de beide priesters, zonder iemand over te slaan, van huis tot huis gaan. Mijnheer Meuffels kwam daarvoor iedere morgen op klompen van Dieteren. Kwamen zij bij mensen, van wie de pastoor wist dat ze het niet al te breed hadden, dan stelde hij dezen al op voorhand gerust en maakte hij er een vaderlijke visite van. Stonden zij erop toch in hun schrale beurs te tasten, zoals Sander Suylen van de Heidestraat, dan vroeg de pastoor aan diens vrouw: ‘Kun je dat ook wel missen, Nelke?’ en deelden zij met elkaar, ieder de helft.

‘September 1916’, gaat mijnheer Meuffels verder, ‘werd ik voor vast in Susteren geplaatst om eindelijk met pastoor Tijssen de bouw der Mariakerk ter harte te nemen en tevens dienst te doen in de parochiekerk. Toen ik hem daar van zo nabij aan het werk zag, kon ik alweer niets anders zeggen dan: Wat een heilige priester! Iedere morgen voor de Mis, bracht hij een vol uur voor het Allerheiligste door, het meditatieboek in de hand. Hij las de heilige Mis zo godvruchtig, zo stichtend dat de parochianen van hem

zeiden: Onze pastoor is een heilige; alleen zijn we maar bang dat hij zich door de hemel heenbidt.

Zijn ‘officiële’ rozenkrans bad hij 's avonds met de huisgenoten samen. Ondanks zijn drukke bezigheden, hield hij bijna iedere dag nog een uur aanbidding en minstens iedere vrijdag bad hij de Kruisweg.

In het gebed vond hij raad en kracht. Ook troost in het leed, dat hem niet gespaard bleef. Omdat hij weinig tijd had om veel te lezen, nam hij altijd onder het eten een boek, meestal een heiligen-leven, om zijn geest bezig te houden met bovennatuurlijke gedachten. Waren er bijzondere moeilijkheden in de parochie, zoals bijvoorbeeld in de smokkeltijd, dan bracht hij meermalen de nacht in de kerk door. Wanneer er gevaar was voor de kudde, waakte de herder! Dan zei hij 's morgens, altijd even kalm en rustig: ‘O.L. Heer zal ons wel helpen, moed en vertrouwen!’

Zijn liefde tot God kwam vooral tot uiting op de feestdagen van het H. Hart en van Moeder Maria. Op de Eerste Vrijdagen van de maand was hij altijd vanaf twee uur in de nacht in de kerk. Dit om de mijnwerkers die dan op sjicht moesten, in de gelegenheid te stellen tot biechten en communiceren.

De mijnwerkers hadden een bijzondere plaats in zijn hart. Hoorde hij de mijnwerkerstreinen voorbij rollen, dan zei hij: ‘Daar gaan ze weer, onze mannen. Wat kunnen zij veel voor de hemel verdienen als ze alles met een zuivere mening doen.’

Op de feestdagen van Onze Lieve Vrouw kon hij met grote geestdrift en uit volle overtuiging over onze hemelse Moeder spreken. Dan zei hij mij: We moeten niet toelaten dat in Susteren één mens méér van Maria houdt dan wij, priesters. Hij leefde, hij werkte voor

God. Zijn lijfspreuk was: Alles voor God. Meer dan eens heeft hij me toevertrouwd, dat hij zo gaarne missionaris zou zijn geworden en dat hij erover gesproken had met zijn biechtvader op het seminarie. Omdat het niet Gods Wil was geweest, bad hij dagelijks de litanie van het H. Hart voor de bekering der heidenen. Ook gaf hij van zijn armoede ieder jaar 25 gulden voor de Missie. Daarom spoorde hij de ouders, vooral de moeders, die hij zo'n grote invloed op de harten der kinderen toekende, voortdurend aan te bidden, om voor één harer kinderen van God de genade van een roeping tot het missionarisleven te verwerven. Daarom tenslotte leidde hij te Susteren, even zelfvergeten en heldhaftig als welke missionaris onder de heidenen ook, het leven van een missionaris.

Hij kende zijn schapen door en door; met naam en toenaam. Hij was meer in hun huizen dan op de pastorie. En overal waar hij verscheen, kwam hij als priester; sprak hij als priester en troostte hij als priester. Ik heb hem nooit anders dan als priester gezien. Alles weggevend en zichzelf nooit sparend, is hij alles voor allen geworden om allen gelukkig te maken.

In zijn eerste testament, te Susteren opgemaakt, had hij bepaald, dat al wat hij aan kleren, linnen en beddegoed had, bij zijn dood aan de armen geschonken moest worden.

‘In de eeuwigheid zal het een troost voor me zijn te weten dat mijn kleren door de armen gedragen worden’, had hij eraan toegevoegd. Was zijn beurs leeg en zijn keuken- en linnenkast zonder voorraad, dan ging hij bedelen bij anderen. En bedelen dat kòn hij!

Maar bedelen ala een heer; en nooit voor zichzelf; altijd voor anderen.

Voor werk ging hij bedelen bij de werkgevers, bij de Mijndirecties, bij de Spoorwegen. Minstens twintig keer ben ik met hem naar Heerlen, naar Maastricht en naar Utrecht geweest. En het was altijd om werk. Of om bij de grote bazen en de rechters ten gunste van de zijnen te pleiten. Dan hoorde ik de heren al op voorhand zeggen: Zo mijnheer pastoor, komt u weer voor een van uw 'heiligen' van Susteren? Dan glimlachte de pastoor. En was die of die werkman, die of die smokkelaar, die of die stroper, die of die dronkaard of delinquent, altijd weer véél beter dan men van hem dacht. Dan had die, hoe weinig goeds hij overigens bezat, toch altijd nog zulk een brave moeder of zo'n oppassende vader. En de zaak was dan gewoonlijk, zoals niet geheel en al, dan toch voor een groot deel gewonnen!

Na de dood van pastoor Tijssen zei een chef van de Mijnen: 'Aan hem hebben wij de goede geest onder onze mijnwerkers te danken.' Hoe dikwijls ook is, met name Directeur Mous, niet gezwicht voor de man die onweerstaanbaar was, als hij ter liefde Gods voor zijn beschermelingen opkwam

Overtuigd als hij ervan was dat, vooral in de zielzorg, alles van de Genade en derhalve van het gebed - van het uitboetende bidden, dat in heel wat anders dan in mondgeprevel bestaat - afhangt, toog hij in 1918, toen Limburg al meer en meer in de branding geraakte, naar monseigneur Schrijnen om zijn bisschop toestemming te vragen tot het stichten van een klooster van contemplatieve zusters: een droom van hem, die door zijn overplaatsing naar Sittard onder-

broken werd, doch die hem ook als pastoor-deken van Sittard niet los zou laten. Zichzelf heiligend, liet hij persoonlijk geen enkel middel onbeproefd om zijn parochianen te heiligen. Door zijn gebed, zijn versterving, zijn heilig voorbeeld op de eerste plaats. Vervolgens door zijn onderricht, zijn catechismus, zijn preken die eenvoudig, praktisch en van hart tot hart waren. Meegesleept door zijn bezieling, bloeiden zijn congregatie, zijn Heilige Familie, zijn Erewacht; kwam onder zijn parochianen de veelvuldige heilige communie in trek en kon men in Susteren de huizen, waar het H. Hart niet geïntrooniseerd was, op de vingers van één hand tellen.

Laat mij, na mijn persoonlijke visie op de man Gods gegeven te hebben, besluiten met de overtuiging, welke mijn broer Hubert Meuffels C.M. er op nahield: 'Dat pastoor Tijssen een echt vrome, ijverige, heilige priester was; in onze tijden en omstandigheden voor Limburg een tweede Saint Curé d'Ars, van wie hij een groot vereerder was.'

'Men dacht de lieve Heiland zelf te zien rondgaan onder zijn volk, met eenzelfde groot begrip voor menselijke zwakheden en tekorten als Onze Heer. Die men immers óók verweten heeft, dat de zondaars zijn troetelkinderen waren,' besluit zuster Wouters.

De vraag, of pastoor Tijssen een nederige was, komt dan ook, na al het voorafgaande, niet eens meer aan bod.

7. Mee in het avontuur

Laat ons hier de lofzang op pastoor Tijssen even onderbreken voor een terugblik op een paar gebeur-

tenissen in zijn leven die hem, hoewel wij er nergens een weerklank van vinden, sterk aangesproken moeten hebben; gebeurtenissen, zoals wij allemaal op onze levensweg tegenkomen en waarmee dan gewoonlijk, met een dieper besef van de betrekkelijkheid van ons menselijk bestaan, onze vereenzaming ingaat.

In 1897, het jaar dat hij tot prefect van Rolduc benoemd werd, was, na een tweentwintig jarig pastoraat in Helden, heerroom Jacobs gestorven. En in 1901 was zijn goede moeder, wier vrome nagedachtenis Louis Tijssen tot zijn dood toe als een kleinood zou bewaren, haar heerbroer naar een beter leven nagegaan. Telkens als zich de gelegenheid voordeed, zou Louis Tijssen, ook in het openbaar, niet nalaten huldigend de beeltenis zijner moeder op te roepen en haar als prototype van de goede, brave christelijke huisvrouw voor te stellen. In de vacaties, die hij na haar afsterven - buiten de dagen die hij in Rolduc sleet - in Wessem doorbracht, zag men hem iedere morgen na zijn heilige Mis in gebed en herinnering verzonken staan bij de graven van zijn ouders.

‘De professor is weer op vakantie,’ zeiden de mensen dan die hem aan zijn rozenkrans voorbij zagen gaan. En de goede vrouw Scheeren uit de Havermanstraat, herhaalde wat zij reeds zo dikwijls gezegd had, dat ze professor Tijssen nooit anders dan biddend had gezien.

Het huwelijk van zijn zuster met een zekere Henri Janssen, een graanhandelaar uit Thorn, was niet gelukkig in die zin, dat tante Marie, zoals wij haar voortaan zullen noemen, reeds vrij spoedig haar man en haar enigst kind, haar dochter Dora, verloor. Alleen achtergebleven in het ouderlijk huis en niet jong

meer van jaren - zij was vrij laat gehuwd - meende zij er de hand der Voorzienigheid in te mogen ontwaren, toen heerbroer Louis haar in het laatste oorlogsjaar naar Susteren riep om zijn huishouden te komen besturen. Dat dit, gezien de geruchten die er over heerbroer de ronde deden, geen gemakkelijke taak zou zijn, daarvan hield ze zich overtuigd. Vast besloten er het beste van te maken en haar broer tegen zichzelf in bescherming te nemen, vertrok zij vol goede moed naar Susteren.

Wie haar toen voorspeld zou hebben, dat haar toeleg en vrouwelijke slimmigheid totaal door haar broer gefrustreerd zouden worden en de geenszins avontuurlijk aangelegde vrouw het avontuur van haar leven zou gaan beleven, zou zij in zijn gezicht hebben uitgelachen. Want zo was zij: zelfbewust genoeg en, hoewel uit hetzelfde goede vrome hout als haar broer gesneden, teveel aards gericht en te natuurlijk verward nog om te kunnen beseffen, dat zelfs slimmigheid het tenslotte af legt tegen de liefde.

Omdat er geen enkel goed werk aan de orde gesteld kon worden, waarbij pastoor Tijssen niet voorging, nam ook hij, toen de Duitse kindertransporten loskwamen, een Duits kind in huis. Niet in de gelegenheid zich veel met het meisje bezig te houden, bepaalde hij zich ertoe de opvoedkunde van zijn zuster, onder wier hoede het kind gesteld werd, af en toe te corrigeren.

Als bijvoorbeeld Sophie 's avonds bij het rozenkransgebed in slaap viel en tante Marie haar een duwtje gaf, onderbrak de pastoor het gebed om op te merken dat zij het kind moest laten slapen.

Tegen een neef, een seminarist, die het meisje zijn

schoenen wou laten poetsen, zei hij kortweg: ‘Schaam je, doe het zelf!’

Tante Marie, die Sophie als een soort ersatz voor haar eigen dochter Dora beschouwde, gaf, ook toen de grenzen opengegaan waren voor gewoon verkeer, het kind nauwelijks gelegenheid eens naar haar familie in München-Gladbach te gaan. Ze moest blijven, omdat tante Marie haar niet missen kon. Daardoor kreeg Sophie hoe langer hoe meer heimwee. Toen de pastoor het merkte, was het uit en kon het kind voor goed terug naar haar ouders.

Kort daarvoor was tante Marie eens op retraite in Roermond en Sophie, 15 jaar oud, nam het huishouden waar. Van de gelegenheid gebruik makend dat de kat van honk was, gaf de pastoor toen aan bedelende Duitsers, die in die tijd de deuren plat liepen, alles weg wat hij kon. ‘Ook heel zijn ondergoed, behalve twee erg gelapte korte broeken; één zwart en één grijs.’

‘Ik zie ze nòg voor me’, vertelt Sophie, thans een gezette Duitse matrone, die zich overigens van haar verblijf in Susteren niet veel zaaks meer herinneren kan.

Omtrent diezelfde tijd stapte, in een augustusnacht, een officier van gezondheid in Susteren af en zocht voor inkwartiering zijn weg naar de pastorie. Op het plein voor de kerk gekomen, werd hij getroffen door de prachtige silhouet van het roomaanse Munster dat in maanlicht baadde, stond daar een tijd in bewondering stil en belde dan bij de pastoor aan.

‘Zijn zuster deed mij open’, vertelt dokter van der Hoff, ‘en het allereerste wat me toen trof was, dat de pastoor opstond om mij te begroeten. Onmiddel-

Susteren: Sieraad van de Maasgouw

lijk had hij een aanknopingspunt voor een gesprek dat - kenmerkend voor de man van beschaving - niet *zijn* maar mijn belangen raakte. Slechts even wist ik zijn belangstelling in mijn persoon af te leiden door over zijn monumentaal kerkgebouw te spreken. Hij vertelde mij, dat hij van missionarissen, die bij hem geweest waren, fijne thee had gekregen; een luxe in die oorlogstijd. De thee werd te voorschijn gehaald en ik kreeg van het beste dat hij had. Wij gingen naar boven en hij gaf me wijwater. Ik kende die gewoonte niet en ik herinner me nog goed dat, hoewel ik het gevoel had dat er iets haperde, deze mens mij niet in het minste liet merken dat ik me links had gedragen. Ik ging slapen met de gedachte: dat is een merkwaardig man!

De volgende morgen stond ik op, hield een kort spreekuur voor de soldaten en hoe het nu precies verlopen is, weet ik niet meer, maar die ganse dag heb ik, van 's morgens negen uur tot 's avonds negen, huis in en huis uit, achter hem aan langs de zieken gelopen die eigenlijk niet op mijn terrein lagen. Dat ik meeding, vond hij vanzelfsprekend. En ik tenslotte ook. Maar onder zijn invloed. Het was in de tijd van de Spaanse griep toen Susteren, dat geen eigen huisarts had, geen hulp kon krijgen, noch uit Sittard, noch uit Echt.

Een paar dagen later vertelde hij me, dat hij zo'n pijn had door eelt onder zijn voeten en hij vond het alweer de meest gewone zaak van de wereld, dat ik hem hielp. Bij een ander zou hij het immers zelf ook gedaan hebben.'

Aan zijn familie, die hem steeds minder in haar midden zag sedert de zielzorg hem opgeëist had, liet

hij weten ‘dat hij priester geworden was voor de zielen van zijn parochianen en niet voor zijn familie.’ Als ze op bezoek kwamen, waren ze welkom; doch ze moesten hem niet weerhouden. Wanneer hij rust nodig had of behoefte tot bezinning voelde, trok hij zich terug op Lilbosch, waar hij zijn tijd dan nagenoeg geheel en al coram sanctissimo doorbracht. Voor liefhebberijen en zeker voor beuzelarijen was zijn tijd te kostbaar. Sigaren- en wijnhandelaars aan zijn deur, wees hij vriendelijk naar beslist af. De zware koffietafels, die na plechtige uitvaarten gewoonte waren, schrapte hij radicaal; zeer ten ongerieve echter van sommige assistenten die anders, etend en drinkend, soms tot 's avonds toe hun tijd bleven verlummelen. In plaats van, zoals sommige confraters de hebbelijkheid hadden, alle mogelijke begrafenis af te lopen en er een gezellige uitgangsdag van te maken, las hij ‘waar de ziel méér aan had’ voor de overledene, aan wie hij verplichtingen meende te hebben, een heilige Mis.

Op een nieuwjaarsmorgen had hij zich weer eens ‘in tranen gepreekt’. De dag der Besnijdenis van Ons Heer, had hij de zijnen voorgehouden, was een heilige en gevaarlijke dag; heilig, vanwege het eerste bloed dat onze Verlosser op die dag voor ons gestort had; en gevaarlijk vanwege het drankmisbruik en de drankdwang die er dan gepleegd werd. Na al zijn parochianen een zalig nieuwjaar gewenst te hebben - de spoorwegmensen, die zich onlangs in Susteren gevestigd hadden, kregen een bijzondere vermelding - drukte hij hen op het hart, de duivel toch niet in de kaart te spelen, en hem geen gelegenheid te geven ‘zijn vaan nog verder te ontplooien’. De toestand was immers al treurig genoeg. Behalve dat de jeneverfles

hoogtij vierde in de parochie en hand in hand met de lediggang ging, droegen de smokkelaars, zonder er zich om te bekommeren dat hun medemenssen honger leden, het eten over de grenzen en was geld, geld en nog eens geld - de strop waar Judas zich aan verhing - de spil waar alles om scheen te draaien. 'O, Vader', riep hij pathetisch uit, 'als uw arme jongen zich prijsgeeft aan lediggang en drank en uw dochter, na uren lang in de nacht met jongens gelopen te hebben om drie of vier uur thuiskomt, blik dan op naar het kruisbeeld en zeg: 'Mijn God, heb ik deze nacht de ziel van die arme onschuldige kinderen niet voor dertig zilverlingen verkocht?'

Toen hij op die nieuwjaarsdag 's avonds bij burgemeester Evertz een zalig nieuwjaar kwam wensen en deze hem, om hem op de proef te stellen, een glas wijn presenteerde, wees hij dat verontwaardigd van de hand. Een huichelaar was hij niet! De pastoor had het trouwens wel eens meer met de burgervader aan de stok. Maar altijd zó dat de vriendschap er niet door in het gedrang kwam en het wederzijds respect er niet onder leed.

Het was de burgemeester ter ore gekomen dat smokkelaars, in het nauw gedreven, hun toevlucht op de pastorie hadden gezocht en gevonden. Toen mijnheer Evertz de pastoor op de 'onwettigheid' van zijn handelwijze wees, glimlachte deze alleen maar veelzeggend. En de burgemeester was eerlijk genoeg te bedenken, dat hij het ook niet liet als hij een gesmokkelde ham kon bemachtigen. Dat de pastoor zo even nog een ham, die hem door een smokkelaar werd opgedrongen, had geweigerd, werd niet eens in rekening gebracht.

Om de zielen ten voordeel en de zijnen tot voorbeeld te zijn, had hij zich reeds eerder onthouden van sterke drank. In 1917 echter verbond hij zich door een soort jaarlijks te hernieuwen gelofte om, behoudens op dokters voorschrift, ook geen wijn meer te gebruiken. De spijt die hij erover had vroeger graag een borrel gedronken te hebben, drukte hij uit in de woorden: ‘dat hij toen nog niet geweten had, dat er zoveel ellende in de wereld was.’

Om zijn gelofte kracht bij te zetten, welde hem ‘hoe die 10 Januarii 1919’ nog het volgende gebed uit de mond: ‘Vivat Cor Jesu Sacratissimum! O, Bona Mater, St. Joseph, custos mei; omnes Sancti patroni, omnes sancti et sanctae Suestrenses, orate pro me ut fidelis sim usque ad finem temporis statuti.’ En hiermee gaan de mensen van Susteren zelf weer door met de geschiedenis van hun merkwaardige pastoor.

8. Een fijne geest, een wijze mens

Wanneer onze pastoor ons voorhield dat we, ondanks alles, het leven rooskleurig moesten zien, wisten wij hoe hij dat bedoelde. Dan bedoelde hij daarmee de kleur, die de hemel over ons bestaan legt. De kleur der hoop op een ander beter leven.

Zijn gezongen pefaties! Wie kan die ooit vergeten?

En dan zijn ‘vita mutatur, non tollitur’ der requiemmis, dat je door merk en been ging?

Zelf leefde hij in de grootste verwachting. Hij leefde Christus tegemoet. Hij leefde Christus met al de vezels van zijn wezen tegemoet; dag in en dag uit. De ernst, die hij van zijn leven en van het welzijn van

onze zielen maakte, vonden velen van ons ook alweer overdreven. Niet dat hij ons nooit heeft doen lachen; glimlachen beter gezegd. Hij had humor! Maar dat niet alleen. Hij kon soms zulk een verrukkelijk vat van tegenstellingen zijn. Hij kon zo verrukkelijk van binnen niet zijn, wat hij van buiten was. Hij was slordig op zijn eigen; doch ook als hij op klompen liep, bleef hij een heer. Maar waarom liep hij op klompen? Hij hield van pracht en praal; echter alleen maar in de kerk. Op hoge feestdagen was hij in zijn element. Dan was er altijd een plechtige hoogmis met de nodige assistentie. Dan kwam hij, voorafgegaan door zijn paladijnen, als een paaskaars - een enorme paaskaars - heerlijk opgetuigd te voorschijn. In de sacristie al had hij zijn toog tot een lange sleep laten vallen en wij verwonderden ons niet als zijn sleep dan wel eens vol slijk hing. Wij glimlachten alleen maar, omdat wij wisten dat hij dan vóór de Hoogmis nog even, door regen en modder, naar Baakhoven of het Broek was geweest naar een zieke.

Een hoge, edele geest in een log lichaam, dat was hij. Een franciscanerpij zou hem goed gestaan hebben. Ook zijn ziel was een franciscaanse; zijn verhouding tot alle Gods rijkdommen in natuur en bovennatuur. Geen schepseltje hoe klein, of hij aanschouwde er het wonder in. Een kevertje zet zich op zijn mouw; met bewondering kijkt hij er een poosje naar en zegt dan: 'Kijk, Gods almacht in een speldeknop!'

Een andere keer ziet hij op de beek bij Heggen een schrijverke in volle zonneschijn over het water gaan en zegt tot zijn begeleider: 'Geloof je wel, dat ik zulk een diertje voor geen geld van de wereld kwaad zou kunnen doen?'

Hij gaat onder een brandende sterrenhemel. ‘Welk een vuurwerk!’ onderbreekt mijnheer Meuffels op zeker ogenblik het rozenkrans-gebed waaronder zij achter elkander voortlopen over een veldpad. Opeens blijft onze pastoor staan en zegt: ‘Als ik daar naar kijk, word ik altijd een beetje bang!’: De huiver voor het onuitsprekelijke dat nog immer het kenmerk is van een grote ziel.

‘Le silence de ses espaces infinis m'effraie,’ (11) zei Pascal.

‘Hoeveel malen’ zegt dokter van der Hoff, ‘ben ik met hem door de velden van Susteren gegaan; nooit echter zonder iets van hem te leren of op te steken. Zo sprak hij eens tot mij dit wijze woord: ‘Dokters moeten tegenover arme mensen veel vriendelijker zijn dan tegenover anderen. De armen kunnen niet van hen weglopen.’ Pastoor Tijssen drong intuïtief door tot de kern van armen en misdeelden. Beter dan zichzelf misschien verstond hij de omvang van hun gemis. Waar zij maatschappelijk dreigden zichzelf te verliezen, kregen zij in het gezelschap van pastoor Tijssen het gevoel ‘herschappen’ te worden. Ook zei hij eens tegen mij, dat veel zielzorgers jaloers mochten zijn op het vertrouwen dat geneesheren over het algemeen bij de mensen genieten.

Ja, een fijne geest, een wijze mens in een log lichaam, die in mijn verbeelding (en verering) voortleeft zoals ik hem eens van Dieteren zag komen: barret op, dikke bouffante om de nek, rozenkrans in de hand!’

Dat hij veel verstand van architectuur had, geloven wij niet. Als de roomaanse schoonheid van zijn basilica hem zo sterk boeide was dat, omdat ze hem herinner-

de aan die van Rolduc: even eerlijk en voornaam van buiten, als bartveroverend van stemming en wijding van binnen. Zonder achterdocht, zat hij in zijn biechtstoel op een rijk met zilver en gouddraad doorweven groenlakens kussen en daarmee vermoedelijk op een restant van koning Swentibold's wapenrok. En in het minst niet door scrupules over die profanatie geplaagd.

Wat al die, bij de laatste restauratie in de kerkwanden ingemetselde, hardstenen grafstenen hem gezegd mogen hebben? Wij hebben hem er nooit naar gevraagd. Op de daarop gebeitelde vele kwartieren en luisterrijke namen heeft hij ons nooit gewezen. Zeker echter is, dat ze zijn gebedsleven in deze zin gevoed zullen hebben, dat ze hem, met de reuk van vervlogen eeuwen welke de melancholie van een kerkgebouw soms zo verzwaren kan, de vergankelijkheid van alle aardse glorie levendig voor de geest hebben geroepen.

Veel inniger spraken hem de reliekschrijnen met de overblijfselen der Sueterense heiligen aan. Daar weten wij alles van. Zoals hij zijn professoraat op Rolduc in de hoede der Rolducse heiligen gesteld had, zo stond zijn pastoraat bij ons onder de hoede van die van ons. Want waar zijn hart van vol was, liep zijn mond van over! -

Met God en de zielen als enige maatstaven van heel zijn denken en handelen, had hij ook een fijn en accuraat gevoel voor menselijke verhoudingen en menselijke waarden, waardoor hij zich onder diegenen rangschikte, die niet alleen weten maar met heel hun wezen belijden, dat heel de stoffelijke schepping in Gods

hand niet opweegt tegen het hart van een boer of een simpel kindergebed.

Hij was een heilige, zeggen we allemaal; een aparte man; een heerlijk mens! Wat we aan hem hadden, beseften wij pas toen we hem verloren hadden. Sommigen van ons hebben het als een straf, anderen als een groot verdriet gevoeld. En nu nog, bijna veertig jaar na zijn vertrek uit Susteren, kunnen velen nog slechts van hem spreken met tranen in de ogen.

Zonder dat wij er het geringste vermoeden van hadden, had zijn vertrek ons reeds een tijd boven het hoofd gehangen. Hij zei niets, hij kon zwijgen en... lijden.

In Sittard had deken Canoy afstand gedaan van zijn troon. Doch eerlijk gesproken, waren wij er eensgezind van overtuigd, dat onze pastoor te goed voor Sittards vacante zetel wae en dat we van die kant dus niets te vrezen hadden. De Voorzienigheid evenwel gaat vreemde wegen. Toch moest onze pastoor driemaal naar het Bisdom geroepen worden, voor de kogel door de kerk ging. Wat er verhandeld werd kan in het kort aldus worden samengevat.

De eerste keer zei bisschop Laurentius tegen zijn oud-prefect: 'Ik wil je tot opvolger van deken Canoy benoemen, wat denk je daarvan?'

'Met mijn wil, monseigneur, ga ik nooit uit Susteren weg', was het antwoord.

'Bid maar eens goed', zei Laurentius 'en kom dan terug.'

Toen onze pastoor terugkwam, was hij de bisschop vóór: 'Ik ken een betere opvolger voor deken Canoy', zei onze pastoor. En hij noemde de naam van mijnheer Jongen, pastoor van Spekholzerheide.

‘Bid maar goed,’ zei Laurentius de Grote, ‘en wacht maar af!’

Toen onze pastoor de derde keer naar het Bisdom geroepen werd, begroette Laurentius hem bij het binnenkomen met: ‘goede dag, mijnheer de deken!’ En onze pastoor zei: ‘In Gods naam dan maar!’ en boog het hoofd.

Hij had gehoopt in Susteren te mogen sterven. ‘Als ik sterf,’ had hij eens tegen een kerkmeester gezegd, ‘moeten ze me in een hoek op het kerkhof leggen, met een klein kruis op mijn graf.’ Bij de burgemeester, aan wie hij 's avonds ging vertellen wat hem overkomen was, zat hij verslagen neer. Het bericht van zijn benoeming bracht ontsteltenis over ons allen. Tegen iemand die hem ‘deken’ noemde, zei hij: ‘Pastoor klinkt veel mooier, want dat betekent ‘herder’. Velen van ons wilden met een petitie naar het Bisdom, doch daar hield hij hen van terug. Het Gezag had immers gesproken en de gehoorzaamheid had antwoord gegeven. Uit ons allen vormde zich toen een comité om hem te huldigen en hem een geschenk aan te bieden. Toen de voorzitter hem ging vragen wat hij verlangde, wierp hij mèt de huldiging alle gedachte aan een geschenk zó ver van zich af dat de voorzitter er niet verder over praatte en het comité eenvoudig zijn eigen weg ging. Zonder zijn verdiensten voor Susteren te verkleinen, had hij verklaard, dat hij blij was dat hij iets voor de zielen had kunnen doen en dat dat zijn grote beloning was.

Omdat hij er zich absoluut geen zorg over scheen te maken, hoe hij zijn pastorie te Sittard met zijn armoedig meubilair zou aankleden, dacht het comité voor hem en bood het hem een salonomielement aan.

Ieder van ons tastte daarvoor zo diep hij maar kon in zijn beurs. Zelfs de enige man in Susteren die, om welke onbegrijpelijke reden ook, een tand tegen onze pastoor bleef houden, weigerde zijn bijdrage niet.

Omdat hij voor zijn installatie te Sittard geen passende kleren had - op de heiligdomsvaart te Maastricht had hij onlangs nog gelopen met een vreselijk gelapte toog - ging zijn zuster naar de kleermaker en bestelde een toog en een overjas. Echter onder dit beding, dat de kleermaker drie maanden op zijn geld zou moeten wachten. 'Want hij kan het op het ogenblik niet betalen,' had tante Marie gezegd.

Intussen probeert onze pastoor het kwellend denkbeeld van zijn aanstaand vertrek zo goed mogelijk te verwerken en zit hij, ook om de gelukwensen te ontlopen, halve dagen in de kerk.

Uit Wessem komt zijn broer Jozef om hem te feliciteren. Als ze een ogenblik alleen zijn, zegt onze pastoor: 'Zo zal de profetie van mère Scholastique, aan moeder zaliger gedaan, dan toch in vervulling gaan, Jozef.'

Toen de Ursulinen van Sittard de benoeming van pastoor Tijssen tot deken van Sittard vernamen, zagen ze elkaar verwonderd aan en zeiden zij tegen elkander: 'Zo gaat de profetie van mère Scholastique dan nog in vervulling!'

Bij zijn huldiging, enige dagen later, werd hij op een soort podium gezet en moest hij zijn lof aanhoren. Hij zat scheef gezakt in zijn zetel en terwijl de muziek speelde en de mensen schreiden liet hij met zich begaan. Daar stond ook Dr. Stijns uit Echt die, ofschoon hij geen parochiaan was, toch een tientje had bijgedragen voor het geschenk. Een andere dokter kwam

bij hem staan en toen ze elkaar aanzagen, dachten beiden hetzelfde: Een doornenkroning!

Met zijn brevier in de ene en zijn rozenkrans in de andere hand, vertrok hij te voet naar Sittard. Op de dag van zijn installatie was half Susteren leeggelopen en vulde het daar, lang voor de plechtigheid een aanvang nam, de grote kerk. ‘Ik was die dag met mijn man gaan wandelen’, herinnert mevrouw Lienaerts zich nog. ‘Toen wij van de Holtumerweg de Rijksweg bereikten en daar half Susteren, waaronder veel mensen schreiend, tegemoet kwamen, weet ik nog dat wij, mijn man en ik, ons allebei schaamden dat ook wij niet naar Sittard waren gegaan.’

Die van Susteren gunden Sittard hun pastoor niet. Twee zeer oude mannen al kregen er hooglopende ruzie over. Tot die van Susteren die van Sittard zijn gal voor de voeten spuwde en zei: ‘Als jij zo oud niet was, manneke, dan rekende ik met jou af!’

‘Als ik hem in mijn kruiwagen terug kon kruien naar Susteren,’ zei onze koster, ‘liet ik het niet!’

IV. Sittard 1919-1929

‘Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea.’

1. Populair priester

Wanneer de ware populariteit voortkomt uit de mond van het nageslacht, zoals beweerd wordt, dan is priester Louis Tijssen in hoge mate populair. Ten dele reeds gaf ons verhaal de diepe sporen weer die hij in de herinnering - en dat is dan in de harten - van al diegenen die hij eenmaal ‘de zijnen’ noemen mocht, heeft nagelaten.

Wie nu, bijna dertig jaar na zijn dood, in de kleine wereld waarin hij leefde in een gezelschap zijn naam noemt, ontwaart, indien geen tranen, een licht van verering in de ogen van wie eens het charisma zijner goedheid als een zegen mochten ervaren.

‘Wat men het meest in hem vereerde, was zijn priesterschap,’ is van hem gezegd.

Vragen wij ons af, wat het was dat het priesterschap in hem zo vererenswaard en beminlijk maakte, dan kan het antwoord niet twijfelachtig zijn. Het was de zeer aparte priesterlijke spiritualiteit, welke het de mensen die met priester Louis Tijssen in aanraking kwamen, aandeed. Wat zij in heel zijn doen en laten speurden, was het hart. En alleen in die parochies,

menen wij, waar de gelovigen bij hun zielenherders de geheimzinnige werking van het hart ontdekken, geschiedt het wonder.

Zou het vermetel zijn te beweren, dat daar de genade zich gemakkelijker mededeelt en rijker vloeit, dan waar het intellect, de handigheid, de flair domineren en het godsdienstig en kerkelijk leven langs strak getrokken lijnen van verstandelijkheid en efficiëntie zich ogenschijnlijk op zijn gunstigst ontwikkelt?

Het verder verloop van ons verhaal zal doen zien, dat we in de geschiedenis terug zullen moeten tot die vermaarde en geleerde 16e eeuwse Agricola om, in het land van Sittard tenminste, een priester te vinden van wie de regionale invloed die van deken Tijssen evenaart. Zijn priesterlijke eenvoud, die een der schoonste vervullingen van elk priesterleven is, blijft dan nog zonder weerga.

En toch was priester Tijssen geen geleerde, geen schrijver, geen polymist zoals zijn illustere voorganger; niet eens een asceet in de geijkte zin en slechts bij uitzonderlijke genade een redenaar. Hij was - om zijn eventuele advocaat van de duivel maar eens in de kaart te spelen - een merkwaardig systeemloos iemand die, in de weinig intieme bescheiden die hij ons naliet, niet ophoudt, bijna even hard als om gebed - om orde, orde en nog eens orde te roepen; zonder zich echter ooit tot die gewenste orde, vooral in zijn administratieve bezigheden en verplichtingen, te kunnen dwingen. De wetenschap, dat de nodige orde hem voor veel kopzorgen en vingerwijzingen van boven gevrijwaard zou hebben, kwam telkens stukken te laat.

Opmerkelijk is het van een man, die overigens zo

scrupuleus recht in het kielzog van zijn geestelijke overheid voer, die aandoenlijk was in zijn eerbied voor het purper en die deze eerbied tot zelfs in het formaat van het papier en de ampele opmaak van zijn brieven naar het Bisdome tot uiting bracht, - dat deze man, force majeure, eens vijf jaar achter elkaar, ondanks de periodieke en gepeperde aanmaningen, verzuimde zijn jaarstaten in te dienen. Een schuldige nalatigheid, zal men opmerken. En mét recht! De schuldige zelf, die bij de proposita van zijn laatste retraite, van die van 1928, nog aantekende dat 'uitstellen' zijn hoofdgebrek was, is trouwens de eerste geweest om zich daarover op de borst te kloppen. Een administrator was hij niet. En nog minder een financier. Daar zijn allen het over eens. We zouden hem echter zeer ernstig tekort dóen, indien wij voor zijn ernstige tekorten niet een even ernstige verontschuldiging zouden vinden in het feit dat deze om het Godsrijk maatloos bekommerde die 'altijd in het getuig stond,' wiens grote bezorgdheid het was geen enkele minuut verloren te laten gaan - dat deze schuurpaal van alle zeer, die zich gebruiken en misbruiken liet waar hij meende dat de eer van God en het heil der zielen ermee gebaat waren, nóodzakelijk ergens tekort moest schieten.

Veronderstel eens, dat hij wèl een administrator en wèl een financier geweest was, wat dan? We mogen er niet aan denken! Zijn bisschop heeft het hem niet kwalijk genomen, dat hij was die hij was. De administratie van het Bisdome heeft het hem niet kunnen vergeven, dat hij niet op tijd over de brug' kwam: doch voor welk ander van zijn parochiepriesters had

het Bisdom méér verontschuldiging kunnen doen gelden dan voor hem?

Zoals hij uit Susteren vertrokken was, zag Sittard hem binnenkomen: te voet, de rozenkrans in de ene, zijn brevier in de andere hand. Zijn goede faam als zieleherder was hem vooruitgelopen; maar Sittard hield een slag om de arm. Sittard zou immers Sittard niet zijn, als het eerst niet de kat uit de boom wilde kijken.

Een jongeman, die hij enkele dagen tevoren tot zijn koster had aangesteld en die toevallig zijn weg kruiste, verwelkomde de nieuwe deken bij de pastorie waarin nog druk geklopt en gehamerd werd. Gevraagd, of hij niet een kijkje wilde nemen hoe het met de werkzaamheden stond, zei hij: ‘Och jongen, daar heb ik toch geen verstand van.’ En ging door naar de Ursulinen om een kop koffie.

Op 28 september 1919 per officieel bisschoppelijk schrijven tot pastoor-deken van Sittard benoemd, werd pastoor Tijssen daar op 19 oktober als zodanig door de vicaris generaal van het Bisdom, Dr. Paulus Mannens, in de kerk van St. Petrus Stoel van Antiochië plechtig geïnstalleerd. Heel Sittard was bij die gelegenheid met muziek en vaandels op de been. Dat Susteren zich niet onbetuigd liet, werd reeds vermeld.

Maar vooral Sittard kwam ogen tekort. De kritiek stond rijendik op de stoepen; vulde vensters en deuren. Zo het nodig mocht blijken de nieuwe deken in de kortste keren de benen te laten breken, dan zouden ‘de Lamaekesj’ daar, salve reverentia, geen been in zien. Hun sympathie is als haverenstro: vat het vlam, dan verslindt het huizen, maar als het door een

of andere oorzaak vochtig wordt, verspreidt het een verstikkende rook.

De voorganger van de nieuwe deken was een monseigneur. Dus voelde Sittard zich een beetje tekort gedaan met een man met alleen maar een bef. Het heengaan van monseigneur had Sittard niet in beroering gebracht. Velen waren rond zijn lijkbaar gegaan, maar de afstand tussen monseigneur en zijn volk, vooral het gewone volk, was zeer groot geweest.

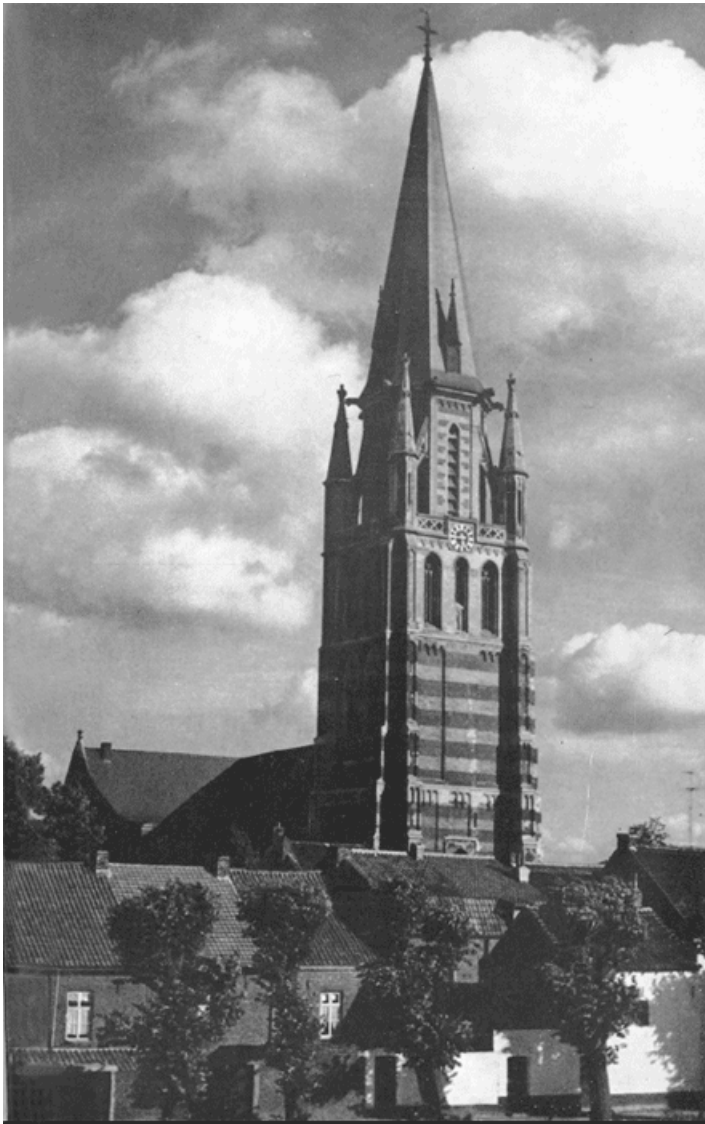
Zijn deur was voor de kleine man gesloten gebleven. Maar hij wàs monseigneur.

Hij had gebromd op groot en klein; in de kerk, op straat en op het plein; overal had hij lopen onweten. En toen monseigneur bij Petrus was aangekomen, zou zijn eerste vraag geweest zijn: ‘Waar is hier de loge der monseigneurs?’

Maar hij wàs monseigneur. En wat moest nu Sittard met een pastoor uit zo'n nietig nest als Susteren beginnen? Met zo'n eenvoudige, zo weinig decoratieve man? Sittard voelde zich bij de neus genomen met zijn nieuwe deken.

Een ding echter hadden ze dadelijk van hem dóór en daarin vergisten zij zich niet. Hij was geen heerser; geen potentaat. Uiterlijk alvast had hij alles van een goede herder zoals hij daar, het zilveren herdersschopje in de hand, in een wolk van bruidjes zijn intocht hield, met de voltallige geestelijkheid in witte rochetten en alle notabelen met hoge hoeden achter zich aan. Men zag dat men het hem had aangedaan; dat hij het zelf niet gezocht had. En dat was dan alweer aan ander aanzienlijk winstpunt, dat hij boekte. Hij leek de nederigheid zelf.

‘Hij trad de grote kerk, voortaan zijn kerk, binnen

Sittard: Baken in de branding

door de noordelijke ingang,' herinnert een Sittards geestelijke zich nog. 'Na door zijn oudste kapelaan te zijn toegesproken en de sleutels in ontvangst genomen te hebben, opende hij de deur. Binnen getreden, schreed hij rustig naar voren en zette hij, staande in het priesterkoor, het Veni Creator in met een stem die allen ontroerde. De stampvolle kerk luisterde doodstil toe, toen hij voor Dr. Mannens en twee getuigen, de heren Hutten en Arnoldte, de geloofsbelijdenis aflegde 'met zulk een geladenheid van overtuiging alsof de uiteindelijke overwinning van het Geloof reeds werkelijkheid geworden was.'

Dan volgde zijn preek over de Goede Herder. En van het ogenblik af dat hij daarmee de zorg over de hem toevertrouwde zielen aanvaard had, kon men zeggen dat zijn overigens beperkte persoonlijkheid zich in alle vaderlijke breedheid over alles en allen had uitgebreid. Dat hij bezit had genomen van alle harten, zoals die harten bezit hadden genomen van hem.

'Apparuit benignitas et humanitas Domini nostri Jesu Christi!' Ik ken geen woorden, die beter de indruk weergeven welke zijn eerste optreden en ganse verschijning op ons maakten, dan deze. Want waarlijk, de ongemene mildheid en menslievendheid van Onze Heiland zelf waren ons in hem verschenen.'

2. In de branding

Zijn promotie zei hem niets. Als iemand hem geluk ermee wenste, glimlachte hij een beetje meewarig en uit beleefdheid zei hij: 'Ik dank u.' Zijn vraag - een vraag die menig zielzorger zich misschien te wei-

nig stelt - was: of men de parochie ook geluk kon wensen met hèm?

Niet dat hij zich zelf kleineerde! Hij was nederig, omdat hij een duidelijk besef had van wat hij was en niet was; van wat hij kon en niet kon. Maar een mens kon falen. Zonder de nodige Genade faalde een mens altijd. Wat hij was en wat hij vermocht, zou hij dus met Gods hulp wezen en met Gods onontbeerlijke bijstand vermogen. Geef dus acht op de Genade en wees in Gods handen een goed instrument. Ziedaar waar alles om draaide. De rest was wind.

Met heel zijn hebben en houden is hij nu in Sittard. Behalve dan weer met zijn hart. Dat heeft hij in Susteren achtergelaten. Het is wéér dezelfde geschiedenis. Hij leert het nooit!

Overal waar hij wortelt, wortelt hij diep. Als hij op zijn blote knieën terug kon kruipen naar Susteren, zou hij het niet laten. Zo is hij nu eenmaal gelukt; een gevoelig man. En toch ook weer een, die niemand van sentimentaliteit zal durven betichten. Die nooit met zijn gevoel te koop loopt. Die het met zijn hart voor God uitvecht.

Als hij met zijn naaste medewerkers, geestelijken en leken, geconfereerd heeft en hij zich globaal op de hoogte heeft gesteld van de stand van zaken in zijn parochie - het dekenaat komt later - trekt hij zich weer een paar dagen terug op Lilbosch. Als hij terugkeert, dient hij zich, altijd even joviaal en alsof er geen schepen achter hem verbrand zijn, weer glimlachend aan met zijn: 'Ziezo, daar ben ik weer! - En laat gij, Sittard, nu maar eens zien wie gij zijt!'

Wij schrijven 1919 en Sittard, ingangspoort tot Neerlands mijngebied, heeft grote gedachten over zich-

zelf. En dit met reden! Anderen, die het oude plezierige vestingstadje de toekomst voorspeld hebben, koesteren die ook. Als Sittard evenwel niét uit zijn confectiepakje gegroeid is tot die enorme kerel die het zich beloofde te worden, heeft het dat niet op de eerste plaats aan zichzelf te wijten. Maar aan de zieners onder ons; de verspieders; de profeten. En ook deze zelfs hebben het niet alleen aan zichzelf te wijten, doch aan de willekeur der fortuin.

In 1919 in ieder geval heeft de verwachting, die Sittard koestert en die in de eerstvolgende jaren haar kookpunt zou bereiken, nog grond genoeg om er een paard en een koe op te verwedden. Wat dan ook geschiedt. Men neemt risico's, om maar iets te zeggen; men investeert; men verbreedt zijn winkelpuizen; verruimt zijn verkooplokaal; men verft en men tapisseert. De boeren wrijven zich in de handen, want de grondspeculanten staan al op de drempel. Sittard voelt zijn historische wal als een knellende band om zijn middel en snakt naar lucht. Maar wat is er dan eigenlijk aan de hand?

Als gevolg van de vraag naar steenkool - noodzakelijk middel om de nationale en internationale economie weer op toeren te doen komen - betekende het einde van de eerste wereldoorlog voor Zuid-Limburg een koortsige bedrijvigheid. Er was werk aan de winkel gekomen! Want nadat voornamelijk buitenlands kapitaal zich reeds eerder op de ontginning van het zwarte goud had geworpen, had eindelijk de Nederlandse Staat, deze regelrechte afstammeling der Oost-Indische-Compagnie, zijn elfde provincie als wingewest ontdekt en hier en daar reeds de zo welkome bronnen van licht, van warmte en energie aange-

boord. Met de Staatsmijn Maurits - waarvan voorspeld werd dat ze de grootste mijn van de wereld zou worden - vlak bij de deur in aanbouw, was het begrijpelijk dat Sittard de koorts op de hersens sloeg. En dat zijn droom, om Heerlen als mijnzetel zoal niet te overtroeven dan toch te evenaren, het stadje parten speelde.

Aan Lutterade-Geleen als mogelijke cité ardente dacht vanzelfsprekend nog niemand.

Terwijl de zaken er dan nagenoeg zó voorstonden en, gelokt door de toverfluit van de arbeid, een internationaal arbeidsleger onze grenzen binnenstroomde, deed Poels vanuit Wel ten de op 'Rerum Novarum' afgestemde noodhoorn van Roland steeds dringender over onze heuvels klinken. En dit om allereerst diegenen, geestelijken en leken, die voorposten innamen tot paraatheid te manen. Op korte termijn moesten allerhande voorzieningen getroffen worden, om de volksstroom ordenend op te vangen en menswaardig onder te brengen. Wilde men niet onder de voeten gelopen worden, dan dienden er, om er alleen nog maar de materiële kant van te belichten, grote woningcomplexen met kerken, scholen en verenigingsgebouwen uit de grond gestampt te worden. Teneinde het funest gebleken kostgangerssysteem op voorhand de kop in te drukken, zouden er gezellenhuizen ingericht moeten worden om aan jeugdige, nog ongehuwde werkers een thuis te bieden. Alles tesamen was dat een taak die een met minder daadkracht en doorzicht toegeruste figuur als Dr. Poels het hoofd had doen duizelen. Wat er op het spel stond, was niet op de eerste plaats de economische, doch de godsdienstigzedelijke toekomst van ons gewest. En wat men op

het oog had was een, voor al zijn oude en nieuwe bewoners, zo bewoonbaar mogelijke wereld.

Met het schrikbewind dat de mijnindustrie - de Mijn kort gezegd - elders uitoefende, voor ogen, was de kwellende vraag welke allen die met het welzijn van het volk begaan waren zich stelden: of de Mijn een vloek voor de mensen zou worden of een zegen.

De kijk die men er daarover op nahield was, alnaar aard en inzicht, verschillend. Laat ons maar zeggen - en we geloven daarmee niet ter zijde de waarheid te staan - dat de zwartkijkers onder ons de bovenhand hadden; degenen dus die de toekomst duister inzagen. Wat hen in hun verwachting staafde, waaraan die verwachting bij velen voor een groot deel haar grond ontleende, was de wapenspreuk zelf waarmede bisschop Laurentius - de in het purper verdwaalde verlate Bourgondische hertog met de grote neus - in 1914 de kromstaf over het Roermondse diocees had opgenomen. Uit levendige bezorgdheid om het erfdeel der vaders geboren, kreeg zij voor het diocees Roermond, althans voor een deel van zijn clerus en zijn potentieel van apostolische leken, de activerende betekenis welke 'der Untergang des Abendlandes' had voor het in dat boek met noodlot getekende Westen.

'Mane nobiscum, Domine' - Blijf bij ons, Heer, want het wordt avond.

Beweren wij teveel als wij zeggen, dat dit bisschoppelijk devies geïnspireerd werd door Dr. Poels, die reeds in 1902 zijn stentorstem had verheven om zowel de heersende sociale wantoestanden aan te klagen, als om de evangelische waarheid te verkondigen, dat zonder rechtvaardigheid en liefde de toekomst van de

wereld en dus ook van ons gewest er somber uit zou gaan zien? Wij geloven liet niet.

Zeker in ieder geval is, dat Laurentius zich geen meer toegewijd standaarddrager had kunnen wensen dan deze providentiële Poels die de wapenspreuk van zijn kant tot wekroep over Limburg heeft aangewakkerd. Zeker ook is dat deken Tijssen, op een voorpost geplaatst, die wekroep onmiddellijk verstaan en beantwoord heeft; en dat de grote Doctor de avantgardist Tijssen stellig niet op 't oog had toen hij, in een bui van begrijpelijke verbittering over de indolentie van sommige geestelijken, op een vergadering van werknemers uitriep: ‘Voor één Henri Hermans geef ik vier dekens cadeau!’

Had Laurentius zich geen beter standaarddrager kunnen wensen dan Poels, zo geloven wij, dat Poels zich geen trouwer paladijn had kunnen kiezen dan deken Tijssen. Of deze zich veel in encyclieken verdiept heeft, betwijfelen wij. Wij durven zelfs betwijfelen of hij *Rerum Novarum* ooit van A tot Z heeft gelezen. Indien zijn hoofd er al naar gestaan had, de tijd ontbrak hem. Wat hij als sociaal mens weten moest, wist hij. Dat werd hem allereerst al door zijn hart gedicteerd. Bovendien had hij zijn doctor Poels, aan welke levende encycliek hij op sociaal terrein zijn licht ontleende en die hij, met de nood van al de zijnen in zijn hart, op de voet volgde.

Dat die volgzzaamheid hem, reeds kort nadat hij in Sittard voel' aan wal gezet had, in een zakelijk avontuur verstrikte en deed struikelen is een feit; een feit evenwel dat, als men alle omstandigheden in aanmerking neemt, veel van zijn avontuurlijkheid verliest. Een onberaden stap, welke diegenen ervan maken

die, elkaar napratend, de zakelijke ondeskundigheid van deken Tijssen uit den treure menen te moeten beklemtonen, was het in ieder geval niet. Eerlijkheidshalve dient die legende de kop ingedrukt.

Gezien in het licht van de grote verwachtingen welke Sittard van zichzelf koesterde, in het licht ook van de dwingende noodzaak tot paraatheid welke voortdurend van boven af gesuggereerd werd, kan men de door deken Tijssen verrichte aankoop van het kort tevoren door de Duitse Jezuïten verlaten St. Aloysiuscollege tot gezellenhuis, op zichzelf geen ongelukkige transactie noemen. Dat het geplande gezellenhuis een doodgeboren kind zou blijken, hetwelk de kerkfabriek van St. Petrus Stoel van Antiochië overmatig zou belasten, was immers anno 1919 niet te voorzien. Het ongeluk, als men het zo noemen wil, lag in het uitblijven van het totaal der verwezenlijkingen waarvan Sittard gedroomd had en was slechts een gering onderdeel van de fatale misrekening waarvan het stadje de dupe werd.

Wie zich thans nog een beeld wil vormen van de hoogspanning, waaronder men rond de twintiger jaren in Sittard - en niet alleen in Sittard - leefde, kunnen wij aanraden er de opgeborgen tekeningen nog eens op na te slaan van de door bouwmeester Jozef Wielders, voor de twee Sittardse bastions Ophoven en Overhoven, op het papier geworpen gebouwencomplexen. Wanneer de onberekenbaarheid der Sittardse fortuin zich nog ergens pregnant weerspiegelt, dan daar!

Ook deken Tijssen is de dupe geworden van dié fortuin. Maar wij herhalen het: door heel de toen-

malige conjunctuur, met bisschop Laurentius en Dr. Poels aan het hoofd, op stang gejaagd.

Laat ons evenwel rustig aannemen, dat hij zijn teleurstelling op zijn eigen manier heeft verwerkt. ‘Dapper droeg hij zijn eigen pak,’ merkt een van zijn toenmalige medewerkers van hem op en voegt eraan toe: ‘Dat hij, bij zijn onveranderlijk goed humeur, veel zorgen had die hij niet uitsprak.’

3. De twee Jacobsen

Door een curieuze beschikking van het lot stonden, in het begin van deken Tijssens pastoraat over Sittard, twee zielzorgers aan de rectoraatskerk van St. Michiel, die allebei naar dezelfde naam Jacobus Jacobs luisterden. De eerste, de rector, was een seculier, de ander een regulier priester; de een een Limburger, de ander een Brabander, aan wie Limburg de grootste verplichtingen heeft vanwege het apostolaatswerk dat hij er jaren lang en als met vanzelfsprekende zelfvergetelheid verrichtte.

Wanneer wij hen beiden hier allereerst aan het woord laten om hun kijk op deken Tijssen te geven, geschiedt dit vanwege het recht van spreken dat zij aan hun innige samenwerking met hem ontleen en vanwege de absolute volwaardigheid hunner verklaringen.

‘Hij was een fijne mens,’ begint rector Jacobs zijn kenschets; ‘een bovennatuurlijk levend man en een der meest hoogstaande priesters die ik gekend heb. Zijn persoonlijk contact met de zielen was buitengewoon. Hij beheerste van meetafaan de Sittardse mentaliteit volkomen en heeft die ten zeerste ten goede

beïnvloed. Ik zou ze niet kunnen tellen, de jonge mensen die van de kerk vervreemd waren - denk aan de wilde jaren van vlak na de oorlog van 1914! - en die hij tot de kerk heeft teruggebracht. Zijn glimlach alleen reeds deed wonderen. Zijn priesterlijk werk verrichtte hij uiterst correct en fijn. Zonder aanzien des persoons was hij jegens iedereen oprecht; onbaatzuchtig niet alleen, maar vol zelfopoffering. Door zijn eenvoud vooral heeft hij de harten veroverd en al het goede dat hij deed tot stand gebracht.

Een vergelijking tussen Sittard onder deken Canoy en deken Tijssen makend, zei me eens een oude vrouw: 'Eerst was Sittard het paleis van Pilatus, nu is het een stalletje van Betlehem'. Wat hij, als geestelijk leider van een plaats die in de branding geraakt was misschien miste, was een vooruitziende blik. Hij zag meer naar de hemel dan in de toekomst. Overigens heb ik het grootste respect voor deze volkomen van alle naijver gespeende priester en zielzorger, die me eens zei: 'Of de zielen langs Sint Petrus (zijn kerk) naar de hemel gaan of langs Sint Michiel (de rectoraatskerk), wat doet het ertoe, als ze er maar komen.'

Als iemand zich in zijn bijzijn opwond, zei deken Tijssen: 'Mijnheer wordt kwaad!' - en lachte dan zo schalks dat de kwaadheid wegsmolt als sneeuw.

Hoeveel keren heb ik hem naar de Maurits zien gaan; altijd te voet en met de rozenkrans in de hand. Hij maakte er een beeweg van, zoals hij van heel zijn leven een beeweg gemaakt heeft. Onder hem is de krans die wij, priesters, anders elke zondagavond hielden in onbruik geraakt. Hij dacht er niet aan. Er waren zoveel andere dingen waaraan hij te denken had!

‘Naar aanleiding van het vertrek der Duitse Jezuïten uit Sittard,’ vertelt Pater Jacobs M.S.C. ‘had deken Tijssen zich tot onze overheid in Tilburg gewend, om in plaats van deze paters in de zielzorg behulpzaam te zijn. Daarvoor werden toen pater Tillemans en ik aangewezen. We zouden onder rector Jacobs dienst doen in de St. Michielskerk en verder in de parochie Sittard in de zielzorg werken. De bedoeling was tevens dat wij de geestelijke leiding zouden hebben in het Gezellenhuis, dat nog niet bestond, maar dat ingericht zou worden in het daarvoor, door het Kerkbestuur van St. Petrus Stoel van Antiochië, aangekochte St. Aloysiuscollege.

Van 1920-1923 werkten we dus in de stad Sittard onder de vaderlijke leiding van deken Tijssen, die ons daarna met de oprichting van een hulpkerkje te Stadbroek belastte, omdat dit voor het welzijn der zielen daar wenselijk bleek. Later nog vertrouwde hij ons de voorbereidingen van het op te richten rectoraat Overhoven en het aldaar te bouwen patronaat toe dat voorlopig als noodkerk dienst zou doen. Evenmin als hij het te Susteren de heren Lazaristen gedaan had, liet deken Tijssen ons aan ons lot over. Zelf heeft hij toen al de eigenaars van de gronden bezocht die nodig schenen voor de later te bouwen kerk en met hen de verkoopvoorwaarden geregeld. Alle medewerking heeft hij ook verleend om tegen enige stichtingen, van sommige eigenaars de grond geschonken te krijgen en om in zijn geboorteplaats Wessem geld geleend te krijgen om een en ander te kunnen financieren. Ik’ meen, dat ik gedurende de jaren dat ik met hem mocht samenwerken het vertrouwen van deken Tijssen genoten heb, en daar ik mijnerzijds grote sympathie

voor hem en onbeperkt vertrouwen in hem had, was ik goed in de gelegenheid om hem te leren kennen en bewonderen.

Het komt mij erg moeilijk voor om bij deken Tijs* sen een scherp omljnd onderscheid te maken tussen ‘meer menselijke’ en ‘bij uitstek priesterlijke’ eigenschappen. Hij was een bij uitstek priesterlijk mens en een bij uitstek menselijk priester. Zijn natuurlijke menselijke eigenschappen waren gesublimeerd in de bovennatuurlijke sfeer; hij was echt schoon mens en echt goed priester. De synthese was bij hem geslaagd.

Indien er per sé onderscheid gemaakt moet worden, dan zou ik erop willen wijzen, dat hij als mens een voorbeeld was van echte ongeveinsde goedheid. Niemand die met hem in aanraking kwam, kon zich aan de indruk van die goedheid onttrekken. Hij leefde met iedereen mee, had echt medelijden met ieder die leed. Zijn goedheid maakte, dat zijn omgang met iedereen eenvoudig, gemoedelijk en hartelijk was; met klein en groot, met rijk en arm. Zijn volkomen onbaatzuchtigheid viel me meer op dan zijn gemis aan financiële aanleg.

Deken Tijssen is voor mij geweest en gebleven, het model van de priester in de zielzorg.

Zijn zielenijver was onbegrensd en werd - voor zover een mens daarover oordelen kan - bezielde door hoge bovennatuurlijke motieven; door kinderlijke liefde tot God en vaderlijke liefde voor de hem toevertrouwen en voor allen. Zeer sterk heb ik de indruk dat hij volkomen vrij was van de ‘invidia clericalis’ - de gevaarlijkste ondeugd voor de priester in de zielzorg. Als het goede maar gebeurde, liet het deken Tijssen volmaakt koud door wie het gebeurde.

Voorts was hij een zeer vroom priester. Zijn godsvruchtigheid viel ieder op die hem kende. Hij was een man van gebed.

De uitdrukking ‘de man met de rozenkrans’ typeert hem goed. Hij was een vurig bevorderaar van de godsvrucht tot het H. Hart van Jezus. Zijn talloze, met kwistige hand rondgestrooide brieven, begonnen onveranderd met de aanhef: ‘Bemind zij overal het Allerheiligste Hart van Jezus!’ Daarom ook was het zijn uitdrukkelijk verlangen, dat het rectoraat Overhoven - toentertijd gezien als het beter deel der parochie Sittard - aan het H. Hart zou worden toegewijd en dat de daar te bouwen kerk het H. Hartmönument zou worden voor stad en land van Sittard. Dit verlangen dat geëerbiedigd en gerealiseerd is geworden heeft echter, om welke redenen dan ook, blijkbaar nimmer de onverdeelde instemming van de Sittardse bevolking in haar geheel genoten. Zo weinig instemming zelfs, dat men zich, zowel in Sittard als in Overhoven zelf, deze gang van zaken nauwelijks meer herinnert.

Van het begin af is mij vooral zijn priesterlijke bezorgdheid voor de zieken opgevallen. Ik hoorde dat zijn eerste gang in Sittard de zieken en ouden van dagen gold. Vooral bij het ziekenbezoek was de synthese van menselijke en priesterlijke goedheid volkomen, naar mij toeschijnt.

Sterk is mij ook opgevallen, hoe hij bij iedereen de goede kant wist te ontdekken en te waarderen; en dit niet het minst bij zijn medewerkers van wie hij, wanneer over hen gesproken werd, nooit anders dan het goede naar voren bracht.

Ik denk dat hij zich ook hierin door echte naasten-

liefde liet leiden. Ik kan me niet herinneren hem ooit te hebben horen ‘kwaadspreken’. Aan zijn waardering voor anderen was het waarschijnlijk ook te danken dat hij openstond voor iedere suggestie die hem in het belang van het welzijn der zielen gedaan werd. Het was mij duidelijk, dat het hem bij alles maar om één zaak te doen was: om de mensen dichterbij God te brengen. Daarom leed hij ook om het kwaad dat er gebeurde en dat hij niet voorkomen kon.

Zijn goedheid voor de armen tenslotte was spreekwoordelijk.

En nu, indien men het zo noemen wil, de kritiek!

Echte tekorten op het gebied van het beleven van het Christendom, kan ik me van hem niet herinneren. Als menselijke zwakheden, zou men misschien kunnen aanmerken een zekere naïviteit; een zeker gemis aan kritische zin, waardoor hij wellicht te gemakkelijk aan klachten van mensen over hun materiële miseries geloof hechtte en zich daarom wel eens kon laten beetnemen.

Maar misschien was dit geen menselijke zwakheid, doch een consequent beleven van het beginsel: ‘de liefde denkt geen kwaad’, van Paulus’ woord: ‘Alles bedekt zij, alles gelooft zij, alles hoopt zij, alles duldt zij’. (1 Cor. 13-7)

Als menselijke zwakheid zou men misschien ook kunnen aanmerken, dat hij, schijnbaar althans, niet systematisch en methodisch in zijn werkwijze was.

Bijzonder grote intellectuele gaven heb ik nooit in hem geconstateerd; maar priesterlijke wijsheid bezat hij, mijns inziens, volop.

Met volle overtuiging kan ik getuigen, dat ik in de drie jaren dat ik in Sittard onder hem gewerkt en

hem van nabij gekend heb, de onbetwistbare indruk van hem heb gekregen, dat hij een heilig priester was; een priester naar het Hart van de Meester.

Ik houd hem voor een heilige, die voor ieder priester als voorbeeld gelden kan. Het is mij niet mogelijk te denken, dat deken Tijssen niet bij God in de hemel zou zijn.

Ik ben dankbaar hem gekend te hebben en onder hem een tijd te hebben mogen werken’.

Ditzelfde kan de auteur van dit boek onderschrijven die, door zijn overheid naar Sittard gezonden, daar in september 1924 als kapelaan aan de noodkerk te Overhoven tewerk werd gesteld.

4. Zijn portret toegelicht

Terwijl ik deken Tijssen reeds gekend had als professor en prefect van Rolduc en ik hem een paar maal bezocht had te Susteren - we kwamen uit dezelfde landstreek en onze families raakten, hoewel van ver, aan elkaar - kruisten zich vanaf 1924-1929, het jaar van zijn zalig afsterven, geregeld onze wegen op zielzorgelijk terrein en werd ik spoedig kind bij hem aan huis en in sommige aangelegenheden zijn rechterhand.

Omdat ik me eens gekscherend had laten ontvallen, dat ik van pruimenvla hield, zou en moest ik van dan af zeker eenmaal in de week bij hem koffie komen drinken waarbij dan, door zijn zuster goedmoedig glimlachend aangedragen, prompt de vla van mijn voorkeur verscheen. Deze plechtigheid greep iedere donderdag plaats na het biechthoren der kinderen, waarbij ik de deken behulpzaam was. Wanneer ik me

aan de vla onttrok, kreeg ik steevast de boodschap thuis, waar ik gebleven was en de eerstvolgende keer dat hij me ontmoette, een zachte réprimande.

Het eerste wel dat ik in mijn jeugdige voortvarendheid van hem had kunnen leren, was mijn tijd te beheersen; een kunst die hij zelf voortreffelijk verstond. Ik heb nooit iemand gekend die zo van alle kanten gejaagd werd en zo weinig haast had; die zo geplaagd werd en er toch zo ‘moederlijk’ rustig onder kon blijven.

‘Er zijn maar weinig dingen, die werkelijk haast hebben’, was een van zijn vele wijze gezegden, welke ook anderen zich van hem herinneren.

Terwijl zijn spreekkamer zich geleidelijk vulde met patiënten - vogels van de meest diverse pluimage - en ik ook anderszins soms op hete kolen zat, kon hij al etend op zijn dooie gemak zitten vertellen en zich, als de lopende zaken afgehandeld waren, breedvoerig vermeien in het opstellen van stambomen of het uiteenrafelen van familie-relaties. Of dat een hobby van hem was, of een gevolg van zijn geboeidheid door de mens als verschijnsel, kan ik niet uitmaken. Merkwaardig was, dat hij zijn eigen familie daarbij buiten beschouwing liet en het veelal ging over parochianen of mensen met wie hij als prefect van Rolduc in betrekking gekomen was; mensen, die hij om de een of andere reden bijzonder respecteerde en wier goede hoedanigheden hij dan zó breed uitmat dat men de indruk kreeg dat het hem goed deed zich in het goede van anderen te kunnen verlustigen.

Ook anderen hebben opgemerkt, hoe weinig familieziek de deken van lieverlee geworden was en hoe hij zijn familieleden allemaal beschouwde als dezelf-

de ballingen, kinderen van Eva in hetzelfde dal van tranen. Hij was hartelijk, goed en belangstellend voor hen, zoals hij dat voor eenieder was; doch zij moesten zijn bediening niet in de weg staan. De zaken van God gingen vóór.

Omdat hij op een Paasdag zelf een neomist in zijn parochie had, verscheen hij bij de plechtige eerste H. Mis van zijn neef pas in de namiddag even om acte de présence te geven en vertrok dan weer op tijd om het feest thuis mede zijn volle luister te geven.

Intussen is er niet één goede zaak waarin hij, eenmaal in Sittard op dreef, zijn volk niet voorgaat. Overal waar hij aanmoedigen en meebouwen kan, is hij present; nooit moe en nimmer ontmoedigd. Het afgebrokene bouwt hij op; het verlorene zoekt hij weer; het gewonnene zegent hij. Hij laakt het onrecht in het gelaat; prijst de gerechtigheid en kent geen aanzien des persoons. Hij spreekt graag en is dan altijd de moeite waard; doch zwijgt nog liever. Maar zijn woord geeft altijd de doorslag. Hij heeft in alles gezag, omdat hij in alles waar is. Met ieder goed woord is hij blij; voor iedere goede daad dankbaar. Boer met de boer, is hij werkman mét de werkman en graaf met de graaf. Ziek met de zieken, treurt hij met de treurenden en weet hij - de oude wijsheid van het Nibelungenlied - dat niemand echt kan liefhebben zonder zich te wonden.

Allen leert hij leven; allen gelukkig zijn; allen wijst hij de weg en alles aan hem wijst naar God. Bidden leert hij en kermisvieren; matig zijn in droefheid en matig in vreugde en wint de vruchten van zijn werkzaamheid in de dauw van zijn gebed. Sittard richt zich aan hem op; maar langzaam, als uit een diepe slaap.

Sittard heeft de kat uit de boom gekeken en eindelijk in hem zijn man herkend; in hem het eigen hart hervonden. En het ziet hem op de preekstoel, in de biechtstoel en op de markt.

En het ziet hem graag: goedlachs met de lachenden: dé man van dat volk dat commando's negeert, maar lachend zich door een glimlach laat leiden.

‘Ik heb er niets tegen, kinderen, als alles maar netjes toegaat, als jullie de Lieve Heer maar niet bedroefd maken in deze dagen,’ zegt hij tegen een troep gemaskerden die met carnaval hun dwaasheid voor hem uitstallen.

‘En ik liet hem in een appelsien bijten en hij beet er ook in!’ zegt Sjeerke Schmeitz, die zich na dertig jaar nog over zoveel eerlijke en heerlijke menselijkheid verkneukelt.

‘Ik heb er niets tegen’ zegt deken Tijssen; maar loopt intussen met de Nood Gods in het hart van kerk naar kerk, van kapel naar kapel; een beeweg dwars door het spektakel, met de zielenood van allen beladen.

Overal waar het leven leeft, is hij en alles loopt achter hem aan. Allen gaan voor hem door het vuur. En we zien hem troepen verzamelen en wachtorders uitdelen; nederlagen lijden en zege behalen; alles even grootmoedig en ootmoedig. En we horen hem danken, danken, overal danken; allen danken en niemand vergeten. En in alles, in duizend kleine dingen, zien we hem groeien en groot zijn!

Een andere kenmerkende trek nog die me onmiddellijk bij hem opviel, was de goedmoedigheid waarmee hij zich bij de neus liet nemen. Wanneer sommigen, gepatenteerde paedagogen die ze waren, zich ver-

beelden hem tegen deze of gene die hem het vel over de oren stroopte en op zijn kosten goede sier maakte, te moeten waarschuwen, glimlachte hij veelbetekenend. Soms ook gaf hij een verklaring van zijn wijze van doen. Gewoonlijk echter niet. Hij zei dan bijvoorbeeld: 'Het goede werk, met een zuivere jnening gedaan, draagt vrucht uit zichzelf.' Een uitspraak die niet onthutste, doch die de kern der zaak raakte en waarvan de wijsheid pas goed tot iemand doordrong als men ze in de persoon van de goede deken in levende lijve vóór je had gezien. Pater Jacobs vraagt zich af, of deze verregaande meegaandheid van deken Tijssen toegeschreven dient te worden aan zijn consequent beleven van de wet der liefde?

Ik voor mij geloof vast, dat deze vraag bevestigend beantwoord moet worden.

Vrouw N.N. was gehuwd met een man die alle verdiensten verdrong en de vrouw mishandelde. Daar ze ieder jaar een kind kreeg en er eten geschaft moest worden, zocht zij wat koopwaar bij elkaar te krijgen om daarmee de boer op te trekken. Wat er tenslotte nog ontbrak was een hond en een kar. Deze waren gauw gevonden, maar de twaalf daalders die ze kosten moesten, niet. Ze klaagde haar nood aan de goede deken. Deze verliet even het huis en stelde, toen hij terugkwam, de vrouw het benodigde bedrag zonder meer ter hand.

Als een gelukkig mens ging zij terug naar Puth, waarheen zij vanuit Stadbroek verhuisd was. Ongelukkig genoeg echter verloor zij onderweg het geld en wist zij niets beters te doen dan rechtsomkeer te maken en de deken te gaan zeggen wat er gebeurd was. Dat hij daarop, zonder veel verdriet over het gebeurde te to-

nen, opnieuw in zijn zakken greep en de vrouw andermaal schadeloos stelde, was iets, wat zelfs het meest vermetele vertrouwen van de vrouw te boven schijnt te zijn gegaan.

Gaat een man, die op zulke wijze handelt en daarbij toch allebei zijn ogen goed open heeft, te ver? Gaat hij verder dan de prudentia duldt? Of stelt hij eenvoudigweg de daad die hem door de theologale deugd van naastenliefde als voor de hand liggend gedicteerd wordt? Alleen diegenen die deken Tijssen goed gekend hebben en weten dat zulk een daad, die lang niet op zichzelf staat, volkomen in zijn geestelijke structuur paste, hebben het juiste antwoord.

Natuurlijk kon, als gevolg van zijn hoge opvatting van de naastenliefde, zijn denken in stoffelijke aangelegenheden een ander wel eens wat simplistisch schijnen.

‘Wanneer iemand geld nodig heeft en ik geld heb liggen, moet ik hem dat geld geven,’ zo dacht hij; ‘heb ik het geld niet, maar heeft een ander het wel, dan moet die ander het doen.’

Zijn manier om de ander daartoe te bewegen, ging dan wel eens met een zekere slimmigheid gepaard. De liefde is immers vindingrijk!

Wanneer hij het huwelijk van - zeg maar - Jansen in orde gebracht heeft - onwettige samenlevingen waren het wild waarachter de apostolische man onverdroten kon blijven jagen - en Jansen een passende broek nodig heeft voor de trouwplechtigheid, vraagt hij een welgestelde parochiaan doodernstig een broek ter leen. Natuurlijk krijgt hij een broek; maar mijnheer, die zich al in de broek ziet stappen waar Jansen bruiloft in gevierd heeft, geeft hem de broek cadeau.

Een andere keer houdt een dokter de deken gezelschap als tante Marie de kamer binnenkomt met de boodschap dat ‘de Pikman’ er is; ditmaal om een nieuwe broek. Onnozelweg vraagt de deken haar hoeveel zo'n broek wel kost. Als tante Marie de prijs geschat heeft, bewaart de deken het stilzwijgen precies zó lang als de dokter nodig heeft om zich te bedenken en de broek voor zijn rekening te nemen.

Nagenoeg eenzelfde truc haalt hij een tijd later met dezelfde medicus uit als hij hem opgeruimd komt vertellen, dat hij een mooie monstrans - een hele uitgave! - gekocht heeft en hem zo maar, tussen neus en lip door, de vraag stelt: of de dokter soms iemand weet die er misschien een gift voor over zou hebben?

Voor zichzelf had de deken nooit iets nodig; altijd alles voor anderen. Hoewel het er - van broeken gesproken - met zijn eigen broek, zijn enige, óók niet al te best uitzag.

Met dat dekenale kledingstuk, totaal verschoten en verlapt, als model, komt zijn onderkoster, die tevens kleermaker is, op een avond - de deken was voor de gelegenheid te bed gestapt - bij coupeur Willems om hem uit een manchesterse lap een nieuwe te laten knippen. Koster Marx moest er nachtwerk van maken ‘omdat de deken anders morgenvroeg zònder zat.’

Wetend dat de deken maar één toog, en een niet al te beste, rijk was, hadden Jan Neilen en Antoon Damoiseaux besloten hem een nieuwe cadeau te doen. De een, hadden ze afgesproken, zou de stof, de ander het maakloon bekostigen. Toen ze met hun aanbod bij de deken kwamen, zei deze: ‘Luister eens, jongens, Onze Lieve Heer had maar één toog en daar kan de deken van Sittard het ook mee doen.’

De grote vereerder van O.L. Vrouw, die de deken was, heeft er heel zijn leven van gedroomd nog eens naar Lourdes te gaan. Wjl ze beseften dat het er, als het op zijn eigen kosten gaan moest, nooit van zou komen, boden twee vrienden hem gratis een reis naar dat genadeoord aan. Dankbaar voor hun edelmoedig aanbod, weigerde hij hoffelijk; met als argument, dat hij er onmogelijk de tijd voor kon vinden.

Een van zijn geliefde gezegden was, dat men niet alleen moest vragen, maar ook bedanken. Dit op de allereerste plaats in iemands verhouding tot God, doch ook in die tot de evenmens. Van beiden, van vragen en danken, verstond deken Tijssen de kunst perfect. Vragen deed hij op een wijze die hem nimmer verkleinde en danken op een wijze die hem steeds boven zijn weldoeners verhief. En ook hierin was hij een uitzonderlijk man!

Niet dat zijn uiterste meegaandheid, de onverstoorbare gelatenheid waarmee hij zich 'uitbenen' liet, niet velen geprikkeld heeft. Er is op dat punt veel kwaad over hem gesproken; maar zo, dat het kwaad dat men van hem sprak nog altijd iets goeds was wat men van hem zei. Dat het op een bepaald moment in Sittard zover met hem gekomen was dat de ene helft van de bevolking, met zijn zuster aan het hoofd, zich' geroepen waande hem tegen de andere helft in bescherming te moeten nemen, was even grappig als aandoénlijk en tekenend voor de ongemene gunst waarin hij bij iedereen stond.

Maar een paedagoog in onze zin was hij niet; al was hij dan in alles een vader.

Heel anders dan sommige Vincentianen en armbesturen, kon hij bij armen en misdeelden de zon in het

water zien schijnen. Hij begreep er niets van, waarom een behoeftig man niet tegelijk zijn hand zou mogen ophouden en duiven op zijn dak of een kanarievogeltje houden; waarom zulk een man nu en dan eens niet met zijn vrouw in de bioscoop mocht worden gezien. Hij kon er goed bij, dat een bedeelde zijn broodbonnen wel eens bij de bakker trachtte in te leveren voor een vla; of zijn spekbonnen bij de slager voor iets beters. In dezelfde omstandigheden verkerend, zou hij immers zelf ook zo gedaan hebben!

Zout op slakken leggen lag de man, aan wie men wel eens een beperkte horizon verweten heeft, helemaal niet. Wie hem echter voor een naïeveling hield en dacht dat hij zijn bedotters en ‘schuimspanen’ niet dóór had, vergiste zich deerlijk in zijn diepe kijk in het menselijk hart en in zijn zin voor humor waarmee hij wel degelijk deelnam aan het spel.

Merk ook op dat geduld niet een der geringste deugden van deken Tijssen was. Geduldige herder van hun zielen, vond hij dat ieder van zijn kinderen evenveel recht op zijn belangstelling en zijn tijd had, en er dan ook beslag op kon leggen. Hij kende geen enkel van die middelen waarop anderen zich wel eens laten voorstaan, om iemand in de kortste keren de deur uit te krijgen. Geen enkel van die middelen paste hij in ieder geval toe.

Behalve dat hij wist, dat er maar weinig dingen zijn die werkelijk de haast hebben welke wordt voorgegeven, besepte hij dat ieder zijn eigen nood, zijn eigen pijn het hardste voelde en dat er derhalve geen kleine nood en geen klein leed bestond. Tranen waren voor hem tranen; zelfs krokodillentranen. Maar op dit

punt moet men zich alweer niet in hem vergissen. Hij had wel terdege de gave des onderscheids.

De maatstaven die hij de mensen - rijk en arm, geleerd en ongeletterd over dezelfde kam scherend - aanlegde, ontleende hij rechtstreeks aan de Goddelijke Meester en diens levendig besef van de grenzenloze behoeften en hulpeloosheid der menselijke natuur. Wij staan allen, wie we ook zijn mogen, diep bij God in het krijt en maken aanspraak op hetzelfde Goddelijk medelijden, dezelfde goedgunstigheid. Zo ongeveer vatte hij, zich met allen vereenzelvigend, zijn uitkomsten samen. En hoewel op zijn diepst doordrongen van het lamentele ener allesbehalve rooskleurige 'condition humaine', had hij niets van een zwartkijker, doch alles van een blijmoedig - van een evangelisch blijmoedig - man en was hij vol van een over alle geestelijke en stoffelijke narigheid zegevierende deugd van Hoop. Waar wij Sint Jan nazeggen dat God Liefde is, daar zegt deken Tijssen, dat God de beate mens van de wereld is. Waar wij elkaar nazeggen dat de wereld een tranendal is, beaamt hij dat ten volle; doch niet zonder eraan toe te voegen, dat het Evangelie een blijde Boodschap is en dat voor een Christen, hoe duidelijker het aoms wezen moge, de hemel altijd vol sterren staat. Zo tenminste meen ik hem te hebben verstaan.

Aan dit alles toevoegen dat niemand de man Goda ooit, over levenden of over doden, op kwaadspreken heeft kunnen betrappen, zou, waar allen die met hem omgang mochten hebben niet ophouden het heldhaftige ervan te benadrukken, een gemeenplaats beatendigen zijn. Opvallend evenwel is, hoe weinig rekenschap men zich over het algemeen geeft van zijn

motieven. Behalve dat hij het kwaadspreken zondig, in hoge mate aanmatigend en enghartig vond, was het kwaad van een ander, volgens zijn opvatting, zulk een persoonlijk geheim, zulk uitsluitend een zaak tussen de mens en God, zulk een kies terrein dus, dat niemand daar iets mee te maken had. Daar moest men tussen uit blijven, meende hij; daar niet aan roeren; zich alleen maar van harte verblijden als alles ten goed keerde. En er God dan voor danken!

Wanneer hij ooit heilig verklaard wordt, zal men, met behoud van St. Blasius voor de meer organische gevallen, deken Tijssen zeker niet tevergeefs in het geweer roepen om het onzalig en hardnekkig trio van keelkwalen, dat in liegen, lasteren en kwaadspreken de Christenheid teistert, met succes te bekampen.

‘Ik meen werkelijk dat deze man niet kon liegen of veinzen,’ zegt professor Rogier van Joannes kardinaal de Jong. Van deken Tijssen weten wij dit zeker. Liegen en veinzen waren hem even onmogelijk als alle machtsbelustheid hem vreemd was. Van het zo terecht gewraakte clericalisme had hij hoegenaamd niets. Nederig en bescheiden in zijn optreden, was hij lang niet zelfgenoegzaam en zelfverzekerd genoeg om de binnenkerkelijke reactie, het anticlericalisme, ook maar de geringste troef in de hand te spelen.

In hem ook woonde geen enkel bedrog; zelfs geen zelfbedrog. Volmondig beaamde hij de waarheid omtrent zichzelf, dat hij zijn zwakheden en tekorten had; dat hij geen schitterend licht aan het intellectuele uitspannel was, maar dat hij zijn eigen licht gaf en, met Gods genade, precies genoeg licht om voor diegenen, die hij te leiden en te richten had, een veilige wegwijzer te zijn.

Katholiek in merg en nieren, was hij ruimdenkend en ruimhartig genoeg om al de noden van het Godsrijk op aarde, waar ter wereld ook, in zijn bezorgde belangstelling te betrekken, terwijl het praktisch kon schijnen dat zijn denken nauwelijks nationaal was. Hij delfde waar hij stond en deed dit van dag tot dag zo met hart en ziel, met zodanige inbeslagname van al zijn vermogens, dat het lijken kon of de rest hem niet aanging. Ieder van zijn dagen had genoeg aan zijn eigen volheid; zijn eigen overladenheid. En met de kwellende wetenschap nooit klaar te zijn en in alles tekort te schieten op de plaats waar hij stond, liet hij het peilen van de toekomst, het aftasten van de gezichtseinders en de studie der grote encyclieken rustig aan anderen over. Aan zijn Poels, zijn Ruys, zijn Nolens, zijn van Gils met name.

Zijn toch al bescheiden bibliotheek was er, sedert hij in de zielzorg verzeild was, niet groter op geworden; integendeel! In theorie had hij eerbied voor de wetenschap zoals voor iedere menselijke prestatie die de moeite waard was; in de praktijk echter maakte hij onderscheid tussen wetenschap en boeken.

En zo gezien is misschien ook zijn uitspraak ‘dat een brave christelijke moeder de beste moraaltheoloog is’ revelerend voor deze ‘bos suetus aratro.’

Oud-collega Felix Lemmens bezocht de deken eens op de pastorie en had met hem het volgende gesprek:

Deken: ‘Wil je een stuk vla, Felix?’

Lemmens: ‘Nee, deken, dank u!’

Deken: ‘Wat je misschien graag zou hebben (een glas wijn) dat krijg je hier niet.’

Lemmens, op de twee boeken - de twee delen mo-

raaltheologie van Génicot - die op tafel lagen wijzend: 'Bent u aan de studie, deken?'

Deken: 'Luister maar eens, jongen!' En de deken vertelde hem, dat hij zo juist een vrouw op bezoek had gehad die hem haar nood was komen klagen. Haar wettige man had haar in de steek gelaten en omdat er toch eten voor de kinderen moest wezen, had ze maar een andere man genomen. Zij besepte, dat zulks niet helemaal volgens Lucas was. 'Maar ik bid iedere avond de drie weesgegroeten,' had zij er ter verontschuldiging aan toegevoegd. 'En daar sta je nu met de Génicot!' had de deken mijnheer Lemmens toen met een wanhopig kijken toegevoegd.

Of de goede deken met zijn probleem ditmaal bij een brave christelijke huismoeder aan het juiste adres zou zijn geweest, was intussen weer een andere vraag.

Van krantenlezen kwam, stel dat hij op kranten geabonneerd was geweest, nog minder dan van studie terecht. De tijd dat hij aan zijn neef, die hem gevraagd had zijn dogmatiek te mogen hebben, schreef dat hij die boeken zelf nodig had, was lang verstreken. De tijd dat kranten zijn huisvrienden waren, had hij nooit gekend. Zowel zijn ontspanning als zijn licht zocht hij in het gebed. En wat hij daar opstak was niet gering!

Deken Tijssen was dus geen geleerde; maar niemand zal beweren dat hij, woekerend met dat gezegende talent dat God hem geschonken had, zijn hart, niet berekend is geweest voor zijn taak. Zijn uitkomsten zijn immers verbluffend. Dat er mensen geweest zijn die hem graag wat agressiever gezien hadden, valt misschien méér uit de aard dier mensen zelf dan uit de gesteltenis van deken Tijssen te verklaren.

Rector Jacobs tekent vermoedelijk ook zichzelf een beetje waar hij opmerkt dat deken Tijssen, als men hem tot dit of dat doel trachtte over te halen of te dwingen zijn man te staan, de gewoonte had zo vriendelijk en vreedzaam mogelijk uit te wijken. De bewering ‘dat hij wel eens niet op zijn plaats ging staan als de omstandigheden het nodig maakten en dan ook niet duldde dat een ander die plaats innam,’ begrijpen wij, eerlijk gezegd, niet goed. Wanneer bedoeld wordt, dat de man Gods de moeilijkheden, waar anderen hem in betrekken wilden, wel eens uit de weg ging, begrijpen we het wel. Daar tegenover staat dan evenwel dat het de deken aan vastberadenheid en moed niet ontbrak, als er belangen, die de moeite waard waren en die dan altijd de eer van God of het heil der zielen golden, op het spel stonden. Bewijzen liggen er op zijn levensweg voor het grijpen, dat hij uit zijn Geloof, dat hij met apostolische eenvoud en vrijmoedigheid beleed, de kracht putte om, wanneer het te pas kwam, wel degelijk zijn man te staan.

5. De sjacheraars uit de tempel

Eén keer herinneren wij ons dat de deken, die prachtig toornen kon, zich vergaloppeerd heeft. De aanleiding was een jammerlijk misverstand dat ontstaan was aangaande het, zo gezegd met beledigende bedoelingen, verwijderen van het kruisbeeld uit een grenskantoor. Bedenkt, dat het in die gelukkig voorbije jaren was, dat vreemdelingen en andersdenkenden er een soort sport van maakten het katholieke volksdeel in zijn heiligste gevoelens te schokken. In de storm van verontwaardiging die toen door die ge-

ruchtmakende zaak in Sittard is opgestoken, heeft de deken zich, zonder ditmaal voldoende gedocumenteerd te zijn, laten meepiepen. Doch de laatste om mensen tegen elkaar in het harnas te jagen, was hij de eerste om, toen de zaken opgehelderd waren, de ganse toedracht diep te betreuren en ruimhartig aan het gewraakte adres persoonlijk zijn verontschuldiging te gaan aanbieden.

Gereeder en dankbaarder voedsel voor heilige toorn vond deken Tijssen in de vloed van schundlectuur, waarmee de - nog wel koninklijke goedgekeurde - vereniging van godloochenaars en geloofsondermijners 'De Dageraad', Limburg in de jaren 1923-1925 kwam overstromen.

Het was geen toeval, dat deze poging om onze kostbaarste waarden en tradities te ondermijnen, samenviel met de intensieve uitbating van onze bodem, waardoor een, voor vreemde scherpschutters als vogelvrij verklaard volk, het kind van de rekening dreigde te worden van de geologische rijkdommen van het stukje aarde waarop het door de Voorzienigheid geplaatst werd.

Recht tegen de normale loop der dingen in, was 'De Dageraad' ditmaal opgegaan uit het Noorden; met startplaats Amsterdam, van waaruit de reeds in Limburg geïnfilteerde satellieten hun 'licht' betrokken. Dat licht, dat er een van de meest troebele soort was, werd verspreid in even domme als godslasterende, misselijk makende pamfletten, waarin stelselmatig o.a. het Godsbestaan en de afstamming van de mens belachelijk gemaakt werden en het Moederschap van de H. Maagd, de eer van Jezus' Voedstervader en wàt

al niet op de grofste manier door het slijk werden gesleurd.

Omdat de verspreiding ervan clandestien - gewoonlijk in de nacht van zaterdag op zondag - geschiedde en men het arsenaal niet op het spoor kon komen, stond men aanvankelijk machteloos tegenover het geestenbezoedelend vuil waarmee we overstelpt werden. Intussen groeide op onze schrijftafel het stapeltje schunnigheden aan, die ons iedere week trouw door onze parochianen bezorgd werden en waarbij een zich noemende ‘dokter’ Weekers, een sinistere figuur uit Roermond, nog het zijne voegde. De deken, tot in het diepst van zijn ziel gekwetst, raakte ten einde raad. Dat er iets gebeuren moest tegen die gang van zaken, stond vast. Ook dat het de hoogste tijd geworden was om, naast de middelen die het Evangelie aan de hand deed om duivelen uit te drijven, geen enkel geoorloofd middel langer onbeproefd te laten. Een middel tot afweer dus; maar welk? Met preken, met de mensen te waarschuwen en voor te lichten, stopte men niet de bron; gesteld dan dat, hun hardhorigheid in aanmerking genomen, de mensen de waarschuwing ter harte namen en hun geprikkelde nieuwsgierigheid zich niet nog méér aan het vuil zou gaan bezondigen. De politie, met de burgemeester aan het hoofd, verklaarde zich machteloos tegen het gewroet dat zich, ook als het ontmaskerd zou worden, door een wet gedekt wist.

Nadat wij ons op zekere keer - hij almaar op de nagel van zijn voorvinger bijtend - hadden zitten beraden, lieten wij de goede deken, in wie een gepassioneerde haat tegen het kwaad op aandoenlijke wijze samenging met een diepe deernis met zijn bedrivers

- ‘Ze weten immers niet wat ze doen!’ - in de grootste verslagenheid achter. Thuis gekomen schreven wij een onstuimig stukje, waarin wij de alarmklok luidden en waren er een uur later weer mee terug op de pastorie.

De deken las en herlas het, glimlachte even, streek zich - ook een gewoontegebaar van hem - met de volle hand door het gelaat en hechtte er, plotseling weer verschrikkelijk ernstig geworden, zijn volledige zegen aan. Dezelfde dag nog werd het, zonder de matigende correctie die wij erop verwacht hadden, vermenigvuldigd en aan de Limburgse bladen toegezonden onder de titel: ‘de Zweep?’

Met dat driftig proza nu, waarvan diegenen onder ons die in meer gematigde verhoudingen mogen leven, de opgewondenheid nogal opgeschroefd zouden vinden, bleek de lont in het kruitvat geworpen. De weerklank die het, niet alleen binnen doch ook buiten Limburg, in heel het land, opriep, overtrof alle verwachtingen. Over het verblufte hoofd van wie er de aanstoker van was, daalde een week lang, zowel van andersdenkenden als van katholieken, een ware regen neer van brieven en telegrammen met adhaesiebetuigingen; de ene nog klinkender en activerender dan de andere.

Wat ‘de Dageraad’ zo mogelijk nog sierde was, dat hij, eenmaal ontmaskerd, de toegeworpen handschoen openlijk opnam en zijn met ‘het puik der natie’ versterkte colonnes gemotoriseerd naar het donkere Zuiden stuurde. Daar had zich intussen spontaan een soort vrijwillige burgerwacht gevormd die, zo ze al niet overal de grenzen van ons gewest bezette, de ingangen van onze dorpen en steden bewaakte om

de agressie waar ze opdook zo nodig hardhandig een halt toe te roepen. Het predicaat 'Beestmensen van Nolens', dat deze wachters toebedeeld kregen, staken ze als een pluim op de hoed.

Uit de behoefte om ook massaal, als volk, van onze verknochtheid en trouw aan onze door de eeuwen geheiligde geloofs- en levenstradities te getuigen, groeide toen, einde juni 1925, de betoging der Mijnstreek te Heerlen die, opgezet als protest, een indrukwekkende publieke geloofsbelijdenis werd welke haar weerga nauwelijks vindt in de geschiedenis van ons gewest.

En onze goede deken?

Ofschoon hij een man was die, in een schoner en zonniger wereld dan de onze, niets liever gedaan zou hebben dan een hele eeuwigheid lang achter een harmonie aan marcheren - zie hem zich als Chef van Rolduc reeds in de voorsmaak van zulk een festijn verlustigen! - was hij in onze rumoerige wereld geen man van de straat. Opgenomen in een geestdrift, die niet enkel door de Geest Gods tot uitbundigheid werd op gedreven doch waarin zijn scherpe kijk hier en daar nog andere geestrijke invloeden moest onderkennen, trok hij - met een zwaar hart, menen wij te weten - onder een plassende regen uren lang mee in een stoet zonder einde.

Met een zwaar hart! - Want wie gedacht mocht hebben, dat de Sittardse deken nu met één slag de hevige crisis die Limburg, speciaal op religieus gebied, te doorstaan had, te boven waande, vergiste zich zeer. Hoe groot ook de liefde was die hij zijn volksgenoten toedroeg, ze maakte hem niet blind voor hun erfgebreken en de zwakke plekken in hun maatschappelijke structuur. Een vijand, de ergste misschien wel,

school in eigen boezem. En zo goed als welke voorman van ons volk ook beseffend dat, als individu voor individu, dat volk niet leerde méér ruggegraat te tonen en beter kleur te bekennen, de toekomst van ons gewest een dubbeltje op zijn kant zou blijven, vervulde dit besef zijn hart met zorg.

Met dezelfde zorg als waarmee hij, toen de extra trein, te Sittard retour, zich ontlastte, stond toe te zien, hoe een stel dorpelingen daar een spandoek met de leus: ‘In Obbicht aan de Maas, blijft Christus Baas,’ de lucht in hesen en er meteen onmannelijk mee door de knieën gingen.

‘Baëd uch mer!’ was het enige wat hij, toen we uit elkander gingen, tot ons zei.

Een paar dagen later werd Limburg verrast door het bericht, dat de socialisten, solidair met ‘de Dageraad’, toepassing van de antirevolutiewet tegen de deken van Sittard hadden gevraagd. En dit, terwijl de apostolische man zich, in zijn te Heerlen gehouden rede, aan niets anders had schuldig gemaakt, dan dat hij:

- 1e. met klem geprotesteerd had tegen het geweld dat er op de Limburgse volksziel gepleegd werd;
- 2e. een beroep op Harer Majesteits regering gedaan had, dat zij ons in eigen huis zou beschermen;
- 3e. de ruim 15.000 koppen tellende menigte tot gebed voor de vijanden van ons H. Geloof had aangespoord.

Limburg schaterde dan ook van het lachen.

Het was de eerste keer niet dat het meerwaardigheidsgevoel, dat vele Noorderburen, zodra ze onze grenzen overschreden hadden, tot gelding brachten, onze zin voor humor voedde. En het zou de laatste

maal niet wezen dat de spitsroeden, die sommigen ons wilden doen lopen, alleen maar op onze lachspieren werkten.

‘Het zou nog bijna de gehele negentiende eeuw duren,’ schrijft Huizinga, die beter gedaan had te zeggen: ‘Het zou nog tot diep in de twintiger jaren der twintigste eeuw duren, vóór het katholieke Limburg eindelijk de weg vond tot een hartelijk en volmondig belijden van de Nederlandse staatswil en het Nederlands volksbesef.’ Indien de grote cultuur-historicus zich wat meer in de reden onzer afzijdigheid verdiept had, zou hij zich daar niet over verbaasd hebben.

6. Apostolisch man.

Reeds uit het voorafgaande zal de figuur van de Sittardse deken ons tegemoet zijn getreden als die van een bij uitstek apostolisch man. Volgens diegenen, die hem diep in zijn gemoed hebben gekeken, was heel zijn wezen van dien aard dat hij tussen de mannen aan Jezus’ zijde niet misstaan zou hebben. Als een brug tussen Petrus en Johannes, zo stellen wij ons voor. Met het meditatieve van Sint Jan en de daadvaardigheid van de eerste Paus.

Ook wat zijn uiterlijk, zijn postuur, aangaat, zou hij er niet misplaatst zijn geweest. Op een volumineus lichaam droeg hij een prachtig gewelfde Aaronsschedel, met een gelaat waaraan trouwhartigheid en vredelievendheid hun edele trekken gaven en waaraan twee bijzonder heldere lichtblauwe ogen een vriendelijkheid verleenden die iedereen voor hem innam.

Zijn gang was zwaar, zelfs log; maar zijn optreden joviaal tegemoetkomend en altijd hoffelijk; altijd met

die fijne reserve welke alle familiariteit uitsloot. Vrienden, in de gewone betekenis van het woord, hield hij er niet op na. We waren allemaal zijn kinderen. Hij kon gezichten lezen, gelaatstrekken ontcijferen, wist van ieder van ons van wie we waren en kende Jan en alleman bij zijn naam.

Tegen een vrouw zei hij ‘kind’, en ‘jongen’ tegen elke man.

Wanneer hij van iemand tot iemand sprak, zei hij: ‘Uw vriend die en die.’ Van vrouwen, wie zij ook waren, kon hij opmerken: ‘Ze zijn allemaal vrouwen;’ een woord dat een verontschuldiging inhield en een diep begrijpen. Maar alle moeders had hij hoog. Voor kinderen nam hij de hoed af; ook om hen beleefdheid te leren. Daar hebben veel kinderen zich over verbaasd.

Hij had een zeer welluidende stem; een stem die volmaakt bij zijn innerlijk paste. Een welluidende stem, een aangenaam mens! Gemakkelijk vulde zij een grote ruimte. Als hij aan het altaar de voetgebeden begon, was het of een orgel inzette. Over zijn prefaties is reeds genoeg gezegd. In Susteren en in Sittard zijn die nog niet uitgeklonken. Dikwijls als hij, van de kerk komend, zijn huis betrad, zette hij het Credo of het Te Deum in. Als hij alleen was hoorde men hem vaak neuriën; ook wel eens proberen een lied tussen de tanden te fluiten. Als hij niet biddende was, musiceerde hij; dan neuriede hij de zorgen en de ambaras van zich heen. Waar zó geleefd wordt, heeft de duivel part noch deel; daar vluchten de kwade geesten, die hem zelfs niet naderen durven in zijn slaap.

Man van God en vriend van de mensen, zich in heel

zijn doen en laten voortdurend van zijn verheven middelaarschap bewust, leefde hij een allerlevendigst leven en ontwikkelde hij een, door een intens gebedsleven (waarover later) gevoedde, bezielde apostolische activiteit.

Waar hij in al zijn woorden en gezegden zichzelf tekent, doet hij dat op een rake manier als hij zijn neef voorhoudt 'Dat een priester die niet vol ijver is, een ongeluk voor zichzelf is en een ramp voor zijn parochie.' Deken Tijssen is vol ijver, hij jaagt achter de zielen; als het niet oneerbiedig zou klinken, zouden wij zeggen: met de tong uit de keel.

Natuurlijk zijn het ook in Sittard weer de zieken die hem niet met rust laten. Met de stervenden gaat hij, hand in hand, zover hij maar gaan kan; tot ze thuis zijn.

Verteld wordt, dat hij bij het sterfbed van de zeer vrome vrouw Meisen drie dagen en drie nachten met de duivel gevochten heeft. Toen de kinderen, die verslagen toezagen, hem vroegen waarom hun moeder, die zo braaf geleefd had, zó moest lijden, zei hij: 'dat moeder voor anderen leed,' en raakte hij aan het geheim van de solidariteit van alle mensen in de zoendood van Christus.

Toen de deken pas in Sittard was had een stel mannen de gewoonte om, als 's zondags de preek begon, uit de kerk te lopen en in 'het Sijterfhoes', een café, een glas te gaan nemen. Eerst vroeg de deken hen beleefd met die slechte gewoonte te breken. Toen het de volgende zondag weer gebeurde, waarschuwde hij de uitlopers, dat ze hem nog eens nodig zouden krijgen. Kort daarop werd Ohlenforst, een der ergsten, ziek en moest hals over kop de deken geroepen wor-

den. ‘De deken kwam en Ohlënforst, die hem bij de hand gegrepen had, liet die niet los voor hij uit zijn stoffelijk sterfhuis was bevrijd.’

Bertha Wolters uit Breberen kwam helemaal uit Duitsland om bij deken Tijssen, die als biechtvader vermaard was, te biechten. Ze vertelde hem eens dat zij een broer had die, omdat Duitsland de Krieg verloren had, de kerk de rug had toegekeerd en dat zij daar zeer onder leed. ‘Schrei maar niet, kind,’ had de deken gezegd; ‘wij bidden samen en met je broer komt alles in orde.’

Passiezondag had haar broer tegen Bertha Wolters gezegd: ‘Ik hoor dat Sittard zo'n heilige deken heeft; ik wil mijn biecht bij hem gaan spreken.’ Hij is gaan biechten en sindsdien een brave mens gebleven.

Zo ook die oud-koloniaal die, toen hij na dertig jaar in Sittard terugkwam, de craton Atjeh gewonnen en zijn geloof verloren had. Het was de avond voor een Eerste Vrijdag dat zijn nicht, met wie hij was gaan winkelen, hem vroeg even op haar te wachten omdat zij te biechten wilde. Dat was goed. Oom zou achter in de kerk op haar blijven wachten. Alsof het zo zijn wilde kwam juist deken Tijssen uit de sacristie om naar zijn biechtstoel te gaan. Even later hoorde nicht Liza haar oom voetje voor voetje naar voren komen sloffen en zag ze hem zowaar! in de biechtstoel van de deken verdwijnen. Gezien ooms verleden, bereidde nu Liza zich op haar beurt op de nodige wachttijd voor. Toen oom kort daarop weer naar zijn plaats schuifelde, vond zij dat de biecht niet bijzonder lang geduurd had. Voor penitentie had de biechteling drie weesgegroeten gekregen. ‘De rest’ had de deken voor zijn eigen rekening genomen. Diezelfde avond nog had

de oud-koloniaal tegen ieder die het horen wilde gezegd: ‘Je mag me wel feliciteren, want ik ben nu de gelukkigste mens van de wereld!’

Ging deken Tijssen met de stervenden zover hij maar gaan kon, met zondaars, afgedwaalden en geestelijke wrakstukken, ging hij zo mogelijk nòg verder; volgens sommiger opvattingen soms mijlen te ver.

‘Op een najaarsmiddag,’ vertelt de Sittardse huisarts Garé, ‘werd ik als medicus geroepen bij een zieke man op de steenfabriek aan de Bergerweg. De man, een spiritusdrinker, scheen ernstig ziek. Hij had warmte en beschutting op de brikkenoven gezocht. Ik voelde me machteloos om de man in de gegeven omstandigheid te helpen. Ik ging naar de deken, die wel raad zou weten, en vertelde hem het geval. Hij nam onmiddellijk hoed en jas en liep met me mee. Zijn zuster riep hem na, dat hij nog geen koffie gedronken had. Hij nam een stuk brood of boterham, stopte die in zijn zak en at ze onderweg op. Op de steenfabriek klom hij de ladder op naar de zieke man en sprak hem troostende woorden toe. Deze man moest geholpen worden. De deken zou persoonlijk naar de zusters in de Plakstraat gaan en voor opname zorgen. Op onze terugweg kwam er een luxe auto uit de richting Berg. Hij zei: ‘Ik houd die auto aan om de man naar de Plakstraat te brengen.’ Op mijn uitdrukkelijk verzoek, liet hij de auto passeren. Hij ging naar de Plakstraat en de man werd gehaald. Door wie? Het verhaal gaat, dat hij zelf hem op zijn rug de ladder heeft afgedragen, maar daar was ik niet bij. Een paar dagen later kwam de deken mij tegen op straat. Hij glunderde vergenoegd en zei: ‘De man is

in de Plakstraat. Dezelfde avond nog heeft hij gebiecht. Je hebt een goed werk gedaan, Sander.'

Twintig jaar had die man zijn Pasen niet gehouden.

Al deze geschiedenissen, die nog met vele andere te vermeerderen zouden zijn, tonen ons deken Tijssen zowel in zijn apostolisch vuur als in zijn evangelische mildheid.

Met de onschatbare gave van zijn Geloof, dat hij misschien meer nog als rijkdom dan als waarheid beleefde, begreep hij van andersdenkenden precies zoveel om groot medelijden met hen te hebben. Een medelijden evenwel dat te kies was om zich naar buiten als medelijden te laten voelen. Ook als hij in onverschillige aangelegenheden met hen in één schuitje voer of, zoals bij nationale vieringen, met de rabbi en de dominé in hetzelfde rijtuig werd rondgereden, voelde hij zich innerlijk eindloos ver van hen vandaan. Verder van de protestant nog dan van de Jood. De wereld van de protestant was een door mensen gemaakte, zo dacht hij ongeveer, die van de Jood een door God geschapene zoals de zijne.

'Deken Tijssen,' hebben we eens iemand horen zeggen, 'was zó katholiek dat hij zonder het katholicisme niet denkbaar zou zijn geweest.'

Dat nam echter niet weg dat hij vooral onder Jodemensen grote vereerders en onder dezen misschien wel zijn edelmoedigste weldoeners telde. Een Sittardse dame, die veel met Jodemensen verkeerde en door hun verhouding tot deken Tijssen geïntrigeerd was, zag op de dag van zijn begrafenis welgeteld veertien Jodemannen, allen met hoge hoeden, achter zijn lijkbaar gaan. Eén van hen was haar daags tevoren komen zeggen, dat hij op stap was om een hoge hoed.

Op de vraag van haar man: of hij naar een bruiloft moest, had hij geantwoord: ‘Nee, met de begrafenis mee van de deken! Want als ik voor één mens de hoge hoed uithaal, dan haal ik hem uit voor hem; want dat was een heilige mens!’ had Sali Hertz Dahl verklaard.

‘Zij zijn allemaal kinderen van onze Hemelse Vader,’ zei deken Tijssen van zijn Joodse medemensen.

In de enige keer dat hij zich tegenover hen vergaloppeerd heeft, hebben sommigen een aanleiding gevonden hem gebrek aan evangelische mildheid en verdraagzaamheid jegens andersdenkenden te verwijten. Wie hem echter zeer na gestaan hebben en de bewuste geschiedenis van nabij hebben meegeleefd, weten wel beter. Verdraagzamer mens dan deken Tijssen was nauwelijks denkbaar. De vele in deze levensgeschiedenis verwerkte gegevens spreken, zo menen wij, te duidelijke taal dan dat wij hier zijn irenische gesteltenis nog nader te beklemtonen hebben.

Het optreden van deken Tijssen naar buiten, zijn meer publieke werkdadigheid zo men wil, valt grosso modo na te gaan uit de krantenberichten uit zijn Sittardse tijd. De vele keren dat zijn naam in de dagbladen verschijnt, wekken de indruk dat hij, vooral in zijn eerste Sittardse jaren, zowat overal tegelijkertijd aanwezig moet zijn geweest. Geen viering of gouden bruiloft, om maar iets te noemen, waar hij niet verschijnt; geen plechtigheid, gewijd of profaan, die hij niet door zijn tegenwoordigheid opluistert. Groot bezieler bij de voorbereidingen ervan, leidt hij in 1925 op kerkelijk en wereldlijk plan de luisterrijke feesten ter ere van St. Rosa van Lima, de Patrones der stad.

Gegrepen door het toenmalige ordewoord ‘Alles

herstellen in Christus,' loopt hij ondertussen alle vergaderingen af waarop hij het woord voert en de mensen aanwakkert om het zo moeilijk op gang te brengen raderwerk der opkomende stands- en vakorganisaties te activeren.

Tot op de dag van heden is de heer C. Bux nog vol lof voor de aanmoediging en de steun die hij, als vrijgestelde van de R.K. Werkliedenvereniging, van deken Tijssen mocht ondervinden in die zeer moeilijke tijd en de bijna hopeloze omstandigheden, waarin hem door Dr. Poels de taak werd opgedragen de zaak der R.K.

Werkliedenorganisatie in de kring Sittard ter Hand te nemen. Meer tegenwerking dan medewerking ondervindend van zijn aalmoezenier, die hem zelfs verdacht zocht te maken, vond hij alle steun bij deken Tijssen, die niet enkel zijn adviseur werd, doch ook praktisch zijn aalmoezenier.

Op het voor een priester soms zo gladde ijs van de politiek, vooral van de provinciale en locale politiek, waagde hij zich precies zo ver als de voorzichtigheid het gedoogde en de omstandigheden het van hem eisten. Wanneer het waar is wat beweerd wordt, dat hij bepaalde verkiezingen sterk ten goede beïnvloed heeft, zal dat ongetwijfeld méér aan de invloed, die er van zijn bijzonder sympathieke priesterlijke persoonlijkheid uitging, te danken zijn geweest dan aan de tamtam die hij op verkiezingsbijeenkomsten gemaakt heeft. Dat hij niet aarzelde de mensen duidelijk hun plaats aan te wijzen in het kamp waar ze, ook als kiezers, thuis hoorden, had niets te maken met politieke drijfverij.

Het meest spectaculaire bewijs van deken Tijssens invloed op de Sittardse mentaliteit is wel gegeven in

een gebeurtenis waarbij hij de voorzichtigheid, die ieder ander in dezelfde omstandigheden betracht zou hebben, met voeten trad. De vraag is of het indrukwekkende feit, dat tot op deze dag de inwoners van Sittard zo zeer is blijven boeien, zich had voorgedaan als een ander priester het risico had durven nemen waar deken Tijssen niet voor teruggeschrokken is. Het risico namelijk om door een stad vol carnaval openlijk met Ons Heer naar een stervende te gaan.

Het was op een carnavalsmaandag, de gekste dag van het jaar, dat de deken geroepen werd voor een bediening in de Voorstad. Heel de stad was vol spektakel, de hel scheen losgebroken. Terwijl de koster in de sacristie alles in gereedheid bracht voor een ‘volle bediening’, vroeg deze de deken wat hij doen ging: of hij solemniter - met Godsschel en ziekenlantaarn - met Ons Heer de straat op zou gaan, of verborgen.

‘Met de ziekenlantaarn!’ had de deken zonder aarzelen gezegd. En de koster had zijn hart vastgehouden en zich afgevraagd hoe dat aflopen zou.

‘Het was bij het vallen van de avond,’ vertelt een dame die er getuige van was. ‘De straten liepen vol gemaskerde oude wijven en gekken. Plotseling klonk de Godsschel over de Brandstraat. Ik zag mijnheer de deken komen met het Allerheiligste en schrok. Wat zal er gebeuren? zo dacht ik.

Doch in een oogwenk was al dat spektakel plotseling doodstil gevallen en de straat ontruimd. ‘Als koren voor de zeis van de maaier’ waren alle gemaskerden op het eerste teken van de Godsschel links en rechts op hun knieën gevallen, hadden hun maskers

afgetrokken en klopten zich op de borst terwijl Ons Heer passeerde. Ik was ten diepste ontroerd.'

Zonder iets af te dingen op de grote verering van de Sittardenaren voor het Allerheiligste, kunnen wij ons voorstellen dat het voor een moeilijk te bepalen deel ook de persoon van de heilige deken, die voor Ons Heer een doortocht baande, geweest is, die toen de hel heeft bezworen.

De carnavalvierders zelf echter schijnen dit het mooiste van alles gevonden te hebben, dat de deken de eerstvolgende zondag op de preekstoel verschenen was en 'met tranen biggelend langs de wangen' had uitgeroepen: dat een stad, met zo'n grote liefde tot het Allerheiligste, nooit verloren zou gaan.

Nagenoeg tegelijkertijd dat de sociale organisaties op gang raakten, begon in Limburg de tijd te verlopen, dat men diegenen die naar de Mijn gingen nóg over dezelfde kam pleegde te scheren als de in een niet al te beste geur staande Oost-Indiëgangers. Vele vaders, zelfs mijnwerkers van professie, had men horen zweren hun zonen liever de benen te zullen breken dan ze naar 'de koel' te zien gaan. Een ander veel afzichtelijker en gevaarlijker monster dan dat der Mijn, het monster der werkeloosheid, dat in de dertiger jaren zulke catastrofale afmetingen zou aannemen, begon de kop op te steken. Behalve de uit de vele bedrijven uitgestoten arbeidskrachten, zagen ook veel boerenzonen, vanwege het weinig rendement dat de ineens schrompelende vaderlijke bedrijven opleverden, zich van lieverlee gedwongen van de nood een deugd te maken en 'de schande' der Mijn te verkiezen boven het verpauperen in lediggang.

Bedelen om werk was aan de orde van de dag. En

waar de eigen invloed of zeggingskracht te kort schoot, trachtte men zich die van anderen, veelal van zielzorgers, ten nutte te maken en bloeide welig het zogenaamde ‘kruiwagensysteem’. De omstandigheid, dat de Mijnen met enorme voorraden zaten waar geen afzet voor was en dus hun poorten gesloten hielden, maakte dat de ‘kruiwagens’ niet zelden voor hopeloze opdrachten stonden. Overtuigd van hun recht op arbeid, waren de opdrachtgevers daarbij dikwijls zeer veeleisend en aanmatigend. Ieder van hen voelde immers de eigen nood het hardst en meende derhalve het meeste recht op arbeid en voorspraak te kunnen doen gelden. Natuurlijk werd een man met een reputatie van ‘bruikbaarheid’ als welke deken Tijssen genoot, het kind van de rekening en in de meest hopeloze gevallen voor velen een toevlucht in de nood.

Gebruikt, en misbruikt naar veler oordeel, zien we hem dan ook geregeld aan zijn rozenkrans heen en weer draven tussen Sittard en de Mijnen om voor zover mogelijk de gesel der werkeloosheid te bezweren. Waar hij het letterlijk niet meer ‘bijbenen’ kon, schreef hij ontelbare brieven; supplieken allemaal, waarin hij Mijndirecties en hoge functionarissen ter liefde Gods bezweert zich over het lot der werkzoekenden of van anderen, die wegens verzuim of anderszins door de instanties ‘gekündigt’ waren, te ontfermen.

‘Inzonderheid herinner ik me nog de brieven, die hij aan de Staatsmijnen of aan mij persoonlijk richtte over mensen, die in een of andere zaak zijn bemiddeling hadden ingeroepen’, verklaart de heer J. Mous, oud-directeur van de Staatsmijnen in Limburg. ‘Gewoonlijk waren het vrij hopeloze gevallen, waarin

men zich, teneinde raad, tot een geestelijke wendt. Nu was het opvallend dat, terwijl van andere zielzorgers dergelijke brieven maar zelden ontvangen werden, deken Tijssen zich zo vaak het lot van personen die werk zochten of in ander opzicht in moeilijkheden verkeerden, aantrok en zich als hun pleitbezorger opwierp. Dat placht hij dan te doen met bizonder sterke aandrang. De uitdrukking ‘ik smeek u’ is mij uit deze correspondentie bijgebleven.

Het ligt voor de hand, dat zo'n hartekreet van een priester voor een in nood verkerende medemens niet naliet indruk te maken en ertoe bijdroeg dat aan de door deken Tijssen aanhangig gemaakte gevallen een voor de betrokkenen, als het even kon, gunstige beschikking gegeven werd. Daartoe werkte ook mee de uiterst sympathieke persoonlijkheid van de Sittardse deken, waaraan het moeilijk was weerstand te bieden.’

Een enkel geval uit de zeer velen, zij hier ter illustratie van het voorgaande opgetekend uit de mond zelf van Frans Jozef Geilen, gepensioneerd mijnwerker te Sittard. Een keer dat Frans Jozef wat fors op de Emma ‘gevierd’ had en hij zijn ontslag thuis kreeg, was Holland in last. Madame evenwel zat niet bij de pakken neer, stoomde naar de deken en in één adem door naar de heer Mous. Met een brief van de deken natuurlijk. Het recept miste zijn uitwerking niet. Frans Jozef kon terug naar de Emma en zorgde van dan af aan beter op zijn tellen te passen.

Dat het teveel wel eens de vijand kan worden van het goede en de zo met kwistige hand afgegeven ‘papieren’ van de Sittardse deken van lieverlee devalueerden, valt niet te verwonderen. Het gevolg was dat vele mensen, waaronder ook katholieken, tenslotte

meer rendement van een briefje van dominé of rabbi verwachtten. Waar deken Tijssen echter in persoon voor zijn beschermelingen optrad, moest men, zoals de heer Mous opmerkt, voor zijn aandrang zwichten en bleef de invloed die van hem uitging onovertroffen.

Zo was het bij de Mijnen, zo bij de Soorwegen. En niet minder bij het Maastrichtse Tribunaal, waar overal, zoals vroeger die van Susteren, de 'heiligen' van Sittard hun merkwaardige beruchtheid kregen. En andermaal is de reeds eerder genoemde Frans Jozef daar, om ook dit weer door een sprekend voorbeeld duidelijk te maken.

Na de eerste wereldoorlog had Geilen het in de smokkelarij gezocht; een succesvolle bezigheid, waarmee hij zich tevens de nodige bekeuringen en alles tesamen een 'zittijd' van 7 1/2 maand op de hals had gehaald. Daar hij aan 'zitten' een broertje dood had, hield hij zich een tijd lang aan gene zijde van de grens, in Duitsland, schuil. Toen het hem daar ook te benauwd werd, nam hij - baat het niet dan schaad het niet! - de toevlucht der zondaars, deken Tijssen, in de arm. Die repte zich naar Maastricht, naar de Officier van Justitie. En nog vóór Frans Jozef, 'er gedachten aan had,' kreeg hij van dezelfde officier een stuk thuis met de volledige kwijtschelding van' zijn straf.

Tussen al deze bedrijvigheid door vinden wij deken Tijssen voorts vijf maal vrij kort achter elkaar te Munstergeleen, te Limbricht, te Ophoven, te Overhoven en te Leyenbroek, waar hij respectievelijk de eerste steen legt voor een nieuwe kerk of een nieuw bedehuis inzegent. De trots die hij te Leyenbroek aan de dag legde de eerste in het Bisdome aan Christus Ko-

ning toegewijde kerk in zijn stad te mogen bezitten, tekende de ganse man.

Telkens als er zo'n plechtigheid binnen de gemeente Sittard plaats vond, trommelde hij vanaf de preekstoel zijn parochianen op om luister bij te zetten aan de heugelijke gebeurtenis. Een middel tevens om de band tussen de hoofdparochie en de nieuwe, aan reguleren toevertrouwde, rectoraten nog anders in stand te houden en te verstevigen, dan door van iedere begrafenis de quarta pars te eisen. Processiegewijs en luidop biddend, trok heel Sittard dan achter zijn deken de stad uit naar de plaats van bestemming, waar hij in hooggestemde toespraken niet naliet de gelovigen tevens op het hart te drukken dat ze goed voor hun zielzorgers moesten zorgen.

‘Dat zijn hier jonge mannen,’ zei hij te Overhoven, ‘die, gedwee als lammeren, werken als leeuwen en dus goed moeten eten!’ Hij die alles voor anderen kon missen, kende niet de kortzichtige benepenheid, waarmee wel eens anderen hun levensstandaard op peil menen te moeten houden en zich schrap zetten als, bijvoorbeeld door splitsing van de parochie, hun inkomsten enigszins in het gedrang dreigen te raken. Ook deelde hij de overdreven bezorgdheid niet, waarmee sommige zielzorgers zich geroepen voelen over de portemonnaie van hun parochianen te waken en dan ook aan de goede werken van buiten de voet dwars te zetten zoveel ze kunnen.

‘Geven verarmt niet,’ zei deken Tijssen; ‘integendeel! Laat de mensen maar geven; een volk dat edelmoedig is, is een goed volk.’

Wanneer het heil der zielen het vergde, meende hij dat een priester bereid moest zijn ‘de buikriem wat

nauwer aan te trekken,’ ook indien zulks ten gunste van reguleren zou moeten geschieden.

Wanneer hij echter merkt dat, zoals in een bepaald geval, die reguleren - zij het met de letter der in de *Analecta* van het Bisdom omschreven parochiegrenzen op hun hand zich, recht tegen zijn bedoelingen in, aan grensschending schuldig maken en aan zijn parochie gaan knabbelen, protesteert hij met klem. Dan zet hij in een schrijven, van 11 september 1927, dat de grootheid van zijn karakter op zijn duidelijkst in het licht stelt, aan hun provinciale overste zijn bedoelingen nogmaals uiteen.

‘Maar geen onenigheid’, schrijft hij: ‘vooral geen onenigheid tussen ons, priesters; geen koelheid of minder goede verstandhouding. Dan zij liever de tekst der *Analecta*, de letter in deze, wet; et res finita.’

Indien zulks een verwijt mag heten, heeft men deken Tijssen verweten dat hij meer naar de hemel dan in de toekomst keek. We laten deze bewering voor wat ze is en halen hier, typisch ook voor het gezag dat hij doctor Poels toekende, een schrijven van de apostolische man aan dat van een verrassend goede en eigen kijk op het toenmalige huisvestingsprobleem rond de Maurits getuigt.

‘Mag ik nog eens terugkomen op ons onderhoud van de vorige week,’ schrijft hij 10 mei 1928 aan de Doctor. ‘Het gaat over de in de mijnstreek en heel bijzonder rond de ‘Maurits’ nog te bouwen woningen. Ik heb over die kwestie nog eens ernstig nagedacht; ja, haar dag en nacht overwogen. Hier in onze buurt, rond de Maurits, is nog alles goed te houden; nog alles te redden. En wat nu te doen? De ondervinding hier en vooral in het buitenland leert, dat zowel het socia-

lisme als het communisme nergens beter tieren dan waar mijnwerkers in grote massas samen wonen. We vernamen, dat ook Wijnkoop zich in de Amsterdamse raad in dezelfde zin heeft uitgedrukt. 'Divide et impera', zij dan ook hier weer van toepassing. Laten we onze toekomstige mijnwerkers rond de reeds bestaande dorpskernen verspreiden en daarom met name huizen gaan bouwen te Ophoven-Leyenbroek, te Munstergeleen en te Limbricht, waar alles klaar is om de mensen op te vangen. Nu daar overal de hele zielzorg geregeld is, zou het niet verstandig zijn, meen ik, woningen te gaan bouwen waar niets - geen kerk, geen scholen, geen patronaatsgebouwen - bestaan; temeer nog, wijl wij in ons Bisdom onze priesters toch al zo hoog nodig hebben. Hoe meer ik over deze kwestie nadenk, hoe meer ik tot de overtuiging kom dat rond de zo even genoemde plaatsen de allereerste woningen gebouwd dienen te worden en dat het ongeoorloofd, geldverkwisting en - vergeef mij dit harde woord - schande zou zijn dat elders te gaan doen. Ik ben overtuigd dat u mij dit schrijven niet ten kwade zult duiden, waarde Doctor. De zaak is van te groot gewicht. Het gaat om het behoud van ons H. Geloof in deze streken'.

Waarom de vogel van deken Tijssen in deze niet is opgegaan, valt moeilijk te achterhalen. Misschien dat de grondspeculaties rond Lutterade en Lindenheuvel en een daaraan corresponderende woningbouwpolitiek zijn plan toen reeds doorkruisd hadden; we weten het niet. Zeker evenwel is dat, om van andere, van kerkelijke zijde getroffen voorzieningen nog maar te zwijgen, de veel te groot gebouwde kerken van Limbricht en van Munstergeleen meer dan dertig jaar

lang tevergeefs hebben staan wachten op de verwerkelijking van deken Tijssens ideaal.

Intussen hebben wij, met de veelvuldige werkzaamheid van de man Gods op publiek terrein na te speuren, het gezicht op wat wij zijn binnenste heiligdom zouden willen noemen een beetje verloren en keren wij er, geboeid door de wijding die ervan uitgaat, toe terug.

7. Zijn huis

Dat goede huis op het Sittardse Kloosterplein: wat al vreemde en soms grappige taferelen hebben er zich afgespeeld! Zo herinneren wij ons, onder anderen, de volgende pantomime.

Terwijl de ene bedelvrouw binnen is, staat de andere op de hoek van de Gats haar beurt af te wachten. Als de eerste naar buiten komt, maakt de tweede met het hoofd een vraagteken: hoeveel? De andere steekt triomfantelijk twee vingers in de lucht: twee spie! En haar vriendin slaat zich met de handen op de buik van het lachen. Dan weer zet zij haar gezicht in de bedelplooi en belt aan.

Tante Marie voert er, zo goed en zo kwaad als haar dat als boerevrouw afgaat, de scepter en klachten als ‘dat ze hem doodmaken’ zijn er, in alle toonaarden herhaald, niet van de lucht. Dat de goede deken zichzelf dood maakt, daarover schijnt zij zich minder te bekreunen. Daarvoor is hij priester. Dat hij zich door alle slag van volk met de hand in zijn zakken laat zitten, kan ze hem echter maar moeilijk vergeven. De mogelijkheid, dat het zover met ‘de onmogelijke mens’ die hij soms in haar ogen zijn kan, zal

komen, dat hij nog ‘van den arme begraven’ zal moeten worden, kan zij onmogelijk verwerken. Alleen kort voor haar dood, scheen zij zelfs daarmee vrede genomen te hebben. Maar pas nadat ze hem, tien jaar ongeveer, dag aan dag almaar rechter in de voetsporen van zijn Meester had zien gaan en haar diep respect voor hem - een respect dat zij niet onder woorden kon of durfde brengen - haar langzaam ontwapend had.

Voorlopig nog heeft ze er de handen vol aan, hem tegen zijn beschermelingen te beschermen. En komt dan nog regelmatig slimmigheid te kort tegen de jakhalzen die de ‘Cerberus’, welke de goedgelovige en in haar hart zo medelijdende vrouw wel spelen moet, strijk en zet verschalken.

Vergissingen, waarbij een eerbaar man voor een schelm en een schelm voor een eerbaar man werden aangezien, blijven er evenmin uit als grove bejegeningen aan haar adres.

‘Op een zekere zaterdagmiddag’, vertelt de schilder Pfennings, ‘stond een partijloos Sittards raadslid bij de deken aan de deur te sakkeren van je welste’. Toen hij Pfennings voorbij zag gaan, liep hij deze na tot bij zijn huis en vroeg hem of hij de deken gezien had. ‘Nu hè... nu heb ik’, stotterde het raadslid, die een stamelaar was, ‘nu heb ik 20 ja... 20 jaar aan niets meer gedaan, aan geen kerk en geen kluis, en nu wil ik....’

Pfennings begreep dat de goede man biechten wilde en zei: ‘Wacht even, dan ga ik eens kijken’.

‘Ja, doe da... doe dat’, stamelde deze. En Pfennings op zoek naar de deken.

Precies kwam de zuster van de deken achter uit het

tuinpoortje van de pastorie. Pfennings maakte haar duidelijk wat er aan de hand was. Maar Marie zei:

‘Ga weg, man, die kerel is dronken; die heeft een stuk in zijn kraag!’

Toen Pfennings haar verteld had, dat de man een stotteraar Was en biechten wilde, verwees ze hem naar de kerk waar de deken wel zijn zou.

‘Loop hard, jongen’, zei de deken, toen Pfennings hem verwittigd had; ‘loop hard, dat hij er me niet vandoor gaat en stuur hem maar bij mij aan huis!’

Het raadslid ging; maar Pfennings moest met hem mee. Met de paarse stola al om, deed de deken zelf de deur open.

‘Kom maar gauw binnen, jongen’, zei de deken. En Pfennings bleef op het Kloosterplein wachten tot de biechteling weer buiten kwam. Helemaal opgelucht zei deze toen: ‘Nu ben ik alles kwijt, alles is nu goed en moeders wil is volbracht.... En ik heb nog een nieuw costuum op de koop toe gekregen! En nu... en nu ga jij met mij de ma... de markt op naar Moe... naar Moermans een pot bier drinken, Pfennings!’

Voortaan heeft het bewuste raadslid, tot aan zijn stichtelijke dood toe als een braaf en goed mens geleefd.

Ondanks de waakzaamheid van zijn zuster liep, als de huisheer thuis was, nog dag op dag de pastorie vol volk. Daar immers klopte het hart der stad; daar woonde de vader van allen. Iedereen was er thuis. Niemand was daar rijk en niemand arm; niemand te groot en niemand te klein; daar waren alle mensen kinderen; daar waren bokken nog schapen. Daar lagen geen tapijten of lopers; niemand veegde er de

voeten. Men liep er binnen als in een wachtkamer derde klas en zat er samen als op het spreekuur van een dokter. Men zat er, vanwege de drukte, als bij elkaar op schoot.

Langs de wanden hingen een paar goedkope schilderijtjes; hier en daar stond er een heiligebeeldje, veelal verminkt. In de vertrekken hing overal een kruis. In zijn woonkamer, tevens salon, stond op een dressoirtje een kleine absolverende Curé d'Ars met een gebroken handje. Op een standaard tussen boerebloemen prijkte er een grote Onbevleete Ontvangenis; het pronkjuweel van het huis. De oude kasten stonden er, zoals ook de brandkast, altijd open; zonder geheimen en zonder waarden. En de hem door Susteren geschonken meubeltjes deden er zeer burgerlijk aan. De gang liep uit op een waranda zonder luie stoelen; zonder kanarie of papegaai. Er hing een verwaarloosde wingerd met krenterige vruchtjes; maar de zon kon er gezellig in spelen en de vliegen leefden er heerlijk bij de geur van wat wormstekige appels en de glans van een goudgele pompoen. Links achter was de keuken en het washok; het onfortuinlijk domein van tante Marie. De weg die ze dagelijks aflegde tussen haar keuken en de deur, waar ze als middelares optrad tussen haar broer en de mensen, was vele kilometers lang.

Haar gezicht, dat soms vol spinnepoten scheen te zitten achter het deurruitje, kon plotseling opengaan als een pioenroos in de zon als de bezoeker haar welkom was. Veel bezoekers waren haar niet welkom; de meesten niet. Zonder veel mensenkennis, had zij toch wel spoedig aan iemand geroken wat hij in het schild voerde. Overigens had zij takt genoeg om op

eigen terrein te blijven en niemand de biecht af te nemen. Astrante kerels zetten de voet tussen de deur als ze zich afgescheept zagen. Soms, vooral 's avonds, moest koster Bronnenberg, nog al eens te hulp geroepen worden om indringers of andere sinistere individuen te weren.

Laat ons nu pogen nog wat dieper binnen te dringen in het geheim van dat goede oude huis; dat wachtlokaal, waar men zo goed een treinkaartje kon krijgen naar overal als een reisbiljet naar de hemel.

Alles kreeg er van lieverlee benen. Het linnen verdween uit de kast; alles wat de trots uitmaakt ener zorgzame huisvrouw ging er vroeg of laat aan de haal. De schoenen, vers gepoetst, liepen weg van de trap. Het brood verdween uit de trommel; het vlees uit de kelder. En soms pruttelend nog, met pot en al van het vuur. Het huis leek van boven tot onder betoverd. Ja, betóverd, mijn God; maar door welk een geest!

Wanneer zijn zuster - en niet zelden met de wangen vol tranen - protesteerde, glimlachte de man met wie 'geen huis te houden' was, altijd een beetje bedroefd en zei: 'God is zo goed, Marie; Hij heeft ons zoveel' gegeven!' En alles ging weer op gelijke voet door met die 'onverbeterlijke mens.'

Ook als de goede ziel tegen het dienstmeisje Betje of de pleegjongen, die de deken in huis had opgenomen, klaagde: 'dat zij niets aan hem hadden, maar dat hij àlles was voor anderen', werden alle boze gedachten weer verdreven en alle dingen weer goed als heerbroer haar, elke avond voor het slapengaan, een kruisje op het voorhoofd kwam geven in haar keuken.

Maar hoe dikwijls is tante Marie, in gedachten althans, terug gelopen naar Wessem; terwijl ze toch

met hart en ziel gehecht bleef aan het huis waar haar heerbroer bezig bleef zich, ook lichamelijk, grondig te ruïneren?

‘Toen ik te Sittard benoemd werd’, zegt dokter van der Hoff, ‘bood de deken mij gastvrijheid aan in zijn huis. Beter nog dan in Susteren, zag ik dat de goede Marie het werk niet aankon. Het huis was groot, hulp was er weinig. Maar één ding deed ze goed. Ze zorgde goed voor haar broer; ze kookte zijn pap en bereidde zijn vlees en hield de mensen op afstand zoveel als ze kon. En al was het hier en daar dan wat stoffig, de bedden waren zindelijk.

De eerste avond de beste al zat ik met Marie en het dienstmeisje rond de tafel in de keuken op mijn knieën om het rozenhoedje te bidden, terwijl de deken biddend heen en weer liep; waarschijnlijk om wakker te kunnen blijven’.

Tekenend ook voor de gang van zaken in het huishouden van deken Tijssen is, wat een verpleegster vertelt die, toen de deken en zijn zuster beiden lijdend geworden waren en zich desondanks onvermoeid bleven voortslepen, de zorg over de huishouding op zich nam.

‘Het eerste wat mij opviel’ zegt zij, ‘was dat ik, als ik geld voor het huishouden nodig had, naar een oude soepterrien zonder deksel verwezen werd, met klein geld, meest losse centen, waaruit de lopende uitgaven bestreden moesten worden. Verder was er nog een andere, ook gebarsten soepterrien, waar ik mijn handen van thuis te houden had; ik vermoed met geld voor de aalmoezen.

De arme deken liep erg lastig vanwege het treiterend eelt aan zijn voeten en zijn vreselijk ingegroeide

nagels. Op zekere keer bood ik hem aan zijn voeten te verzorgen. Ofschoon ik dacht, dat hij het wel zou afslaan, zei hij direkt: 'Dan vanmiddag maar, kind, dan heb ik een uurtje de tijd'.

Zo zat hij dan op het bepaalde uur in de keuken met de voeten in een sodabadje te glunderen en met het instrumentarium, dat ik van Mère Aimée - óók een juweel van een mens! - geleend had, ging ik zijn voeten te lijf.

Hoewel de operatie niet pijnloos verlopen kon en ook niet verliep, gaf hij geen kik. Het slot was een zo vriendelijk gelaat en een zo welgemeend 'Danke, wicht!' dat ik me zelden rijker beloond heb gevoeld'.

'Ik heb zeer met hem geleefd', gaat de zo even genoemde Mère Aimée - het fijne franse wijkzusterje dat meer dan dertig jaar lang Sittard helend en troostend doorkruisd heeft - over deken Tijssen voort. 'Voor de drie laatste jaren van zijn leven, waarin hij veel aan een leverkwaal heeft geleden, was ik met hem als een moeder met haar kind. Wanneer hij twee tot drie keer per dag met zijn hoofd onder de waterkraan stond, omdat hij daardoor verlichting meende te vinden, moest ik hem berispen. Maar terwijl ik zijn ondankbare voeten verzorgde, hebben wij samen menige rozenkrans gebeden. Die laatste jaren ook, kon hij zo goed niet meer uit de weg en werd, méér nog dan voorheen, zijn deur door bedelmensen belegerd. Marie hilde soms tegen mij, omdat ze met lege handen stond en er niets meer was om te geven. Marie had geen geld, de deken had geen geld en samen, hij en ik, gingen wij dan bedelen voor de bedelaars. Voor dag en dauw soms al, kwamen opdrachten van hem bij me aan; zeer moeilijke opdrachten dik-

wijls die altijd haast hadden, omdat er dan altijd of een ziel in nood was òf een arme dringend geholpen moest worden’.

‘Het overdrukke huis’, vervolgt de verpleegster, ‘kwam pas tot rust als de avond gevallen was en dan, tegen bedtijd, voltrok zich avond op avond hetzelfde ritueel. Na mij goede nacht gewenst te hebben op zijn gewone vaderlijke en innemende manier, ging hij naar zijn zuster, gaf haar een kruisje op het voorhoofd en zegde ook haar wel te rusten. Daarna hoorde ik hem nog lang biddend heen en weer lopen op de gang’.

Zuster Sulpitia, kleine zuster van de H. Jozef die bij deken Tijssen als dienstmeisje gediend heeft, herinnert zich, dat de heilige man altijd vroeg op was voor de H. Mis. Als hij tegen negen uur of nog later uit de kerk kwam, begon bij dikwijls, als hij de deur in kwam, al te zingen. Overdag was hij veel weg en als hij thuis was, had hij het steeds druk met mensen die maar in en uit bleven lopen. Met de huisgenoten sprak hij weinig; bij gebrek aan tijd. Hij at en dronk altijd alleen en was zeer sober. Hij was met alles tevreden. Over de mensen die bij hem kwamen, sprak hij nooit. 's Avonds kwam hij in de keuken om samen met ons de rozenkrans te bidden. Een rozenkrans, waar dan wel dertig keren de aanroeping: ‘O. L. Vrouw van het H. Hart, bid voor ons’ bij te pas kwam. En waar bij ieder tientje telkens een andere intentie benadrukt werd. Als de koster met geld kwam, was zijn zuster er als de kippen bij om haar deel voor de huishouding. In de keuken stonden wij wel eens voor moeilijkheden, doch wij sukkelden er maar doorheen’.

‘Zijn honorarium betaalde ik hem elke maand uit’, gaat weer zijn koster voort. ‘Ik had de diensten aan te nemen en te verzorgen; dus moest ik met hem afrekenen. Op het einde was het zover met hem gekomen, dat ik dan zijn zuster bij de afrekening riep en hem de ene helft gaf en zijn zuster de andere voor de huishouding. Anders was er niet voldoende geld om die recht te houden. Alles besteedde hij immers voor de armen of voor mensen die hem geld afpersten. Ik geloof dat hij zich willens en wetens bij de neus liet nemen. Ook leerde hij me op zondag nooit een geldelijke transactie aan te gaan. Dat brengt geen geluk, zei hij me. Ik zag hoog tegen hem op’.

Bewijzen, dat letterlijk niets veilig was in de handen van deken Tijssen, en tante Marie dan ook het grootste recht had op hem te mopperen, zijn er zo overvloedig, dat wij er onmogelijk plaats voor kunnen vinden in ons verhaal.

Daarom willen wij hier met de geschiedenis, die Jan Willem Maessen van de Markt te Sittard ons aan de hand doet, volstaan.

‘Ik kwam van het station,’ zegt Maessen; ‘en het regende dat het goot. Onderweg trof ik de deken die, hoewel hij een paraplu bij zich droeg, ze niet open deed. Ik vroeg hem waarom hij zijn regenscherm spaarde en hij zei: Dat zal ik je eens laten zien! Toen hij de paraplu had opengedaan, zag ik dat ze één gat was. Bovendien was het de zijne niet. De zijne had hij in Roermond verruild tegen de kapotte. Omdat een eenvoudige brave man van buiten zo bedroefd was geweest, omdat zijn paraplu verongelukt was’.

‘Maar nu wordt u zelf toch maar doornat’, had

Maessen gezegd. 'Och, jongen, alles ter ere Gods!' had de deken hem daarop te verstaan gegeven.

Wanneer de Sittardse jaren van tante Marie als de jaren van haar martelaarschap beschouwd kunnen worden - wat wij gaarne geloven - moet ons eerlijkheidshalve hier toch even een kleine bedenking van het hart. Want al die vele mensen van alle rang en stand horend, bij wie zij persoonlijk haar beklag over de verregaande vrijgevigheid van haar broer gemaakt heeft of bij wie ze om dit of om dat heeft aangeklopt, kunnen wij niet aan de indruk ontkomen dat zij met de dramatische omstandigheden, waaronder zij de dekenale huishouding bestuurde, wel een beetje te koop heeft gelopen en, misschien onbewust, de overigens ten volle verdiende en aparte faam van de goede deken nog een handje geholpen heeft.

Opmerkelijk ook is dat al diegenen, die desgevraagd verklaren niets bijzonders van deken Tijssen te weten, nog altijd van hem blijken te weten - een collectief weten - dat zijn zakken vol gaten zaten; dat hij 'onmatig' was in het geven. En de een de ander napratend, sommen zij op: de etenspot van het vuur, de schoenen van zijn voeten, het ondergoed van zijn lijf enz. Wie echter die potten allemaal verteerd hebben, in al die schoenen (grote maat) verdwaald zijn, of in dat ondergoed (grote maat) zijn verdronken, waar zijn zij?

Hun voetstappen zijn, nagenoeg allemaal, verklonken en verdwenen 'dans les neiges d'antan'.

Een wat meer gedetailleerde dagorde, opgemaakt naar gegevens van wie kortere of langere tijd zijn huisgenoten waren, is misschien hier op haar plaats.

Deken Tijssen stond vroeg op; ging naar de kerk

die hij gewoonlijk als eerste binnentrad en kwam soms wel en soms niet tegen negen uur thuis om wat te gebruiken. Had men hem ergens geroepen of was er een andere dringende zaak, dan at hij niet voor één uur; sliep dan tien minuten op een stoel en ging weer weg of ontving mensen.

Na in de kerk het Allerheiligste begroet en een tijd lang aanbeden te hebben, ging hij naar zijn biechtstoel om mogelijke penitenten te helpen. Vroeg een biechteling, die de tijd niet had om de H. Mis bij te wonen, om te communiceren, dan verliet hij even de biechtstoel om aan die wens te voldoen. Zo zag men hem op één morgen soms vele keren heen en weer gaan tussen biechtstoel en altaar. Hij had, wat de mensen noemden, een geweldige biechtstoel.

Wanneer het zijn beurt was, las of zong hij, altijd even rustig en vroom in zijn dienstwerk verslonden, zijn H. Mis en bleef biddend en mediterend tot alle diensten geëindigd waren. Hij verliet dan meestal als laatste de kerk. Was er nog een late dienst, die hij zelf niet deed, dan ging hij even naar huis om een kop koffie of een sober ontbijt. Als ze hem onderweg niet reeds aangeklampt hadden, ontving hij de mensen die om raad of daad op hem zaten te wachten en die hij dan altijd even kalm en voorkomend te woord stond.

‘De intellectueel wist op voorhand welk antwoord hij zou krijgen op zijn vragen. Dat antwoord was nooit gecompliceerd. Het berustte altijd op trouw, op liefde en rechtvaardigheid. Nooit op filosofische overwegingen; nimmer op het recht van de sterkste of positief recht. Wat ieder van hem opstak was, dat men wel spijt kon hebben over een beslissing die men neemt

met zijn verstand, doch niet of nauwelijks van een, genomen met het hart’.

Ook stond zijn zin voor humor er iemand borg voor, dat hij door de deken wel eens schalks bij de neus genomen kon worden. Zo had een burgemeester, die hem overigens als een vader vereerde en gaarne zijn raad inwon, de gewoonte nogal dikwijls over de voortreffelijkheden van zijn vorige standplaats uit te wijden. Totdat de deken hem bij zekere gelegenheid in vertrouwen nam en opmerkte: ‘Burgemeester, als je voor de tweede keer getrouwd bent, moet je niet altijd over je eerste vrouw praten’.

Een protonotarius apostolicus, een stadgenoot die graag met zijn waardigheid pronkte en erop stond in de dekenale kerk te pontificeren, kwam er, misschien wel omdat de deken dacht dat in purper geklede ijdelheid alleen bij vrouwen thuis hoorde, heel wat ongenadiger af. ‘Monseigneur’, kreeg deze eens tot bescheid ‘het past niet aan mensen van uw leeftijd nog zó ijdel te zijn’.

Zo kon ieder mens, ongeacht zijn persoon en waardigheid, het zijne opsteken van de man die overigens zelden moraliseerde en zich zeker niet geroepen voelde over anderen de staf te breken.

Toen het meer en meer gebeurde dat de deken niet thuis kwam voor zijn ontbijt, liet zijn zuster hem door het dienstmeisje of zijn pleegzoon Jan Lehaen zijn boterham naar de sakristie brengen. Ook als het druk met biechten was, bracht Jan hem de boterham naar de sakristie. De jongen klopte dan op de biechtstoel om hem te waarschuwen. Maar als Jan het brood kwam afhalen, stond het nog dikwijls onaangeroerd.

De trouwparen die, van top tot teen door de deken

gekleed, op hun trouwdag 's morgens in de pastorie aan de koffietafel hebben aangezeten, zijn volgens Jan niet te tellen.

De lekkerste drank die men drinken kon, was bottermelk, had de deken hem gezegd.

Als er fruit was, stak hij dat Jan toe en zei dan: 'Eet jij dat maar op, Jan, mij doet het toch geen deugd meer, jou wel'.

's Avonds hielp Jan hem bij het registreren van doopsels, huwelijken en sterfgevallen. De deken kreeg dan soms aanvallen van pijn, waarbij zijn gezicht betrok en de vooruitgestoken hand erg begon te schommelen. De deken begon dan luidop in het Latijn te bidden en bleef dat doen tot het weer over was.

'Toch was hij onveranderd blij gestemd', zegt Jan.

'Als hij bijzonder opgeruimd was, zong hij het Te Deum dat het hele huis ervan schalde'.

Zijn middagmaal dat met zorg werd bereid - en dat steeds heel eenvoudig was - een boerepot had, zoals alles wat recht van de boer kwam, zijn voorkeur - gebruikte hij alleen. Al etend las hij gewoonlijk een boek, een heiligeleven; of de plaatselijke krant, waarin enkel de 'Burgerlijke Stand' hem interesseerde als nuttig voor de zielzorg. Op de grote bladen was hij niet geabonneerd. Wel werd het huis door missieblaadjes overstroomd. Als er geen dringende zakeu aan de hand waren en hij niet voor dit of dat op stap moest, nam hij na het eten wat rust en was dan spoedig weer op de been; meestal tot 's avonds toe.

'Als ik eens een dag alles gedaan heb wat ik doen moet en ik 's avonds zo moe ben als een maai, ben ik pas gelukkig!' had hij tegen het dienstmeisje Betje gezegd.

Kwam hij toevallig eens rond vier uur thuis, dan was een kop koffie met een kleinigheid, een stuk vla of Wessemer knapkoek erbij, hem welkom. Waren er kersen, dan kon hij, als iemand hem gezelschap hield, al causerend zitten peuzelen; tot hij op zeker moment met de hand in de schaal tastte en hij merkte dat ze leeg was.

Wanneer hij bij de een of andere feestelijke gelegenheid aanwezig was en er bonbons op tafel stonden, gebeurde wel eens hetzelfde. Want de compensatiezucht, welke de meeste asceten die niet roken en geen sterke drank gebruiken, eigen is, was ook deken Tijssen niet vreemd. Hij snoepte graag; maar deed dit zonder ooit in de dingen op of onder te gaan; onberedeneerd, zouden we willen zeggen. En dan alleen nog maar in gezelschap; als bezigheid.

‘Hij was een volmaakt menselijke ziel in een heerlijk onvolmaakt menselijk lichaam’, zo karakteriseerde hem de Sittardse huisarts Arsène van Acker.

Deken Tijssen was, wanneer hij thuis was, op ieder uur en voor ieder mens te spreken; behalve op de avonden vóór de eerste vrijdagen der maand. Dan moest men hem aan zichzelf overlaten en was hij onder géén beding voor niemand beschikbaar. Omdat geen mens dan getuige behoefde te zijn van het betrekken van zijn gelaat en het schommelen van zijn handen? Was het Pascal niet, die zei: dat Christus tot aan het einde der tijden in doodstrijd zou zijn en dat dus een mens te bidden had en te waken?

Sedert twee even verborgen als gevaarlijke kwalen broer en zuster langzaam maar zeker ondermijnden, scheen ook het huis er de weerslag van te ondervinden en werd het gaandeweg armer, kaler en ook on-

zindelijker. Terwijl zijn zuster met gezwollen benen in de keuken tussen fornuis en tafel ter neer lag en zij nog niets van haar oppergezag- wenste prijs te geven, sleepte de zelfvergeten deken zich, al reeds met de dood in de schoenen, nog dapper voort.

In die omstandigheid belde op zekere dag een behoeftige seminarist op de pastorie aan. En toen 's avonds de bibliotheek en alle boeken de deur uit waren gegaan om de student te helpen, was meteen ook alle menselijke wetenschap uit het huis verdwenen en had de heilige dwaasheid er eerst recht haar intree gedaan. Gerekend of de inkomsten de uitgaven dekten, werd er reeds lang niet meer; doch van dan af was er blijkbaar iedere menselijke voorzichtigheid volkomen zoek en was er alle plaats ingeruimd voor het Kruis, dat het meer en meer met zijn geest vervulde.

Een enkele antieke kast, een fraai gebeeldhouwd familiestuk, scheen de wijsheid van het Kruis nog in de weg te staan. Dus zou de deken zich ook nog van dat erfstuk ontdoen en het te gelde maken. Ditmaal voor één oud-Rolducien, die in geldnood verkeerde. Hij ging naar architect Wielders en liet het stuk schatten. Maar dan zette zijn zuster, die er lont van geroken had, hem nog eenmaal de voet zo gevaarlijk dwars, dat de kast bleef staan waar hij stond.

Dat was toen bijna het einde.

8. De Kritiek

In een zijner boeken heeft de schrijver van deze levensgeschiedenis de stelling verkondigd, dat men

de ideale zielzorger voornamelijk aan drie dingen kan kennen:

- 1e. aan het werk, dat hij van zijn preken en instructies maakt;
- 2e. aan de regelmaat, waarmee hij zijn catechismuslessen geeft en
- 3e. aan zijn huisbezoekboekje.

Hij moet toegeven, dat dit criterium ten ene male faalt bij deken Tijssen; tenminste voor zijn Sittardse tijd. Na alles wat er reeds over hem gezegd is, voelen wij evenwel niet de geringste behoefte zijn verdediging op ons te nemen. Degenen, die bij zijn leven het hardst op hem hebben gefoeterd, hebben dat immers reeds gedaan. Toen hij gestorven was, zijn hun de ogen over hem opengegaan. Toen zij afstand van hem genomen en gezien hadden hoe groot hij was, hebben allen het hem vergeven, dat ook hij slechts een mens was en onmogelijk méér had kunnen doen dan hij gedaan heeft.

Die zelf zijn beperktheid erkende en ze niet eens betreurde, had wel meer op zijn kerfstok dan dat hij, force majeure, zijn catechismuslessen verzuimde, soms slecht en soms prachtig preekte en onder de hoogmis ingedommeld zat in zijn stoel met de rozenkrans in de schoot.

Men heeft het hem kwalijk genomen, dat hij op een bepaald moment zijn kerk in een hachelijk financieel avontuur heeft gestort. Doch wie, van die toen het hardst een kruis hebben geslagen, durft zeggen dat de grote bidder er zich niet prachtig ùit heeft gebeden; dat het geloof en vertrouwen van een apostolisch man geen bergen verzet?

En nu we toch aan het recapituleren en de balans

van zijn leven aan het opmaken zijn, dit nog! Wie hebben het hem - hetzij uit eerlijke bezorgdheid, zoals zijn zuster; hetzij uit naijver, zoals zijn armen; hetzij uit bedilzucht, zoals nagenoeg de ganse gemeenschap - niet kwalijk genomen dat hij zich het vel over de oren liet stropen? En wie van die allen werd niet ontwapend door zijn veelzeggende glimlach? Een glimlach, die dan niet de minste eigenzinnigheid verried, maar een hart dat wijd werd door de liefde?

Stuurlui aan de wal hebben het hem kwalijk genomen, dat hij zijn kerk, die dringend om reparatie riep, maar liet roepen. Doch wie van zijn bedillers, die wij allemaal waren, zwichtte niet voor zijn verontschuldiging: dat de zielen nòg harder riepen dan de stenen schreeuwden?

Er waren er, die het hem kwalijk namen dat zoveel vergaderingen, waarop men verschenen was om een oplossing voor kwellende problemen te vinden, uiteengingen piet zijn onveranderlijk: 'Wij moeten er maar eens goed voor bidden'. Doch moesten die klagers over zijn methodiek of gebrek aan methodiek niet toegeven, dat zij het eerste en voornaamste, het gebed, teveel over het hoofd hadden gezien?

Misschien ook was er onder die duizenden, die zijn deur belaagd hebben, wel een - en die was er zeker! - die het hem kwalijk genomen heeft, dat hij hem zo lang liet wachten.

En die geweldig met zijn hoofd heeft geschud, toen hij de deken in de kerk ging zoeken en hem daar verlegen in een bank zag zitten, 'omdat een ander er met zijn schoenen vandoor was'.

Neen, in sommige opzichten was het leven van deken Tijssen niet voorbeeldig; maar voor velen van

ons, die minder aan de hand hebben dan hij, die minder door het Godsrijk geplaagd werden dan hij, misschien een aanklacht.

Op de vraag, die zich vanzelf hier stelt, waarin het leven van deken Tijssen dan wel voorbeeldig en navolgenswaardig was, menen wij dat deze geschiedenis reeds een antwoord gegeven heeft. Natuurlijk zouden we ter verduidelijking van dat antwoord hier nog kunnen wijzen op de middelen, waardoor hij het kerkelijk godsdienstig leven in zijn parochie tot een voor Sittard ongekende bloei heeft gebracht. Het waren echter in grote lijnen dezelfde middelen, die hij ook te Susteren had aangewend, die ook daar hun deugdelijkheid bewezen hadden en dus hier geen herhaling behoeven.

Omdat de godsdienst van deken Tijssen op de eerste plaats mensendienst was, hebben wij de man Gods tot dusver voornamelijk beschouwd in zijn verhouding tot de mensen. Zijn verhouding tot God, zijn innig verkeer met Hem en zijn intens gebedsleven kwamen slechts in zoverre ter sprake als deze ons nodig bleken om zijn apostolische gedrevenheid naar de zielen te motiveren en zijn aparte priesterlijke persoonlijkheid in haar ware licht te laten zien.

Wenst men een bondige samenvatting van het voorafgaande, dan kunnen wij van pater Jacobs - die andere apostolische man, die mede aan het nieuwe Limburg zijn physionemie gegeven heeft - dit woord aanhalen: 'dat deken Tijssen een der weinigen geweest is die zonder voorbehoud St. Paulus konden nazeggen, dat zij anathema zouden willen zijn voor de hun toevertrouwde zielen'.

Wij weten niet of diezelfde Paulus aan een bepaal-

de mens gedacht heeft, toen hij zijn loflied dichtte op de Liefde. Wij kunnen die lofzang uit de eerste brief aan de Corinthiërs niet lezen, zonder aan die enige mens, deken Tijssen, te denken, die ons concreet heeft laten zien wat St. Paulus zegt: De liefde is lankmoedig; vriendelijk is de liefde. Zij kent geen jaloersheid; zij pronkt niet met ijdele dingen; zij maakt niet hoogmoedig. Zij gedraagt zich niet onhebbelijk; zij zoekt zichzelf niet; zij wordt niet toornig; zij rekent het kwade niet toe. Over onrecht is zij niet blijde, doch zij verheugt zich met de waarheid. Alles verontschuldigt zij; alles vertrouwt zij; alles hoopt zij; alles verdraagt zij. De liefde sterft nooit!’

En vraagt iemand tenslotte nog een andere schriftuurtekst, die het wezen van deken Tijssen, zoals wij dat tot hier toe uit de getuigenissen van zijn medemensen hebben zien oprijzen, samenvat, dan kunnen wij in de brief aan Titus II 11-13 terecht. Want in hem werd ons Christus' ongemene mildheid en menslievendheid openbaar. En alleen al door het heffen van zijn vinger - erudiens nos - leerde hij ons alle aardse begeerlijkheden - secularia desideria - verwerpen, om - sobrie, juste et pie - eenvoudig, waar en vroom te leven in dit dal van tranen en met ogen stralend van verwachting de vervulling onzer zalige hoop op toekomstige glorie tegemoet te zien.

Heel zijn leven was één doorlopende parafrase van deze Paulijnse tekst welke tevens de korte inhoud was van al zijn preken en instructies die, hoe kort en simpel ze soms waren, belangrijk bleven om de ganse, grote Waarheid die in hem gestalte had.

Waar nu liggen, zonder op theologische zijwegen af te dwalen, de kracht en wijsheidsbronnen van de

man die, in zijn optreden naar buiten, het Christendom en het katholiek priesterschap tot sieraad heeft gestrekt; ja, dat priesterschap in aller ogen aantrekkelijk en beminnelijk heeft gemaakt?

9. Zijn innerlijk rijk

Niet wat iemand zegt is, strikt genomen, van betekenis; noch zelfs wat iemand doet; maar wat iemand is.

Deken Tijssen was een, door natuur en genade, niet met uitzonderlijke, maar met kostbare gaven toegeruste mens die met zijn Doopgenade gewoekerd heeft. Hij was één bonk eenvoudig kinderlijk Geloof; op en top Hoop en verwachting; een en al Liefde.

Deken Tijssen was een priester naar het Hart van de Meester die - *salus animarum suprema lex* - de lichamelijke en geestelijke werken van Barmhartigheid, tot het heldhaftigie toe in toepassing gebracht heeft en wiens Priesterschap niets anders was dan dienst aan Christus' eucharistisch en mystiek Lichaam. Alles voor allen geworden om allen voor Christus te winnen, bezat hij de juiste opvatting van de mens; de ware christelijke mensbeschouwing die, als kern der christelijke levensbeschouwing, in ieder mens - hoe verminkt, hoe tenietgedaan ook - Christus liefheeft en dient.

Deken Tijssen heeft Christus 'gevoed toen Hij honger had; gelaafd toen Hij dorst had; hij heeft Hem gekleed toen Hij naakt was; bezocht toen Hij ziek was en bezocht in zijn gevangenis'. De liefde van deken Tijssen voor de mensen was Christusliefde. Zijn dienst aan God en zijn dienstbetoon aan de mensen waren één dienstbetoon; waren niet te scheiden.

Voorts was deken Tijssen - gij weet het reeds - een man van gebed: een groot, een smakelijk en hartstochtelijk bidder; een, die het bidden tot een tweede natuur geworden was en die, ook als zijn theorie van 'drie vierde gebed en een vierde actie' door de praktijk achterhaald werd, praktisch altijd biddende was. Bevorderaar van de grote devoties der Kerk met de Menswording tot uitgangspunt, had hij met bewonderenswaardige trefzekerheid het bovennatuurlijke leven in zijn eigenlijke essentie begrepen en was er bij hem geen gevaar dat zijn godsdienstigheid in een veelheid van devoties zou verdrinken.

Met de H. Eucharistie als middelpunt van zijn leven, staat hij op goede voet met de eerste aanbidders van het Mensgeworden Woord, met Maria en St. Jozef; en aanbidt hij God in de gedaante van Brood met hùn onvoorwaardelijk geloof, met hùn volkomen overgave en met hùn liefde.

'Wat moet hij liefhebben die zó kan bidden!' hebben zusters, die hem jaloers bespieden, van hem gezegd.

Bezield door de wetenschap, dat in de zielzorg alles afhing van de Genade die door gebed en offer van de hemel wordt afgedwongen, riep hij bij verkiezingen de kloosters op om voor een goede uitslag te bidden. Op carnaval en kermisdagen, als de zielen gevaar liepen God te beledigen, placht hij met zeer veel aandrang hetzelfde te doen. Zijn ook te Sittard vurig gekoesterde hartewens, om midden in de stad een gemeenschap van dag en nacht biddende en boetende contemplatieven te mogen bezitten, heeft hij niet in vervulling zien gaan. Dat de zusters Passionistinnen zich naderhand in Sittard gevestigd hebben, is zeer

zeker een gevolg van deken Tijssens ijveren en bidden.

‘Deken Tijssen heeft Sittard leren bidden’, wordt van hem verklaard. ‘Hij gaf ons de rozenkrans’, zegt weer een ander.

Diep ervan overtuigd, dat bij de sociale organisaties de godsdienstig-zedelijke beginselen op de voorgrond moesten staan, ging hij niet mee met die z.g. sociale priesters die meenden, dat zij hun godsdienstige verenigingen, als verouderd, om hun sociale organisaties verwaarlozen konden.

Zoals te Susteren heeft hij ook te Sittard alles in het werk gesteld om de mensen vertrouwd te maken met de patroonheiligen van hun stad en die heiligen van hun kant telkens en telkens weer mede verantwoordelijk gesteld voor het welzijn der zielen. Uit zijn weinige geschriften weten wij, hoezeer hij de Engelen van Sittard bezworen heeft de levenden te beschermen en met hoeveel aandrang hij geboet en gebeden heeft voor de doden. ‘Voor de verlaten priesters, voor de meest verlaten zielen van het vagevuur’, vooral.

Met Christus ‘pernoctans in oratione’ - een vertrouwd en geliefd beeld van hem - voor ogen, heeft hij een Tabernakelwacht en het Heilig Uur ingesteld en de gelovigen gestadig opgewekt ‘veel, veel, zeer veel te bidden voor de zondaars, de socialisten, de andersdenkenden, de Joden, de in concubinaat levenden’.

Biddend en boetend, op die twee vleugels, heeft hij zich voortdurend heen en weer bewogen tussen aarde en hemel en de Gemeenschap der heiligen met de vuren gloed van zijn liefde doorkruisd.

‘Men zou zelf heilig moeten zijn om te kunnen voelen hoe warm het vuur was dat in deken Tijssen

brandde', oordeelt een intellectuele leek; terwijl diezelfde leek zich tezelfdertijd afvraagt 'hoe groot het geloof moet zijn geweest dat deze liefde voortbracht en hoeveel strijd met zichzelf de man Gods gekend moet hebben voor hij zijn einddoel bereikte?' Men heeft de Sittardse deken wel eens een andere pastoor van Ars genoemd. En terecht! Indien men de vergelijking slechts niet te ver drijft. Hun geaardheid en aanleg, hun natuurlijke intelligentie en hun levensvorm waren immers nogal verschillend. Beiden echter hadden zij dat eeuwig tobben om het groot Probleem gemeen; het zich geen raad weten tussen de afgronden van het mysterium caritatis en het mysterium iniquitatis die hen omgaven. Bij beiden ook eenzelfde zich wegschenken zonder voorbehoud; eenzelfde afgestemd zijn op de Genade; eenzelfde eerlijke bewogenheid; eenzelfde deernis en deelname aan alle noden. Hun even grote eenvoud had echter weer een andere verschijning; hun beider goedheid een andere natuurlijkheid. Ook hun geest van armoede en onthechting sprak een verschillende taal.

'Als ik niet eet zoals ik doe, dan kan ik dat leven niet volhouden', zei deken Tijssen. De heilige Pastoor van Ars zei niets en at slecht. De een ogenschijnlijk meer spits en Ignatiaans, de ander welgedaan en Thomistisch, zijn zij beiden anders verstorven. Wat de een meer aan zijn mond onttrekt, onttrekt de ander aan zijn rust. Wat beiden aan intellect ontbreekt, vullen beiden aan met het hart. En dan weer op gans andere wijze. Beiden wereldwijs, voelt de een zich een wereldschuwe; de andere er zich gemakkelijk thuis.

Tegenover de een zijn diabolische nachten, staan bij de ander zijn dagen vol klopgeesten en kwelduivels;

en terwijl de een zijn op het uiterste gespannen geest wordt vergiftigd door angstwekkende visioenen, zinkt avond op avond een kolos van een kind loodzwaar weg in een diepe slaap.

Beiden het kindschap Gods in zijn essentie belevend, is de eerste blijkbaar niet helemaal vrij van de zuurdesem der Oude Wet en geniet de ander ervan met handen en voeten; als van het schoonste en beste wat een mens overkomen kon. Door de Voorzienigheid geroepen, de een naar een woestenij van onverschilligheid en geestelijke dorheid, de ander naar een voor Christus bewaard doch bedreigd domein, geschiedt ginds het wonder in de voetstappen van een hemelse Rattenvanger en hier in die van de herder, die dag aan dag zijn leven in stukken breekt voor zijn schapen.

‘In honorem S.S. Cordis Jesu Eucharistici, in honorem Beatae Mariae Virginis, Matris et specialis patronae et protectricis meae’ of ‘in honorem S. Josephi, patris mei et specialis protectoris mei’, noteerde hij in een schoolschrift zijn maandelijkse gebedsintenties en de daarbij passende proposita; voornemens, die dan steeds betrekking hebben op een leven van versterving, van veel bidden, hard werken, van geen enkel ogenblik verloren laten gaan en van ‘zwijgen! zwijgen!! zwijgen!!’

Zijn van nature colerisch temperament indachtig, tekent hij bij ‘zachtmoedigheid’ aan: ‘In supremo gradu, altijd, overal en in alles zachtmoedig zijn tegenover iedereen.

- 1e. Ten opzichte van de armen: nooit hard, nooit ongeduldig; altijd even zacht en goed zijn.
- 2e. Hetzelfde voor mijn huisgenoten.

- 3e. Hetzelfde voor mijn medehelpers: kapelaans, rectoren, aalmoezenier, koster, misdienaars, suisse.
- 4e. hetzelfde voor alle eerwaarde zusters; alle heren onderwijzers’.

Om Maria heel bijzonder te vereren, neemt hij zich voor ter ere van zijn hemelse Moeder de ganse dag schietgebeden te bidden:

- 1e. tot geloof in de Godheid van Christus;
- 2e. tot het Lijden van de Goddelijke Zaligmaker;
- 3e. tot Maria zelf; tot de H.H. Patronen en Engelen.

En vooral door het bidden van de rozenkrans: 's morgens een; 's middags een en 's avonds een met de huisgenoten samen.

Van zijn rozenkrans bidt hij het eerste tientje tot O.L. Vrouw en de H. Jozef; het tweede tot de H. Petrus, de H. Maria Magdalena en de H. Goede Moordenaar; het derde tientje tot Koning David, de H. Joannes Baptista, de H. Hieronymus en de H. Augustinus; het vierde tot de H. Gerlachus en het vijfde tot de H. Pastoor van Ars, tot Pater Valentinus ‘en de pater van ons dekenaat, Pater Carolus Houben’.

De man met de rozenkrans!

Wanneer hij ooit in een standbeeld vereeuwigd zou worden, geve men hem zijn rozenkrans als embleem mee. Zoals men St. Paulus een zwaard meegaf en St. Agnes een lam.

Vele rozenkransen heeft deken Tijssen versleten; vele dikgekraalde, stevig geketende, monumentale rozenkransen. Met zijn rozenkrans is hij opgestaan en slapen gegaan en is hij, evangelizans pacem et bonum, door het leven getrokken. Met zijn rozenkrans hield hij zijn van nature colerisch temperament in toom; dreef hij de duivelen op de vlucht en hield hij de

Engelbewaarders van al zijn kinderen wakker. Hij was de kracht zijner mannelijkheid; het schild zijner reinheid; de steun van zijn ouderdom; zijn stokske, zijn derde been.

De rozenkrans was de catechismus die hij overal leerde; aan jong en oud. Moeders drukte hij hem in de hand als de beste handleiding in paedagogie; vaders leerde hij de rozenkrans bidden inplaats van de stok te hanteren. Aan zijn rozenkrans sjouwde hij naar de Mijnen om werk en aan hem pleitte hij om clementie bij de rechters. Met hem gewapend, deed hij zijn aanvallen op de beurzen der beter gesitueerden. Met zijn rozenkrans als breekijzer deed hij brandkasten springen. Ware volksbewegingen ontketende hij met hem en aan hem sleepte hij de mensen mee op boeten bedetochten. Vanaf de preekstoel of op en neer lopend door zijn kerk, ontstak hij met hem de harten van zijn parochianen. En een kerk vol brommers, werd een schip vol bezielde bidders.

Onvermoeid verkondigde hij aan hem de eeuwige ononderbroken glorie van de Vader, de Zoon en de H. Geest; voltooide hij de uiterlijke heerlijkheid der H. Drieëenheid en zong hij - Tuba mirum spargens sonum - de even lieve als grote en geheimzinnige luister der Moedermaagd.

Deken Tijssen had - zo hij er al zin toe gehad mocht hebben - geen tijd om zich in de hogere trappen van het gebeds- en genadeleven te verdiepen. Om de mystiek als wetenschap te beoefenen. Hij heeft méér gedaan dan de deugden te determineren en te classificeren; hij heeft ze beoefend zoveel hij kon en ze door zijn voorbeeld aanschouwelijk gemaakt.

Wanneer priester Tijssen de sacramenten toediende,

deed hij dit - duidelijk aan hem merkbaar - in dat hoge besef een der grootste dingen te verrichten die er op aarde gebeuren kunnen. Bad hij vanaf de preekstoel de rozenkrans voor, dan stond hij daar, alsof er in heel de wereld niemand anders was dan hij die Maria groette.

De liefde waarmee hij - digne, attente et devote - alle vormen van eredienst, tot de geringste toe, behartigde, ontvouwde zich vooral in het op dragen der H. Mis. Dat hij dan, totus in illis, geheel en al in ieder deel ervan was, kon niemand ontgaan.

Niet als een vrezende, naderde hij de Tronen, maar als een geroepene!

Men kon van hem zeggen, dat hij met het altaar vergroeid was; dat hij er een deel van uitmaakte. Deze mens die geschapen scheen voor het priesterschap, deze offeraar voelde zich nergens beter thuis dan aan de offertafel. Geheel en al offeraar en als zodanig gesteld tussen God en het volk, was het hem aan te zien, dat hij zich één wist met dat volk wiens zorgen en noden hij alle op de pateen had liggen. En dit in een haast liefvallige deemoed.

Brekend met oude tradities, schoof hij het altaar tussen de mensen, opdat de zielen zouden delen in de warmte ervan.

Zijn H. Mis vlak voor de ogen van zijn kinderen opdragend, bracht hij hen de onbloedige vernieuwing van de Kruisdood en de Kruisdood zelf nader. En zo heeft hij, zwijgend en handelend in de geest der Kerk, met één vaderlijke en priesterlijke zwaai van zijn arm gans zijn volk aan zijn hart gehaald en aan dat van Christus.

Zoals de nuttiging een essentieel deel is van het

magnum myeterium Incarnationis et Reparationis, zo is ook de communiebank een integrerend deel van het altaar. Is er enkel een verschil van afstand. Dat heeft deken Tijssen ten volle beseft. En wijl er alleen maar geslacht wordt om te offeren en te eten, moest de tafel immer gedekt staan en mocht geen enkele ziel ooit te vroeg of te laat komen bij haar God. Die immers een Spijs is zowel voor de laatsten als voor de eersten.

Offerend, biddend en zorgend en hemel en aarde met zijn hart omspannend, kwam deze nederige en onderdanige Aäron tot zulk een gelouterde doorzichtigheid, dat men de mens niet meer in hem ontwaarde, maar de sacerdos en de alter Christus: beelden waarin hij voortleeft in het hart van het volk en waarin hij voor velen, die omgang met hem mochten hebben, een genade werd.

Streng voor zichzelf, was hij van een spreekwoordelijk vergevensgezindheid jegens anderen. Eenmaal de essentialia der Biecht veilig gesteld, was de absolutie bij hem goedkoop. Zijn vertrouwen op Gods oneindige barmhartigheid leek angstvallige mensen vermetel. Meer eerbied echter voor het Bloed van het Lam ‘qui tollit peccata mundi’ dan bij hem, hebben wij nooit bij een priester waargenomen.

Het leven, wist hij ook, was voor velen reeds penitentie genoeg. ‘De rest’ nam hij immers zelf van hen over! Zo goed als wie ook beseftte hij, dat de wetten, geboden en verboden, er in eerste instantie waren om de mensen beter te maken; om hen naar een gelukkige bestemming te voeren en dus menselijk, met menselijke omstandigheden rekening houdend, geïnterpreteerd en toegepast dienden te worden. De wet

was er voor de mensen en niet omgekeerd. En stellig was zij er niet om zichzelf. Ieder rigorisme was deze zo menselijke mens en priester dan ook volkomen vreemd.

Zijn biechtstoel was een brede. En nòg zat hij vol van zijn vaderlijkheid. Niemand, volgens ons, bezette daar zó volledig de plaats van de ‘Pater misericordiarum et Deus totius consolationis’ als deken Tijssen. Gods barmhartigheid zat zó breed in zijn biechtstoel, dat er voor de rechter nog juist plaats genoeg was; wiens judicialis sententia, vermilderd door de ontferming, dan ook vanzelf een troostwoord werd. Groter liefde dan de zijne voor alles wat van Christus was of met Christus in betrekking stond, was moeilijk denkbaar. Zonder achter ieder rood lettertje een zonde de vuist te zien ballen, verrichtte hij elke liturgische handeling met een accuratesse en een fijnheid, die volkomen tegenstrijdig konden schijnen met zijn soms slordig en rommelig uiterlijk.

Wij geloven dat men deze mens van zeer nabij gekend moet hebben om ook deze paradox te kunnen verzoenen. Zoals alle meer dan gewone zielen, had hij op een bepaald punt dat bevreemdende, dat blijkbaar heenwees naar een schermutseling in zijn binnenste; doch dat door ingewijden begrepen werd als een noodzakelijke dissonant van een rijke harmonie en een completerend - hoewel niet direkt complimenteerd - deel van zijn wezen.

Als manifestatie en onderdeel van de eredienst, hield deken Tijssen zeer van bidtochten en processies; vooral van de jaarlijkse grote processies door de etad met het Allerheiligste welke zich nooit rijk en luisterrijk genoeg konden ontplooien. Dan ‘blonk’

dat grote zuivere kind, dat nooit zijn verrukt-zijn om wapperende vanen, muziek en zwaaiende wierookvaten heeft kunnen of willen verhelen. Zingend en biddend stapte hij dan voort onder het baldakijn, trots op zijn God en trots op zijn volk. In het volle besef ook, dat hemel en aarde voorbijgaan, doch dat zó iets schoons nooit voorbij zou gaan.

Dat deken Tijssen gul was met wijwater, zegt misschien weinig; maar de kracht die hij aan de sacramentalia toekende en de overtuiging waarmee hij ze toediende, waren voor velen van ons beschamend.

Wanneer hij een kerkhof inzegende, deed hij dat zo overvloedig dat zijn begeleiders er druipnat van thuis kwamen.

In tijden van grote en langdurige droogte sleepte hij avond op avond heel zijn parochie aan zijn rozenkrans mee de Kollenberg op, zijn heilige berg, en schalde zijn bidden de avond in als de stem van Elias. Maar nu niet om vuur, maar om water van de hemel. Brak ergens brand uit in de binnenstad en zag men deken Tijssen met het Allerheiligste toesnellen, dan was men gerust; dan wist men zeker - wat men ook reeds te Susteren geweten had - dat 'de brand uitging'

Zijn verering voor de Kerk en de Paus, waartegen hij de geringste scherts niet duldde, uitte zich op aandoenlijke wijze in zijn eerbied voor het purper. Als hij naar Roermond, naar zijn bisschop toog, meende hij, dat hij daar zonder handschoenen niet terecht kon. Ontdekte hij onderweg, dat zijn vingers door de wol staken, dan was aan de etikette toch voldaan. Ook als er geen goede ziel over te pas kwam om het euvel te verhelpen.

Met kinderlijke eenvoud merkte hij tegen een geneesheer op, 'dat men een bisschop nooit iets moest vragen waardoor je hem in moeilijkheden kon brengen'. Zijn goede hart evenwel won het wel eens van zijn stelregel. Dan vroeg hij aan zijn bisschop om een priester, die buiten de zielzorg gesteld was, van intenties te mogen voorzien. Of voor een ander weer een niet onaanzienlijk pastoretje.

Overigens klonk de benaming 'bisschop' hem te hol en sprak hij bij voorkeur over kerkvorsten of prinsen der Kerk.

Wat hem echter niet belette in hun gezelschap aan tafel in slaap te vallen en aanschouwelijk te maken, dat ook bij hem de natuur soms sterker was dan de leer.

Eerbied voor een priester, voor iedere priester, stempelde hem tot een buitengewoon gastvrij man voor zijn collega's. Zijn deur stond wagewijd voor hen open en het beste in zijn huis was dan niet goed genoeg. Met vaderlijke belangstelling volgde hij van jaar tot jaar de opgang van de jeugdige levieten uit zijn parochie naar het altaar en liet hij niets na om hun roeping te beschermen. Een neomist was voor hem de grootste genade wel die aan een parochie geschonken kon worden. Wanneer hij eens een jong priester helpt kleden voor zijn eerste H. Mis, fluistert hij hem ondertussen toe 'de zondaars toch niet te vergeten'; en deelt hij de grote bekommernis van de Hoge priester 'qui pridie quam pateretur' het Brood en de Kelk in zijn heilige handen nam 'in remissionem peccatorum'.

Hoe hoog deze om het Godsrijk mateloos bekommerde priester, die er immers van gedroomd had naar

de missielanden te mogen gaan, tegen een missionaris opzag, spreekt uit het volgende.

‘De dag van mijn vertrek naar Afrika’, vertelt pater Ten Dijck S.M.M. ‘zei ik hem vaarwel in de sakristie en vroeg hem zijn zegen. Neen, jongen, zei deken Tijssen, niet ik, maar jij geeft mij de zegen! En hij knielde voor mij neer, deze eenvoudige, nederige man!’

Wat hij persoonlijk van het Priesterschap en het heleven dezer huiveringwekkende waardigheid dacht, maakt hij ons duidelijk in een brief aan zijn neef waarin hij het Priesterschap ‘het beste, het rijkste en het hoogste’ noemt, wat God geven en een mens bezitten kan. Hij spoort zijn neef aan om veel te bidden en schrijft dan: ‘Vraag aan de goede Jezus, dat gij toch moogt worden en blijven een priester naar zijn Hart; een priester van gebed; een priester van de H. Eucharistie. Leer goed de rubrieken van de H. Mis en zorg, dat gij u elke morgen moogt beijveren om de H. Mis zo waardig, zo heilig mogelijk op te dragen. Daags voor zijn dood las monseigneur Drehmanns nog met dezelfde godsvrucht de H. Mis als daags na zijn H. Priesterwijding. Uw brevier zij elke morgen in de voormiddag een tweede dankzegging; elke namiddag een voorbereiding voor de H. Mis van morgen. Neem het schoon gebruik aan om, als het enigszins mogelijk is, steeds uw breviergebed voor het tabernakel te bidden. Wie kan ons beter onderrichten dan de Goddelijke Meester? Wees dan een priester naar het Eucharistisch Hart van Jezus; een man van het H. Sacrament’.

In de aanhef van zijn Testament, dat plechtig preludium op zijn dood, dankt hij de goede God voor

zijn heilige roeping: ‘het beste, het rijkste, het hoogste wat een mens bezitten kan’.

Tenslotte herinneren wij ons nog enkele van zijn lapidaire uitspraken, waar ieder priester zijn nut mee kan doen.

‘Afdalen tot de mensen kan, zonder schade, alleen dié priester, die zijn waardigheid hoog weet te houden’, zei hij; ‘en tien keren tegen één zal die priester een nederige zijn’.

‘Geen naam is zo besmettelijk als die van een priester’, vond hij. En ‘Een priester die geen afstand kan doen van zijn rechten, is nooit een heer’.

‘Voorrechten zijn er, om er een matig, bescheiden en onopzichtig gebruik van te maken; als wij, priesters, allemaal dat eens beseften!’

‘Wanneer een zaak zó hopeloos geworden is, dat men er alleen nog maar voor bidden kan, beseft men pas wie men is!’

Méér heeft hij ons in zijn geschreven bescheiden niet over het Priesterschap nagelaten. Hij heeft echter beter gedaan. Hij heeft ons de grote waardigheid, de tremenda majestae van de priester aanschouwelijk gemaakt in de prachtige gestalte die hij aan het Priesterschap heeft gegeven.

Onvergetelijk blijft die gestalte voor wie hem, alsof, het 't Priesterschap zelf was dat jubelde, in een solemnele Mis het Gloria en Credo hoorde intoneren. Of wie hem zich op Paaszaterdag, alsof God zelf breed vaderlijk en triomfant tot zijn schepping schreed, zag opmaken voor de wijding van het water.

Groot was deken Tijssen niet alleen door de wijze waarop hij zijn heilig dienstwerk verrichtte; niet alleen omdat hij Sittard, biddend en communicerend,

heeft leren leven en sterven; maar ook door de innerlijke adeldom waarmee hij eenieder, die omgang met hem mocht hebben, imponeerde.

Nooit immers hebben wij hem - wat allen die met hem verkeerden zullen onderschrijven - een woord horen spreken of een daad zien stellen, die minder edel waren; welke hem niet door zijn bovennatuurlijke instelling en priesterlijk verantwoordelijkheidsgevoel werden ingegeven.

Nooit zagen wij, in een vijf jaar lange critische observatie, dat hij jegens iemand onvriendelijk was of nors. Nooit ook maakten wij mee, dat hij achter de rug van iemand in het nadeel van zo iemand sprak. Had iemand redelijke klachten over een persoon, dan hoorde hij die aan alsof ze hem zelf betroffen. Doen alsof hij het niet gehoord had, was zijn strengste vorm van afkeuring, wanneer iets gezegd werd wat hem niet beviel. De gesprekken, die men met hem voerde, konden alleen maar gaan over dingen die de moeite waard waren.

Ofschoon hij in gezelschap een zeer onderhoudend causeur kon zijn, was hij méér een luisteraar dan een prater. Hij hield zich graag op de achtergrond: de houding van iemand met een eigen innerlijk leven; de juiste houding ook van de priester als man van cultuur. Kwam hij echter met iets naar voren, dan was dat altijd goed doordacht, volledig bezit van hem en steeds de moeite waard. Zijn wijze van voorstellen was zeer persoonlijk en suggestief.

Wat zijn wijze van preken aangaat, trok deken Tijssen onbewust een merkwaardig zuivere parallel tussen zichzelf en de heilige Pastoor van Ars, toen hij, in het veel door hem gebruikt meditatieboekje 'Les

promesses du, Sacré Coeur', dubbel dik onderlijnde: 'Le bienheureux Curé d'Ars disait peu de choses et fort ordinaires. Mais il les disait avec un coeur plein de charité et c'est pour cela qu'il eut un si merveilleux talent de toucher les coeurs'.

Opvallend rijmt dit met wat de Sittardse burgemeester van zijn deken getuigde. 'Wat hij zei, had soms niet veel om het lijf, maar de manier waarop hij het zei, liet niemand koud'.

De ironie welke het leven, de comédie humaine, iemand kan opdringen, was bij hem nooit bitter; altijd priesterlijk; mild. De humor, waar hij niet omheen kon, was er steeds een van de edelste soort. Wanneer hij, op vakantie is Wessem, een boer met zijn os tegenkomt, groet hij 'Goede dag, samen!' - en heeft heel zijn leven plezier van zijn verregaande beleefdheid.

Sarcasmen waren hem even vreemd als vloeken, ruwe woorden en leugens. Vleien en huichelen kende hij niet; maar de talenten en goede hoedanigheden die iemand bezat, hemelde hij graag op. Doch ook weer niet zonder de bezitter ervan te doen voelen, dat ze Gods gaven waren.

Iedereen bemoedigend, ook in zijn streven naar stoffelijke welstand, zag hij graag dat iemand het ver gebracht had; dat iemand, zoals men het in Sittard uitdrukt 'met rozen op de schoenen door het leven ging'. Wjl al zijn parochianen hem even lief waren, was hij veel te fijngevoelig om de een boven de ander stoffelijk te begunstigen.

Als dokter Starmans van Nuth, zo vertelde monseigneur van Gils, in Sittard naar meubelen zoekt en bij zijn oud-prefect informeert waar hij het beste

terecht kan, zegt deken Tijssen: ‘Dat weet ik niet’. Als zij daarna samen door de stad lopen en voorbij een meubelzaak komen, merkt de deken op: ‘Hier geloof ik, dat men wel goed terecht kan’.

De bewondering waarmee hij tegen mannen als Poels, Ruys, Nolens en van Gils opzag en over hen sprak, was ontroerend. Overigens geloven wij, dat er voor hem geen mens bestond die zijn eerbied niet waard was.

Omdat deken Tijssen het kwaad dat iemand deed nooit met zijn bedrijver vereenzelvigde - omdat hij iemand, die bijvoorbeeld een moord bedreven had, nooit een moordenaar zou noemen maar een deemiswaardig man - kon hij de indruk wekken het kwaad niet te zien. Hij zag dit wel degelijk. En meer dan dat: hij leed erom. Ook als de goede deken zijn leed niet uitsprak ‘en hij te fijn was om anderen met “zijn pak” te belasten’.

Met zijn ongemeen fraaie hand van schrijven, waarmee hij naar rechts en links zijn ontelbare, allemaal even vlotte brieven de wereld ingestuurd heeft om te bemiddelen en te danken, te feliciteren en te condoleren, was hij geen schrijver. Toch kent een protestantse schriftkundige, die zijn handschrift analyseerde, hem op grond van haar analyse een opstrevende geest en een artistieke begaafdheid toe. Zijn geschreven nalatenschap is, buiten een aantal als relieken bewaarde brieven, enkele met schema's van preken en proposita gevulde cahiers en twee zeer persoonlijke met aantekeningen en zielekreten volgeschreven notitieboekjes - waarvan er één, jammer genoeg, verloren gegaan is - nagenoeg nihil. Wanneer wij evenwel besluiten mochten, dat de door hem in eer-

der vermeld meditatieboekje met nadruk onderlijnde gedachten, hem uit het hart gegrepen waren, geeft hij ons, althans voor een bepaalde periode van zijn leven, indirect een kijk in zijn diepste binnenste. In het binnenste van een vurige Godminnende ziel die, niets anders verlangend en najagend dan, liefde om liefde gevend, van haar leven een voortdurend offerleven te maken, wil gaan 'jusqu'au bout de l'amour'.

Gelukkig maar voor priester Tijssen - of moeten wij zeggen: gelukkig maar voor ons? - canoniseert de Kerk de heldhaftige deugd en niet de buitengewone verschijnselen; aan welke laatste zijn leven, zoals trouwens ook dat van een Theresia van Lisieux, een opvallend gebrek vertoont.

Wanneer men, voortgaande op dit thema, twee soorten van hemelbewoners zou mogen onderscheiden: zij, die van Boven bijzonder *verlicht* werden en dan nog nooit gehoorde dingen zegden en nieuwe liederen zongen en zij, die van Boven bijzonder *verwarmd* werden en dan wonderen deden met het hart, zal deken Tijssen, als hij ooit gecanoniseerd wordt, stellig gerangschikt worden onder de laatsten. Onder die heiligen die men misschien de meer gewone, de minst opvallende, de meest menselijke heiligen zou mogen noemen, alhoewel niet de geringsten: de Martha's in het huishouden der hemelen die, terwijl de contemplatie en de aanbidding er onverminderd voortgaan, er voor zorgen dat de bediening er niet spaak loopt en de aarde niet aan haar lot wordt overgelaten.

Tot deze categorie zouden dan o.a. allicht de advocaten in hopeloze zaken, de geneesheren en heelkundige specialisten gerekend mogen worden; de met een

bijzondere deernis, met een speciaal gevoel voor menselijke zwakheden en tekorten, begaafden, die geen mystieke tractaten, geen homeliën schreven, die zelfs helemaal niet schreven en langs andere, even onbeschrijflijke paden van liefde verdwaalden in het Hart van God.

10. Het einde

‘Alleen gedurende de laatste ziekte ben ik zijn geneesheer geweest en ik verraad geen geheim als ik zeg dat hij overleed aan maagkanker’, zo begint dokter van der Hoff zijn necrologie van deken Tijssen.

‘Ongeveer een jaar voor zijn dood, vroeg ik aan monseigneur Schrijnen druk op de deken uit te oefenen, zodat hij wat rust zou nemen. Hij zag er slecht uit. Voor rust had hij geen tijd.’

Het overlijden van zijn zuster, op 29 oktober 1928, had hem ogenschijnlijk weinig geschokt. Met al de tedere priesterlijke zorgen, waarvan hij aan een ziekbed het geheim bezat, had hij haar bijgestaan en haar klaar helpen maken voor de grote reis. Dezelfde reis die hij voorzag, dat ook hij spoedig zou aanvaarden. De scheiding zou kort zijn. Hij droeg haar heengaan gelaten; maar de vereenzaming, waar hij desondanks moeilijk boven uit kon, werkte het slopingswerk, dat de ziekte in hem begonnen was, in de hand.

Door zijn bisschop overreed, ging hij tenslotte naar de zusters van O.L. Vrouw te Tegelen om wat te rusten en toen hij terug kwam zag hij er beter uit.

‘Weldra echter zakte hij weer in’, gaat dokter van der Hoff voort; ‘en nooit vergeet ik mijn laatste ontmoeting op straat met hem. Hij kwam van de Rijks-

weg-Zuid en sloeg de Voorstad in. Op de hoek bij L'Ortye groette ik hem. Zijn gezicht was lijdend. Hij schuifelde voort. Met de dood in de schoenen, was hij op ziekenbezoek geweest. Wat ik zag, trof me diep. Dit was de waanzin der christelijke liefde'.

Toen het de hoogste tijd geworden was, stelde hij wat 'orde' op zaken en kwam in het ziekenhuis aan op de wijze die van hem bekend is: Ziezo, daar ben ik dan, en doen jullie maar met mij wat jullie willen.

Onderweg was hij op de Brandstraat nog even een winkel binnengelopen om een briefje van honderd gulden te laten wisselen. 'Maar niet te klein maken', had hij tegen de winkelier gezegd; 'anders hebben zij (de armen) er toch niets aan'. Toen hij gestorven was, had hij met een batig saldo van precies twee gulden en vijftig cent de eindstreep gehaald.

In het ziekenhuis liep hij nu eens wat rond en zat dan weer op zijn kamer. Eens werd hij door de verpleegster betrappt, terwijl hij, kraan open en dicht draaiend, braakte in de wasbak. Op de vraag van de zuster, wat er was, antwoordde hij: 'Och, dat is niets, kind'. Over zijn lijden sprak hij nooit; zinspeelde er zelfs niet op.

'Ik heb deze man nooit horen klagen', verklaart zijn medicus. Aan een dame die hem bezocht, zei hij: 'Wij geestelijken en huismoeders moeten ons leed dragen, zonder er anderen lastig mee te vallen'.

'Hij gaf zich totaal over aan de Voorzienigheid', gaat Mère Aimée de Marie voort; 'hij was zo gedwee als een kind en liet zich alle zorgen geven die zijn toestand nodig maakte. Van tijd tot tijd vroeg hij een lijst met de namen van de arme mensen in de parochie die ziek waren'.

In de kamer naast de zijne, lag Mère Clara Gadet O.S.U. ziek, die hem plezier wilde doen met mooie boeken door te geven. ‘Kind’, liet hij haar weten, ‘ik heb geen boeken meer nodig; ik spreek al rechtstreeks met Boven’.

Op een morgen, kort voor zijn dood, liet hij de geneesheer roepen. ‘Dokter’, zei hij, ‘ik wil het niet achter uw rug doen, maar ik neem een middel in, een echt boeremiddel, dat iemand voor mij heeft meegebracht’.

‘Ieder ander patiënt zou ik onmiddellijk verwijderd hebben’, zegt de medicus; ‘alleen deken Tijssen niet. Die man kon men niets weigeren. Toen ik hem eens een dienst bewezen had, kreeg ik het boek van Broeder Aloysius ‘Troost der zieken’ van hem cadeau. Of het humor, speelsheid van geest of dankbaarheid was, wat hem daarbij bezielde, is me nooit duidelijk geworden. Misschien ook wel, dat hij een loopje wilde nemen met mijn wetenschap; waar hij overigens respect voor had, zoals voor ieder gezag’.

Toen hij voorzag, dat zijn ziekbed zijn sterfbed zou worden, heeft hij de notaris laten roepen en hem zijn testament gedictieerd. Deze, een bejaarde man al, was bepaald niet, wat men een erg weke ziel kan noemen. Toen hij het testament had opgenomen, was deze oude geroutineerde functionaris echter gewoon op van ontroering. ‘Zo iets’, had hij, thuisgekomen, gezegd, ‘heb ik heel mijn leven nog niet beleefd!’

Het is een document van hoog geestelijk niveau; een testament, zoals alleen maar door een priester geschreven kan worden. En er dan nog niet iedere eeuw een geschreven wordt. Een loflied op de armoede tot in zijn arme bewoordingen toe.

In de Naam des Vaders en des Zoons en dee H. Geestes, Amen.

Dit is mijn testament, mijn uiterste wilsbeschikking.

Ik dank de goede God, dat ik door zijn grote genade geboren ben in de Rooms-Katholieke Kerk; dat ik zo brave, godsdienstige ouders heb gehad; dat Hij mij geroepen heeft tot het H. Priesterschap. Het spijt mij en ik vraag vergiffenis, dat ik niet altijd met zijne Genade heb medegewerkt.

Ik zeg vaarwel aan mijn parochianen van Sittard, van Susteren en aan mijn familie: ik hoop en smeeke hen te bidden voor mijne ziel; bizonder in het H. Misoffer en in hunne H. Communies.

Ik vraag hen vergiffenis, als ik ook maar een enkel mocht bedroefd of beledigd hebben.

Ik vertrouw op de machtige voorbede van de H. Jozef, van mijne goede Moeder Maria, op de oneindige liefde en de overgrote barmhartigheid van het Goddelijk Hart van Jezus.

Ik ben een arme priester en wil ook als een arme begraven worden; daarom mogen bij mijn dood geen rouwbrieven rond gezonden worden, geen bidprentjes gedrukt, geen chapelle ardente, geen lijkreden; alleen een bede om een vurig gebed; een heel eenvoudige arme kist; geen monument op mijn graf, alleen een eenvoudig houten kruis.

Het weinige dat ik heb, schenk ik en vermaak ik aan de Rooms-Katholieke kerk en parochie van Sint Petrus Stoel van Antiochië te Sittard.

Mijn waarde medebroeders in het Priesterschap, rector Cuypers, alle eerwaarde kapelaans en aalmoezeniers; mijn eerwaarde medewerkers in de rectoraten van Ophoven-Leyenbroek, van Overhoven en Stad-

broek, ik dank u allen recht hartelijk voor uw steun aan mij verleend; gedenkt mijner in het H. Misoffer; bidt veel voor de rust mijner ziel met de parochianen van de stad en van alle rectoraten.

Alle andere eerwaarde priesters, bidt met uw leerlingen, broeders en fraters voor mij.

Vergeet mij toch vooral niet in het H. Misoffer.

Geachte hoofden der scholen en onderwijzers; eerwaarde zusters en onderwijzeressen, bidt met uw leerlingen en kinderen voor mij, dat vooral de kinderen dikwijls de H. Communie voor mij opdragen. Mijn waarde confraters, rustende en wonende te Sittard, maakt toch elke morgen een memento voor mij in de H. Mis.

Alle parochianen van de stad en van de rectoraten, bidt veel voor mij; ik hoop u allen in de hemel te beminnen, gelijk ik u op aarde heb liefgehad.

Heilige Rosa, patrones van Sittard, bid voor ons.

Onze Lieve Vrouw van het H. Hart van Jezus, bid voor ons.

Heilige Jozef, patroon van een zalige dood, bid voor ons.

Zoet Hart van Jezus, maak dat wij U altijd meer en meer beminnen.

Sittard, 23 januari 1929.

L. TIJSSEN, pastoor-deken.

De mensen overliepen hem in het ziekenhuis; tot zelfs vlak voor zijn dood. Ofschoon hij allen gelijkelijk lief had, dachten sommigen dat hij voor hen een uitzondering maakte. Ze drongen tot bij zijn ziekbed

door en werden door hem niet weggezonden. Dat deed de verpleegster. Voor zover het haar lukte.

‘In het kerkklokje liet ik een stukje afdrukken dat z.g. door hem was opgemaakt’, zegt dokter van der Hoff. ‘Ik las het hem eerst voor en toen voegde hij er een voor hem kenmerkende zin aan toe. Ik had vergeten de mensen voor hun gebed en medeleven “recht hartelijk” te danken’.

Kort voor zijn dood werd hij bediend in een leunstoel. Hij bad de gebeden der stervenden zelf mee. Tot op zijn sterfbed toe had, als men vroeg hoe het met hem ging, alleen het welzijn van anderen zijn belangstelling.

De winter van 1929 was een zeer strenge winter. Tegen een bezoeker maakte hij zich zorgen over de kinderen, die bij de carnavaloptocht, die uittrekken ging, op de praalwagens moesten zitten ‘en het zo bitter koud zouden hebben’.

‘Toen ik vernam dat zijn einde nabij was, liet ik mijn werk in de steek en ging naar hem toe’, vertelt de oud-Rolducien Joep van Wessem, met wie deken Tijssen het blijkbaar nooit laten kon een steekspel in schalksheid te voeren.

‘Hij lag met zijn gezicht naar de muur gekeerd en toen hij dat, vaal-bleek als het geworden was, naar mij toekeerde, zag ik dat het met hem gedaan was. Hij vroeg mij, hoe mijn vrouw en kinderen het maakten, Toen ik hem gezegd had, dat zij het allen goed stelden, zei hij: ‘Dan moet je nu maar weer naar je werk gaan, Jozef; het is goed dat je nog even gekomen bent. Ik dank je recht hartelijk’.

Daarop keerde hij zich weer van me af en ging ik naar de deur. Toen ik, op de gang gekomen, nog eens

- voor de laatste maal, besepte ik - naar hem omzag, had ook hij zich weer omgekeerd en keek ik hem recht in zijn gelaat. En ofschoon hij me vanaf Rolduc altijd met Jozef aangesproken had - en dit zelfs tegen het algemeen gebruik, dat een Joep van me gemaakt had, in - zei hij toen, met een laatste vleugje schalksheid in zijn uitdovende ogen: 'Daag... Joep!'

'Toen hij sterven ging', verhaalt Mère Aimée de Marie, 'had hij graag dat ik bij hem bleef. Enkele uren voordat hij stierf, sprak hij van de grote reis die hij ging ondernemen. Vijf minuten voor hij de geest gaf, vroeg hij nog om te mogen communiceren. Hij deed een geestelijke communie en zei: Ik ben maar een arme zondaar, maar heb altijd getracht een goede mening te hebben. Kort daarop zag ik dat de dood intrad. Wanneer men beweert, dat hij de laatste 24 uren bewusteloos was, moet men zich vergissen. Tot het einde toe was zijn geest helder'.

Het was ongeveer acht uur in de avond van 20 februari 1929 dat hij, 64 jaar oud, zacht en kalm in de vrede van Christus ontsliep.

Netje Konings van Weseem, dat bij deken Tijssen van 1928 tot aan zijn dood als dienstmeisje diende, had hem meermalen horen zeggen dat hij op een woensdag - dag, toegewijd aan de H. Jozef, patroon van een zalige dood - zou sterven. Wat dan ook gebeurd is!

Bij zijn dood waren, behalve de geneesheer-directeur, aanwezig: Mère Claire, de overste van het ziekenhuis; Mère Aimée de Marie; Mère Alice en Soeur Basile. Toen zijn biechtvader, een oude pater Franciscan die even later aankwam, de sterfkamer ver-

liet, zei deze tot een verpleegster: 'Een heilige is van ons heengegaan'.

'Van zijn familie', vertelt dokter van der Hoff, 'ontving ik als ereloon voor de behandeling een der weinige dingen die hij nog bezat: zijn rozenkrans, waaraan hij meer kilometers gevesperd heeft dan ik meters aan de mijne'.

'Het is niemand gegeven', filosofeert de medicus verder, 'volmaakt of bijna volmaakt te zijn in de wetenschap. Dat is blijkbaar anders bij de wetenschap der heiligen. God schiep de mens zó, dat hij volmaakt geloven, hopen en beminnen kan.

Deken Tijssen bereikte met Gods genade deze top van menselijk kunnen. Hij zong het Credo van Geloof en Verwachting met heel zijn verstand, uit heel zijn hart en met al zijn vermogens; en uit Liefde schonk hij zichzelf weg tot in de dood'.

Het was op de 21e februari van 1929 dat, op de avond van die dag, de dodewagen met het lijk van 'de heilige deken' het ziekenhuis verliet. In grote vlokken was de sneeuw beginnen te vallen en juist toen de zwarte wagen in een doodse stilte, waarin alleen het hoefgetrappel der paarden hoorbaar was, de Steenweg opreed, begonnen de klokken van de grote kerk te luiden.

Koster Bronneberg, naast de koetsier op de bok gezeten, haalde zijn vereerde deken thuis door een geslagen stad. Twee mensen stapten ingetogen achter de dodewagen aan: de directeur van het ziekenhuis en zijn vrouw. Die langs de weg stonden, ontblootten het hoofd; sommigen knielden neer in de sneeuw; allen baden of schreiden; enkelen luidop in de stilte.

Sittard rouwde, want van al zijn bewoners was er niet één, die niet een vader verloren had.

Tevergeefs nu had Sittard zich op de viering van zijn veertigjarig priesterfeest voorbereid.

‘Ik had het grote voorrecht voor zijn begrafenis te zorgen,’ vertelt koster Bronneberg. ‘Ik legde hem af in een prachtige eikenhouten kist. Dat viel me erg zwaar. In de pastorie was een mooie chapelle ardente ingericht in de grote zaal. Daar baarde ik zijn stoffelijk overschot op. Het deksel werd van de lijk-kist genomen en zijn rustig, voor eeuwig slapend, gelaat werd aan allen ter aanschouwing gegeven’.

Tot de 25e februari trokken parochianen en vreemden één voor één langs zijn lijkbaar, waarop hij rustte in het gewaad dat hem het beste gepast had. Van weerszijden van de baar hielden de zusters van het ziekenhuis de wacht. En terwijl de mensen, die almaar voorbij trokken, de tranen langs de wangen liepen, werden talloze rozenkransen en andere voorwerpen aangestreeken aan zijn gelaat en handen.

Een oude vrouw greep hem snikkend bij de voeten en zei iets in haar dialect, waarvoor men in het Nederlands geen equivalent kan vinden dat de ontroering en verering ervan uitdrukt.

‘Doe erme sjelm’, zei de weduwe Schmeits, ‘leeste ôs noe allein!’

Iedereen hield de overleden deken voor een heilige.

Velen klaagden dat zijn testament, althans de meest aandoenlijke passage eruit, niet strikt geëerbiedigd werd. Anderen echter waren van oordeel, dat de verheerlijking die hij was ingegaan, reeds op aarde tot uitdrukking moest worden gebracht. En beide groepen van mensen hadden het gelijk op hun kant.

Zijn koninklijke begrafenis was een gebeurtenis, zoals Sittard er nog nooit een beleefd had. De grote kerk kon de mensen op geen stukken na bevatten. Alleen in de kerk al werden drieduizend gedachtenisprentjes uitgereikt. Na de plechtige requiemmis besteeg deken Jongen van Echt de kansel om, welsprekender dan welke lijkrede ook, het testament van de overledene te lezen.

De uittocht van deken Tijssen naar zijn laatste rustplaats, tart iedere beschrijving. ‘Ik word nòg koud als ik eraan denk’, zegt men in Sittard. En dit zegt in zijn beknoptheid alles wat er te zeggen valt. Meer dan tweehonderd geestelijken, met Doctor Poels aan het hoofd, deden hem uitgeleide.

De ogen die droog bleven van wie hem nastaarden, waren op de vingers van één hand te tellen. En Susteren met al zijn vaandels trok mede achter hem aan.

Zijn lichaam werd toevertrouwd aan de aarde op de helling van de dierbare berg, waarheen hij zovele van zijn kinderen naar hun laatste rustplaats begeleid had.

Daar rust hij nu in de schaduw van een groot kruis, met ginds in het verschiet de torens van zijn stad en alle torens van zijn dekenaat. En met overal in het rond de schachten en schoorstenen der Mijnen. De wolken roken over zijn graf voorbij en de jaren gaan en komen. Arme, terneergedrukte zielen knielen in alle noden bij hem neer. Ouders komen er bidden voor hun kinderen en kinderen voor hun ouders en leggen er bloemen neer. Dan sluiten zij de ogen, vouwen de handen en zeggen: ‘Onze vader die in de hemelen zijt.....’

Toen de duizenden, die hem uitgeleide gedaan had-

den, terug keerden in een stad als een sterfhuis, stond daar plotseling, verschraald en min, een man vóór ons die ons met een glanzende zekerheid in de ogen verklaarde: 'Daë kump trök!'

De profeten zijn onder ons uitgestorven; doch misschien was dät nogmaals een profetie.

Hij kòmt terug, als de roep der menigte gelijk van ouds de voorbode is van de Heilige Geest.

V. In memoriam

Quot homines, tot praecones.

De een bewaart een kruisje van hem als aandenken; een ander een kerkboek of prentje; weer een ander een rozenkrans of een brief; allemaal heel eenvoudige verbruikte dingen. En wie is er niet gelukkig die van hem te bezitten? Kostbare herinneringen zijn het geworden, relikwieën welhaast, zoals ook zijn vele gevleugelde woorden; zijn altoos liefde, deernis of bezorgdheid ademende vermaningen; zijn sprankelende bon-mots en schalkse opmerkingen.

Toen prefect Tijssen pastoor werd te Susteren, had hij zijn broer Jozef reeds gewaarschuwd: ‘Nu hebben jullie niets meer van mij te verwachten, Zef, want nu zijn de parochianen mijn familie’.

Tòch hebben de nichten en neven nog van heeroom geërfd. Nicht Dora, een Lievevrouwebeeldje, dat geen handjes had en er nòg geen heeft. Nicht Anna, een Vierge à musique; maar met een kapot mechaniekske. Betje, twee gedeukte koperen vaasjes en een boek ‘de Levens der heiligen’, inplaats van de tien gulden die heeroom haar beloofd had als bijdrage voor een nieuwe fiets. Neef Gerard erfde heerooms verroest scheermes.

En nicht Marie, die niets had, ‘gapte zich bij het scheiden van de markt een hemd van heeroom. Om toch óók iets van hem te hebben’.

‘Het is niet veel’, zeggen ze; ‘maar het is toch

iets'. Ook wordt er ergens in Wesseem nog met alle piëteit een oude paraplu van hem bewaard; doch we weten niet meer waar. Persoonlijk mogen wij het kruisje bezitten dat hij in de handen hield toen hij stierf.

'Toen daags voor zijn uitvaart, zijn hartebloed uit zijn mond opbruiste', verhaalt koster Bronneberg; 'heb ik dat opgevangen in watten en deze watten in zijn bloed gedrenkt in een kistje geborgen, dat ik verzegelde en een bijschrift meegaf omtrent zijn inhoud en opborg in mijn woning. Ik deed dit met de gedachte: dit worden later de kostbaarste relikwieën van onze heilige deken. Jammer genoeg is deze schat bij een verhuizing zoek geraakt, hetgeen ik ten zeerste betreurt.'

Op zijn graf werd, volgens zijn verlangen in zijn testament uitgedrukt, een eenvoudig eikenhouten kruis geplaatst, dat echter later door een groot hardstenen kruis met terracotta corpus werd vervangen toen van de gemeente een ander graf verkregen werd en zijn stoffelijk omhulsel daarheen was overgebracht.

Bij de overbrenging waren, behalve zijn koster, aanwezig: de weleerwaarde heer Cuypers, een politie-agent, de dodengraver en enkele werklieden.

En op een afstand stond Mère Aimée, die andere grote weldoenster van Sittard, de rozenkrans te bidden.

Op de tombe staat, in hardsteen uitgekapt, de tekst:

Aan deken Tijssen
Minnaar van Maria en Jozef
Verheerlijker
van het H. Hart van Jezus

waaraan hij nu rust
 na een rusteloos leven
 van liefde
 Als van een vader.
 Zijn kinderen.

‘Mijn vertrouwen in de voorspraak van onze heilige deken is zeer groot’, zegt koster Bronneberg; ‘Ik bid gewoon tot hem in tijden dat ik mij tot bidden geroepen voel of bidden wil. Geen dag voor mij zonder deken Tijssen z.g.!’

Sprekend in dezelfde geest, sluiten talloos velen, uit iedere rang en stand, zich bij hem aan met verklaringen die allen samen een indrukwekkend getuigenis vormen voor het vertrouwen dat deken Tijssen als voorspreker bij God geniet.

‘Ik houd hem voor een heilige, die voor ieder priester als een voorbeeld kan gelden’, verklaart Pater Jacobs M.S.C. ‘Wanneer ik zijn graf bezoek, is het niet zozeer om voor zijn zielerust te bidden, maar om met groot vertrouwen zijn voorspraak in te roepen, omdat het mij niet mogelijk is te denken, dat hij niet bij God in de hemel zou zijn. Die alles voor hen op aarde was laat, nu hij in de hemel is, de mensen niet in de steek’.

‘Ik ga dikwijls naar zijn graf bidden’, zegt een eenvoudige vrouw uit het volk; ‘ik heb dikwijls veel leed en dan huil ik bij zijn graf en dan meen ik, dat ik hem hoor zeggen wat ik hem eens als kind tegen een buurvrouw, die ook veel leed had, hoorde zeggen: Kind, verdragen maar; verdragen. Dikwijls maak ik mij ongerust over iets, dan laat ik alles in de steek en ga ik naar het kerkhof, naar zijn graf. Dan bid ik

eens goed en huil mij eens uit en dan voel ik me heel verlicht en sterk. Ik kan nergens zo goed en aandachtig bidden, als bij hem aan het graf; vooral als ik alleen op het kerkhof ben’.

‘Negen dagen achter elkaar’, gaat weer een andere vrome ziel voort, ‘bezochten wij, mijn zus en ik, biddend om een betrekking voor mijn broer, het graf van onze heilige deken die Sittard de rozenkrans gaf, en de achtste dag waren wij verhoord’.

Van een thans overleden bewoner van de Putstraat is het bekend, dat hij iedere dag het graf van deken Tijssen bezocht. Trof het dat hij wat laat kwam en hij het kerkhof gesloten vond, dan klom hij over de afsluiting. Omdat hij anders te kort dacht te schieten in de verering die zijn gemoed hem ingaf.

‘Nooit klopte ik tevergeefs bij hem aan’, vervolgt een dame uit dezelfde straat. ‘Als ik moeilijkheden had, zorgde hij steeds dat alles in orde kwam. Ook nu nog ga ik geregeld op zijn graf bidden en vraag hem mijn voorspreker te zijn bij O.L. Heer. Toen mijn kinderen klein waren, liet ik hen altijd een steentje van het graf van onze heilige deken bij zich dragen. Hij is immers nòg als een vader voor zijn kinderen’.

‘Ik kan me niet indenken ooit een priester ontmoet te hebben, die met deken Tijssen vergeleken kan worden’, getuigt C. Bux, oud-vrijgestelde van de R.K.

Werkliedenvereniging. ‘Ik roep hem elke dag aan. Zijn portret hangt boven mijn bed en mijn eerste blik als ik wakker word, is voor hem. Mijn overtuiging is dat, als deken Tijssen de hemel niet verdiend heeft, ik niet behoef te proberen hem te verwerven’.

Op de burgemeesterskamer van het Sittardse gemeentehuis staat zijn portret; als patroon van het

spreekuur en raadsman in hopeloze zaken. ‘Ik voel het, neen, weet zeker dat de heilige man ons dichterbij is dan ooit’, zegt burgemeester Coenders.

De gezusters Schmeits van de Steenweg, die deken Tijssen als een heilige vereren en geregeld zijn graf bezoeken, bewaren, naast nog een paar andere nietige voorwerpen, met grote piëteit een ernstig geschonden Mariabeeld uit zijn nalatenschap. Aan dat beeld schrijven zij het toe dat, toen de granaten op Sittard regenden en rondom overal stukken maakten, geen enkel scherf haar huis getroffen heeft. Ook in andere moeilijkheden nemen ze haar toevlucht tot de vereerde deken en, met soms niet veel tijd voor veel woorden, zeggen zij eenvoudigweg als tegen een vader: ‘U moet er maar voor zorgen, dat het in orde komt’.

Toen Guus Salm gebrekkig begon te lopen, kreeg hij van deken Tijssen een wandelstok cadeau.

‘Een souvenir van een heilige’, zegt de Jood Salm, ‘dat ik voor geen geld van de wereld van de hand zou willen doen’.

Jarenlang heeft de gepensioneerde mijnwerker Deneer een brief van deken Tijssen bewaard. Die werd hem door zijn zoon afhandig gemaakt. ‘Om een relikwie van de man Gods te bezitten tegen de dag dat hij heilig zou worden verklaard’.

Maria Hermans-Tijssen uit Weasem vertelt:

‘Toen Heerom gestorven was en wij, zijn familie, op de pastorie te Sittard samen waren, kwam de moeder van kapelaan Schoolmeesters, thans pastoor te Beek, om een relikwie van heerom. Tevreden met een oude vette bef van hem, zeide ze tegen mijn vader, Jozef Tijssen: ‘Wij zullen het wel niet meer meema-

ken; maar die kinderen daar zullen het beleven, dat hun heeroom heilig zal worden verklaard’.

Van eenzelfde verwachting getuigde, met nagenoeg dezelfde woorden, mejuffrouw Corten, een zeer vrome en heilige Sittardse ziel, toen ze tegen Truke Schmeits zei: ‘Ik zal het niet meer zien, Truke, maar jij zult het nog beleven dat die mens - deken Tijssen - zalig wordt verklaard’.

‘Zijn schoonste zijde was altijd zijn heiligheid’, verklaart Jozef van Wessem; ‘met opzet zeg ik niet zijn braafheid; zijn godsvrucht. Die zagen we reeds op Rolduc. Zijn stralend aureool is ons echter pas daarna, in Susteren en Sittard, verschenen. Sinds ik hem in zijn ware liefelijke gedaante van pastoor en deken heb leren kennen, weet ik voor mij zeker dat deken Tijssen een heilige was’.

‘Een priester als weinigen; een man naar Gods hart en een groot vriend van de mensen, van alle mensen’, noemt hem de oud-directeur van het bisschoppelijk college te Sittard, emeritus pastoor Brouns; ‘een heel aparte man die je, alhoewel hij je altijd open, joviaal en met innemende glimlach tegemoet trad, niet zonder timor reverentialis naderde’.

‘Ik ben maar een arme zondaar, doch deken Tijssen is een heilige’, zei monseigneur Buckx, apostolisch vicaris van Finland, tegen een verpleegster, toen hij tegelijk met de deken te Sittard in het ziekenhuis lag.

Madame N.N. had een man die machtig dronk en het nogal eens met de politie aan de stok had. De heilige deken heeft zich zeker vier of vijf maal naar Maastricht naar de rechtbank moeten begeven om barmhartigheid af te smeken omwille van het gezin. Dekan Tijssen was haar enige steun in haar zwaar

leven en is dat nòg. Geen dag dat ze niet aan hem denkt en zijn voorspraak inroept bij God.

Heel de familie Neilen-van de Pas, die hem tijdens zijn leven reeds als priester en zielzorger vereerde, heeft sinds zijn overlijden het grootste vertrouwen in zijn voorspraak bij O.L. Heer. Vertrouwen dat, vanwege tastbare resultaten die er het gevolg van zijn, met de dag nog toeneemt en dat de familie ook graag aan anderen mededeelt.

‘Als priester één uit de duizend’, noemt hem de coupeur Willems die, evenals zijn vrouw, iedere dag bij het morgengebed de voorspraak van deken Tijssen inroept, die zij altijd als een heilige hebben vereerd.

‘Er bestond geen tweede als onze deken’, gaat madame Pfennings met de loflitanie voort. Sedert zijn zalig afsterven vergat zij niet één dag te bidden voor zijn zalig en heiligverklaring. Iedere morgen en avond één Onze Vader.

Doch niet alleen uit Sittard, ook uit Susteren en van elders komen zich klanken van verering mengen in het grote koor van allemaal eenstemmige getuigen.

Toen wij met een begeleider Susteren aandeden en daar personen bezochten, die ons gevraagd hadden over pastoor Tijssen gehoord te mogen worden, was het eerste wat ons opviel, dat welhaast huis aan huis de mensen begonnen te schreien als zij gingen neerzitten om hun herinneringen aan hun onvergetelijke herder op te halen.

Wat wàs dat, hebben wij ons toen afgevraagd, dat bijna veertig jaar na zijn vertrek uit Susteren en weldra dertig jaar na zijn dood, die mensen nog zozeer onder de indruk leven van zijn persoon?

Loochent dit niet volkomen, wat hijzelf bij een zekere gelegenheid gezegd heeft:

‘Tegelijk mit 't liek,
Vergeit auch het leid?’

Anna Hendriks voer met de hondekar vrachten op Sittard en moest altijd de koffie bij mijnheer pastoor blijven drinken. Hij heeft veel voor haar gedaan; vooral toen haar man in de kast zat. Van hem hoefde ze toen niet naar de kerk, omdat ze beter deed bij de kinderen te blijven. De plichten van staat gingen immers vóór. ‘Zo braaf en heilig koûm geine oet’, zegt Anna Hendriks.

Iedere dag nog denkt ze aan hem.

Idem de weduwe van Bert Jessen, de smokkelaar, wier levensweg ook niet over rozen liep. Sedert deken Tijssens dood bidt zij iedere dag *tot* hem. Haar gevoel heeft haar steeds weerhouden *voor* hem te bidden. ‘Hij was een heilige!’ zegt zij ontroerd.

Herman Kelleners heeft als kleine jongen van vijf of zes jaar pastoor Tijssen bij zijn installatie te Susteren het herdersschopje mogen aanbieden. Hij is daar nòg fier op. Het was een der grote momenten in zijn leven. Omdat de pastoor iets in hem zag, heeft hij hem later zelf naar Lilbosch, het college der Trappisten, gebracht. Daar ook kwam pastoor Tijssen soms om wat rust te nemen of, beter gezegd, om te bidden. Want dat kòn hij! Herman Kelleners mocht dan nu en dan even bij hem komen en heeft hem daar de H. Mis mogen dienen. Kelleners is nu een volwassen man die op een vrachtwagen rijdt en de herinnering aan de heilige pastoor nog diep in zijn gemoed draagt. ‘Ook als dit alles voor de heiligverklaring van deken

Tijssen niets om het lijf heeft', meende hij er toch gewag van te moeten maken.

De indruk van heiligheid, die pastoor Tijssen op de twee voorbeeldige Vincentianen, Hubert en Willem Meuffels, gemaakt heeft, hebben wij in deze levensgeschiedenis reeds verantwoord. Vermoedelijk hebben ook zij, in de zesde lectie van het officie van hun geestelijke vader Vincentius à Paolo, trek voor trek het geestelijk portret van pastoor Tijssen ontwaard: 'Haec inter et alia gravissima negotia, Deo jugiter intentus, cunctis affabilis et sibi semper constans, simplex, rectus, humilis ab omnibus divitiis et deliciis semper abhorruit, auditus dicere, rem nullam sibi placere, praeterquam in Christo Jesu, quem in omnibus studebat imitari.'

Jan Neutgens uit de Winkelstraat werkte eens in een tuin die aan de pastorietuin grensde en daar hoorde hij pastoor Tijssen zo hard bidden, dat men het op de Steenweg horen kon.

'Hij was een pastoor zoals ik er nog nooit een gezien heb', zo vat Neutgens zijn herinneringen aan die heilige priester samen.

'Wat was die man ons dierbaar!' roept Anneke Peters uit. Iedere dag naar de kerk en dan bidden tot deken Tijssen! Dat is Anneke's eerste en laatste gebod.

'Alles wat pastoor Tijssen deed, geschiedde uit liefde', zegt van Ratingen, oud stationschef van Susteren. 'Als hij ooit ergens tekort schoot, was dat nòg uit liefde'. Reeds lang voordat er nog van een zaligen heiligverklaring sprake was, heeft van Ratingen in moeilijke omstandigheden de voorspraak van deken Tijssen ingeroepen bij God. Mede aan hem wijt

hij de genezing van zijn geheel verlamde vrouw. Beiden, zijn vrouw en hij, denken elke dag aan hem en kloppen trouw bij hem aan.

‘Pastoor Tijssens devies was “Alles voor God”; een devies dat hij in alle omstandigheden tot in het kleinste doorvoerde’, verklaart J.P. Schutgens, oud-hoofd der school te Susteren. ‘Hij was een lichtbaken; een lumen Christi; een heilige van de nieuwe tijd. Ik voor mij beschouw hem als een voorspraak bij O.L. Heer. Ik vereer hem, beveel mij bij hem aan en hoop hem weer te zien in de hemel’.

Van Sander Suylen, gepensioneerd spoorman, heeft pastoor Tijssen alle kinderen gedoopt. Toen twee van hen stierven, wilde hij niets voor de begrafenis. ‘Alle mensen’, zegt Suylen, ‘prezen de pastoor op alle gebied. De geestelijken, van wie men dat zeggen kan, moet men ver zoeken! Er mankeert altijd iets aan; is het niet dit dan is het dat’, filosofeert Suylen.

Wat de familie de Win-Rouwers aan pastoor Tijssen schuldig is, valt met geen pen te beschrijven. Zoals overal in Susteren heeft hij ook bij hen het H. Hart geïntroniseerd. Moeder is hem mee gaan begraven naar Sittard, heeft haar rozenkrans aan hem aangestroken en vanaf zijn zalige dood, ging er geen dag voorbij, dat ze hem niet om zijn voorspraak bidt.

‘Wat van die priester uitging, is niet onder woorden te brengen’, verklaart Jan Hubert van de Berg; ‘dat voelde men. Overal waar hij kwam, liet hij een troost achter. Hij was een heel aparte mens. Als alle geestelijken zo waren, was het goed op de wereld. Dan liepen alle mensen de priesters na. Ze hebben nu geen tijd meer om naar de mensen te luisteren. Daarom luisteren nu de mensen ook niet meer naar hen’.

Wat het echtpaar Derhaag-Hansen aan pastoor Tijssen verschuldigd is, daarvoor alweer schieten alle woorden te kort. ‘Als die mens niet heilig is, dan weet ik het niet meer’, zegt vrouw Derhaag. ‘Hij was zo menselijk eenvoudig’. Samen hebben ze geen woorden voor de goedheid van die heilige priester.

‘Ik heb wel eens gezegd en dikwijls gedacht: Waarom verklaren ze die goede mijnheer pastoor, die zoveel overeenkomst met onze heilige stichter vertoont, niet heilig?’ zegt zuster Hélène, die onder pastoor Tijssen te Susteren in de kerk werkte. Die evenwel nooit mooi genoeg kon sieren en dan het dorp moest aflopen om bloemen. Zuster Hélène, van de dochters van Liefde, is al oud; al in de zeventig; doch hoopt de canonisatie van deken Tijssen nog te beleven.

Zuster Wouters, in de tachtig, heeft die hoop opgegeven, maar bidt er voor.

Wanneer sommige anderen, die deken Tijssen ook als een heilige vereren, zeggen dat een heiligverklaring de mensen op kosten drijft, hebben zij gelijk. Als ze daaraan toevoegen dat de heilige zelf daar toch niets aan heeft, zijn ze misschien niet zover er naast. Dat de Una Sancta nooit heiligen genoeg heeft, zien zij echter evenzeer over het hoofd als dat Gods uiterlijke glorie nog onvoltooid bleef.

‘Moge hij voor Gods troon blijven, wat hij hier op aarde voor ons was: onze voorspraak door zijn smeken, onze steun door zijn vriendschap met Jezus en Maria’, schrijft zuster Maria Gerardine van de zusters van O.L. Vrouw te Tegelen. ‘Als wij grote intenties hebben in onze provincie, is deken Tijssen reeds lang onze toevlucht en voorspreker bij God’.

Maandenlang was de toestand van moeder Hamers

zorgwekkend. Ze had de foto van deken Tijssen steeds vóór zich en had groot vertrouwen in hem. Eindelijk kon de operatie plaats vinden en spoedig trad de beterschap in.

De caféhouder Maessen van de Markt te Sittard herinnert zich nog levendig dat, toen pastoor Tijssen als deken van Sittard geïnstalleerd was, zijn lokaal vol schreiende mensen uit Susteren zat. Maessen en zijn vrouw kunnen niet zonder ontroering aan deken Tijssen denken, in wie ze nooit anders dan een heilige hebben gezien. Sedert zijn dood gaat er geen dag voorbij, dat morgen en avond zijn voorspraak niet ingeroepen wordt.

Zoals André van de Venne, de opvolger van deken Tijssen te Susteren, verklaarde ook deken Rhoen, zijn opvolger te Sittard, zich wel er van bewust te zijn, voor een moeilijke taak te staan een heilige te moeten vervangen. Wij geloven niet dat het een vermetelheid is te zeggen, dat deken Rhoen, die overigens ook een - doch geheel ander - uitmuntend priester was, aan die taak is bezweken. Sittard kon zijn 'stal van Betlehem' niet vergeten en heeft deken Rhoen groot onrecht gedaan door van hem te eisen dat hij anders zou zijn dan hij was.

Dat de loflitanie op deken Tijssen, het hameren op steeds hetzelfde aambeeld, eentonig begint te worden, beseffen wij goed. Wij kunnen het echter ook niet gebeteren, dat het idioom, waarin het katholieke volk zijn verering pleegt uit te drukken, zo weinig verscheidenheid biedt. Maar misschien, dat we er toch door bereikt hebben wat wij bedoelden. Dat wij er de eensluidende verwachting voorgoed mee hebben vastgelegd, waarmee de kudde de herder is blijven nasta-

ren sedert zijn dierbare gestalte aan haar horizon verdween.

‘Als er ooit een mens geweest is die een heilige was, dan was dat deken Tijssen’, geeft een zekere Hendrik hem na, die sinds jaar en dag geen kerkklucht meer geroken heeft, doch overigens geen vlieg kwaad doet en trouw zijn duiven melkt.

Gevraagd, waaruit die heiligheid van deken Tijssen dan volgens hem zou zijn gebleken, maakt hij er zich van af met - de gewone dooddooener - ruwweg een vergelijking te trekken tussen deken Tijssen en ‘de anderen’; vergelijking, die natuurlijk niet in het voordeel van ‘die anderen’ uitvalt.

Verbluffend bij dat slag van mensen, als waarvan onze Hendrik een niet goed te doorgronden specimen uitmaakt, is dat ze blijkbaar niet beseffen de laatst geroepen te zijn om een oordeel te vellen. Geestelijken voor hen zijn blijkbaar vogelvrij. Wanneer zulke lieden echter een uitzondering op die regel maken en die uitzondering ronduit heilig verklaren, kunnen daar allerhande motieven voor in gelding gebracht worden. Motieven nu welke alle tesamen de overtuiging wettigen, aan zulk een verklaring voldoende eer bewezen te hebben als men ze rustig naast zich neerlegt.

De niet denkbeeldige mogelijkheid bestaat evenwel, dat genoemde mensen - intuïtief of hoe dan ook - in de uitzondering werkelijk het uitzonderlijke gezien hebben; dat zij, met andere woorden, in de priester die ze canoniseren, de ideale priester, de alter Christus, ontwaard hebben en dat deze in de gestalte van de Goede Herder of Barmhartige Samari-

taan onvoorwaardelijk bezit heeft genomen van hun harten.

Merkwaardig bij deken Tijssen is nóg dat, onmiddellijk na zijn dood, de anecdote, de legende, zich van hem meester heeft gemaakt en ze zijn geschiedenis nog mooier heeft willen maken dan ze al was. Waar die grillige versiersels van zijn historie ontstaan en door wie ze uit de duim gezogen zijn, is moeilijk na te gaan. Hoewel de waarachtigheid, die wij in dit boek zo gewetensvol mogelijk betracht hebben, er dus niet mee gebaat is, menen wij deze verzinsels toch niet geheel en al uit de weg te moeten gaan.

Behalve dat de aap der Sittardse mentaliteit erin scherp uit de mouw komt, zijn ze stuk voor stuk als venstertjes te waarderen, waardoor de held van ons verhaal naar buiten tuurt met juist die eigenaardigheden waarin de zijnen hem gezien en liefgehad hebben.

In een der kleine straten van Sittard, vertelt de legende, was een vrouw gestorven en de man bleef met een huis vol kleine kinderen zitten. Hij raakte aan de drank en zodanig van bed op stro, dat de toestand in huis onhoudbaar werd. Het was en bleef een hopeloos geval, hoezeer de goede deken zich ook het vuur uit de schoenen liep om de zaak recht te houden. Hij was begonnen met een kruisbeeld in het woonvertrek van de weduwnaar te hangen en er de goede man op te wijzen, waar hij zijn kracht en troost te zoeken had.

Toen hij op zekere keer weer op huisbezoek kwam, zag de deken iets vreemds. Het kruisbeeld hing omgekeerd, dus met het corpus naar de muur. Toen de deken informeerde, wat dat te betekenen had, zei de

man mistroostig: ‘Och, heer deken, Hijzelf kon de miserie hier niet meer aanzien’.

Een andere keer weer, wil de legende, was de deken een bediening gaan doen op de Broeksittarderweg. Toen hij diep in de nacht terugging naar zijn pastorie en hij voorbij de basiliek van O.L. Vrouw van het H. Hart kwam, ontwaarde hij daar, met de rug tegen de deur gezeten, twee mannen die, flink in de olie, zo hard als ze maar konden de rozenkrans zaten te bidden. Toen de deken de mannen vroeg, waarvoor ze daar zo machtig zaten te bidden, richtte een der twee - een bekend Sittards cafébezoeker - zich op, lei plechtig de hand op de borst en verklaarde: ‘Wij bidden, heer deken, voor de bekering der zondaars!’

De andere lustige broeder zou daarop ook nog een duit in het zakje gedaan en de deken bezworen hebben: ‘Als iemand ook maar één vinger naar u uitsteekt, heer deken, ruk ik hem levend aan stukken!’

Het verhaal wordt al te mooi, waar het vertelt, dat de deken de twee mannen broederlijk in de arm genomen heeft en ze als kindertjes naar huis heeft gebracht. Het duidt echter wel goed aan, waartoe de menslievende deken door zijn volkje in staat werd geacht.

Hoezeer zijn persoon Sittard is blijven boeien, bleek onder meer uit de plechtige herdenking, die stad en rectoraten aan hem wijdden, bij de tiende verjaardag van zijn zalig afsterven. Van deken Haenraets was slechts een kleine wekroep nodig, om toen in een algemene bidtocht duizenden naar het graf te doen trekken van de man Gods, wiens leven één bidtocht geweest was en die, zoals deken Haenraets zich in zijn toespraak uitdrukte, de geestelijke en stoffelijke no-

den van zijn kinderen met ongekeerde naastenliefde en grenzenloze zelfopoffering had zoeken te lenigen.

Niet minder indrukwekkend was de daarna op 16 maart 1939 gehouden herdenkingsbijeenkomst in het Forum, die door Mr. Jules van Wessem geleid werd en ingeleid met een van een hoge verering getuigende kenschets van de meest priesterlijke mens en menselijke priester, welke men zich denken kan en die Sittard het geluk had als pastoor-deken te mogen bezitten. Een begunstiging evenwel, die verplichtingen oplegt.

De daarna door Pater Jacobs M.S.C. voor een volle Forumzaal gehouden rede, was een aan eigen ervaring getoetst stuk zielegeschiedenis van de heilige deken, waarin hij vanuit diens innerlijk wezen op treffende wijze de beweegreden van zijn doen en laten belichtte en niet aarzelde hem onder de vele priesters, met wie hij gedurende zijn leven omgang had, dé priester te noemen, die hem het meest aan de Goddelijke Meester herinnerd had.

De herdenkingsplechtigheid op de 25ste verjaardag van deken Tijssens dood bestond weer in een massale bidtocht naar zijn graf: bidtocht, die zich op initiatief van deken Haenraets sedertdien ieder jaar in de namiddag van Allerheiligen herhaalt. Uit stad en rectoraten maken zich dan processiegewijs duizenden biddend op naar de Kollenberg om er zich in herinnering en verering te verzamelen rond de plaats waar de onvergetelijke herder en vader rust temidden van de velen, die hem ‘cum signo fidei’ zijn nagegaan en daar slapen ‘in somno pacis’.

De vele op voorspraak van deken Tijssen verkregen gebedsverhoringen waarvan gewag gemaakt wordt, la-

ten wij intussen voor wat ze zijn en wachten rustig af wat de causa van de man Gods, die in het Bisdom Roermond ingeleid gaat worden, ons brengen zal.

Zeer zeker zou het nogmaals een onschatbare begunstiging van Boven zijn, als het diocees Roermond en speciaal Sittard, dat met zijn Petrus van de stoel van Antiochië, zijn Michaël van de hemelen en zijn Rosa van Lima, zijn heiligen ver van huis is gaan zoeken, straks publiek zouden mogen bidden:

‘Heilige deken Tijssen, patroon van verloren zaken, bid voor ons’.

Lijst van vertaalde teksten

1. Een heilige is een lastig, soms zelfs een gevaarlijk heerschap.
2. Deze uitvoering lijkt mij het toppunt van wat er door een inrichting als de onze op muzikaal gebied gepresteerd kan worden.
3. Geestelijken die menen, dat zij beter door de glans van hun kennis dan door zuiverheid van leven en warmte des harten aan hun roeping kunnen beantwoorden, vergissen zich deerlijk.
4. God zegene de nieuwe priester, mijn allerbeste vriend.
5. De Heer bereidt zich een slachtoffer voor.
6. Als de Heer mijn lot bestuurt, zal het mij aan niets ontbreken.
7. Gelukkig in deze wereld zijn slechts diegenen die hun ziel in kalmte bewaren; te midden van het leven smaken zij de vreugde der kinderen Gods.
8. Als Gij op onze ongerechtigheden acht slaat, Heer, Heer, wie houdt dan voor U stand!
9. Is dat het bescheid, dat een liefdezuster aan een behoeftige geeft? Kom, zuster, ik ga met u mee.
10. Leve het Allerheiligste Hart van Jezus! - O, goede Moeder, H. Jozef, mijn beschermer, alle

heilige patronen, alle heiligen van Suateren, bid voor mij, opdat ik tot op de laatste dag toe mijn voornemen gestand moge doen.

11. De stilte dier mateloze ruimten bevangt mij.
12. Onder deze en andere zeer zware beslommeringen, hield hij zijn geest voortdurend op God gericht en was hij voor iedereen vriendelijk en zichzelf immer gelijk; eenvoudig, oprecht en nederig, had hij een afkeer van alle wereldse rijkdommen en genoegens; zo mocht hij in waarheid getuigen in niets anders behagen te scheppen dan in Christus Jezus, die hij in alles trachtte na te volgen.